

བོ་ཁྱེད་ཀྱི་མཛེས་ལུ་
ཚིག་ལཱ་དོ།

藏 汉 历 算 学 词 典

《藏汉大词典》编写组

一九八五年·成都

པོད་བྱ་སྐར་ཅིས་རིག་པའི་

ཆོག་མཛོད།

མི་ཁྲི་ལྔ་ཡི་རྒྱལ་དཔེ་ལྷན་ཁང་གིས་བསྐྱུན།

མི་ཁྲི་ཞིང་ཆེན་ཞིན་གྱི་དཔེ་ཆ་ཁང་གིས་བཟུམ།

མི་ཁྲི་ཞིན་གྱི་པར་འདེབས་བཞོ་སྒྲུ་མ་པར།

དཔེ་དཔྱད་: M 17140.19 དཔེ་ཐན་: 1.40 རྩི

责任编辑：汤池安、央青拉姆
封面设计：吴庆渝
技术设计：盛寄萍

藏汉历算学词典 《藏汉大辞典》编写组

四川民族出版社出版 (成都盐道街三号)

四川省新华书店发行 四川新华印刷厂印刷

1985年9月第一版 1985年9月第一次印刷

开本787×1092毫米1/32 印张7.75 插页

印数：1—5230 册

书号：M 17140·19

定价：1.40元

ཐུག་པ་པོའི་གཏམ།

དེ་ལ་འདྲིར་ཅི་ས་རིག་ལས་བྱུང་བའི་མིང་གི་ནམ་གངས་་་
མདོ་ཅམ་བཟོད་པ་ལ། ཅི་ས་དཀར་ནག་གཉིས་ལས་དཀར་
ཅི་ས་གཙོ་པོར་བྱས། ནག་ཅི་ས་ཀྱི་ཐ་སྟོང་ཉུང་ཤས་ཞིག་ལས་
མ་བཞོད། ས་བཅད་མ་སྟོང་བ་ཅམ་ཡིན། སྐར་ཅི་ས་ལ་ཡང་
དཔལ་དུས་ཀྱི་འཁོར་ལོ་དང་། རྒྱ་ཅི་ས་དུས་ཀྱི་སྐར་ཡིག་གཉིས་
ལས་འདྲིར་འཁོད་གཙོ་པོར་དུས་འཁོར་ལུགས་ཀྱི་མིང་ཆོག་ཡིན།
རྒྱ་ཅི་ས་ཀྱི་ཐ་སྟོང་མཚན་གཞིའི་ཚུལ་དུ་རྒྱ་པོད་སྐད་གཉིས་ཤན་
སྐར་བཞོད་པ་ལས་གོ་དོན་གྱི་འགྲེལ་བཤད་བྲིས་མེད། དུས་
འཁོར་ལུགས་ལ་ཡང་ཕྱག་ལུགས། མཚུར་ཕུའི་ལུགས། དགའ་
ལྷན་ཅི་ས་གསར་སྐབས་མང་ཡང་འདྲིར་ཕྱག་ལུགས་ཀྱི་རྗེས་སུ་་་
འབྲངས་པ་ཡིན།

རྒྱ་ཡིག་གི་འགྲེལ་བཤད་ནང་དུ་དེང་རབས་ཀྱི་ཆན་རིག་་་
གི་བཤད་ཚུལ་ཅུང་ཟད་བཞོད་ཡོད་ཀྱང་། པོད་རང་གི་བཤད་
རྒྱན་དང་མི་འདྲིས་པར་ར་རྟགས་()འདི་ལྟ་བུའི་ནང་བཅུག་སྟེ་་་

ལོགས་སུ་བཀལ།

དེ་པ་འདི་འགྲེལ་བཤད་ཡལ་ཆེ་བ་བསམ་གྱུ་བ་ཀྱི་མཆོས་
ལྟར་ཞིང་། རྟོང་མེན་ཞིན་གྱིས་ཁ་སྐྱོང་དང་ཀྱི་ཡིག་ཏུ་བསྐྱར།
ཆན་རིག་གི་གོ་དོན་གྱི་ཕྱི་ཕྱོད་ཀྱིས་བྱིས་པ་འདི་ནོངས་པ་
གང་མཆོས་མཐུན་སྟུན་ཡངས་པ་དག་གིས་བཀའ་སློབ་གནང་བར་
འཆལ།

编者的话

藏族的“算明”包括历算和占算两类。本书以其历算部分为主，占算部分只举少数术语为例。历算又有时轮历与时宪历两个来源，本书主要为其时轮历部分。至于藏传时宪历，只选了一部分有代表性的术语，以汉藏对照作为附录。藏传时轮历也有浦派，粗尔派，格登新历等支分，本书主要根据浦派的解释。

汉语译文，词目多用直译，释文多用意译。

本书是阅读藏文历算典籍的辅助工具，其目的只在于介绍藏历的传统知识，而不在于系统地介绍现代天文学知识。例句完全用藏文文献的原句。凡与现代天文学在原理、概念上相同或近似，只是名词术语不同之处，在汉文译文中简单地注明现代天文学用语，放在括弧里，不与传统的解释相混。原理概念不同之处本书不做评论。

藏文注解主要是桑珠嘉措写的，由黄明信补充并译为汉文，现代天文学的解释是陈久金撰写的。遗漏与错误一定不少，敬请读者指正。

ས་བཅད 目 录

ཕྱི་ས་རིག་ཐུ།	总类……………(1—10)
གཞི་ལ་བྱུང་གི་ལ།	宇宙构造……………(11—23)
འཇམ་ལ་བྱུང།	计量单位……………(24—42)
བསྟན་ཕྱི་ས་འདས་ལོ་དག་ལ།	年代学……………(43—51)
ཞག་གསུམ།	三种日……………(52—67)
ལྷ་བསྟུས།	日、月的运动………(68—89)
གཟའ་འཛིན།	日、月食……………(90—94)
གཟའ་ལ།	五星的运动……………(95—106)
རྒྱུ་གཟུང་། རྒྱུ་སྟུང་།	
ཕྱི་ས་ལྷན།	节气 时刻、历注…(107—137)
མིང་གི་ནམ་གྲངས།	异名……………(138—169)
འབྱུང་ཕྱི་ས་སྟེན་བད་མོར་བྱ།	占星术……………(170—181)
ཁྱུ་ཕྱི་ས་ཐ་སྟོང་གི་སྟེན་དོད།	时宪历术语……………(182—186)

ཕྱིས་རིག་གྱི། 总 类

001 **ཕྱིས་རིག** རིག་གནས་རྒྱུ་ལ་ཕྱི་ནང་ཆ་ན་ལ་སྐར་མ་

ཕྱིས། བསྟན་ཕྱིས། དབྱངས་འཆར་གྱི་ཕྱིས། འབྲུང་ཕྱིས་སྐུལ། 算
学，数学。小五明之一：包括：天文、历算、年代学，韵律占算和五
行占算等多种内容。

002 **བསྟན་ཕྱིས།** ལྷ་རྟོགས་ཀྱི་བསྟན་པ་འཛིན་པ་སྟེས་

ཆེན་དམ་པ་ནས་སྤྱད་ནས་ཆོད་བྱོན་པ་དང་དོན་ཆེན་བྱུང་དུས་ཀྱི་ལ་
བྲངས་གསལ་བར་སྟོན་པའི་ཕྱིས་རིག 教历。佛教纪年。推算宗教上
重要人物和重大事件的年代学。

003 **སྐར་ཕྱིས།** (1) གཟུང་སྐར་དུས་ཆིགས་སྐུལ་མ་

བཙུ་ཅུལ་གྱི། (2) བྱེ་བྲག་དུ་ཁྱ་གར་ནས་དར་བའི་དུས་འཁོར་
ལུགས་ཀྱི་ཕྱིས། 历算。①推算星宿运动和季节等等之学。②特指由
印度传来的时轮派历法。

004 **དཀར་ཕྱིས།** སྐར་ཕྱིས་(2) དང་དོན་གཅིག 同上

条②

005 དབྱངས་འཆར་གྱི་རྟུ། དབྱངས་དང་གསལ་བྱིད་
ལ་སྒྲུབ་ནས་ལེགས་ཏེས་འཆི་ཚུལ། 韵律占算，占音术，结合音韵以占
吉凶之术。

006 ཁྱི་རྟུ། (1) ཅི་ནའི་ཡུལ་ནས་པོད་དུ་དར་བའི་སྐར་རྟུ་
རྟུ། (2) ཕྱི་བྲག་དུ་ཆིང་ཀྱལ་རབས་སུ་དར་བའི་དུས་ཀྱི་སྐར་ཡིག་
汉历。①从汉地传来的天文历法。②特指清代使用的时宪历。

007 རྟག་རྟུ། (1) རྟུ་དཀར་རྟག་འཆིས་ནས་དར་ཀྱང་འཆི་
ཚུལ། (2) ཁྱི་རྟག་ནས་དར་བའི་འབྱུང་རྟུ། 黑算。①布黑白棋子
占算吉凶祸福之术。②从汉地传来的五行占算。

008 རྟུ་ལི། རྟུ་མའི་གསེར་རྟུ། 皇历，黄历。

009 གསེར་རྟུ། རྟུ་མའི་གསེར་རྟུ་ནི་ཁྱི་རྟུ། 黄历。
即汉历，皇历。

010 འབྱུང་རྟུ། རྟུ་མའི་ས་ལུགས་ཆུ་སྟེ་འབྱུང་བའི་ཁམས་
ལ་འཆིན་ནས་ལོ་ཟླ་ཞུག་དུས་དང་། སྟེག་ལུས་དབང་ཐང་ལྷུང་རྟུ་
སྟེགས་འཆི་ལུགས། 五行算。占星术之一种，以年、月、日、时的干
支所属之五行（木、火、土、金、水）生克，推算凶吉祸福之术。

011 ལྷུང་རྟུ། དུས་འཁོར་ཅི་ལྷུང་ལས་དངོས་སུ་འཆིན་པའི་

སྐར་ཆོས་ལ་བྱེད་པ་མཁའ་ཆོས་ཞེས་བྱའོ། བྱེད་ཆོས་ལ་དེ་ལ་ལུགས་
མང་ཏེ། ལུགས་ལུགས་དང་མཚུར་ལུགས། དགའ་ལྡན་ཆོས་གསར་
སྐྱེས་པ་ལོ། རྒྱུ་ལུགས་(或理论派) 历算。依据时轮根本经直接讲出的
自宗理论系统而讲的一派历算学。此派又分浦巴派、粗尔派、格登新
历等许多小派。

012 བྱེད་ཆོས། ཏུས་འཁོར་བསྐྱེད་ཀྱི་ལས་བསྐྱེད་པའི་སྐབ་
སྐྱེས་བྱེད་ཀྱི་ལུགས་དང་བསྐྱེད་པའི་སྐར་ཆོས་ལ་བྱེད་ཆོས་ཞེས་བྱའོ།
དོན་རི་མའི་ལག་ལེན་བྱེད་སྐབས་ན་དེ་སྐད་ཏུ་བཞོན། རྒྱུ་ལུགས་(或实
用派) 历算。时轮摄略经中吸收了“作用外道”派的内容，以此经为
依据的一派历算学在实用中比较方便，因而得名。

013 བྱེད་མཐུན། བྱེད་པ་དང་མཐུན་པའི་བྱེད་ཆོས་ཤིག
གཟུང་འཛིན་སྐབས་སྐབས་ཏུ་མཐོ་བ་ཞིག་ཡིན། རྒྱུ་ལུགས་(或兼
系派为基础，兼采作用派内容的一种历算。在推算日月食时非常有用。

014 ལྷ་སྐྱེས་བྱེད། ལྷ་སྐྱེས་སྐྱེད་མིང་། བང་གི་བྱེད་
པ་པོ་བྱེད་པར་གསུམ་ལྡན་ཀྱི་བདག་ཁས་ལེན་པས་ན་ལྷ་སྐྱེས་བྱེད་པ་
ཆོས་གྲགས། 外道。因主张具二种特法之我为“内作者”而得名。

015 སྐར་ཆོས་སྐྱེད་པའི་གཞུང་། ཏུས་འཁོར་ཆ་ཀྱི་
ཏུས་འཁོར་བསྐྱེད་ཀྱི་ བདེ་མཚུག་དོ་ཇེ་མཁའ་འཁྱེད་ཀྱི་

དཔལ་ལྷན་སྐོར་ཡི་རྒྱུ། (དབྱངས་འཆར་གྱི་རྒྱུ།) མིག་པུ་
གཉིས་པའི་མདོ། ལྷག་ནི་རྟོགས་པའོད། ཉི་མའི་སྤྱང་པའི་མདོ་
སྐགས་མདོ་རྒྱུ་མང་པོ་དང་སྟོད་འགྲུལ། བོད་གཞུང་ལ་མཚན་ན།
རྩེ་རང་ཕྱང་ཞབས་གྱི་ཉིས་གཞུང་ཀུན་ལས་པདྱས་ང། བྱ་སྟོན་གྱི་
མཁས་པ་དགའ་བྱེད། མཁས་བྱུང་རྩེ་རི་རིག་ཆེན་དེ་ཉིད་སྤང་བ།
མཁས་བྱུང་ཐོར་བཟང་རྒྱ་མཚོ་རི་རྩེ་མདོ་འདྲ་རྒྱ། ལྷག་པ་ལྷན་བྱུང་
རྒྱ་མཚོ་པད་དཀར་ཞལ་ལྷང་མ་བྱ། རྟམ་སྤྱི་ཉིན་བྱེད་སྤང་བ།
ཐྱེ་སྤྱི་སངས་རྒྱས་རྒྱ་མཚོ་ལེའུར་དཀར་པོ་མ་བྱ། ལུས་བ་ཡི་ཤེས་
དཔལ་འབྱོར་གྱི་དགོ་ལྷན་ཉིས་གསར་མ་བྱ། བྱུ་བཀུན་ཆས་གྱི་ཉི་
མའི་མཁས་པའི་སྤྱང་ཐོར། ལྷག་མཛོད་གསུང་རབ་གྱི་རིགས་ལྷན་
སྤྱང་ཤིག ལྷག་དགོན་བལྟན་པ་རབ་རྒྱས་གྱི་རིགས་ལྷན་མཚོད་པའི་
འདྲ་སྤང་སྐགས་སྐར་ཉིས་གྱི་ཁྱངས་ཤིན་དུ་མང་ངོ། 历算学的重要典
籍。大藏中有：时轮根本经，时轮摄略经，胜乐金刚空行经，韵律占
星经、十二眼经，摩登伽经，太集经日藏品、胜乐首品释等显密经论。
藏中著述例如：噶玛巴·自然金刚著：历算综论。布顿·宝成著：智
者生悦篇。克主杰著：无垢光释大疏。浦巴·天成海著：白莲亲教。
克主·珍海著：无垢光释庄严疏。第巴桑吉著：白琉璃论。敏珠译师
法祥著：日光篇。松巴堪布著：格登新历。上观法日：智者珍藏篇。商
卓特桑热著：时轮法胤心要（时轮历精要）。扎贡巴、教宏著：时轮
法胤王供灯篇等多种。

016 ཉིས་འཆར་རྩ་བྱུང་། མོ་ལ་ཀ་སྤྱང་ལྷག་པུ་གཉིས་

ཡོད་ཀྱང་ཐོད་དུ་དུམ་བུ་གཅིག་སྟེ་དབང་མཛོར་བསྟན་མ་གཏོགས་མ་
འགྱུར། 时轮根本经。原文一万二千颂，藏文仅译“灌顶总说”部分。

017 དུས་འཁར་བསྟན་ཆུད། རིགས་ལྡན་འཇམ་དཔལ་
གྲགས་པས་ཅི་ཆུད་ལས་བསྟན། བཀའ་འགྱུར་གྱི་ཅིན་དང་རྒྱ་དབྱ་
ན་བཞུགས། 时轮摄略经·妙吉祥称法王从时轮根本经提摄精要而
成。大藏经北京版首卷。

018 དབྱངས་འཁར་གྱི་ཆུད། ལྷ་དབང་ཕུག་ཆེན་པོ་……
དང་ལྷ་མོ་ཁྱ་ལྷ་གཉིས་ཀྱིས་ཁྱ་བ་ཁྱ་ལན་གྱི་ཚུལ་དུ་གསུངས་པར་……
བཤད། བདེ་ཕུག་ལེགས་ཉིས་ཀྱིས་ཡམ་སྟགས་བརྟག་ཐབས་གྱི་འཁོར་
ལ་མང་པོར་སྟན་པ་དང་། དབྱངས་དང་གསལ་བྱེད་ཆེས་ལ་འཁར་ཚུལ་
སྟན་པའི་ཆ་ནས་མིང་དེ་ལྷར་བཏགས་པའོ། 韵律占星经。以大自在天
与邬摩妃问答的形式写出。将日期与元音辅音配合以推算吉凶胜败之
术。

019 གྲུ་ལ་ཅག དུས་ཀྱི་འཁོར་ལ། 梵语：时轮。

020 ལྷ་རྩོད་ཡི་ཆུད། དབྱངས་འཁར་ཆུད། 梵语：韵律占
星经。

021 དུས་མཛོན། དུས་འཁོར་དང་མཛོན་པ་མཛོད་གཉིས།

时轮与俱舍之简称。

022 ཏུས་དབྱེངས། ཏུས་འཁོར་དང་དབྱེངས་འཆར། 时轮
与韵律占星经的简称。

023 རིམས་འབྱེལ་སྐྱོད་གསུམ། བསྟན་འཕུར་ཁྱིམ་ན་
བཞུར་པའི་གཞུང་གསུམ་སྟེ་ཕུག་དོར་སྟོང་འབྱེལ། རྩ་ཆེའི་སྟོང་འབྱེལ།
འགས་ལྡན་པད་དཀར་གྱི་འབྱེལ་ཆེན་ཏི་མེད་འདྲ། 三菩薩釋。金剛手
菩薩著：肚乐经首品釋。 金剛手菩薩著：金剛心釋。 白蓮弘王造：时
轮经无垢光广釋，皆收入丹珠尔經。

024 ལྷ་འགྲེལ། ལེམས་འགྲེལ་སྒྲུབ་གསུམ་ནང་ཚན། ཡད་
མཚན་ཅ་ལྷ་ཀྱི་ལེའུ་དང་པ། དུས་འཁོར་ལུགས་ལྷ་འགྲེལ་པ།
ལུག་ན་རྡོ་རྗེས་བཅུམས། 首品释。〔菩萨释之一。金刚手菩萨按时轮
派的解释而著的胜乐金刚经第一品的注释。

025 རྩ་ཐོག་སྒྲིབ་པ་འབྱེད་པ། མཇུག་པར་ཕྱིན་པ་གསུང་བ་ཀློང་ལ་
ཆ་ན། དབྱེས་པ་དོན་རྫོང་གི་ཁྱུང་བརྟན་པ་གཉིས་པ་དུས་འཁོར་ལྷན་དུ་
འབྱེད་པ། ཡུག་ན་དོན་རྫོང་གི་ཁྱུང་བརྟན་པ། 金剛心釋。三菩薩釋之，金
剛手菩薩依時輪派的解釋而著的歡喜金剛經第二會的注釋。

026 འབྲེལ་ཆེན་ཀྱི་མིང་རྒྱུད། སེམས་འབྲེལ་སྒྲིབ་གསུམ་
 བཤུ་ཆེན། ཏུས་འཁོར་རྒྱུད་ཀྱི་འབྲེལ་བཤད། རིགས་ལྡན་པའ་

དཀར་གྱིས་བཅུ་མས། 无垢光释。白莲法王所著时轮经的注释。

027 རྩིས་གཞུང་གྲན་ལས་བཅུས་པ། ཀམ་རབ་བྱང་
རྩིས་རབ་བྱང་ལ་བའི་ས་རྟ་ལྟ་བུ་བཅུ་མས། 历算综论。噶玛·自然
金剛著于公元1318年。

028 རྩིས་གཞུང་མཁས་བ་དགའ་བྱེད། བྱ་སྟན་རིན་
ཆེན་གྱུ་བ་གྱིས་རབ་བྱང་ལ་བའི་མེ་སྟག་ལྟ་བུ་བཅུ་མས། 智者生悦篇。
历算学著作，布顿·宝成著于公元1326年。

029 རྩིས་ཆེན་དེ་ཉིད་ལྟ་བུ་པ། མཁས་གྱུ་བ་རྩིས་རབ་
བྱང་བཅུ་མ་བའི་ཉིད་སྟག་ལྟ་བུ་བཅུ་མས་པའི་འབྲེལ་ཆེན་དེ་མེད་ལྟ་བུ་
གྱི་ཀྱ་ཆེར་འབྲེལ། 时轮经无垢光释大疏。克主杰著于公元1434年。

030 རྩིས་འཁོར་བྱེད་དེ་མེད་ལྟ་བུ་པ། མཁས་
གྱུ་བ་ལྟ་བུ་བཅུ་མ་ཆེན་རབ་བྱང་བཅུ་མ་བའི་ས་ཁྱི་ལྟ་བུ་བཅུ་མས།
时轮经总义——无垢光释庄严篇。克主·珍海著于公元1478年。

031 བད་དཀར་ཞལ་ལྟ་བུ་པ། བྱ་བ་ལྟ་བུ་གྱུ་བ་ཀྱ་མཆོས་
རབ་བྱང་བཅུ་མ་བའི་མེ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་བཅུ་མས་པའི་སྐར་རྩིས་གྱི་གཞུང་……
ཞིག 白莲亲教。历算书名。浦巴·天成海著于公元1447年。

032 ཏིས་གཞུང་བློ་དཀར། རྟེན་སྒྲིབ་སངས་རྒྱལ་གྱི་མཆོས་
རབ་བྱུང་བཅུ་གཉིས་པའི་མེ་ལོས་ལོར་བརྒྱུ་མས་པའི་ཏིས་གཞུང་། 白
琉璃论。历算书名，第巴桑吉嘉措著于公元1687年。

033 ཏིས་གཞུང་ཉིན་བྱེད་ལྟར་བ། ལ་ཆེན་རྟམ་གྱིས་
རབ་བྱུང་བཅུ་གཉིས་པའི་གིང་རྟའི་ལོར་བརྒྱུ་མས། 日光论。历算书名。
敏珠译师达摩师利著于公元1714年。

034 དགོ་ལྷན་ཏིས་གསར་མ་བྱ། སུམ་པ་མེ་ཤེས་……
དཔལ་འབྱོར་གྱིས་རབ་བྱུང་བཅུ་གསུམ་པའི་མེ་ལོས་ལོར་བརྒྱུ་མས་པའི་
ཏིས་གཞུང་། 格登新算。历算书名，松巴·慧隆著于公元1747年。

035 རིགས་ལྷན་སྒྲིབ་ཐིག ཕྱག་མཛོད་གསུང་རབ་ཀྱིས་
རབ་བྱུང་བཅུ་བཞི་པའི་མེ་ལོས་ལོར་བརྒྱུ་མས། 时轮法胤心要，时轮
历精要。历算书名，商卓特·桑热著于公元1827年。

036 རིགས་ལྷན་མཆོད་པའི་འོད་ལྟར་བ། ཕྱག་དགོན་
བརྟན་པ་རབ་ཀྱིས་ཀྱིས་རབ་བྱུང་བཅོ་ལྔ་པའི་མེ་ལོས་ལོར་བརྒྱུ་མས་……
པའི་སྐར་ཏིས་ཀྱི་གཞུང་། 时轮法胤供灯论。历算书名，扎贡·教宏
著于公元1867年。

037 རྒྱ་མཆོ་རྣམ་གསུམ། རྒྱར་ཏིས་ལ་མཁས་པར་གྲགས་

པའི་གཙང་ཆུང་ཆོས་གྲགས་ཀྱི་མཆོ། ཡུག་པ་ལྷན་གྲུབ་ཀྱི་མཆོ།
མཁས་གྲུབ་ནོར་བཟང་ཀྱི་མཆོ་ཉི་གསུམ་མོ། 二位“嘉措(海)”。

三位著名的历算学著。见038、039、040条。

038 གཙང་ཆུང་གམ་ཆོས་གྲགས་ཀྱི་མཆོ། སྐར་ཅིས་
ལ་མཁས་པར་གྲགས་ཤིང་། དེའི་སྒྲིབ་མ་ནོར་བཟང་ཀྱི་མཆོ། ཡུག་
པ་ལྷན་གྲུབ་ཀྱི་མཆོ་ཉི་གྲུ་མཆོ་ནམ་གསུམ། 藏穹·曲扎嘉措(法称
海)。历算学者，与其两弟子：克主·珍海，浦巴·天成海共以“三
海”著称。

039 མཁས་གྲུབ་ནོར་བཟང་ཀྱི་མཆོ། རབ་བྱང་……
བརྒྱད་པའི་ས་ཁྱི་ལོར་ཅིས་གཞུང་ངི་མེད་འོད་ཀྱི་མཆོ། ཅིས་
ཐང་བསམ་གཏན་གླིང་དུ་བྱུར་གྱི་བ་བརྟགས། 克珠努桑嘉措(珍海)。
历算学家，著有“时轮经无垢光释庄严疏”(公元1478年)，并以圭
表测影的实践著称。

040 ཡུག་པ་ལྷན་གྲུབ་ཀྱི་མཆོ། རབ་བྱང་བརྒྱད་པའི་མེ་
མས་ལོར་ཅིས་གཞུང་པད་དཀར་ཞལ་ལྷུང་མཆོ། 浦巴·伦珠嘉措
(天成海)。历算学家，著有白莲亲教论等(1447年)。

041 ཡུག་ཡུགས། ཉེ་ལ་གྲ་ཡུག་པ་ལྷན་གྲུབ་ཀྱི་མཆོ་དེ་ཅིས་
ཁྱི་ལྷགས། 浦派·浦巴天成海之历算学派。

042 **མཚུར་ལུགས།** མཚུར་ལུ་དོན་གྱུ་བ་འོད་ཟེར་གྱིས་ཀྱིས་
རང་བྱུང་དོ་རྩེའི་རྩེས་སུ་འབྲང་བའི་ཉུང་མཁའ་ལྟོན་ལུགས། 粗朴派。粗朴寺
顿珠欧色继噶玛·自然金刚而创的历算学派。

043 **སྟུང་བྱང་།** ཉམས་སྟུང་གི་ཟིན་པ། དཔེར་ན། ཉམས་
སྟུང་ཆད་པ་འགར་གཟུང་འཛིན་བྱང་བའི་སྟུང་བྱང་མཐོང་། 实测记
录。例：也看见过个别的在望，晦为缺日时出现日、月食的实地记录。

044 **སྟུང་ཁྱིམ།** མཁས་པ་གོང་མས་བཅི་སྟུང་བའི་ཟིན་པ།
过去学者们实际推算的经验记录。

045 **སེ་ར།** 《སེ་ར》ཀྱི་མཚོའི་སྐད་དོད། དཔེར་ན། མཁས་
དབང་སེ་རའི་བཞེད་པ། 梵文：海。例：嘉措大师的主张。

གཞལ་བུའི་གྲོ་ལ། 宇宙构造

046 གྲོ་ལ། གྲོ་ལ་ཞེས་པ་སྤྱི་ཏའི་རྒྱ་དེ་གུ་རུ་ཕྱི་བ་ལ་གྲོ་
 ཡ་ཡང་བའི་དོན་བསྐྱས་པའི་གྲོ་ལ། ལུ་འི་ཡོན་ཏན་འཕེལ་བའི་གྲོ་
 ལ་ལྟ། གྲོ་ནི་མཐོ་རིས་སྐྱེས་དང་། ལ་ནི་ཡང་བ་སྐྱེས་དོན་དུ་
 ཡང་འབྱུག་པས་མཐོ་བར་གནས་པའི་གནའ་སྐར་གྱི་རིས་ནམས་མི་.....
 ལྟར་བར་འཛིན་པས་མཐོ་རིས་འཛིན་དང་། ལྟར་ལྷོགས་སུ་བྱིས་དང་
 ས་ལ་དུས་བཞི་འཁོར་བར་བྱེད་པའི་ལས་ཅན་ཡིན་པས་ལྷོགས་འཁོར་
 དང་། རི་སྤྱིར་ནམས་གྱི་ལྟར་དུ་གདུགས་གྱི་ནམ་པས་གནས་པས་
 ལྷུ་མ་པོ་དང་། ལྷུ་ན་པོའི་ལྟར་དུ་མཐོ་ལ་མེད་ཀྱི་ལ་ཐང་ཀར་དམའ་
 པར་སྐར་ཀོང་དང་འདྲེགས་བྱེད་ལྟར་སྟོབས་ལྡན་ཆེ་ཞིང་འཕུལ་བྱེད་
 ལྟར་སྟོབས་ཀྱི་ལྷུ་མ་པོ་ཡང་བས་ལྷི་ཡང་ཞེས་གྲུང་བུའོ། དེ་ལ་ནམ་
 གཞལ་སྐར་བྱིས་གྱི་གྲོ་ལ་དང་། སྐར་བྱིས་དུ་ལྷུ་བའི་ཉི་མའི་གྲོ་ལ།
 རིའི་གྲོ་ལ་ཐང་ས་ཡོང་དོ། “古腊”，梵语“古如腊故”之略。原词

有圆球形，为穹，空重，凸凹等多人。天空穹窿上有星曜。高居虚空
 而不下卧，其体轻；地轮上有山陵平原其体重。天上有十二宫，地下
 有四季，皆轮转循环不断。又天空形如复伞，圆心高居须弥山顶周围

低，“接火轮之缘，其面凸凹不平，火轮依风丁承托，风性轻。“古腊”兼具诸义。故藏文未译其义，直用梵音。具体用与其概念为：

①天空穹窿，天球。

②日、月在宫曜（恒星背景中）运行的轨道。

③现亦引申用于地球之球。

047 བྱིས་གྱི་གོ་ལ། གོ་ལ་ཞེས་པའི་སྒྲ། སྒྲ་པ་གཤོང་།

ལྷུ་ཡང་། སྤྱུངས་ཤིང་། ལྷུ་མ་པོ་ནམས་ལ་འཇུག་པས་བྱིས་གྱི་

འཁོར་ལོ་ལྷུ་མ་པོའི་ཚུལ་གྱིས་འཁོར་བ་ལ་བྱིས་གྱི་གོ་ལ་ཞེས་ཟེར།

十二宫的圆形轨道。

048 ལྷུང་འགྲོས། ལྷུ་སྒྲར་ཉིར་བརྒྱད་གོ་ལ་ལ་འཕྲ་བརྟུང་

པ་བཞེན་དུ་གནས་པས་ཞུག་རེར་གོ་ལ་རྫོགས་པ་རེ་འཁོར་བའི་ཤུགས་

གྱིས་གཟུང་ནམས་སྒྲར་མ་གང་དང་གང་ལ་སྤྱད་བཞེན་པ་དང་མཉམ་

དུ་གོ་ལ་གཡས་བསྐྱར་རྫོགས་པ་རེ་འཁོར་བ་ལ་ལྷུང་འགྲོས་སམ་སྒྲང་

འགྲོས་ཞེས་ཟེར་རོ། 风行。二十八宿在天球上如镶嵌珠宝，其相对位

置固定不移，每日天球整转一周，带动在各宿上行走之诸曜也右旋（顺时针方向）转动一周，名叫风行，亦名显见行（即周日视运动）。

049 ལྷུང་འགྲོས། སྒྲར་བྱིས་ལྷུང་སྤྱུངས་གྱིས་ཉིན་ཞུག་རེར་

འཁོར་ཐེངས་གཅིག་གཡས་སུ་བསྐྱར་བ་དེ་མིག་ཡུལ་དུ་ཉིན་དུ་གསལ་

བས་ན་སྒྲང་འགྲོས་ཞེས་གྲགས། ལྷུང་འགྲོས་ཡང་ཟེར། 显见行。

十二宫和二十七宿在大球上，每一昼夜右旋（顺时针方向）运转的运

动，极为明显易见，故名。（即，周日视运动）又名“风行”，见上条。

050 རང་ལྟོས་། གཟུང་བུན་དང་དུ་བ་མཇུག་རིང་རྣམས་
རང་རང་སྐྱོས་སྐར་ཉིང་ནས་ཁ་གཏོང་དུ་ཕྱགས་དེ་ལྟར་པོ་ལ་གཡོན་་་་
བསྐྱར་ཐུལ་གྱིས་སྐར་ཕྱིམ་ལ་སྦྱོད་པས། མཉམ་ལམ་དབུས་ནས་་་་་
བཅུ་མས་པའི་སྟོ་བཟོད་ཕྱིམ་དུག་དང་། བྱང་བཟོད་ཕྱིམ་དུག་ཉི་
བཟོད་གཉིས་ཀྱི་སྐར་དབུག་ཆེན་ཉིང་དུག་བརྒྱ་ཉི་ཤུ་འདི་མཛན་པར་
སྦྱོད་ཅིང་། དེ་ལྟར་བཟོད་གཉིས་འགྲོས་བཞིས་ཀྱི་སྐར་འཁོར་ལ་
རང་དབང་གིས་འགྲོས་གྱིས་རྫོགས་པར་སྦྱོད་པའི་ཡུན་ཆད་ནི་གཟུང་་་་
དེའི་དཀྱིལ་འཁོར་ཡིན། 本身行。七曜和长尾慧星，从各自的诞生宫（远
日点或远地点）起，面向东方（逆时针方向）围绕着须弥山，在宫宿
（恒星背景）中，由西向东的左旋运动。在其轨道中线之右，即其南
方的六宫中运行时叫南行。在中线之北，即其北的六宫中运行时叫北
行。完成南北两行和快、慢、曲、跃，四种行一次，经过周天1620度
回到其起点所用的时间，就是它们各自的周期（周年或周月视运动）。

051 རྟག་ལྟོས་། སྒྲ་གཅན་སྐྱོས་སྐར་ཉིང་ནས་ཁ་བུལ་དུ་་་
ཕྱགས་དེ་གཡས་བསྐྱར་གྱིས་སྐར་ཕྱིམ་སྦྱོད་ཅིང་། དེའི་ཆེ་རྟག་ཁོངས་
ལ་རྒྱང་པའི་འཕེལ་འགྲིབ་མེད་པས་རྟག་ལྟོས་ཅན་དུ་གྲགས། 均匀
行。罗睺从其诞生宫（远日点）起，在宫宿（恒星背景）中，由东向
西的运动，其速度均匀，没有盈缩差，所以叫均匀行。

052 ལྟོས་མཉམ་། འགྲོས་འཕེལ་འགྲིབ་མེད་པ། དཔེར་

ན། སྒྲི་གཅན་དང་དུས་མེ་གཉིས་རྟག་དུ་འགྲོས་མཉམ་གཤམ་སྒྲིར་བྱ།

等速运动。如罗喉头尾永远以平均的速度右旋而运动。

053 དཀྱིལ་འཁོར། བཟའ་ནམས་ཉིན་ཆེས་ཕྱིམ་གསུམ་གྱི་

ཞག་དང་ཟླ་བ་དང་ལོ་འཁོར་རྟག་ལྔ་པ་དང་པོ་ནས་བརྒྱམས་ཏེ་འཁོར་ལོ་ལོ་

བའི་ཆེ་རང་རང་གི་ཞག་ཟླ་ལོ་འཁོར་ལྔ་པ་ལྟར་ནམ་དག་བར་ལོ་ལོ་

འགྱུར་པ་སྟོན་བྱེད་གྱི་འཁོར་ལོ་ལོ་ནས་པས་ན་དཀྱིལ་འཁོར། 周期。诸

曜无论按太阳日，太阴日，宫日，太阳月，太阴月，宫月或三种年中的哪一种计算都有其平行度，从第一个年、月、日起，轮转若干次后，其平行度都会重新回到没有零余的整数，这种时间的数值叫做周期（即某天体再度回到某一相对位置所需的时间为该天体的恒星周期）。

054 རྒྱ་གཞིའི་དཀྱིལ་འཁོར་བཞི། ས་ཁུ་མེ་རླང་

དཀྱིལ་འཁོར་བཞིའོ། 下方四轮。即地轮、水轮、火轮、风轮。

055 ལན་མཛེས་ཀྱ་མཆོ། ཁུ་དཀྱིལ་ཏེ་གྱ་མཆོ་བདུན་པ།

ནང་གི་མཆོ་དུག་ཐད་ལའང་སྟོས། 盐海。在内六海之外，故为第七

重海。即下方四轮中之水轮。

056 རྩ་ལྗེའི་རི། རི་བདུན་པ་ཉི་ཤེས་ལུག་གི་མེ་རི། རྩ་

གཞིའི་མེ་ལའང་བེར། རྩ་གི་རི་དུག་ཐད་ལའང་སྟོས། 金刚山。

在内六山之外，故为第七重山。火轮外缘焰头高耸，亦名马首火山。

རང་ལོད་ཀྱི་ས་འཛོ་བ་སྐྱེས་ལྷ་དང་ལྷངས་སྤྱད་མཉམ་པས་ན། སྤྱིང་
 རྒྱལ་ལྷངས་སྤྱད་ཀྱི་ས་ཞེས་བྱའོ། ༡ སྤྱིང་བ། ༢ ལོད་དཀར།
 ༣ ཀྱུ་ཤ ༤ མེའམ་ཅི། ༥ སྤྱིང་སྤྱིང་། ༦ རྒྱལ་པོ་སྤྱིང་ངོ།

福地六洲。凉山以内之山、海、洲（平陆）各有六层，日光不能照临，人依其自身之光而生存，所享之福，犹如天神，故名福地六洲，1、月洲，2、白光洲，3、占萨洲，4、似人非人洲，5、鹤洲6、猛励洲。

062 རང་གི་སྤྱིང་རྒྱལ སྤྱིང་རྒྱལ་ལྷངས་སྤྱད་ཀྱི་ས་ཞེས་བྱའོ།
 ལ་ལྷོས། 内六洲。见上条。

063 རང་གི་མཚོ་རྒྱལ ༡ སྤྱིང་ཅི། ༢ མར། ༣ ཞོ།
 ༤ ལོ་མ། ༥ ལྷ། ༦ ཆང་། སྤྱིང་རྒྱལ་ལྷངས་སྤྱད་ཀྱི་ས་ཞེས་བྱའོ།
 ལྷངས་ལྷོས། 内六海。1、蜜海，2、奶泔海，3、酪海，4、乳海，5、水海，
 6、酒海。

064 རང་གི་རི་རྒྱལ ༡ ལོད་སྤྱིང་། ༢ མཚན།
 ༣ བེཀཏ། ༤ བོར་བུའི་ལོད། ༥ རྩ་ཤ། ༦ བསེལ་རི། སྤྱིང་
 རྒྱལ་ལྷངས་སྤྱད་ཀྱི་ས་ཞེས་བྱའོ། ལྷངས་ལྷོས། 内六山。1、碧光山，2、风伽
 山，3、尼卡扎山，4、宝光山，5、达舞那山，6、凉山。

065 བསེལ་རི། ལྷངས་ས་ཞེས་བྱའོ། རིའི་ཅི་དང་ལྷོན་
 པོའི་རྩ་ལྷ་བ་ལྷོན་ལྷོན་དང་ལྷོན་པོས་དེའི་ནང་རྩ་ལྷོན་ལྷོན་ལོད་ལོད་

མི་རེ་ཤག དེའི་ཕྱི་རྩེ་ལ་ན་འཇམ་གླིང་ཆེན་པོ་འོ། 凉山。福地第六山，其顶与须弥山第五沿相接，故其以内之地方为日、月之光所不能照临。其外即大瞻部洲。

066 འཇམ་གླིང་ཆེན་པོ། བསེལ་འི་ཕྱི་རྩེ་ལ་གྱི་གླིང་་་་
བདུན་པ། ཐུགས་རེར་གསུམ་གསུམ་བར་གཉིས་བཅད། ཤར་གླིང་ཤར་
མ། དབུས་མ་དང་རྒྱལ་མ་ཞེས་སྐད་གཞན་འགྲེ། 大瞻部洲。在福地第六山——凉山以外，故为第七洲。按四方分为四中洲，每中洲再分为三小洲，共十二小洲，名为东洲东区、东洲中区、东洲西区等。

067 འཇམ་གླིང་རྒྱུ་ཏུ། ཐུ་གླིང་དབུས་མ་དེའི་ཕྱང་་་
མ། གངས་ལྗན། ཤམ་ལྷ་ལ། རྒྱ་ནག ལི། བོད། རྒྱ་
གར་བཅས་ཡུལ་ཏུག གཞན་ཡང་རྒྱ་གར། བོད། ལི། རྒྱ་
ནག རྒྱ་ནག་ཆེན་པོ། ཤམ་ལྷ། ལིའི་ཡུལ་ཞེས་བརྗོད་ལུགས་ཀྱང་
ཡོད། 小瞻部洲。即南洲中区。其北半部又分为六区：1、雪山，2、香拔拉，3、汉，4、黎域，5、蕃，6、大竺。又说为：1、天竺，2、蕃（西藏），3、黎域，4、汉，5、大汉，6、香拔拉者。

068 ཤམ་ལྷ་ལ། འཇམ་གླིང་རྒྱུ་ཏུ་ཡུལ་ཏུག་གི་ཡ་ཁྱལ།
香拔拉。小瞻部洲六区之一。又译：苦婆罗。

069 འཇམ་གླིང་ལས་གྱི་ས་ལ། ཐུན་བསགས་ལེར་ཉེས་
གྱི་འབྲས་ལྷ་བདེ་ལུག་འཆོལ་བ་མེད་པར་རང་གིར་ཁོངས་སྤྱད་པའི་རྒྱ་

སྤྱི་བས་ཤིན་ཏུ་ཆེ་ཞིང་ལྷུང་བས་ན་ལས་ཀྱི་ས་ཞེས་བཤད། 瞻部洲业

土。瞻部洲凉山以外的第七洲。此处众生，过去所积善恶诸业之果，或苦、或乐、均归自食，绝无诤乱，业力大而且速，故名业土。

070 སྤྱི་བ་ལྷུང་ཆུ་ཆུ་གཅིག་གཟུགས་མེད་ཁམས་་་་

བཞི། གཟུགས་ཁམས་བཅུ་དྲུག་ འདྲོད་ཁམས་བཅུ་གཅིག་ས་སའི་

ཐད་ལ་ལྷོས། 三十一界。即四无色界，十六色界，十一欲界，共为三十一界。见071, 073, 074条。

071 གཟུགས་མེད་ཁམས། ཡིད་གཟུགས་དང་རང་གསལ་

མྱུང་ཤིག་གི་ལུས་མེད་པར་ཤིང་ངེ་འཛིན་ཅེ་གཅིག་དང་ལ་གེས་

པ་ཅམ་གྱི་ཆ་ལ་བདེ་བར་གནས་པ་རང་ས་དང་གོང་སར་སྤང་བ་ཅམ་

ལས་གཞན་གྱིས་བལྟར་མི་སྤང་བས་ན་གཟུགས་མེད་ཁམས་ཞེས་བཤད།

༡ འདྲུ་གེས་མེད་མིན། ༢ ཅི་ཡང་མེད། ༣ རྣམ་གཤིས་མཐའ་ཡས།

༤ རྣམ་མཁའ་མཐའ་ཡས། རི་རབ་གྱི་གཙུག་རྟོར་ནས་བཟུང་སྒྲི་

མཆམས་གྱི་པར་དུ་གནས་པ། 四无色界。无心色及自显觉明之体，

专注于禅定，唯安住于识分，除同界及上界之天神外，他界众生所不能见，故名无色界。1、无所想又非无所想处，2、无所有处，3、识无边处，4、空无边处。其位置相当于须弥山的顶髻至发际之间。

072 གཟུགས་ཁམས། བསམ་གཏན་གྱི་གཟུགས་དངས་་་་

གསལ་འོད་གྱི་ལུས་ཅན་ཏིང་ངེ་འཛིན་ལ་དགའ་བས་རྟག་པར་སྤྱོད་་་་

པས་ན་གཞུགས་ཁམས་ཞེས་པུ་ལོ། 色界。三摩地之色，以清明之光为体，此界诸天，喜悦禅定，恋享恒住，故名色界。

073 གཞུགས་ཁམས་བརྒྱ་ཅུག རི་རབ་ཀྱི་དབྱལ་བའི་

ཆ་བཞི་ལ། 1 རོག་མེན་དང་། 2 རིན་དུ་མཐོང་། 3 མི་

གདུང་བ། 4 མི་ཆེ་བ་བཅས་བཞི་གནས། ལྷ་མི་ཆ་བཞིར།

1 རྒྱས་པུ་ཆེ། 2 བསོད་ནམས་སྤྱེས། 3 སྤྱིན་མེད། 4 དགོ་

ཀྱས་བཅས་བཞི་གནས། ཀོས་ཀོའི་ཆ་བཞི་ལ། 1 ཆད་མེད་དགོ་

2 དགོ་ཆུང་། 3 རོད་གསལ། 4 ཆད་མེད་རོད་བཅས་བཞི་

གནས། མགྲིན་པའི་སྤྱུ་མ་ཆ་ཡན་ལ། 1 རོད་ཆུང་། 2 ཆངས་

ཆེན། 3 མདུན་ན་འདྲོན། 4 ཆངས་རིས་བཅས་བཞི་གནས། 十

六色界。相当于须弥山头额之四处：1、色究竟天，2、善见天，3、无烦天，4、无想天。相当于鼻部之四处：1、广果天，2、福生天，3、无云天，4、广善天。相当于额额之四处：1、无量净天，2、少净天，3、报净光天，4、无量光天。相当于颈项之上三分之二者四处：1、少光天，2、大梵天，3、梵辅天，4、梵众天。

074 འདྲོད་ཁམས་བརྒྱ་གཅིག ཆ་དམུལ་དང་། ཐུང་

དམུལ། ལྷ། ལྷ་མ་ཡིན། མི། འདྲོད་ལྷ་རིགས་དུག་བཅས་

བརྒྱ་གཅིག 十一欲界。即热地狱，寒地狱，龙，阿修罗，人及欲界

六天。

075 འདྲོད་ཁམས། འདྲོད་ཡན་ལྷ་ལ་རྟག་དུ་སྤྱིད་པའི་……

宫宿。十二宫和二十七宿，是诸曜行程的明显标志，犹如其途中的住处，故名宫宿。

079 བཟོད་བྱེད་གཟུང་། གཟུང་ནམས་ནི་སྐར་ཁྱིམ་གྱི་མ་གྱི་ལོ་ལོ་

ལའི་སྟེང་དུ་རྒྱ་བ་ཐོ་ཡིན་པས་ན་བཟོད་བྱེད་ཅེས་ཟེར། 行者诸曜，

行走之星辰。在天球的十二宫、二十八宿(恒星背景)上，行星、日、月诸曜的位置时刻都在移动，故称为行走之星辰。

080 རྩེག་བརྩེགས་མའི་ལུགས། ཁྱིམ་ཅན་གཟུང་ནམས་

ཁྱུང་ཁྱིམ་སྐར་བཞིན་དུ་སྟོ་བྱང་བཟོད་གཉིས་མི་བྱེད་པར་སྟེང་ནས་ལོ་ལོ་

སྟེང་དུ་བརྩེགས་ཏེ་འཕུགས་མེད་དུ་འདོད་ཚུལ། 叠叠说。认为诸曜

(日、月与行星)与宫(恒星)一样都没有南行北行，其轨道只是平行地层层上叠、没有交互关系的一派说法。

081 འཕུགས་པར་འདོད་བའི་ལུགས། ཁྱིམ་ཅན་ལོ་ལོ་

གཟུང་ནམས་ཁྱིམ་སྐར་དང་མི་འདྲ་བར་བཟོད་ལམ་འཕུགས་པར་ལོ་ལོ་

འདོད་པའི་ལུགས། 交错说。认为日、月、行星等诸曜的轨道与宫宿

(等恒星)的轨道不同，是有交错关系的一派说法。

082 སྟེང་བསྟེད་མའི་ལུགས། འཕུགས་པར་འདོད་པའི་

ལུགས་ནང་གསལ་སྟེང་བཞི་དུས་པའི་མཉམ་པར་འདོད་པའི་ལུགས།

上扩说。交错派的说法中认为四洲四季同时的一派说法。

083 ལུགས་རྩེག་མའི་ལུགས། འཕུགས་པར་འདོད་པའི་

ལུ་ཁྱེ་ལ་གསེས་སྤྱིང་གཉིས་དབྱར་དུ་གཅིག གཞུང་གཉིས་དབྱར་དུ་
གཅིག་པར་འདྲོད་པའི་ལུགས། 连环说，交错派的说法中认为四洲中
有两个洲同时为夏至，其他两洲同时为冬至的一派说法。

084 ལྷ་ཆགས་མའི་ལུགས། འཕྲུགས་པར་འདྲོད་པའི་
ལུགས་ནང་གསེས་སྤྱིང་བཞི་དུས་བཞི་འཁོར་བར་འདྲོད་པའི་ལུ་དེ་
འཁར་མཁའ་ལ་ཁྱིམ་དང་སར་དུས་བཞི་གཉིས་ཀ་གཡོན་སྒྲོར་དུ་
འདྲོད་བ་དང་། དུས་གཡོན་ཁྱིམ་གཡས་དང་། གཉིས་ཀ་གཡས་
སྒྲོར་དུ་འདྲོད་པ་བཅས་གསུམ་ཡིད། 船说。交错说中的一派说法，认
为四大洲的四季不同，其中又有：1、大空的宫宿和地上的四季都向左
旋，2、宫宿右旋而四季左旋，3、两者都向右旋，三种不同的说法。

085 མི་འཇིག་པའི་གནས་ལ། དབྱས་ཀྱི་གར་དོ་ཇི་
གདན། ཤར་རི་ཐོ་ཅེ་ལ། ལྷ་ར་ཐོ་ཏ་ལ། ལུ་ལོ་ཁྱེ་ཁྱེ་ན། ལྷ་ར་གས་
ལ། 五永不坏处。中心印度金刚座，东方五台山，南方普陀山，西
方马仗延那，北方香拔拉。

086 ཆངས་ཐིག་བྱར་བྱག ལྷ་གས་མཆམས་བརྒྱད་མཆོན་
བྱེད་ཀྱི་ཐིག དུས་འཁོར་ལུགས་ལ་ལྷ་སྤྱིང་དབྱས་མའི་ཆངས་ཐིག་
ཀྱི་གར་དོ་ཇི་གདན་ཀྱི་ལྷ་དུ་དང་། རང་ཅག་གནས་པའི་ས་ཆོགས་
འདི་ནི་ལྷ་སྤྱིང་གར་མའི་ཆངས་ཐིག་ནས་ཁྱིམ་ཞུག་བདུན་འད་ས་པའི་

ས་ཆེགས་ཡིན། 表示八方的坐标线和45度斜线 时轮派说：如圆周为360

度， 而以通过印度佛陀伽雅的南洲中区正中座标线为零度， 则南洲东区中线在其东30度，而我们所居之处离南洲东区中线7度，即东经23度。

087 ཟུར་ཐིག་ ཆངས་ཐིག་གི་ཐང་ལ་ལྷོས། 斜线。特指坐标上的45度斜线，见上条。

088 གཞུས་ཐིག་ བད་མའི་འདབ་མའི་ཁྱད་ལྷ་བུའི་…… ཐིག་ 弧线。莲瓣状曲线。

089 རྩེ་བ། དཀྱིལ་འཁོར་གྱི་དབུས་སམ་དཀྱིལ། དཔེར་ན། རྩེ་བ་ནས་ཇི་ཅམ་འཆམས་པའི་རྒྱུ་མ་པོར་བསྐྱར། 圆心。例：取任意半径做圆。

090 འབྲད་ས། བན་ཚུན་འཇོམས་བའི་གནས། དཔེར་ན། མཐའ་བསྐྱར་དང་ཆངས་ཐིག་གི་འབྲད་ས་བཞི། 交点。例：圆周与坐标线的四个交点。

འཇལ་བྱེད། 计量单位

091 འཇལ་བྱེད། ཏུས་འཁོར་ལུགས་ལ་ནང་གི་འཇལ་བྱེད་……
 དཔུགས་ལ་སྐྱེས་པ་ཏུས་གྱི་ཆད། ཕྱི་ཁི་གཟུགས་ཅན་འཇལ་བྱེད་ནི།
 1 ཏུལ་ཕྱ་རབ། 2 ཏུལ་ཕྱན། 3 སྒྲ་ཅི། 4 སྒྲ་ཚེ། 5 བྱིག
 6 བྱིས། 7 སྐར་མ། དེ་དག་གོང་ནས་གོང་དུ་བརྒྱད་འཁྱར་ཡིན།
 སྐར་མ་ཉེར་བཞི་ལ་ཁུ་གང་། དེ་བཞི་གཞུ་འདོམ། གཞུ་འདོམ་
 ཉིས་ལྷོང་རྒྱང་གྲགས། དེ་བཞི་དཔག་ཆད། 计量单位。时轮派的体
 内计量单位指“息”等。见该条。体外计量单位为：1、极微，2、微尘，
 3、发尖，4、芥子，5、虱虫，6、麦粒，7、指节。每一单位都是其前者的
 八倍。24指节为一肘，四肘为一弓，两千弓为一俱卢舍（ཁྲ་ཤ）四俱
 卢舍为一由旬（又译踰缮那ལང་ནྟི།）

092 དཔག་ཆད། ཏུས་འཁོར་ལུགས་ལ་སྐར་མ་ཉེར་བཞི་ལ་
 ཁུ་གང་། དེ་བཞི་ལ་གཞུ་འདོམ། དེ་ཉིས་ལྷོང་ལ་རྒྱང་གྲགས། དེ་
 བཞི་ལ་དཔག་ཆད་དོ། 由旬。时轮派以二十四指节为一肘，四肘为一
 弓，两千弓为俱卢舍，四俱卢舍为一由旬。

093 ཏུས་ཚེད། ཉིན་མཚན་མཉམ་པའི་དབང་དུ་བྱས་ན།

ནམ་ལངས་ཡོས་ཀྱི་ཏུས་ཚེད་ནས་ཉི་ལྔ་བྱ་ཡི་ཏུས་ཚེད་སྐགས་ཏུས་་་་

ཚེད་བརྩ་གཉིས་ཡོད། ད་ལྟའི་ཏུས་ཚེད་འཁོར་ལོ་དང་བསྟུན་ན།

དཔྱགས་བཙོ་ལུ་སྐར་མ་གཅིག་སྐར་མ་དུག་ཏུ་ཏུས་ཚེད་གཅིག་

ཏུས་ཚེད་ཉེར་བཞི་ཉིན་ཞག་གཅིག་གི་ཡུན་ཆད་ཡིན། 时辰。在昼夜的
长度相等时，大明为卯时， 日落为酉时等共十二个时辰。如果按现在的
钟表说：则二十四小时为一昼夜， 一小时为六十分， 一分相当于十五个“息”（呼吸顷）。

094 ཏུས་ཚེད་བརྩ་གཉིས། ཉིན་ཞག་ཡུགས་གཅིག་ཏུས་

ཚེད་བརྩ་གཉིས་སུ་བྱེ་ཞྩ། 1 ནམ་ལངས། 2 ཉི་ཤར། 3 ཉི་

རྩས། 4 ཉི་བྱེད། 5 བྱེད་ཡོལ། 6 ཉི་ལྷུང། 7 ཉི་ལྔ་བྱ། 8 ས་

སྐྱས། 9 སྐྱད་འཁོར། 10 ནམ་བྱེད། 11 བྱེད་ཡོལ། 12 ཐོ་རངས་ཉི་

བརྩ་གཉིས་སོ། ཉིན་མཚན་མཉམ་པའི་སྐབས་སུ་ནམ་ལངས་ཡོས།

ཉི་ཤར་འབྱུག་ཅིས་སྐགས་སྟུང། ཏུས་ཚེད་རེ་རེར་ཡང་ཆུ་ཚེད་ལུ་རེ་

ཡོད། 十二时辰。一昼夜分为十二时辰：1、破晓，2、日出，3、日煦隅

中，4、日中，5、日仄，6、日晡，7、日落，8、日末黄昏，9、人定，10、夜
半，11、夜阑，12、黎明。春分，秋分时破晓为卯时， 日出为辰时，以
下类推。如一大分为六十刻，则一个时辰为十刻。此与夜半， 隅中之
时为鸡鸣， 半日、日出、食时的方法有所不同。

095 ཏུས་ཚེད་ཉེར་བཞི། ཟླ་ཅིས་ལས། ཐིག་ལོ་བྱི་

མིང་ཉིན་མའི་མགོ། བསེ་རྒྱ་ལྟ་བུ་མིག་ལྟ་བུ་མིང་། མི་མིག
བྱི་ལྟ་བུ་ཉིན་མའི་མཐའ། དུས་ཚད་ལྟ་བུ་ནམ་ལྟ་བུ་ཡིན་དེ། ཆོས་
ཤོད་ནོར་ཁྲི་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་དང་། དུས་ཚད་གང་ཤར་ད་ལྟ་བུ། ཁྲི་ལྟ་
བུ་ལྟ་བུ་འདས་པའི་མཚམས། 二十四时。汉历算法；零为子正，是一
日之始。一为丑初，二为丑正，……二十二为了初，是一日之终。时
以下的单位为分，分位除以十五得刻，余数仍为分。

096 ལྷ་མ་ཆུང་། རྩ་ཅིག་ལས། བེ་བཞི་ལ་ལྷ་མ་ཆུང་གཅིག་
 ལྷ་མ་ཆུང་ཉིད་བཞིའམ་བེ་ཤོ་ལྷ་མ་ ཉིད་ཞག་གཅིག་གི་ཆད་ལྷ་མ་
 小时。汉历算法：一个太阳日之量，定为二十四小时，每小时为四刻。

[illegible]

一个太阳日为六十刻；一刻为六十分，等于三百六十息。由古代用滴

漏刻时而得名。色多六世《格登新历解》：“于论历中的‘漏两’，在汉语中名为分，‘漏屈’名为刻。”另外，在计量弧长时也借用“刻”这个词，但不是计时单位，译为“弧刻”（相当于现代的 4.5° ）。

098 དམུག་ཆོད་དང་དོན་གཅིག་ 漏刻。同上条。

099 རྒྱ་ལྷོ། དབྱུག་པ་མ་རྩ་ཙེ་དང་དང་དན་གཅིག་ 漏刻。同 L
条。

100 ཡུལ་གྱི་ཚུ་ཚྭ། རྩ་མཉམ་ཉིད་བདུན་རེ་རེ་ལི་ས་ཁྱིན་ལ་
 ཀ་མཉམ་རྩལ་ཚུར་བུས་པའི་ཀ་གཅིག་ལ་ཡུལ་གྱི་ཚུ་ཚྭ་གཅིག་ཅེས་ལ་
 པདགས། རྩ་མཉམ་ཉིད་བདུན་གྱི་མཉམ་ཁྱིན་གཅིག་ལ་ཡུལ་གྱི་ཚུ་
 ཚྭ་ཅིག་སྟང་རྩལ་བརྩ་ཉི་ལྔ་ཐམ་པ། 弧刻，度。计算弧长的单
 位，周天均分为二十七宿，每宿六十弧刻。周天二十七宿共1620 弧
 刻。

101 ལྷ་ཕྱད་། ལྷ་ཚོད་ཆ་དྲུག་ཅུར་བྱེ་བའི་ཆ་ལ་ལྷ་ཕྱད་། ལྷ་
ཕྱད་རེར་དྲུག་པ་དྲུག་ 漏分，简称分。一漏刻或一弧刻都等于六十
分，一分等于六息。

102 རྟུགས། ལྷོ་མ་ཁྱད་མེད་རྩིབས་དང་ལྷན་པ་ཞིག་གི་
 དཔྱད་འཕྲུང་རྒྱལ་གཉིས་གཅིག་ཏུ་བཙུགས་ནས་དཔྱད་རྒྱལ་པ་ཉི་མི་ཅིག་
 རྩོད་རྒྱལ་བརྒྱ་ཉིད་ཞེས་གཅིག་གི་ཆད་དང་། དཔྱད་རྒྱལ་ཆ་ཤར་དང་།

ཅུ་སྐད་དུག་ཅུ་ཅུ་ཆོད་དོ། ཡུལ་གྱི་ཅུ་ཆོད་ཀྱང་ཐ་སྟད་དེ་ལྟར་རོ།

息、呼吸顷。健康的壮年男子一呼吸所需的时间。等于一个太阳日的二万一千六百分之一。六息为一分(漏分)，六十分为一刻(漏刻)。圆周弧长也借用刻、分、息做为单位。

103 ཆ་ཤས། དབུགས་གཅིག་རི་མཁའ་རིའི་ཆར་བྱེ་བའི་ཆ་

ཤས་བྱས་པ་སྟགས་ཆ་ཤས་ལ་མང་མྱུང་དང་གནས་ལ་ངེས་པ་མེད་པས་

སྟགས་དང་བསྟན་ཏེ། རི་མཁའ་རི་༡༠༧། རི་རྩ་༦༧། འདྲིང་

པ་༡༩སྟགས་མང་རྩ་། 子位，分子。当时单位在日、刻、分、息以下

未单另设立专门的名称，就以息所带的分数来表示。其分母（进位率）不固定，视需要而选取，常用的有707，67，13等。

104 ཆ་ཤས་ལྔ་པ། གནས་གཟུང་སྒར་དང་། ཅུ་ཆོད།

ཅུ་སྐད་། དབུགས་བཅས་བཞིའི་མན་ཆད་ལ་དབུགས་གཅིག་ཆ་དུ་

མར་བྱེ་བའི་ཆ་ཤས་ཐ་སྟད་སྟགས་སུ་མེད་པས་ཆ་ཤས་ལྔ་པ་ཞེས་་་་་་

གྲགས། དེའི་ཆ་ཤས་ལ་ཆ་ཤས་དུག་པ་ཞེས་བེར། 第五位分子。记

录复名数时第一位记曜次或宿次，第二位记刻，第三位记分，第四位记息。息位所带的分子没有另外的单位名称，通称“第五位”分子，第五位分子所带的分数的子位称为第六子位。

105 གཟུང་གནས་དུག་ ༡ གཟུང་གནས། ༢ ཅུ་ཆོད།

༣ ཅུ་སྐད་། ༤ དབུགས། ༥ རི་རྩའི་ཆ་ཤས་ ༦ རི་མཁའ་རིའི་

ཆ་ཤས་དེ་དུག་གོ 曜六位。一、曜位(表示星期序数)，二、刻位，

三、分位，四、息位，五、息的67分之 $\frac{1}{4}$ ，六、第五位的707分之 $\frac{1}{4}$ 。

106 ལྷ་སྐར་གྱི་རྒྱ་བ། འདིར་རྒྱ་བ་ནི་བཞི་ཆ་མྱོ། ལྷ་
སྐར་གཅིག་ཆ་བཞི་ཕྱེ་བའི་ཆ་རེ་ལ། ཡུལ་གྱི་ཆུ་ཚོད་བཙ་ལྔ་རེ་ཡོད་
པ་དེ་ལ་ལྷ་སྐར་གྱི་རྒྱ་བ་བེད། དེ་ལྟར་རྒྱ་བ་དགུ་རེ་ལ་བྱིམ་
གཅིག་གི་ཆད་ཡོད། བྱིམ་རེ་ལ་ཡུལ་གྱི་ཆུ་ཚོད་བཙ་དང་མ་ལྔ་རེ་ཡོད་
པ་གཤམ་བར་བྱེད། 宿步。每一宿的弧长的四分之一。每宿分为60度，一
步合15度。九宿步即135度等于一宫的弧长。藏文原意为“足”，足为
四肢之一，所以表示四分之一。此处为配合其他名词的名称，改译为
步。

107 རྒྱ་བ། བཞི་ཆ་ནི་དོན་ནམ་རྒྱ་བ་བཙོད་པའི་གོམ་པ་
ལྟ་བུ། དཔེར་ན། ཆོས་ཀྱི་རྒྱ་བ་བཞི། ལྷ་སྐར་གྱི་རྒྱ་བ།
རྒྱ་བའི་འཇལ་འཇལ། ལྷ་རྒྱ་བྱི་རྒྱ་བ། 足，四分之 $\frac{1}{4}$ ，步度，
段。例：四法足，宿步（一宿的弧长的四分之一），步度的盈缩，前段，
后段。

108 ལྷ་སྐར་ཆུ་ཚོད། ལྷ་སྐར་ཉིད་བདུན་བྱུ་ལ་ཅུ་འི་ཆར་
བྱས་པའི་ཡུལ་གྱི་ཆུ་ཚོད་མཁའ་མིག་རྒྱལ་དེ་ 7020 ལ་ལྷ་སྐར་ཆུ་ཚོད་
བེད། 宿度。二十七宿各为六十度（弧刻），周天共1620度。

109 རྒྱ་བ་བྱི་རྒྱ། ལྷ་སྐར་ཉིད་བདུན་གྱི་བྱི་རྒྱ་ཡོངས་ཚྭ་གས།
དཔེར་ན་རྒྱ་བ་བྱི་རྒྱ་ཕྱེད་ནི་རྒྱ་བ་གནས་བཅུ་གསུམ་དང་ཆུ་ཚོད་སུམ་མོ་

ཐུམ་། 周天。二 + 七宿的全部弧长。例如：半周即13宿30度。

110 འཁྲར་ལྔ། གཟའ་དང་བྱེད་པའི་འཁྲར་ལྔ་བདུན། སྐར་
སྐར་གཉིས་ནི་ཉིར་བདུན་ཏེ། རྩ་ཚྭ་རྩ་སྐར་དུག་ཏུ་ལ། དབུགས་
དུག་ཆ་གས་མང་ཉུང་དང་། གནས་ལ་ངེས་པ་མེད་པ་ཡིན། རང་
རང་འཁྲར་ལྔ་གང་མཛས་པ། བྱེད་པའི་ནྟ་དེ་གོང་མར་བསྟེ། ཞེས་
པ་ལྟར་རྟ། དཔེར་ན། རིམ་བཞིན་རང་འཁྲར་(༦༠, ༦, ༡༠༧)
གྱིས་བསྟུར། རང་འཁྲར་གྱིས་རྩ་ཚྭ་སར་བསྟེལ། 周期，进位率。

(九执历中名为“起数”) 复名数的各位数值，满本位的进率时应进入上位。时轮历中常用的进位率是：曜、作用：7；宿、会合：27；刻：60；分：60；息：6。息以下的进率（即分母）不定。例，与其进位率的各位（60、6、707）依次相乘。按其进位率除以（707、6、60）后进至刻位。

111 ཅུག ལྔ། འཁྲར་ལྔ། དཔེར་ན། སྐར་གཅན་གྱི་ཅུག་ཆ་
གས་ཅུག 周期。例：罗睺的周期。了位的周期（进位率）。

112 གནས། (1) གཅིག་འུ་བརྩ་སྟེང་སྐར་གྱི་གནས།
དཔེར་ན། བཞོད་བྱེད་མཐའ་དབུས་ཐིག་ལེ་ནི། རང་གནས་འཛིན་
ལས་བཞོད་རྩ་མེད། གནས་མི་མཆུངས་ན་བསྟེ་མི་རིགས།
(2) སྐར་མ་རྩ་ཚྭ་ནས་ཆ་གས་པར་གྱི་གནས་ནམས། དཔེར་ན།

སྒྲིང་གནས། དབྱ་གཞི་གནས། དེ་ཉིད་གནས་ཐུག་ཆར་ལྔ་བཞོད།
 ཆ་གས་མང་ཉུང་དང་གནས་ལ་ངེས་པ་མེད། ཀླང་བཟུང་ཀློང་མས་
 གནས་ཀྱང་བཟུང། ལྷག་དེ་རང་རང་གནས་སུ་བཞག
 (3) ཆར། དཔེར་ན། འདས་སྒྲ་བསྐྱེས་ལ་གནས་གཉིས་བཞག
 དེ་ཉིད་གནས་ལྔ་བཞོད།

①位。数字中个位，十位，百位，千位等的位。例：乘除数中的零起记位作用。位不同者不能相加。

②位。宿位，刻位，……息位，分位的位。例：宿位，刻位。这个六位数字重复写五遍。（息位以下的）分母大小和位数多少不固定。以损益率遍乘各位，余数记于本位。

③遍、次。例：加积月后重张位，即写两次；此数重张五位，即同一数值写五次。

113 སྒྲ། གནས། དཔེར་ན། ཞག་ས་བཅུས་བཟུང། ཞག་
 སར་བསྐྱེལ། 位。例：日位数乘10。进至日位。

114 ཆར། ཐེངས་སྐུ་ལན། དཔེར་ན། དེ་ཉིད་གནས་ཐུག་
 ཆར་ལྔ་བཞོད། ཆར་ཐུག་ཐེངས་འག་གཉིས་སུ་བཞོད། 遍。例：这个
 六位数重复写五遍。上下两处各写六遍。

115 ཐུགས་གཅིག་ ཡ་གཅིག་ དཔེར་ན། ཆར་གཉིས་
 བཞོད་པའི་ཐུགས་གཅིག་ སྒྲ་གཅན་ཅ་བ་གནས་གཉིས་བཞོད་པའི་
 ཐུགས་གཅིག་གིས་འཁོར་ཁོར་རིམ་གྱི་གཞོང་སྒྲ་ཡིན། 其中之一。

例：写两遍的其中之一。罗猴本数写两遍，用其中之一，减宿宿数（27），得数为罗喉头的宿位。

116 བཞུང་། གྲིས། དཔེར་ན། འཇིན་བྱེད་ཕྱིས་ལ་རྒྱང་
སྒྲུབ་བཞུང་། དེ་ཉིད་གནས་དུག་ཆར་ལ་བཞུང་། 写，记。例：把引
检数擦掉，把盈缩积记下来。把这个六位数字写五遍。

117 ལྟོབ་པ། བརྟག་པའམ་བཙུག་པ། དཔེར་ན། གཅིག་
ལས་གཅིག་ལྟོབ། ཉིན་ཞག་གི་དུས་ལོངས་ནས་ཆོས་ཞག་གི་དུས་ལོངས་
བལྟོབ་པ། 求（得数），推算。例：由一个已知数求另一个未知数。
从太阳日的时间长度求太阴日的时间长度。

118 ཅ་ལྟོབ། ཅ་པའི་ཆ་ག་ནས་ལྟོབ་པ། དཔེར་ན། ཅོག་
མར་ཅ་བལྟོབ་ཁོང་བཞིན་ལྟ། རེའུ་མིག་འདི་ལྟར་བཟུང་བས་ཅ་
ལྟོབ་བཞིན་འབྲུལ་མེད་ཤེས། རིམ་བལྟོབ་ཀྱི་ཐད་ལའང་ལྟོས། 用公
式从头推算。例：先按上法用公式推算。按此表检取，与按公式从头
推算所得的结果相同。参看下条。

119 རིམ་བལྟོབ། ཅ་བལྟོབ་བཞིན་མི་བྱེད་པར་ཐ་མ་ཐ་མ་མའི་སྟེང་
དུ་སྟེ་ལ་བསྐྱེས་པའི་སྒྲི་ནས་རྒྱུ་མ་རྒྱུ་མ་རིམ་གྱིས་ལྟོབ་པ། 累加法。
不按公式从头推算而在前一个数值上累加一定的常数去求下一个数值。

120 ལྟོབ་གཞུག་ས། བཙུག་ཆར་ནས་བབས་པའི་གྲངས་ཀྱི་རི་

25. 代數：算術所得結果的數。

121 རྒྱལ་མཁའ་། མཆོག་གི་ལས་ལྟོག་ཉི་ཤུ་པའི་ཁུལ། 还原法。

122 འཆར་པ། རི་མོ་སྟགས་འབྱུང་བའམ་གྱུ་བ་པ། དཔེར་
ན། ལྷག་མེད་ནམ་དག་རི་མོ་འཆར། མདའ་རོའི་ལྷག་མར་གཞུགས་
གར་ན། རྩེས་མ་རྩེས་མའི་ཁྲ་དག་ཆེགས་མེད་འཆར། 得到(某数)。

例：除尽无余数。用65除之，如果余1，直接可得下一个积月的数值。

123 བརྟེན་བ། ཐོབ་ལོ་ལ། 商数。

124 **ཐོབ་ནང་།** བཞུ་ས་ནས་ཐོབ་སྒྲུལ་གྱི་གྲངས། 商数。除出来的得数。

125 རྫོང་དང་བྱ་ལྷན་ ལྷན་གྱི་བྱ་བའི་གངས། དཔེར་
ན། རྫོང་གྱི་ལྷན་གྱི་བྱ་བའི་གངས་ རྫོང་དང་བྱ་ལྷན་ཁ་དག་
འབྱུར། 盈亏。正负。例：由原数中减去亏欠数。正负相抵。

126 ཁ་དག་ ཁ་འགྲིག་སྤ་འགྲིག་ དཔེར་ན། མྱོ་དང་
ཕྱ་ཚུན་ཁ་དག་འགྲུར་བ། 恰好相等。例：正负相抵。

127 བར་བྱད། རི་མོ་དང་རི་མོ་ལྷོ་བར་གྱི་བྱད་པར། དཔེར་
ན་ཉིན་ཆོས་བྱིས་ཞལ་གི་རྟལ་ཁངས་སྐྱ་སྐྱའི་བར་བྱད། 差数。例。太

阴目 与 太阴目， 宫目的平行度之门的 2 数。

128 ཤེད་སྒྲམས། ཁ་གས་ཤེད་མ་མཉམ་ན་སྒྲམས་པར་བྱེད་
པ། དཔེར་ན། ཁ་གས་ཤེད་སྒྲམས་བྱ་བའི་ཕྱིར་ཁ་གས་ཤི་རོས་
བསྒྲམས་ཏེ་ཤི་མཁའ་ཤིས་ཐོབ་པའི་ཤི་རོས་ཀྱི། 通分。分母不同的分子
不能加減，須要通分。例：为了通分将分子乘以67再除以707。

129 གོ་ལྷག་པ། བྱ་བྱེད་གོ་ལྷག་པ། དཔེར་ན། བཞོང་
ལ་གོ་ལྷག་འཛིན་མི་སྲིད། མཇུག་མས་ཉི་མར་སྤངས་པ་ན་སྒྲམས་ཐོག་
ཏུ་ཆོད་བྱ་མན་ཆད། གོ་ལྷག་ཡིན་ཡང་འཛིན་པ་སྲིད། 颠倒互

换位置。例：当罗喉头颠倒过来（成为被减数）时，不可能有蚀。但
如以罗睺尾去减定日则虽然（减数与被减数）颠倒，仍可能有蚀。

130 ཆ། དུམ་བུ་དུ་མར་བྱས་པའི་ཆ། དཔེར་ན། འདྲོད་
ཆ་ནི་ཆ་བཅུ་གསུམ་དུ་བྱས་པའི་ཆ། ལྷག་མ་བཞོད་བྱེད་མདའ་རོའི་
ཆར་འགྱུར། དེ་ཡི་གཟུགས་བྱག་གཟུར་བྱག་ཆ་འདྲོད་པས་བཞོས་
ན་ཤི་མཁའ་ཤིས་ཆར་འགྱུར། 分 707。例：13 分之一。余数即以原除数
65 为分母的分子。这个数原是 9191 的分子，用 13 除后，其分母就化成 707。

131 ཆོག་ ལྷུ་བ་ཐབས། དཔེར་ན། བཞོང་པའི་དོན་ནི་
བཞོད་བྱེད་ཀྱི། བྱངས་སུ་སྤྱོད་པའི་ཆོག་ཡིན། ཆོག་འདི་ཡིས་
འབྲུལ་མེད་ཤིས། 固定的方法，公式。例：除法是将被除数收成除数

的倍数的方法。用此公式能推知无误。

132 ལྷོད་པ། སྐར་ཁྱིམ་ཡུལ་ལ་གཟུང་ནམས་ཀྱིས་འོངས་སུ་
ལྷོད་པ། 运行。日、月和行星在宫宿中（大球上）的运行

133 འོངས་ལྷོད། ཧྲི་ཆ་གཟུང་ལྷ་སྐགས་སྐར་ཁྱིམ་གྱི་གྲི་ལར་
ལྷོད་པའི་དུས་སམ་ཡུལ་ཁྱོད། 行度。日、月和行星在宫宿中（大球上）
运行所经过的时间或弧度。

134 རྟག་འོངས། གཟུང་ནམས་ཀྱི་ཞུག་གསུམ་འོངས་ལྷོད་
ལ་རྟག་པའི་འཕེལ་འགྲིབ་སྟོན་ཕྱི་གང་ཡང་མ་བྱས་པར་དེར་རྟག་དུ་་་་
ངེས་པས་ན་རྟག་འོངས་ཞེས་བརྗོད། 平行度。日、月和行星运行（的
时间或弧）的长度尚未加入不均匀运动的变化之前的平均值。

135 རི་མ། ཡང་གངས། དཔེར་ན། རི་མའི་ལམ་ནས་རྟོུ་
མི་འགྱུར། 数字。例：无法以数字推算。

136 གྲུལ། ཡང་ཐེང་། དཔེར་ན། ལྷོད་ཀྱི་དུས་འཕེལ་གྲུལ་
མཐར་ཐོག་ད། ཐེག་ལེ་གྲུལ་མཐོར་འབྱུང་མི་མྱོད་ 组数码， 行
数码 例：把乘数写在那 行的后面。数码开头不 1, 2

137 རྩལ། ཡང་ཐེང་། དཔེར་ན། འདས་པའི་ལོ་ཚལས་
དེ་གཉིས་བཞོད། ཐོབ་ནོར་རིམ་པར་བརྟེན་པའི་ཚལས་ 串 算
字。例：将已过年数重写两遍。将各位得数依次上下写成 一串。

138 ཐུན། རྒྱུ་འབྲུང་གི་ཁྲུང་སྔ་མཐའ། དཔེར་ན། ཐུན་
བཅས་ཡོངས་སྒྱུད་དག་བརྟག་པ། 尾数。例：细求其准确尾数。

139 རྒྱུ་འབྲུང་། ཁྲུང་སྔ་ཐུན། དཔེར་ན། ཚུ་ཚད་
རྒྱུ་འབྲུང་བཅས། 尾数。例：刻度及其下的（分，秒等）尾数。

140 རྒྱུ་འབྲུང་། མི་འདྲ་བའི་རྒྱུ་འབྲུང་། དཔེར་ན། གཞན་
ཡང་དེ་མཆི་རྒྱུ་འབྲུང་ལ། 另一算法。

141 ཚད་ཁྲ། ཡང་ཁྲུང་སྔ་འི་ཚ། དཔེར་ན། གཞན་
ཉི་ཚད་ཁྲ་ཁྲ་ཁྲུང་བཅས་ཚེས་ཁྲུང་སྔ་འི་ཉིད་དུ་འགོད། 数字。例：
将曜序的名称和太阳方位的数值记于这天日期的下面。

142 ཁྲ་ཁྲུང་། མིང་ཁྲུང་། དཔེར་ན། ཁྲིམ་གྱི་ཁྲ་ཁྲུང་
གཉིས་ཤིང་བཀོད། 名称、标名、欄目。例：将十二宫的名称各写两遍。

143 རྒྱ་ཁྲིམ་ཅན། དེའུ་མིག་ནང་དུ་རྒྱ་ཁྲིམ་ལྟ་བུ་ཡོགས་སུ་
བཀྲར་བའི་རྟགས་ཡོད་པའི་འི་ཚ། 带隔离符号（表格中表示将某一部
分单另隔开的曲折形的括弧）的数字。

144 བཅོན་དུ་བཟུང་། ཡང་མིག་ལ་སྤྲུད་གྱི་དེ་ཁས་
བསྐྱར་བ། 在数字周围画一个圈，以免忘掉。

145 བཏུ་རྟགས། རྟམ་པར་བཏུ་བའི་རྟགས་མཚན། དཔེར་
ན། གཟུང་རྟུ་བ་གསལ་བའི་བཏུ་རྟགས་འཛིན་པས་རྟུ་སྒྲར་ཞེས་བུ་རོ།
明显的标志。例：可以做为诸曜运动的明显标志，所以叫做宿。

146 མཚན་མ། ཞང་མིག་གཞན་དང་མི་འདྲེ་པའི་ཆེད་དུ་
བཀོད་པའི་རྟགས། དཔེར་ན། རྟོར་དང་མ་རྟོར་མཚན་མ་བཀོད།
རེ་ཆེ་སྤྱི་ཞུག་མཚན་མས་བྱེ། བཙུ་ལྷ་མ་ལྟངས་མཚན་མ་འདྲེ་པས།
标记符号。例：已减和未减要做出标记。遇到这种情况要将总积日的
数值另加符号以资区别。如在十五以下，要单用记号标出。

147 བྱ་ར། བྱེད་གཤར། དཔེར་ན། དབུས་ཀྱི་བྱ་ར་བབུང་།
མདའ་རོའི་ལྷག་མའི་བྱ་ར་བབུངས་ལྷར་བབུང་བ། 行列。例：查其中间
的一行。按同余那一行的序数去查表。

148 བྱར། བྱ་རའི་བཅུས་ཆིག 同上条。

149 འཛིན། རྟོས་འཛིན། དཔེར་ན། རེ་བྱ་མིག་འཛིན།
ཐྱབ་ནོར་གྱིས་ཉི་ཀླང་འཛིན་དགོས། 检日，查表。例：以商数检日缠
表。

150 ལྷགས་འབྱུང་ལྷགས་ཐོག་ རྟོར་འག་དང་། བྱེད་
བྱར། གཡས་གཡོན་སྐགས་རིམ་པ་ལྷར་ན་ལྷགས་འབྱུང་དང་། རིམ་
མིན་ལ་ལྷགས་ཐོག་ དཔེར་ན། རེ་བྱ་མིག་རེར་ཆ་གས་བཞེས་ལྷགས་

འབྲུག་ལྷན་རྒྱུ་སྤྱོད་ཀྱིས་འཁོར། བླ་ཉེ་ནས་བཟུང་གཏོག་སྐོར།

[illegible]

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ।

ལྟུང་ལྟུང་ལྟུང་། 顺序，逆行。例：每个式格分为四段，先顺序从上

至下，后，逆，从下至上，循环使用。从胃宿起左旋，顺序，数至第二十四宿也。从心宿起右旋，逆序，数至第一宿也是室宿。

151 རྒྱུ་ལྡན་པའི་སྒྲིབ་པ་ རྒྱུ་ལྡན་པའི་སྒྲིབ་པ་ 逆字。见上

4

152 **མཁའ་པོ་ལྷ་མོ།** མཁའ་པོ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ འཕྲིན་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་

༢ མཐུག་པའི་པའི་ལོ་ཤེས་པ་ནི་མེ བཀ་དང་ས་ཁྱི་ས་ཁྱང་ལྷགས་་་་་

ཏུག་ལ་སྐགས་དང་། ཏུག་སྐགས་ཞེས་པ་ནི་ཉིད་ལྷག་ཉི་ཉེ་སྐབས་

ཕྱི་རང་ཆ་ཕྱག་ལུང་ཨིག་ཕྱག་ཡིད་ཀྱི་བརྒྱལ་ཨིག་ཡིན། “ཨྱ”ཟེ་གྲོ་

略词。例如：“丁亥等年”指从丁亥起，经过戊子，乙丑、庚寅等年至所求年为止，中间经过的年数。“孔等”是太阳日某数的分母149209的习用简称。

153 མཁུ་ཏུ་འཁུ་ཏུ་འཁུ་ཏུ། མཁུ་ཏུ་འཁུ་ཏུ་འཁུ་ཏུ། ཏུ་ཏུ་ཏུ་ཏུ།

མེད་པ་པ། རྒྱུད་ནི་ད་ལྟ་པ། 黑、白、件。过去、未来、现在的异

名。

154 **འཕྲུལ་པ།** མ་ལྟ་འཕྲུལ་གཤམ་གྱི་འཕྲུལ་ཤི་པ་ལྟ་བུ།

དཔེར་ན་ཆེས་འཁྱུད་མྱ་སྐར། 伴随，喻现在，当时。例：正当太
阳月结束时，月亮所在之宿。

155 ཏུ་བ། སྐལ་དུ་འཁྱུད་གསུམ་གྱི་དུ་ནི་མ་འོངས་པའི་དོན།
— 咽。喻未来。

156 སྐལ་བ། སྐལ་དུ་འཁྱུད་གསུམ་གྱི་སྐལ་བ་ནི་འདས་པའི་
དོན། 翳炭。喻过去。

157 བསྐྱེལ། རང་འཁོར་འོངས་ན་གནས་གོང་མར་བརྟུག་པ།
དཔེར་ན། དབུག་ལ་བསྐྱེལ་ལམ་རྒྱ་ཆོད་སར་བསྐྱེལ། མཁའ་རྩ་
བྱུང་པས་བསྐྱེལ་བའི་ལྷག 余后止，收位。例：收至刻位（不再进
位）。按60和7进位后的余数。

158 དྲིལ་བ། རང་འཁོར་གྱིས་གནས་གོང་མར་སྐྱེལ་བ།
དཔེར་ན། སུམ་རུས་མྱ་བར་དྲིལ་བ། 兹率进位。例：以30除之进
位与月数。

159 བཞིལ། གནས་འག་མ་འཁོར་འོས་བསྐྱུར། དཔེར་ན།
རྒྱ་ཆོད་གནས་ཆས་གཅིག་ཡལ་ལ་སྐར་དུ་དྲུག་རུང་གཞིལ། ཆེས་
འོངས་འི་མཁའ་རྩའི་འོས་བར་གཞིལ། 分⁶⁰化⁷⁰⁷ 12的进率乘之化为
下位数。例：刻立乘以60化为分位。将太⁶⁰行更化为息位的707分之一。

160 ལྷན་གསལ་བཤོད། བཤོད་བྱེད་ལའང་གྲངས་གནས་གཉིས་

ཡན་ཆད་ཀྱིས་སྒྱུར་བཤོད། 多位数乘法。除数是二位以上的除法。

161 བཤོ། བཤོ་བྱ་དེ་བཤོད་བྱེད་དེའི་གྲངས་ཀྱིས་དོར་བ་ལ་

བཤོ་དང་། བྱ་བ། བསལ་བ། བཅད་པ་ཞེས་གྲང་བྱེད། 除。

162 བསྐྱར། བསྐྱར་བྱ་དེ་སྐྱར་བྱེད་དེའི་གྲངས་སྐྱ་སྤེལ་བ་ལ་

བསྐྱར་དང་བསྐྱན་དང་། སྤེལ་བ། བསྐྱས། གསལ་བ་ཞེས་གྲང་བྱེད། 乘。

163 བསྐྱས། བསྐྱར། 乘。

164 སྤེལ་བ། བསྐྱར་བ། དཔེར་ན། བྱིས་ཞུག་དཀྱིལ་

འཁོར་གནས་ཐམས་ཅད། བྱག་མཁའ་མིག་བྱག་ཡིད་ལ་སྤྲུལ།

བསྐྱས་བསྐྱར་དེ་ཡིས་སྤེལ་བ་ལ། 乘。例：宫日周期各位乘以100再乘

以149209。

165 བསྐྱན། བསྐྱར། 乘。

166 དཔེན་པ། འཕྲི་བ། 减。

167 བྱ་ཕྱིན་འཕྲུར། འཕྲི་བ། 减。

168 དམན་པ། འཕྲི་བ། 減。

169 འབྲིད་པ། འཕྲི་བ། 減。

170 རྟོ་པ། བྱིས་པ་དབྱི་བ་བསྐྱབས་པ་དང་། རྟོ་པ་
ནམས་ནི་རྟོ་པ་གཅིག་སྟེ། རྟོ་པ་དེ་རྟོ་པ་བས་གོ་བྱུགས་ཀྱིས། བཞོད་
ལ་རྟོ་པ་བའང་འཇུག་པ་ཡིད། ཅིས་ང་ལྟར་རོ། དཔེར་ན།

1 འཁོར་བྱེད་ཁོངས་ན་དོར། བྱིན་དོར་ཐུར་བཞིན་བྱ་བ་ཡིན།

2 འཁོར་ཁོས་དོར་པའི་ལྷག 3 ལྷག་མ་གང་ལུས་དོར་བས་ཆེན

1、減，2、除，3、弃去不用。例：1、滿半周者減掉。或加或減如前法。
2、用27除后的商余。3、余数可弃去不用。

171 འབྲུལ་པ། འཕྲི་བ། 減。

172 རྩ་བ། འཕྲི་བ། 減。

173 སྦྱང་པ། འཕྲི་བ། དཔེར་ན། ཆེ་རྒྱང་སྦྱངས་ལྷག་
སྦྱངས་ལྷག། 減。例：大小相減之差数，余数。

174 འཕྲོག་པ། སྦྱང་བ། 減。

175 འཕྲི་བ། སྦྱང་བ། 減。

176 ལྷན་པ། བསྐྱེད་པ། 加。

177 རྟོར་བྱ་འབྱུར་བ། བསྐྱེ་བ། 加。

178 བསྐྱེན་བ། བསྐྱེ་བ། 加。

179 ཁན་བ། བསྐྱེ་བ། 加。

180 འབྲུལ་བ། བསྐྱེ་བ། 加。

181 རྩེན་བ། བསྐྱེ་བ། 加。

182 ལུལ་བ། བསྐྱེ་བ། 加。

183 རྩེར་བ། བསྐྱེ་བ། 加。

184 བསྐྱེ་བ། བསྐྱེན་བ། 加。

185 སྐལ། རྟོད་དམ་ཆབ། དཔེར་ན། ཐོབ་ལོར་སྐལ་ཐིག་
ལེ་བྱིན། 代号，表记。例：不够除时写零，以表其位。

186 རྩེར་མ་བ། ཟད་བའི་རྩེར་མ་བ། དཔེར་ན། བསྐྱུར་
བྱ་རྩེར་མ་བར་བསྐྱུར་བྱ་མེད། རྩེར་བྱེད་རྩེར་ན་བསྐྱུར་གཞི་དབྱི།
བསྐྱུར་བཞོད་བར་རྩེར་མ་ཐིག་ལེས་འཇིན། 零，空位。例：被乘数为
零时无可乘。乘数为零时把被乘数擦掉，乘除中遇空位时写上零以记
其位。

བསྟན་ཕྱིན་ 年代学

187 བསྟན་པའི་གནས་ཆད། (1) མདོ་ལྷགས་ལ།

སྟན་པ་མུ་ངན་ལས་འདས་པ་ནས་བཟུང་སྟེ་སངས་རྒྱས་ཀྱི་བསྟན་པ་ལ་
ལ་བརྟུ་ཕྱག་བརྟུ་གནས་ཏེ། དེ་མཐར་བསྟན་པའི་མཆུག་ཏུ་ད་པ།

(2) ལྷག་ལྷགས་ལ་དུས་བཞི་ལྔ་མ་དང་ཕྱི་མ་བཅོམས་པས་ལ་ལྔ་སྟང་

བརྟུ་དང་བཞིའོ། 法寿。佛教存在的年数。①显宗说：释迦牟尼涅槃后佛法流传十个五百年共五千年之后消失。②浦派说：佛法四时的前期和后期共五千一百零四年。

188 དུས་བཞི་ལྔ་མ་དང་ཕྱི་མ། རིགས་ལྷན་དག་པའི་

ཡན་གྱི་ལ་སྟང་སྟང་སྟང་སྟང་བརྟུ་དང་བཞི་(ཕྱི་ལ་སྟན་གྱི་ ༨༨༠ནས་དེ་
མན་གྱི་ ༢༥ ༢༥ བར་) དུས་བཞི་ལྔ་མ་དང་། རིགས་ལྷན་དག་པའི་

བསྟན་པའི་གནས་ཆད་ལ་ཆེན་སྟང་བརྟུ་དང་བརྟུ་དུས་བཞི་ཕྱི་མ། གཉིས་
ག་བཅོམས་ན་ལ་ལྔ་སྟང་བརྟུ་དང་བཞི་དུས་འཁོར་ལྷགས་ཀྱི་བསྟན་
པའི་གནས་ཆད་ལོན། 佛教四时的前期和后期。时轮派说：香拔拉的

勇武法王以前三千三百〇四年（公元前880——公元后2424年）为前期。
其后的一千八百年为后期，共五千一百〇四年，是佛法住世的年数。

189 ལྷ་བརྒྱ་ཡུག་བརྒྱ། བཟུན་པའི་གནས་ཚད་ལ། ཡེ་

ཤེས་ཁོང་དུ་རྒྱད་པའི་ལེའུ་གསུམ་དང་། སྤྱུབ་པའི་དུས་ཀྱི་ལེའུ་གསུམ།

ལྷང་གི་ལེའུ་གསུམ། རྟགས་ཅམ་འཛིན་པའི་ལེའུ་བཅས་ལྷ་བརྒྱ་

ཡུག་བརྒྱ་རེ་རེ་ལ་ལེའུ་རེ་བྱས་པའོ། 十个五百年。佛经中有预言，说

佛教存在五百年为一章（阶段，时期），前三个五百年为三个证果章，其

190 ལྷ་བརྒྱ་བ་མ། བཟུན་པའི་གནས་ཚད་ལ། ཡེ་ཤེས་

ཁོང་དུ་རྒྱད་པའི་ལེའུ་གསུམ། སྤྱུབ་པའི་དུས་ཀྱི་ལེའུ་གསུམ། ལྷང་

གི་ལེའུ་གསུམ། རྟགས་ཅམ་འཛིན་པའི་ལེའུ་ཕྱེ་བརྒྱ་ལས་ཕྱི་མ་ལྷ་ལ་

ལྷ་བརྒྱ་ཐ་མ་བཟུང་། རྟགས་ཅམ་འཛིན་པའི་ལེའུ་ཁོ་ནར་ངོས་འཛིན་

རྒྱལ་ཡང་ཡོད། 下五百。佛法住世期限五百年为一章（阶段，时期）

共十个五百年，其中后五个五百年叫“下五百”。亦有认为专指最后

191 ཡེ་ཤེས་ཁོང་དུ་རྒྱད་པའི་ལེའུ་གསུམ། དག་པཅམ་

པའི་ལེའུ་དང་། ཕྱིར་མེ་ཁོང་པའི་ལེའུ། རྒྱན་ལྷགས་ཀྱི་ལེའུ་བཅས་

ས། བཟུན་པའི་གནས་ཚད་ཐད་ལ་ལྟོས། 通达妙智章，三证果章。

证阿罗汉果章，证不还果章，证予流果章。

192 སྤྱུབ་པའི་དུས་ཀྱི་ལེའུ་གསུམ། ཤེས་རབ་ཀྱི་ལེའུ་

དང་། རྟིང་ངེ་འཛིན་ཀྱི་ལེའུ། རྒྱལ་ཁྱིམས་ཀྱི་ལེའུ་བཅས་བསྐབ་

པ་གསུམ་གཙོ་བོར་སྒྲུབ་པ་མང་དུ་འབྱུང་བའི་དུས་སྐབས་ལ་དེ་ལྟར་
བཏགས་པའོ། བསྟན་པའི་གནས་ཚད་ཐད་ལ་ལྟོས། 二修学章。在这
三个五百年中修般若、禅定和戒律等三学者甚多，故名。

193 བྱང་གི་ལེའུ་གསུམ། མངོན་པའི་ལེའུ་དང་། མདོ་
མྱེད་ལེའུ། འདུལ་བའི་ལེའུ་བཅས་སྡེ་སྟོད་གསུམ་སྒྲུབ་པ་མང་དུ་འབྱུང་
བས་ན། བྱང་གི་ལེའུ་གསུམ་དུ་གྲགས། བསྟན་པའི་གནས་ཚད་ཐད་ལ་
ལྟོས། 三个教典章。在这三个五百年中讲授经、律、论三藏教典者还
多，但已少修行证果者，故名。

194 རྟགས་ཅམ་འཛིན་བའི་ལེའུ། རབ་བྱུང་རྟགས་ཅམ་
མ་གཏོགས་ལྟ་སྟོད་ནལ་མ་མེད་པའི་ཕྱིར་ན་རྟགས་ཅམ་འཛིན་བའི་ལེའུ་
ཟེར། བསྟན་པའི་གནས་ཚད་ཐད་ལ་ལྟོས། 唯相章。佛法住世的最
后一个五百年，只有象征性的出家形式，没有真正的见、行，故名。

195 ཀམ་གླི་ལའི་ཆས་ཀྱལ་རྣམ་བཏུན། སྐ་བཟང་
དང་། ལྟ་དབང་། གཞི་བཟིད་ཅན། སྐ་བས་ཕྱིན། ལྟ་ཡི་
དབང་ལྷག སྐ་ཆོགས་གཟུགས། ལྟ་ཡི་དབང་ལྟན་ནམས་ཀྱིས་རྩ་
རྒྱུད་བསྟན། 香拔拉七代法王。月贤、大自在、威严、月施、天大自
在、众色、天具自在。据传：时轮经是月贤王请佛说的。这七王都传
授时轮根本经。

196 རིགས་ལྷན། དང་སྤྱང་ཉི་མའི་ཤིང་རྩ་ལ་སྐུ་ལྷན་པའི་

ཆངས་པའི་དང་སྤྱང་རྩི་རི་རིགས་གཅིག་དུ་མཛད་ནས་དབང་བསྐྱར་

བས་རིགས་ལྷན་འཇམ་དཔལ་གྲགས་པ་ལ་རིགས་ལྷན་ཆེས་མཆན་གསལ་

ཏི་མི་པའི་རིགས་ལྷན་ཉི་མ་ལྷ་བྱོན། 具众种，法种王、法王、法胤。

香拔拉的妙吉祥称法王传时轮金刚灌顶时，把日车仙人等许多不同法种的纯净仙人合为一个金刚法种兄弟同时传授，因而得到这个称号，其后世亦袭此称号。共有二十五代。

197 ཆོས་རྒྱལ་ལྷ་བ་བཟང་པོ། དུས་འཁོར་ཅ་རྒྱུད་ལྷ་

བ་པོ། 月贤法王。诸佛说时轮经者。

198 རིགས་ལྷན་ཉི་མ་ལྷ། རིགས་ལྷན་འཇམ་དཔལ་གྲགས་

པ། པུ་དཀར་པོ། བཟང་པོ། རྣམ་རྒྱལ། བསེས་གཉིན་

བཟང་པོ། རིན་ཆེན་ཕུག རྒྱལ་འཇུག་སྐུ་པ། ཉི་མ་གྲགས། རིན་

དུ་བཟང་། རྒྱ་མཚོ་རྣམ་རྒྱལ། རྒྱལ་དཀར། ཉི་མ། ལྷ་ཆོགས་

གཟུགས། ལྷ་པའི་འོད། མཐའ་ཡས། ས་སྤྱང་། དཔལ་སྤྱང་།

མེད། རྣམ་པར་གནོད། རྒྱལ་པོ་ཆེ། མ་འགག་པ། མི་མི་

མེད། དབང་ཕུག་ཆེ། མཐའ་ཡས་རྣམ་རྒྱལ། རིགས་ལྷན་

དཀར་པོ་འཁོར་ལ་ཅན་ཉི་མ་ལྷ། 香拔拉的第二十五代法胤。1、妙吉

祥称, 2、白莲, 3、佳善, 4、尊胜, 5、善友, 6、宝掌, 7、遍入藏, 8、日称, 9、极善, 10、海胜, 11、雄胜, 12、太阳, 13、众色, 14、月光, 15、无边, 16、护国, 17、祥护, 18、狮子, 16、镇服, 20、巨力, 21、小火, 22、人中狮王, 23、人自在, 24、无边尊胜, 25、勇武轮王。

199 རིགས་ལྷན་འཇམ་དབལ་བྲགས་པ། རིགས་ལྷན་
ཉིང་ལཱི་ཤྲག་མ་དེས་སྤྱི་ལ་སྤྲོད་ཀྱི་ ༡༧༧ ཞིང་སྤྱོད་ལྷ་མ་ཁྱིམ་འཁོར།
དུས་འཁོར་ཅ་རྒྱུད་ཉིང་ལྷག་བརྒྱ་གཉིས་པ་ལས་བདུས་པའི་བཟུས་རྒྱུད་
མཛད། 妙吉祥称法王, 传为香拔拉二十五代法胤中的第一代, 在公元
前177年登位, 曾把时轮根本经节略成时轮摄略经。

200 རིགས་ལྷན་པདྨ་དཀར་པ། རིགས་ལྷན་ཉིང་ལཱི་
གཉིས་པ་དེས་སྤྱི་ལ་སྤྲོད་ཀྱི་ ༡༧༧ ཉི་ཞིང་གྱི་ལྷ་མ་དུས་འཁོར་བཟུས་རྒྱུད་
ཀྱི་རྒྱ་ཆེར་བཤད་པ་འགྲེལ་ཆེན་དྲི་མེད་འད་མཛད། 白莲法王。据传
为香拔拉二十五代法胤的第二代, 公元前177年著时轮摄略经无垢光大疏。

201 རིགས་ལྷན་རྒྱ་མཚོ་རྣམ་རྒྱལ། རིགས་ལྷན་ཉིང་
ལཱི་བརྒྱ་པ་དེ་ཁྱིམ་མེགས་པ་དང་། ལྷ་སྤྱོད་ཆས་ལུགས་རྒྱགས་པ།
མེ་མཁའ་རྒྱ་མཚོའི་འགོ་འཛིན་པ་གསུམ་དུས་མཉམ་ཁིན་པར་བཤད།
海胜法王。据传为香拔拉二十五代法胤的第十代, 他的登位与伊斯兰
教的创立都在藏历土生纪元前103年, 即公元624年。

202 རིགས་ལྷན་རྒྱལ་དཀར། སྤྱི་ལ་ ༡༧༧ ཉི་མེ་ཁྱིམ་ལྷ་མ་

ཁྱིལ་ལོ་བས་པ་དང་བྱེད་པའི་རྩིས་འགོ་བཟུང་། དེ་ནས་ལོ་རྩིས་གསུ་
 རྩེད་གཅིག་པ་མེ་མཁའ་ལྷ་མཚོ་འདས་ལོ་རྩིས་པའི་མེ་སྟག (ཁྱིལ་
 702) ལོའི་པར་ཁྱིལ་བཟུགས་པར་བཤད། 难胜法王。据传：公元
 806年登位，建立作用派的历首，在位二百二十一年，其最后一年为公
 元1026年，即火、空、海终结之年。

203 བྱེད་པའི་རྩིས་འགོ། མི་བྱིའི་ལྷ (བྱི་ལྷ ༨༠༦) རྩ་
རིགས་ལྡན་རྩལ་དཀར་རྩལ་སར་ཐེབས་པ་དང་བྱེད་པའི་རྩིས་འགོ་……
བརྩུང་། 作用派历首。公元806年，香拔拉的难胜法王登位，创立作用
派的历首。

204 བླ་མོ་ཆོས་ལུགས། ལྷ་ཁྱིའི་སྐོར་གྱི་ཆོས་པའི་གིང་
ལྷལ་ལོ་སྟེ་སྟེ་ལོ་ ༦༢༤ རྩ་མ་ཁའི་ལྷལ་དུ་བཅུར་པའི་ཆོས་ལུགས། 边陲
异教，即伊斯兰教。传为一个名“蜜慧”的人，于公元624年在麦加地
方创立的一种宗教。

205 ལྷ་མོ་འི་ཆས་ལུགས་བླན་པ་ཁན་
མཚུ་ལུ་ཉི་ཡིན་པར་བཤད། 蜜慧。传为边陲异教（即伊斯兰教）的创
立者穆罕默德。

206 མ་ཁའི་ཡུལ། ལྷ་པ་ཅིའི་སྤངས་ཀྱིས་བྱ་སྤྱིའི་ཆས་ལུགས་
ཐོག་མར་འཇུགས་པའི་ཡུལ་དུ་བཤད། 麦加。蜜慧创建伊斯兰教的圣地。

207 **ਐ.ਐ.ਐ.ਐ.ਐ.** **ਐ.ਐ.ਐ.ਐ.ਐ.**

འབྲུ་ཉིས་བཞི་ལྔ་རྩ་གསུམ་མཆོ་རྒྱལ་གྱིས་ཁྲིར་འཁོད་པ་དང་།

ལ་ཤོ་ཞུགས་པ་དུས་མཉམ། དེ་ནས་བཅུ་མས་ཏེ་རིགས་ལྡན་རྒྱལ་དཀའི་
ལ་མཐའ་ཁྱི་ལ ༡༠༢༥ ཏེ་མེ་སྟག་ལོའི་བར་དུ་ལ་རོ་བཞི་བརྒྱ་དང་་་་་

ཡུལ་མ་ཤིང་པ་དེ་ལ་སྐྱུང་ལས་མེ་མཐའ་རྒྱ་མཚོར་གྱུ་མཚོར་གྲགས། ར་ལི་ལྷི་

ཨོ་རྩ་རབ་བྱུང་དྲུག་པའི་མཁོ་བཟུང་བས། རེ་དྲུག་རབ་བྱུང་ཨོ་བྱུང་ས་

པ་ལྷོ་པ་ནི་བྲ་སྤྱི་གནས་ཆད་ཀྱི་འོ་བྲངས་པརྟག་ཆད་ཡིན། རྒྱ་མཚོ།

海即四百〇三年。时轮经中说香拔拉的海胜法王登位与伊斯兰教的创立同在公元624年。从此时起到难胜法王传法的最后一年——公元1026年上，中间经过四百〇三年。再下一半就是时轮经传到西藏，第一个胜生周开始的公元1027年，因此伊斯兰教历纪元加403即藏历胜生纪元年数。

[illegible]

ཧྲེ་ལ་པ་དེའི་སྐུ་པ་རབ་བྱང་ཧྲེ་ལ་ཧྲི་ས་པའི་ཆུ་ལྷག་ཏུ་མྱི་ལོ་༣༤༢༤་་་
པར། དུས་བཞི་མི་མ་འཆར་བ་ཞེས་གསུངས། 勇武轮王。经中预言为：
香拔拉的第二十二代法王，他登位于公元3424年，佛法的后四时开始。

209 ལྷ་པོ། རྟེན་པ་ལྟན་པ་རྒྱ་ལས་ལྟན་ ལུས་ལྟན་

གཉིས་ལྟར། ཙུང་ལྟར་ཏེ་པམ་ལ་བའི་དབང་དུ་བྱས་པ་བཞི་དང་།

སངས་ཀྱི་འཇུག་པའི་དབང་དུ་བྱས་ནས་ཀྱང་ཆོག་པ་ལྟར་སྤྱད་པ་ལས་་་་

འཇི་དང་འཕྲན་པའི་གནས་ཚད་ཀྱི་དབང་དུ་བྱས་ནས་དུས་འཇི་བཤད་

པ་སྐྱུ་མ་པ་། 四种时。圆满时，二分，二分，斗净时。有依劫

5. 说，依佛法而说，与依法为而说等几种不同的说法。

210 ཏུས་བཞི་ཕྱི་མ། རིགས་ལྷན་དྲག་པོའི་བུ་ལྷ་པ་ལ་རྟེན་
དང་བུ་ལྷ་དྲག་པོ་གནས་པ་དེ་ཆ་མཉམ་བཞིར་བཞོས་པའི་ཆ་རེ་རེ་ལ་
ལ་བཞི་བུ་ལྷ་པོ་བུ་ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ལ། རིམ་བཞིན་རྫོགས་ལྷན། གསུམ་
ལྷན། གཉིས་ལྷན། རྩྱུ་ལྷན་ཏེ་ཏུས་བཞི་ཕྱི་མ་གྱི་རྩེ། 后四时。勇
武轮王所传佛法将存在一千八百年，分为圆满时，三分时，二分时，斗
净时四段，每段四百五十年，称为后四时。

211 བསྐལ་བ་རྫོགས་ལྷན། བསྐལ་བ་དང་པོའི་མི་རང་
བཞིན་གྱིས་རྩ་བ་བཞི་རྫོགས་པར་བསྐྱེད་པ་ལྷན་གྱི་དེ་ལ་མི་འཇུག་
བས་ན། ཏུས་སྐབས་དེ་ལ་རྫོགས་ལྷན་གྱི་རྩེ། 圆满时。四种时中的第
一种，据说在此时期中，人们自然地做到对四根本罪，完全不违犯，因
此这个时期叫圆满时。

212 བསྐལ་བ་གསུམ་ལྷན། ཏུས་བཞིའི་ནང་ཆན་རྩ་བ་
བཞི་ལས་གསུམ་ཅམ་རང་ཆས་སུ་སྐྱེད་པའི་སྐབས་དེ་ལ་གསུམ་ལྷན་གྱི་རྩེ།
三分时。四种时之一，据说在此时期内人们对四根本罪，只能做到不违
犯其中的三种，故名。

213 བསྐལ་བ་གཉིས་ལྷན། ཏུས་བཞིའི་ནང་ཆན་རྩ་བ་
བཞི་ལས་གཉིས་ཅམ་རང་གི་ངང་གིས་སྐྱེད་པའི་སྐབས་དེ་ལ་གཉིས་ལྷན་
གྱི་རྩེ། 二分时。四种时之一，据说在此时期内，人们对四根本罪只能做
到不违犯其中的两种，故名。

214 བསྐལ་བ་ཚྩད་ལྟན། ཏུས་བཞིའི་ནང་ཚན་མི་རྣམས་
ཡལ་ཆེར་རྩ་བ་བཞི་ལས་གཅིག་ཅུ་མ་ཡང་མི་སྲུང་ཞིང་ཡན་རྩལ་ཚྩད་པ་
དང་ལྟན་པའི་ཏུས་སྐབས་ཤིག་ལ་ཚྩད་ལྟན་ཆ་ལྟ་བུ་བའི་ཏུས་ཟེར།

斗净时。四种时之一，据说在此时期内，人们大都对四根本罪不能做到不违犯其中的任何一种，彼此斗净不息，人寿缩短至一百岁，故名。又称百岁时。

215 ཆོས་ཀྱི་རྒྱང་བ་བཞི། བཟུན་པའི་གནས་ཚད་ཀྱི་དབང་
དུ་བྱས་ན། རྩོགས་ལྟན་དང་། གསུམ་ལྟན། བཅོམ་ལྟན། ཚྩད་
ལྟན་བཞི་ལ་ཆོས་ཀྱི་རྒྱང་བ་བཞི་ཞེས་གྲགས། ས་སའི་ཐད་ལ་ལྟོས།

四法足。圆满时、三分时、二分时、斗净时。见210、211、212、213条。

216 རྩ་བྱང་ཀ་ལྷ་བ། ཤམ་བྱ་ལའི་ཆོས་རྒྱལ་རིགས་ལྟན་
རྣམས་ཀྱི་བཞུགས་གནས་སུ་གྲགས། ུ་巴宫。据说是香拔拉诸法王的
住处。

217 མ་ལ་ཡའི་སྦྱེད་ཆལ། རིགས་ལྟན་རྩ་བྱང་ཀ་ལྷ་བའི་
མདུན་དུ་ཏུས་འཁོར་གྱི་སྒོས་བསྐངས་ཡོད་པའི་སྦྱེད་མས་ཆལ། ུ་拉雅
乐园。传为香拔拉法王的迦罗巴宫前面的花园。内有时轮佛的立体坛城。

ཞལ་གསུམ། 三种日

218 ཞལ་ ཉི་མ་སྤང་པའི་ཆ་ནས་ཉིན་དང་། རུབ་པའི་ཆ་
ནས་མཚན་ཞེས་ཉིན་མཚན་བཟླ་མ་པའི་ཆ་ལ་བརྟགས་པའོ། ་日。日
出为昼，日没为夜，一昼一夜合称一日（真太阳日）。

219 ཞལ་གསུམ། བྱིམ་ཞལ་དང་། ཉིན་ཞལ་ ཆེས་ཞལ་
སྟེ་ལ་ལ་བྱིམ་ལ་གཙོ་བོར་བྱས་པ་དང་། ཟླ་བ་ལ་ཆེས་ཟླ་དང་།
ཞལ་ལ་ཉིན་ཞལ་དང་པོར་བཅན་པ་སྟེ་གཙོ་ཆེ་བ་ཡིན་ཞེས་བྲགས། ཞལ་
གསུམ་ནང་གསེས་མཉམ་ཆད་ནི། བྱིམ་ཞལ་རེ་ལྷ་དང་ཆེས་ཞལ་རེ་
བདུན་གཉིས་མཉམ་པ་ཡིན། བྱིམ་ཞལ་དུས་མདའ་མཁའ་རི་ཡིད་
༡༩༧༠༥༦ དང་ཉིན་ཞལ་བྱག་མཁའ་མིག་བྱག་ཡིད་ ༡༩༩༢༠༩ གཉིས་་་
མཉམ་པ་ཡིན། ཆེས་ཞལ་ཉི་འདྲིང་ཟླ་ ༡༡༣༡༢ དང་ཉིན་ཞལ་མདའ་
འདྲིང་བྲག་ ༡༡༡༣༥ གཉིས། ཡུལ་ལྷངས་དང་དུས་ལྷངས་གང་གི་
དབང་དུ་བྱས་ནའང་མཉམ་པ་ཡིན། དེ་དག་གི་དུས་ལྷངས་དང་ཡུལ་
ལྷངས་ནི་ས་སའི་བྲང་ལ་སྟོས། 三种日。即宫日，太阳日，太阴日。其
时间长度和弧长分见各该条。一般所说的年指宫年（恒星年），月指太阴
月（朔望月），日指太阳日，三种日的相互比例为：

66 宮日 - 67 太阴日

147056 宮日 - 140209 太阴日

11312 太阴日 - 11135 太阳日

一行弧度的比例同此。

220 ཉིན་ཞག ཉི་མས་སའི་སྒྲིང་ལ་བྱ་བ་བྱེད་ཚུལ་གྱིས་འཇོག་

པས་ནམ་ལངས་ནས་ནམ་ལངས་པའི་བར་དབྱགས་ཁྲག་པ་ཉི་མེ་ཆིག་་་

སྒྲིང་དྲུག་བརྒྱ་ཉི་ཅུ་ཆོད་དྲུག་ཅུ་ཐམ་པའམ་དེང་སྐབས་གྱི་དུས་ཆོད་་་

ཉིར་པཞི་ལ་ཉིན་ཞག་ཕྱགས་གཅིག་ཅེས་བཟློད། ཉི་མ་ཉིན་ཞག་གཅིག་

ཡུལ་གྱི་ཚུ་ཆོད་པཞི་དང་ཚུ་སྒྲིང་ཉིར་དྲུག་རི་རྒྱུ་ཆ་ཞིག་ཅིག་ལ་་་་་་

འཁོར་ལོ་ལག་ལིག་གི་ཆ་ཆིག་སྒྲིང་བརྒྱད་བརྒྱ་ཞི་དགུ་སྟེད་དོ། 太阳日。

以日光对大地的作用而得名。从今晨能明辨掌纹时止，至明晨能明辨掌纹，为一个完整的太阳日（即太阳两次上中天所需时间）。一个太阳日等于21600息，即60漏刻，亦即现在钟表上的24小时。一个太阳日内太阳运行的弧长为周天620度中的4度26分，93156/149209息。

221 ཆེས་ཞག སྒྲིང་པའི་ཆ་གས་འཕེལ་འགྲིབ་གྱི་སྒྲིང་ནས་འཇོག་

སྟེ་ཡར་ངོར་འཕེལ་ཆ་བཙོ་ལུ་དང་། མར་ངོར་འགྲིབ་ཆ་བཙོ་ལུ་འི་

ཆ་རི་འགྲིབ་པའམ་འཕེལ་བའི་ཡན་ཆད་ལ་བཟློད། ཆེས་ཞག་གཅིག་

གྱི་དུས་གྱི་དྲུག་ལོངས་ནི། ཚུ་ཆོད་ང་དགུ་དང་། ཚུ་སྒྲིང་གསུམ།

དབྱགས་བཞི། རི་མཁའ་རིའི་ཆ་བརྒྱ་དྲུག་དང་བཙས་ཡིན། དེ་ཡང་

ཆེས་ཞག་གཅིག་ལ་ཉི་མ་ཡུལ་གྱི་ཚུ་ཆོད་པཞི་དང་ཚུ་སྒྲིང་ཉིར་གཅིག་་་

དབུགས་ལྷ་མི་རི་ཆ་ཞེ་གསུམ་སྟོད་དོ། 太阴日。月亮黑白分变化的弧长的1/15的时间长度，即朔望月的1/30。以一个太阳日为六十刻。则一个太阴日的平均时间长度为59刻3分， $4 \text{ 息 } 216 \cdot 707 = 0.9843529$ 太阳日。以周天为1620度，则太阳每一个太阴日行4度21分5又43,707息。

222 བྱིམ་ཞལ། ཧི་པར་གྱི་བྱིམ་རེར་འཕྲོ་བའི་ཡུན་ཆད་ལ་ཆ་སུམ་རུར་བྱས་པའི་ཆ་རེ་ལ་འཇོག་གོ། བྱིམ་ཞལ་གཅིག་གི་ཡུལ་ཕྱངས་ནི་ཆུ་ཚོད་བཞི་དང་ཆུ་སྟངས་སུམ་རུ་ཡིན། དེའི་དུས་ཕྱངས་ནི། ཆུ་ཚོད་དྲུག་རུ་དང་ཆུ་སྟངས་ང་གཉིས་དབུགས་བཞི་དབུགས་གཅིག་དུས་མདའ་མཁའ་མི་ཡིད་གྱི་ཆར་བྱས་པའི་ཆ་ལས་བྱི་གསུམ་ལྷ་སྟོང་བརྒྱ་ཕྱག་གཅིག་དང་བཞི་ཡིན། 宫日。太阳过 宫 (135弧刻) 所需时间为一宫月，其 1/30 为一宫日，亦即太阳行4弧刻30分（即通说的1）所用的时间长度，以一个太阳日为六十刻，则一个宫日等于60刻52分4又35104/147056息（=1.01464太阳日）。

223 གཟའ་ཉི་མ། རེས་གཟའ་བདུན་གྱི་ནང་ཆད་ཐོག་མར་ཧི་མ་ནས་མགོ་འཛིན་པ། ཧི་མ་ཐོག་མར་སྐྱེས་པའམ། སྟོང་བར་ཞུགས་ཇིས་ཐོག་མར་ཧི་མ་ནས་མགོ་འཛིན་པའི་རྒྱ་མཚན་གྱིས་ཡིན། སྐྱེས་བྱིམ་ཀུན་ཀྱང་སྐར་དྲུག་ཕྱི་ནངས་མའི་ཆུ་ཚོད་ཞེ་ལ། ཧི་མའི་ཞལ་གསུམ་དཀྱིལ་འཁོར་དང་ཡུལ་ཕྱངས་གྱི་ཐད་ལའང་ལྟོས། 太阳。

七曜之首，因为上元时刻从它开始。诞生宫（远地点）在巨蟹宫，并宿45度。

224 ཉི་མའི་ཞལ་གསུམ་དཀྱིལ་འཁོར། ཧི་མ་བྱིམ་

བཅུ་གཉིས་བཅོད་པའི་ཕྱི་ལོ་གཅིག་ལ་ཕྱི་ལོ་ཞལ་གསུམ་བཅུ་དྲུག་ཏུ་་་་
 བས་པ། ཆོས་ཞལ་གསུམ་བཅུ་བདུན་ཏུ་དོན་གཅིག་དང་འདྲོད་ཆའི་
 གཅིག ཉིན་ཞལ་གསུམ་བཅུ་དྲུག་ཏུ་རིམ་དང་ཆུ་ཆོད་བཅུ་དྲུག་ཏུ་སྤང་
 བཅུ་བཞི་དབྱེས་གཅིག་འདྲོད་ཆའི་བཅུ་གཉིས་རིམ་ཁལ་རིའི་ཆ་བཅུ་
 དང་ཉིད་གཅིག ལྷན་བྲལ་ལོ་འཕྲོའི་ཐད་ལའང་ལྷོས། 太阳的平
 行时间（恒星年）。太阳行经十二宫为一宫年，其时间长度为：360个宫
 日，371又1.13太阳日，365又4975/18383即365日16刻14分1息121/767
 亦即365.270645太阳日。

225 ཉི་མའི་ཡུལ་ཁོངས། ཕྱི་ལོ་ཞལ་ ཏུ་ཆོད་ ༡ ཏུ་
 སྤང་ ༣༠ ཉིན་ཞལ་ ཏུ་ཆོད་ ༥ ཏུ་སྤང་ ༢༦ དབྱེས་ ༠
 ཆ་གསལ་ ༣༧༥ ༡༥༩༢༠༩། ཆོས་ཞལ་ཏུ་ཆོད་ ༥ ཏུ་སྤང་ ༢༧ དབྱེས་
 ༥ ཆ་གསལ་ ༥༣ ༦༥ ཕྱི་ལོ་ལྷ་སྤང་ ༢ ཏུ་ཆོད་ ༡༥ ཉིན་ལྷ་སྤང་ ༢ ཏུ་
 ཆོད་ ༡༣ ཏུ་སྤང་ ༣ དབྱེས་ ༠ ཆ་གསལ་ ༥༤ ༦༥ ཆ་གསལ་དྲུག་པ་
 ༢༠༢༢ ༢༢༢༥ ཆོས་ལྷ་སྤང་ ༢ ཏུ་ཆོད་ ༡༠ ཏུ་སྤང་ ༥༤ དབྱེས་ ༡ ཆ་
 གསལ་ ༡༥ ༦༥ 太阳所行弧度。宫日4度30分。 太阳日4度26分0息
 93156/149209。太阴日4度21分5息43/67。宫月乙宿15度。 太阳月2
 宿13度3分0息48/67又2022/2227，太阴月2宿10度58分1息17/67。

226 ཉི་མའི་ཉིན་ཞལ་དག་མཆམས། མདའ་མཁའ་མཆོ་
 ཡིད་རིམ་མཆམས་ ༦༥༡༥༥༠༥ གྱི་ཉིན་ཞལ་རིང་ལ་ཕྱི་ལོ་བཅུ་གཉིས་ལ་་་་

མིག་ཀྱི་མེ་སྒྲོན་ 72322 རཾཾ་རྫོ། རཾཾ་ཐེངས་རེ་ལ་བྱིམ་ལོ་གཅིག་
ཅེས་ཟེར། 太阳的太阳日周期。太阳 6714405 个太阳日运行整18382周，
每一周为一宫年（即一恒星年为365.2706451太阳日）。

227 རྒྱ་བ། (1) སྐར་བྱིམ་དུ་རྒྱ་བའི་གཟུང་རྒྱ་བའི་གོ་ལ།

དེའི་དབྱིལ་རཾཾ་དང་ཡུལ་ལྷངས་སྐགས་ལྐགས་སུ་བཞོད། (2) དུས་

བྱི་རྒྱ་བ། སྒྱིར་རྒྱ་བའི་དཀར་ཆ་དང་དམར་ཆ་འཕེལ་འགྲིབ་བཅོ་

ལཱ་རེ་སྟེ་ཞལ་སུམ་རྒྱར་ལྷངས་ཆོ་རྒྱ་བའི་ཐ་སྟོད་བཏགས་པ་དེ་ཆོས་རྒྱ་

ཡིན་ལ། གཞན་ཡང་ཉིན་རྒྱ་དང་བྱིམ་རྒྱ་ཡོད། ས་སའི་ཐད་ལ་

གསལ། (3) རེས་གཟུང་བདུན་བྱི་གཉིས་བ། (4) ཡུངས་གནས་

གཅིག་གི་མིང་གི་རྣམ་གྲངས། ①月亮。在宫宿背景中运行的一个天体，

其运行周期和弧长等见各专条。②月。表示时间长度的月。一般以月相

盈亏各十五天共三十天为一月，在历算中专名“太阴月”（朔望月）。

另有太阳月及宫月，见231、233、232条。③月曜日，一个星期中的第一

天（第一天是日曜日）。④数字一的异名。

228 རྒྱ་བའི་ཡུལ་ལྷངས། བྱིམ་ལྷངས་ཡུལ་གྱི་རྒྱ་ཆོད་དུག་

ན་དང་རྒྱ་སྐང་དགྲ་དབྱགས་བཞི་མདུལ་འབྱུང་མེ་རྒྱའི་ཆ་དུག་བརྒྱ་

བདུན་ཅུ་ཡིན། ཆོས་ལྷངས་སྐར་ཐིག་རྒྱ་ཆོད་ང་བརྒྱད་རྒྱ་སྐང་ཉིར་

གཅིག་དབྱགས་ལཱ་རེ་རྫོང་ཆ་ཞེ་གསུམ་ཡིན། ཉིན་ལྷངས་སྐར་ཐིག་

རྒྱ་ཆོད་ང་དགྲ་དང་རྒྱ་སྐང་བརྒྱ་བདུན་དབྱགས་གསུམ་རེ་རྫོང་ཆ་ཞེ་

གཉིས་འཁོར་འོ་ལག་མེག་གི་ཆ་ཆེག་སྟང་བརྟུང་བརྟུང་སྟེ་གསུམ་ཡོད།

太阴所行弧度。以周天为1620度则月亮每天所行的弧长为：

每个宫日：60度 3分4息又2/13

每个太阴日：58度21分5息43/67

每个太阳日：59度17分3息又42/67 又1833/2227 - 25367/149209。

229 རྒྱ་བའི་ཞལ་གསུམ་དབྱིལ་འཁོར་། རྒྱ་བས་

རྒྱ་སྐར་འཁོར་འོ་ལན་གཅིག་འཁོར་བ་ལ། བྱིམ་ཞལ་ཉིང་.....

དྲུག་དང་བྱུག་རྩ་ལྷུ་ཆ་བརྟུང་བརྟུང་དང་དྲུག་ ཉིན་ཞལ་ཉིང་བདུན་

དང་དུས་དུས་རི་ལྷུ་མེག་ཉིང་ཆ་བྱི་སྟེ་དགུ་དང་ལྷུ་སྟང་སུམ་བརྟུང་ཞེ་

གསུམ། ཆེས་ཞལ་ཉིང་བདུན་དང་བྱུག་རྩ་ལྷུ་ཆ་དྲུག་བརྟུང་བདུན་

དགོས། 月亮的二种日的周期。月亮对二十七宿（恒星）而言，运行

一周所经历的时间（恒星月）为26又806/869 = 26.927508宫日，或27又335343/1228766 = 27.327368 太阳日，或27又657/869 = 27.7560114太阴日。

230 རྒྱ་བའི་ལྷན་མེག་ཁྲངས་སྟུང་། རྒྱ་སྐར་ཆུ་ཆོད་

7*20 མཁའ་མེས་བགོས་ཉི་ལྔ་དེ་ཉི་མ་དང་ལྷན་ཁྲངས་མ་ཡིན་པའི་

དྲུག་ཁྲངས་ཡིན་ལ། དེ་སྟེང་ཉི་མའི་ཆེས་ཁྲངས་བསྐྱུན་པས་རྒྱ་བའི་

ཆེས་ཁྲངས་ལྟུང་། 月亮的起行辰。月亮与太阳向同一方向运动，每天除

共同的速度外，月亮还超过太阳5*度，即周天1620度的1/30。它与太阳

其1的太阴日行度相加构成月亮每个太阴日所行的弧度。

231 ཆེས་ཟླ། ཟླ་བའི་དཀར་ཆ་དང་པོ་ནས་བཙོ་ལཱི་བར་ལ་

འཕེལ་བ་དང་དམར་ཆའམ་འགྲིབ་ཆ་དང་པོ་ནས་བཙོ་ལཱི་བར་འགྲིབ་

པ་ཤི་འཕེལ་འགྲིབ་བསྐྱམས་པའི་ཆ་སྐུ་མཉམས་ལ་ཆེས་ཟླ་ཞེས་བརྟགས་ལ་

པའོ དེའི་དུས་ལོངས་ནི། གཟའི་རང་འཁོར་བཞི་སང་བའི་འཕྲོ་

ན་གཟའ་གནས་སུ་གཅིག་དང་ཆུ་ཚོད་སྟེ་གཅིག་ཆུ་སྟངས་ལྟ་བུ་དེ་རི་

ཆ་ཞེ་ལྟ་དེ་མཁའ་དེའི་ཆ་སྐུ་མཉམས་ལྟ་བུ་ཞེ་ལྟ་དེ་ཡིན། 太阴月，月相更替

的周期（即朔望月）。其 1/30 为一个太阴日，一个太阴月等于 4 周日加

一天即29个太阳日又31刻50分0 息又 $45/67$ 又 $345/707 = 29.530587$ 太阳

日。

232 བྱིས་ཟླ། བྱིས་ཞལ་སྐུ་མཉམས་ཆ་དང་བའི་དུས་དེ། ཉི་མས་

རང་འགྲོས་གྱིས་ལུལ་གྱི་ཆུ་ཚོད་མདའ་ཡོན་ཟླ་བ་བསྟོད་པའི་ལུན་ཆད་

དེ་ལ་བྱིས་ཟླ་ཞེས་བུའོ། དེའི་དུས་ལོངས་ནི། གཟའི་རང་འཁོར་

བཞི་སང་གིན་པའི་འཕྲོ་ན་གཟའ་གནས་སུ་གཉིས་དང་། ཆུ་ཚོད་ཉེར་

དྲུག་ཆུ་སྟངས་ཉེར་གཅིག་དཔྱགས་གཅིག་ རི་རིའི་ཆ་བུ། རི་མཁའ་

དེའི་ཆ་ལྟ་བུ་དོན་གསུམ། འདྲོད་ཆ་གཉིས་སོ། 宫月。太阳以其

“本身行”（周年视运动）行经周天1620度中的 135 度所经的时间（即

一个恒星年的 $\frac{1}{12}$ 分之一）。每个宫月等于三十个宫日，或： $4 \cdot 7 +$

$2 = 30$ 个太阳日又26刻 21分 1 息， $10/67$ ， $573/707$ ， $\approx 13.5 - 30.43922$

太阳日。

233 ཉིན་ཟླ། ཉིན་ཞག་སུམ་ཅུ་ཐམ་པའི་དུས་དེ་ཉི་མ་རང་ལ་

འགྲོས་ཀྱིས་རྒྱ་སྐར་གཉིས། རྒྱ་ཚེད་པུ་གསུམ། རྒྱ་སྐར་གསུམ།

དབུགས་ཐིག་ཆ་གས ༡༠༨༩༡༨ ཟླ་པའི་ཡུན་ཚད་ལ་ཉིན་ཟླ་ཞེས་བྱའོ།

太阳月。太阳以其“本身行”（周年视运动）行经周天1620度中的132度3分149209分之108918息所需的时间。即一个太阳年的1/12,每个太阳月等于整三十个太阳日。

234 ཆེས་ཟླའི་མགོ། འཇིག་རྟེན་པའི་ལྷགས་ལ་ཡར་ངོའི་

ཆེས་གཅིག་ལ་འཇིན་པ་གས་ཆེ་ཡང་མར་ངོའི་ཆེས་གཅིག་ལ་འཇིན་ལ་

པའང་ཡོད་དོ། རྩ་མགོའི་ཐད་ལའང་ལྷོས། 太阴月的月首。世俗大

都以朔为初一，宗教上也有以望后次日为初一的。参看240条。

235 རྟེན་ཟླ། རྟེན་ཇིང་གར་གྱི་རྒྱལ་པོས་མི་ཉག་གི་ལག་ནས་

རྒྱལ་ས་ཐོབ་པའི་ཟླ་བར་བྲག་གིས་པའི་དགའ་རྟེན་བྱས་པ་མཆུ་ཟླ་ལ་

གསར་དུ་བཟུང་བ་དཔུས་སུ་ཞོར་བས། མིང་ལའང་རྟེན་གྱི་ཟླ་བ་

དང་པོར་གྲགས་ཞེས་རྒྱལ་དབང་ལ་པའི་རྩིས་དཀར་ནག་རྩིས་ལན་ལས་

གསུངས་སོ། དུས་འཁོར་རང་ལྷགས་ལ་ནག་ཟླ་སྐགས་ཉ་སྐར་བཅི་བ་

ལས་དང་པོ་གཉིས་པ་སྐགས་ཡང་གངས་ཀྱི་མྱོ་ནས་བཅི་སྤྱལ་མེད།

ལྷུར་དཔུན་ཉི་ཤོག་རྩིས་ཀྱི་ཟླ་བ་གཉིས་པ་དེ་ལ་གསར་གྱི་ཟླ་བ་དང་པོ་

དང་། དེ་བཞིན་གཉིས་པ་གསུམ་པ་སྐགས་བཅི་བ་ནི་རྒྱ་ནག་གི་རྒྱ་

རབས་ཀྱི་ལྷན་སྐྱེས་པ་ཡིན་ཀྱང་། སྐུ་པ་ལ་ཁྱད་ནས་པོད་དུ་དར་བའི་

ཁྱེན་གྱིས་ཉི་མ་ཞེས་བྲགས་། དེ་ཡང་ཞེ་ཤོལ་འདོན་ཚུལ་ལྷན་

གཉིས་མི་འདྲ་བས་སྐབས་འགར་ཞེ་བ་གཅིག་གི་སྡེ་བྱི་ཡོད་དོ། 霍尔月。

“霍尔”指蒙古。五世达赖《黑白算答门》第29页：“成吉思汗取西夏国都，盛筵庆功，以此月（星宿月）为年首，遂以霍尔月见称”云。按：时轮历原用“望宿”纪月。至元代兼用正、二、三等序号纪月，以冬至后第二月为正月。这本是汉族的“夏正”，而藏族是经蒙族传入，故称之为蒙古月。但时轮历的置闰法与夏历不同，所以实际上有时有一个月的前后差别。

236 ལོ། སྤྱིར་ཉི་མས་བྱིས་ཞེ་བའུ་གཉིས་པོ་བཟོད་ཡུན་དུས་

བཞི་ཚྭས་པ་ལ་ལྷ་གཅིག་ཅེས་པའི་ཐ་སྟོད་བྱགས་པ་ནི་བྱིས་ལ་ཡིན་

ལ། ཉིན་ལྷ་ཆེས་ལྷ་བཅི་ཚུལ་ཡང་ཡོད་པ་སྐྱོད་པའི་ཐ་སྟོད་ལ་ལྷོས།

年。一般地指太阳经行十二个宫月，完成四季的一个周期所需的时间，即宫年（恒星年）。另有太阳年，大明年等算法，见238、239条。

237 བྱིས་ལོ། ཉི་མ་རང་འཁྱོས་ཀྱིས་ཁྱུ་སྐར་འཁོར་ལྷ་ཚྭས་

པར་སྤྱོད་པ་ལ་བཞིན་ནས་སྐར་ལ་དུས་བཞི་འཁོར་ཚུལ་གྱི་བྱིས་བའུ་……

གཉིས་ཚྭས་པ་འཆར་བ་ལ་བྱིས་ལོ་ཞེས་བྱགས་པོ། བྱིས་ལྷ་གཅིག་

ལ་བྱིས་ཞེས་སུམ་བུ་དང་དུག་ཅུ་ཐམ་པ། ཉིན་ཞེས་སུམ་བུ་དུག་

ཅུ་རེ་ལྷ་དང་མིག་ལྷ་མེ་སྤྱོད་གྱི་ཆ་༥༩༥། སྤྱོད་བཏོན་ལྷ་འཁོར་

ཐ་སྟོད་ལ་འཁོར་ལྷོས། 宫年（即恒星年）。太阳完成其“本母行”（周年

视运型) 一周所需的时间。同时地上呈现四季的一个循环。一宫年等于
 十二个宫月，二百六十个宫日， 等于 $365 \times 4975 / 18392 (= 365.270645)$
 太阳日，北系体系派数值。实用派数值为365.258675太阳日。见423条。

238 ཉིན་ལོ། རང་གི་རིས་གཞིའི་ཉིན་ཞག་སུམ་ཅུ་ལ་ཉིན་ཟླ།

དེ་བཅུ་གཉིས་ལ་ལོར་བྱས་པའི་ཉིན་ལོ། 太阳年。二十个太阳日为一个
 太阳月，十二个太阳月为一个太阳年。

239 ཆེས་ལོ། ཟླ་བའི་འཕེལ་འགྲིལ་གྱི་ཆ་སུམ་ཅུ་ལ་ཆེས་ཟླ།

དེ་བཅུ་གཉིས་ལ་ལོར་བྱས་པའོ། 太阴年。 十二个朔望月为一个太阴年。

240 ལོ་མཚུ། ལོ་རའི་ཟླ་བ་བཅུ་གཉིས་ལས་གང་དང་གང་ལ་

ལོ་མཚུག་འཛིན་ཆུང་མི་འདྲ་བ་དུ་མ་ཡོད་དེ། ཟླ་བ་དྲེལ་ཟླ་མས་

འདུལ་བའི་མིང་གི་རྣམ་གྲངས་ལས་རྟོར་ཟླའི་སྟོ་ནས་བཤད་ན།

1 རྟོར་ཟླ་གསུམ་པའི་ཆེས་གཅིག་ཉི་ཅག་ཟླ་ཡར་ངོའི་ཆེས་གཅིག་ལ་
 འཛིན་པ་ནི་དུས་འཁོར་ཅ་རྒྱུད་ཀྱི་ཆེས་སུ་འབྱངས་ནས་སྐར་ཅིས་པ་
 རྣམས་ཀྱི་ལུགས།

2 རྟོར་ཟླ་དང་ངོའི་ཆེས་གཅིག་ལ་འཛིན་པ་ནི། མདོ་ཟླ་གསུམ་འོད་
 དང་ཟླ་གཉི་རྒྱུད་བཞི་ལྟར། ཟླ་ནག་རྟོར་རྒྱལ་ལོ། བོད་ཁ་བ་ཅན་
 ལ། ནག་ཅིས་པ་འགའ་ཞིག་པཅས་ཐམས་ཅད་མཐུན་པས་ད་ལྟ་
 ཡངས་གྲགས་ལྟར་རོ།

3 ཉུང་ལྷ་བཅུ་གཉིས་པའམ་དགུན་ལྷ་འབྲིང་པོ་ཀྱལ་ལྷ་བ་ནས་
འཛིན་པ་ནི་གདན་བཞི་དང་དྲེ་རྩེ་མཁའ་འགྲོའི་ལུགས།

4 ཉུང་ལྷ་བཅུ་གཅིག་པའི་ཆེས་གཅིག་གམ་དགུན་ཉི་ཤྩག་ནས་
འཛིན་པ་ནི། བྱ་རྩིས་པ་རྣམས་ཀྱི་ལུགས་ཡིན། རགས་རྩིས་བྱས་
ན་ཆེས་གཅིག་དང་། ཞིབ་རྩིས་བྱས་ན་དགུན་ཉི་ཤྩག་ནས་འཛིན།

5 ཉུང་ལྷ་བཅུ་བའི་མར་ངོའི་ཆེས་གཅིག་ནས་འཛིན་པ་ནི།
འདུལ་བ་དང་། མཛན་པ་མཛོད་ཀྱི་རྩེས་སུ་འབྲངས་ནས་ས་དགོ་་་
མཁས་མང་གིས་རིང་ལུགས་སུ་འཛིན།

6 ཉུང་ལྷ་དགུ་བའི་མར་ངོའི་ཆེས་གཅིག་ནས་འཛིན་པ་ནི་མདོ་
ཉི་མའི་སྟང་པོའི་རྩེས་སུ་འབྲངས་ནས། ཁ་ཆེ་པའི་ཆེན་དང་ལྷ་ར་
ཐང་བ་མཆིམས་འཇམ་དབྲངས་སྟགས་ཀྱི་ལུགས།

7 ཉུང་ལྷ་བཅུ་དྲེ་བའི་མར་ངོའི་ཆེས་གཅིག་ནས་འཛིན་པ་ནི་་་
རྟེན་འབྲེལ་མདོ་འབྲེལ་གྱི་རྩེས་སུ་འབྲངས་ནས་སྟུང་མ་ལུང་གི་སྟེ་ཉི་་་
དགུ་བཅུ་མ་པ་སྟགས་ཀྱི་ལུགས། 岁首。一年的十二个月中的何月何日
算做开始，有许多不同的方法，隆觀喇嘛为了便于比较，曾统一用夏历
来说明：

- 1 夏历二月初（角宿月白分朔日）——时轮派历算家多用之。
- 2 夏历正月初（金光明经，四部医典派。汉蒙工室及部分藏族
星算家通目之，现使用最广。
- 3 夏历十二月初一（仲冬鬼宿月）——四座经和金刚空行经。

4、夏历十一月初一或冬至——五行算者用之，粗算用十一月初一，细算用冬至。

5、夏历十月十六日——律历，俱舍论。萨迦和格鲁派诸大师皆用之。

6、夏历九月十六日——口藏经。藏中学者亦有用之者。

7、夏历八月十六日——因家经释。藏中学者亦有用之者。

241 རབ་བྱུང་། ཕྱག་དོར་བདེ་མཚན་སྟོན་འབྲེལ་ལས རབ་
བྱུང་། 2 རྣམ་བྱུང་། 3 དཀར་པོ། 4 རབ་མུས།
5 རྩེས་བདག 6 ཡང་གི་ར། 7 དཔལ་གདོང་། 8 དཛུ་
པོ། 9 ར་ཚོད་ལྡན། 10 འཛིན་བྱེད། 11 དབང་ཕྱག
12 འབྲུ་མང་། 13 རྩེས་ལྡན། 14 རྣམ་གཞོན། 15 རྩེ་
མཚན 16 རྣ་ཚོགས། 17 རྩེ་མ། 18 རྩེ་སྦྲེལ་བྱེད།
19 ས་སྦྲེལ་། 20 མི་ཟད། 21 ཐམས་ཅད་འདུལ། 22 ཀུན་
འཛིན། 23 འགལ་བ། 24 རྣམ་འབྱུང། 25 བོང་བྱ།
26 དགའ་བ། 27 རྣམ་རྒྱལ། 28 རྒྱལ་བ། 29 རྩེས་
བྱེད། 30 གདོང་ངན། 31 གསེར་འབྱུང་། 32 རྣམ་འབྱུང་།
33 རྩེར་བྱེད། 34 ཀུན་ལྡན། 35 འཕར་བ། 36 དགེ་
བྱེད། 37 མཛེས་བྱེད། 38 ཁོ་མ། 39 རྣ་ཚོགས་དབྱིག
40 ཐུལ་གཞོན། 41 རྩེ་བྱ། 42 ཕྱར་བྱ། 43 རྩེ་བ།
44 ཕྱན་མང་། 45 འགལ་བྱེད། 46 ཡངས་འཛིན།

༤༧ བག་མེད། ༤༨ ཀུན་དགའ། ༤༩ སྒྲིན་པ། ༥༠ མེ།
 ༥༡ དམར་མེར་ཅན། ༥༢ ཏུས་ཀྱི་ལོ་ཉ། ༥༣ རྟོན་བྱུང།
 ༥༤ ཏུག་པ། ༥༥ རྟོ་རན། ༥༦ ར་ཆེན། ༥༧ ཁྲག་ལྷུག
 ༥༨ མིག་དམར། ༥༩ ཁྱི་པ། ༦༠ ཟད་པ། ཞེས་ལོ་སྐར་
 ཏུག་ཏུ་ཐམ་པའི་མིང་གསུངས་པ་དེ་རྣམས་འཕྱུང་ཅིས་ཀྱི་ལོ་གན་ཏུག་
 ཏུ་དང་བྱངས་མཆུངས་ཀྱིས་ཉོ་སྤྲོད་ན་རིམ་བཞིན་མེ་ལོས་དང་ས་.....
 འཕྱུག་ནས་མེ་སྤྲོད་པར་ཡིན་ཞིང་། གདགས་ཚུལ་ནི་ལོ་འདི་ནི་བཟང་
 སེལ་ཞེས་ང་སོགས་འཛིན་རྟོན་གྱི་གྲགས་པ་དང་། ཁ་ཅིག་འདོད་.....
 རྒྱལ་ཏུ་བདགས་པར་ཟད་ལ། འདི་དག་ལས་གཞན་པའི་ལོ་འདི་མིང་
 ཏུ་གར་གྱི་གཞུང་ཁྲངས་མ་ལས་བྱུང་བ་མེད་དོ། ཞེས་དཔའ་ལོ་.....
 གཙུག་ཕྱིང་གིས་གསུངས། དེའི་ཐོག་མ་རབ་བྱུང་ཞེས་པ་མེ་ལོས་ནས་
 འཛིན་པ་ཡིན་དེ། རྟོན་ཟད་པ་མེ་སྤྲོད་གི་ལོ་ཞིག་ལ་ཏུས་མེ་མ་གཏོང་
 གཟའ་རྣམས་ཀྱི་ལོངས་སྤྱོད་སྒྲིམ་མཉམ་པས་གཟའ་རྣམས་ལྟན་ཅིག་སྤྱོད་
 པར་འཇུག་ཅིང་། དེ་ནས་སྐར་ཡང་རབ་བྱུང་ངམ་མེ་ལོས་ནས་གཟའ་
 རབ་རབ་གི་ངེས་པ་གསར་ཏུ་རྩོམ་པའི་གྲུ་མཚན་གྱིས་ཡིན་ལ། རྒྱི་
 ལོ་ཅིག་སྤྱོད་ཉི་ཤུ་ཅ་བདུན་ལོར་ཏུས་འཁོར་ཅ་གྲུད་གྱི་ཏུམ་བུ་དབང་
 མདོར་བསྟན་དང་བསྟུས་གྲུད་སོགས་ཤོད་ལུལ་ཏུ་ཕྱེབས་པའི་ལོ་དེ་ནས་
 བསྟུངས་རབ་བྱུང་དང་པོ་དང་གཉིས་པ་སོགས་ཀྱི་བརྩི་སྤྱོད་འདི་བཏོད་

བའི་ཇིས་སུ། རབ་བྱང་དེ་དག་བཟོད་བདེ་བའི་ཕྱིར་མཁས་པ་རྣམས་
 ལས་མ་བཟོས་རང་འཆམ་ཚུལ་གྱིས་རབ་བྱང་བཅུ་གཅིག་པ་ལ་རབ་་་་
 དག་དང་། བཅུ་གཉིས་པ་མན་ཆད་ལ་རིམ་བཞིན་རབ་ཏི། རབ་
 འདོད། རབ་ཡིད། རབ་ཆེས། རབ་བྱུལ། རབ་བྱན་སྟགས་
 སུ་བཏགས་བཟོ། 饶迴、胜生、出离。①胜生年。相当于丁卯年。金

剛手菩薩所著的胜乐经第一品释是按此轮派的观点而写的。其中有六十年周期每一年的名称：1、胜生，2、妙上，3、太白，4、沉醉，5、生主，6、数苑，7、瑞颜，8、实有，9、华年，10、能持，11、大自在，12、禾丰，13、沉才，14、威镇，15、超群，16、众杂，17、太阳，18、救日，19、护国，20、不尽，21、普化，22、遍持，23、违越，24、义态，25、行健，26、欣悦，27、尊胜，28、胜利，29、致醉，30丑颜，31、金沿，32、悬垂，33、致变，34、俱备，35、超升，36、致善，37、致美，38、忿怒母，39、杂珍，40、威摄，41、猕猴，42、木曜，43、温文，44、共通，45、致违，46、纲维，47、无忌，48、庆喜，49、罗刹，50、炎火，51、金黄，52、信使，53、义成，54、猛厉，55、恶心，56、巨鼓，57、呕血，58、炎惑，59、忿怒明王，60、终尽。这个周期与汉历的干支周的年数正相符合，其中胜生年相当于丁卯年，妙上年相当于戊辰年，以下类推，至第六十年“终尽年”即相当于丙寅年。拔卧社拉呈哇说：“这些名称只是约定俗成而已，并无根据和道理，印度典籍中未见其他名称”。其所以从胜生年开始，是因为远稽上古曾有一个终尽年即丙寅年，天空所有诸曜，除“劫火”（罗睺星）一个之外，同时都处于相同的方位，其数值都是零，其次年，即“胜生”年，诸曜的运行都重新从头开始之故。

②胜生周——类似汉历中的“甲子”，又是六十年周期的代称。

公元1027年时轮根本经灌顶总说和摄略经传入西藏，这一年是“胜生”年，所以把它做为第一个六十年周期的开始，叫做第一个胜生周。至

གུངས་གཏན་ཁེལ་དང་ཟླ་བ་གཉིས་པ་མ་གཏོགས་ཟླ་བ་ཆེ་ཆུང་ནྟེམས་

ཏྲག་ཏུ་ངེས་པས་ཀུན་གྱིས་བཙེ་སླ་བ་ཞིག་ཡིན། རབ་བྱུང་དང་པོའི་

མེ་ལོས་ལོར་སྤྱི་ལོ་ ༡༠༢༧ ཡིན། 公历。现在世界上大多数国家通用的

历法。二十四节的日期大体是固定的，除二月外其他各月的大小也是固定的。使用起来比较方便。藏历第一个胜生周的丁卯年为公元 1027 年。

ལྷ་བསྟན་པ། 日、月的运动

250 ལྷ་བསྟན་པ། གཟའ་ཆེས་ཤིང་སྟུང་བྱེད་པ་ལ། དེ་ལས་

གཟའ་ནི་གཟའ་དག་ཡིན། ཆེས་ནི་སྐབས་དེའི་ཆེས་གྲངས་དང་།

དགའ་བཟང་ཀླུ་སྟང་སྟོགས་ལྟར་བཤད། སྐར་མ་དེས་འགྲོགས་ཐེ

སྐར་དང་། སྟུང་བ་ཉི་ཐེ་ལས་བྱང་བ། བྱེད་པ་ལྷ་མྱེའི་བྱེད་པར་

བཟུང་། ཞེས་པ་ལྟར་རོ། དེ་དག་སྔ་སྟེན་ཐད་ལ་གསལ། 五要

素。月轮历中的五球重要的数值。1、曜，2、日序，3、宿，4、会合，5、作用。在这里“曜”指“定日”；“日”指日期和“喜”，“善”，“胜”，“空”，“满”五个名字的轮流配合；宿指“轮伴月宿”；“会合”指“定日”与“轮伴月宿”相加而得的二十七个会合，“作用”指把一个月分成前后两半而求得的十“作用”。详各该条。

251 ཡན་ལག་ལྷ། སྐར་ཆེས་སྐབས་ཀྱི་ཡན་ལག་ལྷ་ནི་ལྷ་

བསྟན་པ་ཡིན། 五支。历算中的五支即五要素。

252 འདས་ལ། འདིར་བྱིས་ལོ་གཙོ་བས་གཟའ་རང་རང་གི་

ཞག་གསུམ་མཐུན་ལོ་དང་། ལྷ་ཁྱེའི་སྐར་མཐུན་དག་པའི་ལོ་ཚུར་

ལས་ཅི་ཅེས་འདས་ཟིན་པ་དང་། ད་ལྟ་གནས་ལོ་གང་ལ་གནས་པ་།

མོག་མ་དུས་སྤངས་སྤོ་སྤོ་མ་འདྲེས་པར་འབྱེད་པའི་གཞིར་གཏུ་མ་

ཐིག་མེད་ནོ། 积年。入历以来的年数。从历首起至所求年之间已过的

年数。一般按宫年（恒星年）计算。是历算中最基本的数值。至于采取哪年为历首则有从“三和日午门”开始，和从干支齐同开始等远距上元，和截取近距历元等不同的方法。

253 འདས་ཀྱི། (7) བཅི་ཕྱི་ལ་དེ་ལྟ་བུ་དང་ལོ་ན་མ་

གང་པའི་པའི་ལྷ་པ་དེའི་པར་གྱི་ལྷ་པ་པའ་། (༢) གཙུང་རྒྱལ་པ་གྱི་

ཆེས་སྒྲིའི་དགྱིལ་འཁོར་དང་། ཉིན་སྒྲིའི་དགྱིལ་འཁོར། བྱིས་སྒྲིའི་

དཀྱིལ་འཁོར་ལས་སྐར་ཅི་ཅམ་འདས་པའི་ཁྲ་གྲངས། 已过月数。①入

年已过月数。从所求年的第一个月起，到所求月之前的月数。②入
 厯已过月数，即积月。有按太阴月，太阳月，宫月等不同算法。

254 ལྷ་དག གཟའ་རྒྱ་མཚན་རང་རང་གི་ཙམ་ལྷའི་དབྱིལ་འཁོར་

དང་། རྩིས་ཆུང་འཛིན་དགྲིལ་འཁོར་། རྩིས་ཆུང་འཛིན་དགྲིལ་འཁོར་ལས་དང་།

[illegible]

དག་པ། དེའི་ནང་གསེས་ཀྱི་ཚེས་ཟླ་དག་པ་ལ་གནས་གཉིས་ལས་ཉིང་།

ཨ་ལྷ་ཡུལ་དང་། འོག་མ་ཆོས་ལྷ་གཅིག་ཏེ་ཁྱེད་ཀྱི་ཡུལ་དེ་ཅི་

ཡུལ་ས་ཡིན། དེ་ལ་ཁྱ་འཕྲོ་དང་མདའ་ཙམ་ལྷག་མ་ཞེས་གྲུབ་ཟིང་།

ཡི་མ་ལྷ་དག་པ་ནི་འདས་པ་ཡི་མ་ལྷ་པ་ལྟར། འདས་ལྷ་པ་ལྷ་པ་ཙམ་

ལྷ་མ་འཇུག་པ། ལྷ་མ་འཇུག་པ་ལྟེ་མི་དགོས། 积月。从历首起至所求月前

止，按太阴月或太阳月，或宫月，积累计算所得的总月数。其按太阴月计算者，习惯写成上下两位，上位是积月数，下位是零余尾数，其分母为65，名为“闰余”。按宫月计算时，以积年乘12，加入年已过月数即得，不必计算闰月。

255 ཟླ་ཤྲོལ། ལོ་གཅིག་གི་བྱིས་ཞལ་དང་། ཆོས་ཞལ་གཉིས་
རྩ་བཅུ་མས་པས་ཆོས་ཞལ་གིས་བྱིས་ཞལ་གི་དོད་མ་ཐུབ་པས་ཆོས་ཞལ་
བཅུ་གཅིག་ཟེས་འབྲང་དང་བཅས་པ་ལྟག་པས་ས། ཟླ་བ་གང་ལ་
སྒྲུང་མེད་ན་ཟླ་ཤོལ་འདོན། སྒྲུང་བྲལ་ཟླ་ཤོལ་ཐད་ལའང་སྟོས།

闰月。每一个太阴年的日数比宫年的日数多一天多，为了调整季节，不致错乱，必须置闰。其原則是无中氣之月置閏见405条。

256 ཤྲོལ་ཟླ། ཟླ་ཤོལ་དང་དོན་གཅིག་ 闰月。同上条。

257 ཟླ་འཕེབ། ཟླ་ཤོལ། 闰月

258 ཟླ་འཕྲ། ཆོས་ཟླ་གཅིག་གིས་བྱིས་ཟླ་དོད་མ་ཐུབ་པས་
མདའ་རྩི་ཆ་གཉིས་ལྟག་པས་ན་མདའ་རྩི་ལྟག་ཀྱང་བེད། ང་ནི་
དབུགས་སྒྲུང་ལྟག་གཉིས་སྟགས་དུས་གཟེར་བརྟག་པའི་གཞི་ཡིན།

闰余。每个宫月比太阴月多大约一天，时轮历中以2/65月表示，称为一个太阴月的闰余，积满一个月就置闰，闰余是推节气的重要依据。

259 མདའ་རྩི་ལྟག་ ཟླ་འཕྲ་དང་དོན་གཅིག་ 65商余，

闰余，同上条。

260 གཟུང་རི་རྟག་ཁྲིའམ། དེ་ལ་ཞུག་གསུམ་གྱི་རྟག་ཁྲིའམ་

གསུམ་ཁྲིའམ་དེ། ཆོས་ཞུག་གཅིག་གི་ཡུན་ཚད་ཆ་མཉམ་ན། རྒྱ་ཆོད་

ང་དགུ རྒྱ་སྤང་གསུམ་དབུགས་བཞི་རི་མཁའ་རིའི་ཆ་གས་བརྒྱ་དུག

日平均长度。有太阴日，太阳日，宫日二种，常用的是太阴日。每个太阴日的平均时间长度为59刻3分4息又16/707。

261 ཉི་མའི་རྟག་ཁྲིའམ། ཉི་མའི་ཡུལ་ཁྲིའམ་ཐད་ལ་སྟོས།

太阳平行弧度。见224条。

262 ཉི་མའི་སྐྱེས་ཁྱིམ། ཀཤཏ། བཟས་ཆའི་བཞི་ཆ་

གསུམ་མམ་རྒྱ་ཆོད་ཞེ་ལའི་ཐོག་དུ་ཉི་མ་སྐྱེས་པས་ན་སྐྱེས་སྤར་རམ་ལ་

སྐྱེས་ཁྱིམ་ཟེར། 太阳的诞生宫（即诞生地点）在巨蟹宫，第六宿即井宿45度。

263 རྩིས་འཕྲ། སྤར་གཟའ་ཆོས་ཀྱི་ཁྲིའམ་སྟུང་སྟུང་བར་

ཞུགས་ཆེས་ངེས་བ་སྤར་བཅུ་མས་པ་ནས་ད་ལྟའི་བར་གྱི་རྒྱུན་མི་འཆད་

ཅིང་། དུས་དང་ཡུལ་ཁྲིའམ་ལ་འདས་ལོ་མང་བའི་རྟོར་ཁྲིའམ་མི་

འབྱུང་བའི་ཆེད་དུ། བཅི་བུའི་ཟླ་ཆོས་གང་ཡིན་དེའི་ཐོག་མ་ཡན་གྱི་

འཕྲ་བུལ་རྒྱ་ལའི་ཁྲིའམ་སྟུང་རི་ཅམ་འདས་པ་བཟླ་མས་དེ་སྐྱིན་དགོས་

ཤིང་། རྒྱུད་ལས་མ་འོངས་རབ་བྱུང་རེ་རེའི་མགོར་རྩིས་འཕྲ་སྟོ་

དགོས་པར་གསུངས་ས། ཅིས་མགོ་བཟུང་བའི་ཐད་ལའང་ལྟོས།

算余。历算中如果采用时间和弧长各位数值全都是零的上元历首月没有“算余”问题。但那样数字太大，运算不便，所以历算家往往截取较短的新历首月。新历首月往往有积累下来的“算余”数值，这个数值在此后的运算中一定要做为“恒加数”（九执历用语）加上去，否则就会发生误差。而算余恒加数所略去的细微尾数，年数多了，积累起来也会造成误差，所以时轮经中规定每个六十年要更换一次“算余”，以资订正。（时宪历中称为宿应，气应等的数值）。

264 ཅིས་མགོ་བཟུང་བ། ཅིས་འཕྲོ་དང་འདས་ལོ་མང་

བའི་རྟེན་ཁོངས་མི་འབྱུང་བ་དང་། རི་མ་ཐུང་ན་སྐབས་བདེ་བའི་

ཆེད་དུ་ཡིན། ཅིས་འཕྲོ་དང་འདས་ལོ་མགོ་ཐད་ལའང་ལྟོས། 缩短历

元。截取较短的新历元，是为了使数值小些便于计算。同时也为了调和算余所略去的细微尾数积久形成的误差。见252，263条。

265 གཟུང་རྒྱ། གཟུང་རྒྱ་ལོངས་ཕྱོགས་གཅིག་དུ་རྒྱུ་བ་ལ་

གཟུང་རྒྱ་ལ། བཅི་བའི་རྒྱ་བ་ལ་མའི་གནམ་སྟོང་གི་རེས་གཟུང་དང་།

ཆེས་ཞག་དེ་ཚྱེགས་མཆམས་བྱི་ཐུ་ཆོད་ཐུན་དང་བཅས་པ། 曜基数。

八所以亲某曜行经时间的总积累数值。具体地表现为：所求月的前一月底的星期序数和该太阴日结束的时刻。

266 ཉི་རྒྱ། འདས་པའི་ཆེས་རྒྱ་ཚྱེགས་མཆམས་སུ་ཉི་མའི་རྒྱ་

ལོངས་ཕྱོགས་གཅིག་དུ་བརྒྱམས་པ་ལ་ཉི་མའི་རེས་པའམ་ཉི་མའི་རྒྱ་ལ།

九基数。所求月的前一个月的最后一个太阴日结束时太阳所在之宿，与太阳在该宿内已行弧长（即距春分点的弧长，亦即该日太阳的平

其经)。

267 རྩི་ལ་ག ཅ་བའམ་ངེས་པ། དཔེར་ན། རྩི་མའི་རྩི་
ལ། གཟུལ་རྩི། 基本的或确定的数位，例：太阳基数，曜基数。

268 གཟུལ་བར། གཟུལ་རྩི་ལ་དྲག་ལོངས་བྱིན་པས་གཟུལ་
བར་གྱུ་བ་ཀྱང་རྒྱང་ལོངས་སྟོན་འབྲི་མ་བྱས་པས། རྩིན་ཞག་དེའི་ངེས་
གཟུལ་དངོས་སུ་འགྱུར་མི་འགྱུར་ལ་ངེས་པ་མེད་པས་ན། བར་པ་རྩི་
ཡུང་གསུམ་པ་ཞེས་པའི་དོན་ནོ། 中曜。以求日的曜次（星期序数）和
以求日太阳日结束时的时刻，因尚未做月行快慢的修正，这个星期序
数还不一定准确，只是求“定曜”的一个中间步骤，所以命名为“中曜”。

269 རྩི་བར། གང་བཅི་བའི་ཆེས་ཞག་དེ་ཐོགས་.....
མཆམས་སུ་རྩི་མ་ལྷག་གི་མ་ལས་ལོངས་སྟོན་ཅི་ཅམ་འདས་བྱིན་པའི་.....
ལུལ་གྱི་ཆུ་ཚོད་རྩིས་འབྲང་བཅས་གྱུ་བ་ཀྱང་རྒྱང་ལོངས་སྟོན་འབྲི་མ་.....
བྱས་པས། རྩིན་ཞག་དེའི་སྐར་གནས་དངོས་སུ་འགྱུར་མི་འགྱུར་ལ་
ངེས་པ་མེད་པས་ན་བར་པ་རྩི་ཡུང་གསུམ་པ་ཞེས་པའི་དོན་ནོ། གཟུལ་
ལྷ་སྐབས་གྱི་དྲག་རྒྱང་ཞི་དལ་ཡང་དེ་རྩིད་ཡིན། 中日。在所求日的太
阳日结束时刻，太阳距... 宫首的弧长（即该时太阳的平黄经）。因
尚未做日行快慢的修正，只是求“定日”的一个中间步骤，所以叫做
“中日”。在推算五曜时的“武步文迟”与它是同一概念，见368条。

270 རྩི་ལ་ཆ། རྩི་ལ་ཐོ་དང་ཆ་གས་ཞེས་གནས་གཉིས་ཡིད།

གནས་པོང་མ་ལྷ་ཀྱང་རིལ་པོའི་གྲངས་ཡིན། འོག་མ་ལྷ་ཀྱང་རིལ་
 པོ་གཅིག་ཆ་གསུམ་སྟོང་བདུན་བརྒྱ་བརྒྱད་ཅུར་བྱེ་བའི་ཆ་གསུམ་ཅུའི་
 གྲངས་ཡིན། དེ་ཡང་ཆོས་ལྷག་གཅིག་ལ་ཀྱང་བ་རིལ་པོ་གཅིག་དང་།
 ཀྱང་བ་རིལ་པོ་གཅིག་གི་ཆ་གསུམ་སྟོང་བདུན་བརྒྱ་བརྒྱད་ཅུར་བྱེ་བའི་
 ཆ་རིལ་པོའི་སྟོང་པོའི་རང་འཁོར་ཏེ་ 24725 整零。推月离盈缩

时用语，这里所谓“整”是指月亮在所求月初距远地点的整日数，“零”是其零头尾数。其分母为 $3780 + 30 = 126$ （求近点月的一个步骤，据此近点月为 $27 \text{ 又 } 125/126$ 太阴日 $= 27.5541$ 太阳日）。

271 ཡང་རྒྱུ་རྒྱུ་ཆོད། ཡང་དག་རྒྱུ་བའི་རྒྱུ་ཆོད་དེ་ཀྱང་
 པོང་ས་བརྒྱུ་བའི་སྐབས་མདའ་ཡོན་ལྷས་སྟོང་བའི་རྒྱུ་ཆོད་ཆེས་འབྲང་
 བཅས། 淨行刻。求缠离行度的一个步骤，用126除得的刻、分、息等。

272 ཡང་རྒྱུ་རྒྱུ་དུལ། ཡང་དག་རྒྱུ་བའི་རྒྱུ་ཆོད། 淨行时
 刻。见271条。

273 གཟུང་བྱེད་དག། གཟུང་དག་གི་ཆོད་དུ་གཟུང་བར་
 ལ་ལྷ་ཀྱང་གིས་སྟོན་ཕྱི་བྱས་ནས་ཏེ་ཀྱང་གིས་ད་དུང་སྟོན་ཕྱི་མ་བྱས་
 པས་ན་བྱེད་དག་ཟེར། 半定曜。求定曜（太阴日结束时的真时刻）的
 过程中的一个中间步骤。在“中曜”（太阴日结束的平均时刻）上，加
 了月行快慢的时间改正，但尚未进行日行快慢而引起的时间改正数，
 所以叫“半定”。

274 ཉི་དག། ཉི་མ་དག་པ། ཉི་མ་དག་པ། ཉི་མ་མ་སྐར་
 ཉི་མ་གང་དུ་གནས་ཡོད་ཤེས་པའི་ཐབས་ཡང་དག་པ། ཉི་མ་མ་སྐར་
 གནས་དེའི་ཉིད་དུ་སློབས་པ་ནས་བཅམས་ཏེ་ཉིན་དེའི་ཆོས་ཁྲིམས་ཇོཌ་
 བར་སྟོད་པའི་གངས་ཡིན། 定日。在所求日的太阴日结束时，太阳所
 在宿，和在该宿内已行过的弧度（太阳的真黄经）。

275 ཉི་སྐར། ཉི་དག་གི་སྐར་གནས། 日宿。“定日”的宿位
 （真黄经所在之宿）。

276 གཟུང་དག་པ། རེས་གཟུང་དག་བ་ཉི་ལྔ་པ་ཟུས་ཡ་
 གུལ། ཆོས་ཁྲིམས་ཇོཌ་གས་མཚམས་ཀྱི་རེས་གཟུང་དང་ཆོས་ཞལ་གི་
 ཁྲིམས་སྟོད་ཅུ་ཆོད། ཅུ་སྐར་སྐགས་གསལ་བར་སྟོན་པའོ།
 定曜。历算五要素之一，真太阴日时刻。所求日的准确的星期序数和
 该日内的太阴日结束的漏刻，分，息等。

277 ཟླ་སྐར། ཟླ་བ་ཁྱུ་སྐར་ཉིད་བདུན་གྱི་གཞི་ཁྱོན་གང་དུ་
 གནས་པའི་སྐར་མ། དེ་ལ་ཆོས་འབྱུང་ཟླ་སྐར་དང་རེས་འབྲེགས་ཟླ་
 སྐར་གཉིས་ཡོད། 月宿。月亮所在之宿。有太阴日月宿和太阳日月宿
 两种。

278 ཆོས་འབྱུང་ཟླ་སྐར། དེ་ཉིན་གྱི་ཆོས་ཁྲིམས་ཇོཌ་
 བར་སྟོད་པའི་ཟླ་སྐར་ནམ་དག་ཡིན། འདིར་འབྱུང་ཆོས་པ་ནི་ད་ལྟ་

འགྲོགས་པའི་ན་པའི་དོན་ཡིན། 太阴日月宿。 太阴日结束时月亮所在之宿（月亮的真黄经）。

279 **རིས་འགྲོགས་སྒྲ་སྒྲ་** སྒྲ་མ་དེའི་སྒྲ་མ་པས་སྒྲ་
མའི་ཉིན་ཞག་ལ་སྒྲ་མིན་འཆར། དེ་ཡིས་མཁའ་རོང་གི་པའི་ལྷག་
མ་ནི། བམ་ལངས་ནས་པར་མས་ཏེ་དེ་ལྷན་སྒྲ་ཅིང་། དེ་བད་ཆེ་
ཕྱི་མའི་སྒྲ་མ་སྒྲ་མའི་པའི་སྒྲ་མ། 太阳日月宿。 太阳日开始时月亮所在之宿
和前一天在该宿中已运行多少弧长。用它去减60，其余数就是从天明
起在该宿还有多久。这个弧长再完了之后就进入下一宿了（某一太阳
日开始时月亮的真黄经）。

280 **སྒྲ་པ།** ལྷ་པོ་ལྷ་ས་ལ་གྲུ། རིས་འགྲོགས་སྒྲ་སྒྲ་
དང་ཉི་དག་གཉིས་པའི་སྒྲ་པ་འགྲུབ་པ་དེ་ནི། ཆེས་རིང་
དབང་བྱེད་ཚུལ་དུ་འཆར་པའི་སྒྲ་པ་ཉི་དག་པའི་ལྷན་སྒྲ་པ་……
གནས་སྒྲ་གང་གིས་ནམ་ལངས་པའི་ཆད་འདས་ཟིན་ཡིན། 会合。历算
五要素之一，有二十七个，主每日之事，由“太阳日月宿”与“定日”
相加而得。其数值是天明以前已过的数值。

281 **སྒྲ་པ་ཉི་དག་པའི་དུན་པ།** ༠ སེལ། ༡ མཇའ་པ། ༢ ཆེ་ལྷན།
༣ སྒྲ་པ་བཟང་། ༤ བཟང་པ། ༥ ཉིན་དུ་སྒྲ་པ། (རབ་སྒྲ་པ)
རབ་སྒྲ་པ། ༦ ལས་པའི་བཟང་། ༧ འཇའ་པ། ༨ ལྷན་པ། (གཟེར)།
༩ སྒྲ་པ་(འཇའ་པ) ༡༠ འཇའ་པ། ༡༡ རིས་པ། ༡༢ ལྷན་པ་འཇའ་པ་

(མ་ཆེན)། 13 དགའ་པོ། 14 རྩི་རྩི། 15 དངོས་གྲུབ།
 16 བྱིན་རྩུ་ལྷུང་(ཀྱན་བརྩུང་)། 17 མཆོག་ཅན་(དཔའ་པོ)།
 18 ཡོངས་འཛམས་(ཡོངས་བསྐྱུན་)། 19 ཞི་བ། 20 གྲུབ་པ།
 21 བསྐྱུལ་བ། 22 དགེ་བ། 23 དཀར་ངོ། 24 ཆངས་པ།
 25 དབང་པོ། 26 ཁོན་འཛིན་(གཤམ་ཁོན་)བཅས་སྟེ། གཞན་
 ཡང་གཅིག་བྱང་ན་སེལ་བ། གཉིས་བྱང་ན་མཛའ་པོ་ཞེས་བཤིང་ཚུལ་
 ཞིག་གྲུང་ཡོད། 二十七个“会合”：○天除， 1、亲合， 2、长寿，

3、善根， 4、善良， 5、虚肿， 6、善业， 7、执持， 8、苦楚，
 9、隆肿， 10、增长， 11、决定， 12、遍摧， 13、喜悦， 14、金刚，
 15、悉地， 16、深堕， 17、至上， 18 全推， 19、寂灭， 20、成就， 21、
 所修， 22、妙善， 23、太白， 24、梵净， 25、帝释， 26、仇恨。又法： 1
 为天除， 2、为亲合， 以下顺推。

282 བྱེད་པ་བརྩུ་གཅིག་ ལྷ་བསྐྱུས་ཡ་གྲུལ། གང་བཤིན་
 ཆོས་ཡོངས་དེ་དང་དེ་བྱེད་མར་གདུགས་པའི་ཆ་རེའི་ཕྱན་རྩུ་ཡོངས་་་་
 སྟེན་པའི་བྱེད་པ་བརྩུ་གཅིག་སྟེ། དེ་ལ་འཕོ་བྱེད་བདུན་དང་རྟག་པའི་
 བྱེད་པ་བཞི་ཡོད། ས་སའི་ཐད་ལ་སྟེན། 十一个“作用”。 历算五
 要素之一。所求日之太阴日时间长度分为两半， 每半有一主事之“作
 用”。 共十一个， 其中七个是轮流， 四个是固记的。 见各该条。

283 རྟག་པའི་བྱེད་པ་བཞི། ཆོས་ཉེར་དགའི་ཕྱི་ཆར་
 བཟུ་གིས་དང་། གནམ་སྟོང་ལྷ་ཆར་ཀླང་བཞིའམ་བཞི་མདོ། གནམ་

སྤྲུལ་མེ་ཆར་བྱེད་པ་ལྟ། ཆེས་གཅིག་ལྷ་ཆར་མི་ལྷ་ག་པ་ལྟ། འདི་

ནམས་རྟག་རྟ་དེས་པས་ན་རྟག་པའི་བྱེད་པ་ཞེས་བྱའོ། 四个固定的作

用。二十九日的后半：吉祥，三十目前半：四足，亦夕十字路口，三十日后半：龙，初一前半：不净。

284 འཇམ་བའི་བྱེད་པ་བརྟན། གདལ་པ་དང་། བྱིས་

པ། རིགས་ཅན། ཁྱིལ་རྟུང་། བྱིས་སྒྲིམ། ཆོང་བ། བེདྲ་

ནམས་ལྷ་ཆ་དང་བྱི་ཆར་རིམ་བཞིན་འཁོར་བས་ན་འཇམ་བའི་བྱེད་པ་

ཞེས་གྲགས་ས། 七个轮流“作用”。从初一后半起至二十九日前半，

按以下的次序轮流：1、校梢，2、孺童，3、贵种，4、榨油，5、家生，6、商贾，7、毗支。

285 ཀླང་ལྷངས། ཉི་ཀླང་མྱ་ཀླང་ལྷ་ཀླང་བྱི་ཀླང་། གཟུལ་

ལྷའི་དལ་ཀླང་ལྷུར་ཀླང་སྒྲགས་གཟུལ་ཀླང་བ་སྒྲན་བྱིའི་ལྷངས་སྤྱད།

步数。诸曜运动速度快慢变化的数值。例如：日缠步数，月离步数，五星运动的迟步，疾步等。

286 ཉི་ཀླང་། ཉི་མ་སྐར་མའི་གནས་སུ་འགྲོ་བའི་བརྟན་པ་

ལ་ལྷོས་ནས་འཇོག་ལ། དེ་ཡང་ཀླང་བ་རྟུག་བྱིས་ལ་རེ་ལ་ལན་གཉིས་

འགྲོ་བས་ཀླང་བ་བཅུ་གཉིས་སུ་འགྱུར་ལ། སྤྱད་བྱིན་པ་དང་མ་སྤྱད་

བའི་ཆད་དང་ཀླང་སྒྲམ་ནི་རེ་བྱ་མིག་ལྟར་རོ། 日步。日缠步数：太阳

在空间运动速度变化的数值。一个宫年做为十二步，日缠表上给出六步的损益率和盈缩积，另外的六步是与此相对称的，一步表示一宫。

287 རྩ་རྒྱ་། རྩ་བ་རྒྱ་མཆི་གནས་སུ་འགྲོ་བའི་བསྐྱོད་པ་
ལ་ལྟོས་ནས་འཛོག་ལ། དེ་ཡང་རྒྱ་བ་བཅུ་བཞི་ཆེས་རྩ་རིམ་ལན་
གཉིས་འགྲོ་བས་རྒྱ་བ་ཉིས་བརྒྱད་དུ་འགྱུར་ལ། འགྲོས་སྐྱར་བྱལ་
བྱི་དབང་གིས་ཁྱ་ཆོད་ང་བཞི་ནས་རི་བཞི་འི་བར་མི་འདྲ་བ་ཡོད།

月步。月离步数：月亮在空间运行速度变化的数值。一个近点月约28天，所以做为28步，月离表上给出十四步的损益率和盈缩积，另外十四步是与此对称的。月亮速度变化的幅度在54度至64度之间。

288 རྒྱ་ཕྱི་མ། གནས་རྒྱ་ཁོངས་ཁོངས་སྐྱད་ཐིག་པ་དང་
མ་ཐིག་པ་གང་རུང་ཕྱི་མ་པའི་ཁྱ་ཆོད། 盈缩积。从远地点开始到某曜所
在宫（宿）之间，各宫（宿）的损益率之和（视差移动值）。

289 རྒྱ་བ་འཇིག་བྱེད། ཉི་མ་དང་གཟའ་ལཱི་དལ་་་་
རྒྱ་ལ་མཆོན་ན་རྒྱ་ཕྱི་མ་འཇིག་བྱེད་གྱི་ཕྱི་མ་གྲངས། རྩ་བ་དང་
གཟའ་ལཱི་སྐྱར་རྒྱ་ཡིན་ན་རྒྱ་ཕྱི་མ་འཇིག་པའི་ཁྱ་ཆོད། རྒྱ་ཁོངས་དང་།
ཉི་རྒྱ་། རྩ་རྒྱ་སྐགས་གྱི་ཐད་ལའང་ལྟོས། 检步序数。缠离表中
检索盈缩积数值所用的序数。在日缠表和五星迟步表中为宫序，在月
离表和五星疾步表中为宿序。

290 རྒྱ་ཕྱི་མ། རྒྱ་ཁོངས་རིུ་མིག་ནང་དུ་རྒྱ་ཕྱི་མ་ཁྱ་
ཆོད་གང་དུ་ཡོད་པའི་བྱ་ར་དེའི་འོག་ན་གནས་པའི་སྐྱར་བྱེད་གྱི་རིམ་་

དེ་ནི་ཁྱིམ་མེའམ་སྐར་མ་མེར་ཀང་བའི་ནོར་དང་བྱ་ཁྲོན་གྱི་ཚད་ཡིན།

ཀང་སྒྲིམ་མ་ཐིན་ན་བྱ་ར་དང་པོ་དེས་འཛིན་དགོས། 损益率。诸曜从

远地点开始每行一步，对平均运动速度而言，超过或不及的度数。 缠
离表中盈缩积所在的那一行的下边一行的损益率的数值——当盈缩积
为零时则用表中最上面一行的数值（视差移动的速度）。

291 ཀང་གཞོང་། ཀང་བཟུང་གཞོང་མ་སྟེ་ཀང་བཟུང་སྒྲིན་

མ་དང་དོན་གཅིག 损益率。同上条。

292 ཀང་ལྷན། ཀང་བཟུང་སྒྲིན་མ་སྟེ་ཀང་བཟུང་སྒྲིན་མ་

དང་དོན་གཅིག 损益率。同上条。

293 མཉམ་དང་མི་མཉམ། དེལ་པོར་ཆེས་བསྐྱེས་མ་བྱས་

བགོས་པའི་ཐོབ་ནོར་གཟུགས་མི་མི་མཉམ་ཞིང་། ཐིག་མིག་མཆོ་

ནམས་མཉམ་པའོ། མི་མཉམ་དུ་མིན་མཉམ་དུ་པ། ནོར་མཉམ་

བསྐྱེས་ལ་མི་མཉམ་སྟེ། ཞེས་བ་ལྟར་རོ། 均衡与否。计算月离损益

术语。奇数一、三表示顺序（即由近地点到远地点的半周），偶数二、
四和零表示逆序（即另外半周）。

294 འཁོར་ལོ་སྟོན་དང་མ་སྟོན། གཟུང་ནམས་ཀྱི་ཉི་

བར་ལས་སྟེས་སྐར་བྱངས་ཆོ་མ་འདང་ན་འཁོར་ལོ་ ༢༥ སྟོན་དགོས།

འདང་ན་སྟོན་མི་དགོས། 加'，未加一周。求出某曜半贞经后，求其距

远地点的黄经值时，当某曜平黄经小于远地点时，需加宿周（27）再减。

295 ལའོར་བྱེད་དོར། ལྷ་མ་ཉི་ཤུ་གྱི་བྱེད་ནི་མ་བཅུ་གསུམ་དང་ཅུ་ཚོད་སུམ་ཅུ། ཉི་མ་ལ་མཚོན་ན་ཀུན་ལ། མཐོ་བྱ་མ་གསུམ་དུ་རིམ་པའི་སྒྲི་རྒྱ་ལ་ཅི་ཅེས་སྤྱད་པ་དེ་སྤང་སྤྱི་གྲུ་གསུམ་དུ་རིམ་པའི་བྱི་རྒྱ་ལ་སྤྱད་པ་དེས་ཁ་བསབས་པས་ནོར་བུ་ལྷན་ཁ་འགྲིག་ཏེ། ཉི་ག་པའི་ལོངས་སྤྱད་ལ་བྱི་གང་མེད་པར་གནས་པས། དེ་ལན་གྱི་རྒྱ་ལ་ཅིས་བྱེད་མི་དགོས་པས་ས། 减半周。减去二十七宿的弧度的二分之一，即减去十三宿30度。以太阳为例，在巨蟹、狮子、室女三宫顺序前步中的黄经差，在天秤、天蝎、人马三宫中顺序后步中抵消，真行度与平行度相等；其它六宫的情况与此完全对称，所以各曜步数表中只给出了前六宫的损益率和盈缩积，在计算后六宫时只要减去半周即可求得。

296 རྩོས་དང་མ་རྩོས། གཟས་རྒྱ་ལ་ལོངས་སྤྱད་ཟིན་དང་མ་ཟིན་ཏེ། རྩོ་རྒྱ་ལ་རྩོས་ཟིན་བཟུངས་བྱ་གིང་། རྩོ་རྒྱ་ལ་ནི་བ་ལྷ་སྤྱི་མ་ཞེས་པ་ལྟར་རྩོ། 渐加与渐减。诸曜运动速度的变化，在前步中是累加的，在后步中是渐减的。

297 མ་ཟིན། མ་རྩོས་བཅོས་ལྷག་གིག་གར་ཆེ་རྒྱ་སྤྱི་མ་རྩོས་པས་མ་ཟིན་ཅིས་གྲགས། རྒྱ་སྤྱི་མ་གྱི་ཐད་ལ་འཇུག་སྤྱི་མ།

未得。检步序数如果出现为零时，表示盈缩积正负相抵，即天体处于

后，真位置落后于平位置，而真速度快于平速度的一段）

302 རིམ་པའི་བྱི་རྒྱུད་། འདིར་ཉི་མ་ལ་མཆོན་ན།

སྤང་སྤྱིག་གཞུ་སྟེ་སྟོ་བསྟོད་ཀྱི་བྱིམ་བྱི་མ་གསུམ་ལ་ཉི་མ་གནས་པའི་་་་
 ཆེ་རིམ་པའི་བྱི་རྒྱུད་ལ་གནས་པ་ཞེས་བྱེད། 顺序后步。以太阳为例：

天秤，天蝎、人马是南行后三宫，太阳在这三宫里运行时，是顺序后步（太阳过远地点后，真位置落后于平位置，而其速慢于平速的一段）。

303 རིམ་མེན་གྱི་སྤྱི་རྒྱུད་། འཁོར་ལོ་མ་བསྟན་བར་འཁོར་

བྱེད་དོར་ན་རིམ་མེན་གྱི་སྤྱི་རྒྱུད་ཡིན་པས། དེའི་ཆེ་ཉི་མ་ལ་མཆོན་
 བ། རྩ་སྟེན་བུམ་པ་ཉི་མ་གསུམ་གང་རུང་ལ་གནས་སྟེ། 逆行前

步。以太阳为例：“中月”不加一周而减半局所得的数值，为日轨步数的后半局的前段，表示太阳在摩羯，宝瓶，双鱼，北行前三宫。这一段叫做逆序前步（太阳过近地点后，真位置在平位置之前，而真速度快于平速度的一段）。

304 རིམ་མེན་གྱི་བྱི་རྒྱུད་། འཁོར་ལོ་བསྟན་ནས་འཁོར་་་

བྱེད་དོར་ན་རིམ་མེན་གྱི་བྱི་རྒྱུད་ཡིན་པས། དེའི་ཆེ་ཉི་མ་ལ་མཆོན་
 བ། ལྷག་སྤང་འཁྱིག་པ་གསུམ་གང་རུང་ལ་གནས་སྟེ། རིམ་པའི་

སྤྱི་རྒྱུད་ཀར་སེང་བུ་མ་གསུམ་གང་རུང་ལ་ཉི་མ་གནས་ཆེ་འཁོར་བྱེད་
 མ་དོར་བས་རིམ་པའི་སྤྱི་རྒྱུད་ཟེར། 1. 顺序后步。以太阳为例：“中月”

加一周后再减半周所得的数置，为日缠步数的后半周的后段，表示太阳在白羊，金牛，双子北行三宫，为逆序后步(太阳过近地点后，真位置在平位置之前，而真速度小于平速的一段)。

305 འཕྲོག་པའི། ཀླུ་ལྷ་པདྨ་དབང་གིས་གཟུང་ནམས་ལ་
ཐུར་འཕྲོག་དང་། དལ་འཕྲོག། འཕྲོག་འཕྲོག། འབྲུང་འཕྲོག་
བཅས་འཕྲོག་བཞི་ཡིད།

	རིམ།	རིམ་མིན།
ཐུར་ཀླུ་།	ཐུར་འཕྲོག་གར།	འཕྲོག་འཕྲོག་བྱུང།
ཐུ་ཀླུ་།	དལ་འཕྲོག་ལྷ།	འབྲུང་འཕྲོག་བྱུང།

四种行。诸曜由于运行步度快慢引起位置的变化，形成快行，慢行，曲行，跃行四种行(行星视运动的四个阶段)。

	顺 序	逆 序
前 步	快步东行	曲步西行
后 步	慢步南行	跃步北行

306 ཐུར་འཕྲོག་གར། གཟུང་ནམས་རིམ་པའི་ཐུ་ཀླུ་ཐོག་
མ་ནས་གར་དུ་ཐུ་བ་ལ་ཐུར་འཕྲོག་ཞེས་བྱའོ། 快步东行。诸曜从顺序
前步的第一步(合日)开始，离开太阳面向东方而行(早晨出现在东方)
谓之快步东行(结束时为留)。

307 དལ་འཕྲོག་ལྷ། གཟུང་ནམས་རིམ་པའི་ཐུ་ཀླུ་ཐོག་

མའི་ས་ནས་ཁ་ལྷོར་ཕྱགས་ཏེ་དལ་བ་དང་བཟུན་བཞིན་རྒྱ་བཤོད། 漫步
南行。诸曜从顺序后步的第一步(留)起，而向南方(早晨出现在南方)
其行渐缓(运动速度为负值，但盈缩积仍为正值，减少到零时为“冲”)

308 འཕྲུག་འགྲོས་རྒྱལ། གཟའ་ནམས་རིམ་མིན་སྒྲ་ཀླང་
དང་ཕྱི་ས་ནས་དལ་བའི་རྗེས་ཟིན་ནས་ཁ་རྒྱལ་དུ་ཕྱགས་ཏེ་དལ་བ་
ལས་ཕྱིར་འཕྲུག་ཕྱིར་རྒྱལ་དུ་རྒྱ་བཤོད་འཕྲུག་འགྲོས་རྒྱལ་ཅེས་བཤོད། 出
步西行。诸曜从逆序前步第一步(冲)开始，向西行走(早晨出现于西
方)，速度逐渐减小(减至零时为“留”)。

309 འཕྲུང་འགྲོས་བྱང་། གཟའ་ནམས་རིམ་མིན་གྱི་ཕྱི་
ཀླང་ཕྱོག་མའི་ས་ནས་ཁ་བྱང་དུ་ཕྱགས་ཏེ་དལ་བའི་རྗེས་སུ་བྱང་དུ་རྒྱ་
བཤོད་འཕྲུང་འགྲོས་བྱང་ཞེས་བཤོད། 跌北步行。诸曜从逆序后步之第一步(留)起，向北缓行，最后没入太
阳(早晨不能见，只能傍晚见于西方)逐步加速至最大时。累积值为零，
即为“合日”。

310 ཆེས་འགྲིབ་ཏུ་ས། ཟླ་བའི་ཕྱི་ཀླང་ལྷགས་ཕྱོག་ཏུ་ས་སུ་
ཟླ་བའི་འཕྲུང་འགྲིབ་མཁུགས་བས་ན་རྒྱ་ཆེད་དང་བཞིན་བར་འཕྲུང་བ་
ཡིན། 太阴日的缩短。月亮处于逆序后步时，损益率渐大，最短减速
到54刻。

311 ཆེས་འཕྲུང་ཏུ་ས། ཟླ་བའི་སྒྲ་ཀླང་ལྷགས་འཕྲུང་ཏུ་ས་སུ་

ཟླ་བའི་འཕེལ་འགྲིལ་བྱལ་བས་ཆུ་ཚོད་རེ་བཞིའི་བར་འབྱུང་ངོ་། འ

阴日的增长。月亮处于顺序前步时，损益率渐小，最长增长到64刻。

312 ཆེས། (1) ཆེས་གངས་ཏེ་སྒྲར་ཅིས་ལུགས་ཟླ་བ་རེ་རེ་

བཞིན་ཆེས་གཅིག་ལ་དཀར་བ། ཆེས་གཉིས་ལ་བཟང་ངོ། ཆེས་

གསུམ་ལ་ཀུལ་བ། ཆེས་བཞི་ལ་སྟོང་བ། ཆེས་ལྔ་ལ་རྫོགས་པ་ནི།

ཟླ་བ་རེ་ལ་ལན་དྲུག་དཔེར་ན། ཆེས་ལ་མཁའ་མི་བསྟན་པ། ཆེས་

གནས་མཁའ་མི་ལྔ་པ་དོར། (2) ཟླ་བ་འཕེལ་འགྲིལ་གྱི་སྒྲོ་

ནས་འཛོག་པའི་ལ་དང་ཟླ་བ་དང་ཞག་ལ་ཆེས་ཞག་ཆེས་ཟླ། ཆེས་ལ།

ཆེས་ལྔ་པ་ལྟ་བུ། ① 日期，在历算中每月一日名为“喜日”，二日

名为“善”日，三日名“胜”日，四日名为“空日”，五日名为“满”

日，六日又名为喜日这样循环六次地给日期命名。例：日期数加30，

日期数满30则弃去。(2) 太阴。以朔望月的长度为基础而定的时间单位。

例如太阴月，太阴年，太阴日长度等等。

313 དགའ་བ། ཡར་ངོའི་དགའ་པ་དང་པོ་ཆེས་གཅིག་

གཉིས་པ་ཆེས་དྲུག་གསུམ་པ་ཆེས་བརྒྱ་གཅིག་ཡར་ངོའི་དགའ་

པ་དང་པོ་ཆེས་བརྒྱ་དྲུག་གཉིས་པ་ཆེས་ཉི་ཤུ་གཅིག་གསུམ་པ་

ཆེས་ཉི་ཤུ་དྲུག་ 喜日。每月的初一，初六，十一，十六，二十一，二

十六日。

314 བཟང་། ཡར་ངོའི་བཟང་པོ་དང་པོ་ཆེས་གཉིས།

གཉིས་པ་ཆེས་བདུན། གསུམ་པ་ཆེས་བརྒྱུ་གཉིས། མར་ངོའི་
བཟང་པོ་དང་པོ་ཆེས་བརྒྱུ་བདུན། གཉིས་པ་ཆེས་ཉེར་གཉིས།
གསུམ་པ་ཆེས་ཉེར་བདུན། 善日。每月的初一，初二，十二，十七，
二十二，二十七。

315 རྒྱལ་བ། མར་ངོའི་རྒྱལ་བ་དང་པོ་ཆེས་གསུམ། གཉིས་
པ་ཆེས་བརྒྱད། གསུམ་པ་ཆེས་བརྒྱུ་གསུམ། མར་ངོའི་རྒྱལ་བ་
དང་པོ་ཆེས་བཙ་བརྒྱད། གཉིས་པ་ཆེས་ཉེར་གསུམ། གསུམ་པ་
ཆེས་ཉེར་བརྒྱད། 胜日。每月的初三，初八，十三，十八，二十三，
二十八。

316 ལྷོང་བ། མར་ངོའི་ལྷོང་བ་དང་པོ་ཆེས་བཞི། གཉིས་
པ་ཆེས་དགུ། གསུམ་པ་ཆེས་བརྒྱུ་བཞི། མར་ངོའི་ལྷོང་བ་དང་
པོ་ཆེས་བརྒྱུ་དགུ། གཉིས་པ་ཆེས་ཉེར་བཞི། གསུམ་པ་ཆེས་ཉེར་
དགུ། 空日。每月的初四，初九，十四，十九，二十四，二十九。

317 རྫོགས་པ། མར་ངོའི་རྫོགས་པ་དང་པོ་ཆེས་ལྔ། གཉིས་
པ་ཆེས་བརྒྱ། གསུམ་པ་ཆེས་བཙ་ལྔ། མར་ངོའི་རྫོགས་པ་དང་
པོ་ཆེས་ཉེ་ལྔ། གཉིས་པ་ཆེས་ཉེར་ལྔ། གསུམ་པ་གནས་ལྔ།
満日。每月的初五，初十，十五，二十，二十五，三十。

318 ཡར་ཆེས། ལྷ་བ་ཡར་ངོའི་ཆེས་གངས། དཔེར་ན།

ཐུ་ལྷ་དྲ་ལྷ་བའི་ཡར་ཆེས་ཀྱི་བཅོ་ལྔ། མར་ཆེས་ལའང་ལྷ་ས། 上弦

的半个月的日序。例：箕宿月上半月的十五日。

319 མར་ཆེས། ལྷ་བ་མར་ངོའི་ཆེས་གངས། དཔེར་ན།

ཐུ་ལྷ་དྲ་ལྷ་བའི་མར་ཆེས་ཀྱི་གཅིག་ནི་རྟོར་ལྷ་ལྷ་བའི་ཆེས་བཅུ་དྲུག་ལྷ་ས་

ཡིན། 下弦的半个月的日序。例：箕宿月下弦的初一，即夏历五月十

六日。

320 ཆེས་ཁ། ཆེས་ཀྱི་དང་འོ། དཔེར་ན། ལྷ་བ་ཆེས་

ཁ་ལྷ་ག་གམ་ལྷེལ་ནས་འཛིན་པ། 月首。例：每月初一日的地支固定为

寅(单月)或巳(双月)。

321 ལྷ་གས། ལྷ་ལྷ་དྲ་ལའང་ལྷ་གས་ཐེར་ཏེ། དཀར་ལྷ་གས་

དམར་ལྷ་གས་དང་། ལྷ་གས་ལྷ་གས་ལྷ་གས་ལྷ་གས་ལྷ་གས་ལྷ་གས་ལྷ་གས་

ཐེར་བ་བཞིན་ནོ། 方，部，“博叉”བཟླ་“魄”（见九执历）。半个月

为一“博叉”，如：白博叉，黑博叉，二年另三个博叉，罗喉的半月行度等。

322 དཀར་ལྷ་གས། ཡར་ངོའི་ཆེས་གཅིག་ནས་བཅོ་ལྔའི་

བར་ལ་ཡར་ངོ་དང་། ལྷ་གས་ཀྱི་དང་པོ་ཡང་ཐེར། 白“博叉”。前

“博叉”。上弦所在的半个月，从初一至十五。

323 གཞུང་ཕྱོགས། ཆོས་བརྒྱུ་དྲུག་ནས་གནས་སྒྲུབ་བར་ལ།

མར་རྩ་དང་ཕྱོགས་ཕྱི་མའང་བེད། 三 “前义”，后 “后义”。下弦所

在的半个月，从十六个月起。

གཟའ་འཛིན། 日、月食

324 **གཟའ་འཛིན།** རྒྱུ་ལ་གནས་སྟངས་ཉི་མེ་ལྷ་གཉིས་ཕྱགས་
 གཅིག་དུ་འཆར་བའི་དུས་དེར་སྒྲ་གཅན་གཤོང་མཚུག་གང་རུང་དང་''
 གསུམ་འཛོམས་ཆེ་ཉི་འཛིན་འབྱུང་གི་དུས། ཉི་གང་ཉི་མེ་ལྷ་གཉིས་
 ཁ་གཏད་དུ་འཆར་བའི་དུས་དེར་སྒྲ་གཅན་གཤོང་མཚུག་དང་ལྷ་བ་''
 གཉིས་འཛོམས་ཆེ་སྒྲ་འཛིན་འབྱུང་གི་དུས་ཀྱང་། དེ་གསུམ་རྒྱང་འགྲོས་
 གྱི་བཀོད་པ་ལྟར་དལ་དང་སྟོ་དབུས་བྱང་གསུམ་གང་ལ་སྟོད་པ་མཐུན་
 བ་མི་མཐུན། རྒྱུ་ལ་གང་དང་གང་ལ་གནས་པ་སྐགས་ལེགས་པར་
 བརྟག་དགོས་ཏེ། ས་ཆོགས་ས་སའི་དབང་གིས་འཛིན་ཆ་ཆེ་ཆུང་དུས་
 ལྔ་ཕྱེ། མཐོང་མི་མཐོང་མི་འདྲ་བ་སྒྲ་ཆོགས་འབྱུང་ངོ་། 交食, 日、月
 食。在晦日, 即太阳与月亮处于同一的方向(黄经相同)时, 如果太阳, 月
 亮与罗睺头或尾三者会合(即日, 月同在黄、白交点或其附近)就可能
 出现日食。在望日, 即太阳与月亮处于正相反的方向(黄经差 180 度)
 时, 如果月亮与罗睺头或尾会合(即月亮处于黄白交点或其附近)就可
 能出现月食。但是另外还有它们是否同在南行或北行的轨道上, 和在
 哪一宿的方位等等许多其他的因素需要考虑, 因此各地所见的食分大
 小, 时间前后, 以及能见不能见等情况有所不同。

325 ལྟ་བུ་ལྟོས་པ་གཟུངས་པ་ཅོ་པ་སྟུང་བའི་ལྟ་ས་་་་

ཅན་ཞིག་རྟེ། ཁམས་གསུམ་རྣམ་གྱིས་དང་གཟའི་རྣ་བ་སྟེ་བ་འཁྲུམས་

ཞེས་སྐབས་ཀྱང་བཤོད། ལྷེས་ཕྱིམ་ནག་པ། མེས་གཟི་དགྱིལ་

འཁོར་མི་ལ་བརྒྱ་ལྷ་མ་ལ་བརྒྱ་ལྷ་མ་འཁོར་མི་ལ་ལན་གཅིག་འཁོར།

དེའི་ཁོངས་སུ་ཡོད་པོ། ཅེས་གྲག་གཅིག་ལ་རྒྱ་སྐད་ཀྱི་དཔྱད་པའི་དཔ་མེ་

མིག་གི་ཆ་པར་བཞི་ཡོད། ཉིན་ཞུག་གཅིག་ལ་རྒྱ་མཚད་པར་བཞི་དང་།

དཔུགས་གཅིག་མེ་མིག་གི་ཆ་གས་བརྒྱ་དྲུ་མངའ་འདོད་ཀྱི་ཆ་ ་

ལྷ་མི་གཅིག་དང་སྐ་བརྒྱད། ཁྱིམ་ཞལ་གཅིག་ལ་རྒྱ་སྐྱེད་བཅུ་ལྔ་པ་

པལྱི་དང་དབྱུགས་གསུམ་མེ་མེག་ཆ་གཉིས་མདའ་རྩི་ཆ་ང་.....

གཞུང་། མེ་ས་ལྷ་གཅིག་ལ་རྒྱ་མོད་བདུན་དང་རྒྱ་མང་གཅི་ས་དབུལས་

གཤམ་མི་ལྟོན་གྱི་རྒྱ་བཀོད་པའི་སྐབས། རྩམ་ཁེངས་ཆུ་ཚོད་

གཤམ་ཆུ་ཡང་སྔ་གཅིག་དཔྱགས་གཅིག་མེ་མེག་གི་ཆ་གསུམ་ཆུ་དགྲ་”

ཡིན། གཟུང་དུས་མི་སྒྲིག་གཙམ་དང་ཁ་གཏད་དུ་འཆར་བས་དེའི་

མཁུག་མའི་ཐ་སྐད་ཐོབ་ཀྱང་། ལྷ་གཙན་དངོས་མ་ཡིན་ནོ། ཅེ་

གདོང་མཇུག་གསུམ་ཐད་ལའང་སྟེ། 罗喉。九曜之一，其异名有“镇

三界”，“曜耳”，“摧月”等。有数无象(能推算出其位置，但观测

不到其形象)。起地点在角宿，二百三十个朔望月巡天一周。太阴日行

零度14分又23分之12息。太阳日行14分1息又23分之20，宫日行14分3

又23分之3息。—太阴月行7度2分3又15/23息，半个太阴月的行度为

3度31分 1 又19 23忌。劫火曜与罗喉处于相反方位（黄白降交点与

升交点相距180度) 所以又称罗喉尾, 但单称罗喉则专指罗喉头。

326 ཉི་བྱལ། ཉི་མ་དང་སྤྱ་གཅན། ཉི་དག་དང་སྤྱ་གཅན་

རྩ་བ་གཉིས་ཀྱི་ཁྲུ་སྤྱད་བསྐྱེད་པ་ལ་ཉི་བྱལ་བསྐྱེད་ཞེས་བྱེད། 日缓之

和。罗喉周期较长, 故又有一异名为“缓”。历算中“定日”加罗喉本数之和数简称“日缓之和”。

327 རྩ་གདོང་མཐུག་གསུམ། སྤྱ་གཅན་གྱི་རྩ་བ་ནི།

གོ་ལའི་གཞིར་རང་འགྲོས་གཡས་སྐྱར་ཚུལ་གྱིས་སྤྱད་པའི་དབང་དུ་……

བྱས་པ་ཡིན་ལ། གདོང་ནི། གོ་ལའི་གཞིར་གཡོན་སྐྱར་གྱི་ཚུལ་

དུ་སྤྱད་པ་ཉི་མ་གཟུང་འཛིན་ཞེས་པའི་ཆེད། ཉི་མའི་སྤྱད་ཚུལ་

དང་བསྐྱར་པ་ཡིན་པས་རྩ་གདོང་གཉིས་དོན་ལ་ཁྱད་མེད་དོ། མཐུག་

ནི། གཟུང་དུས་མེ་ལ་དེ་ལྟར་བཞུགས་ དེ་གསུམ་ས་སའི་ཐད་ལ་

ཁྱོས། 本、头、尾(罗喉)。罗喉本数为罗喉在大球上右旋移动所达到

的位置; 罗喉头是为了计算日、月食的方便, 将罗喉的位置, 按与日、月运行相同的方向, 左旋计算而得的数位(即黄白升交点)。罗喉尾: “劫火”之异名, 因其方位正与罗喉相对, 得此名(即黄白降交点)。参看各该条。

328 སྤྱ་གཅན་རྩ་བ་ སྤྱ་གཅན་རང་འགྲོས་གཡས་བསྐྱར་

ཡིན་པས་ནམ་གུ་ནས་གཡས་བསྐྱར་དུ་བསྐྱེད་པའི་སྐར་མ་ཆེས་འབྲང་

དང་བཅས་པའི་སྒྲ་གཅན་གྱི་ངེས་པ་ལ་སྒྲ་གཅན་རྩ་བ་ཟེར། རྩ་བའི་
འགྲོས་གྱི་དབང་དུ་བྱས་པས་ས། 罗喉本数。罗喉在天体上是右旋运
动的，它在二十七宿中的位置应从奎宿起右旋计数，这是罗喉运动本
来应得的数值，所以叫做本数。

329 སྒྲ་གཅན་གདོང་། སྒྲ་གཅན་གྱི་གདོང་དང་སྒྲ་གཅན་
རྩ་བ་གཉིས་དོན་ལ་བྱད་མེད་ཀྱང་ཉི་མ་གཟའ་འཛིན་གྱིས་པའི་ཆེད་དུ་
གཟའ་གཞན་གྱི་སྒྲ་ལ་སྒྲིད་ཚུལ་དང་བསྐྱུན་ནས་སྒྲ་གཅན་གྱི་གདོང་་
ཞེས་རྩ་བ་ལས་ཁྲགས་སུ་བཤད། 罗喉头。罗喉头与罗喉本数，原是

相同的概念，但罗喉与日、月运行方向相反，为了计算日、月食起见，
按与日、月运行相同的方向计其位置，给所得的数值另立了罗喉头这
样一个名称（即黄白升交点）。

330 སྒྲ་གཅན་གྱི་མཇུག་ བཟོད་ཚུལ་གྱི་དབང་གིས་དུས་
མེ་ལ་སྒྲ་གཅན་གྱི་མཇུག་མ་ཞེས་ཐ་སྟོད་བྱུགས་པ་ཅམ་ས། 罗喉尾。
正名“劫火”，因其位置与罗喉头相对，故又名罗喉尾（即黄白降交点）。

331 དུས་མེ། གཟའ་དགའི་ཡ་གྲལ། སྒྲ་གཅན་དང་ཕྱགས་
ཁ་གཏད་དུ་གནས་པས་ན་སྒྲ་གཅན་གྱི་མཇུག་མ་ཞེས་པའི་ཐ་སྟོད་ཐོབ།
劫火。九曜之一，与罗喉相对，所以又名罗喉尾（即黄白降交点）。

332 སྤྱིབ་ཡུན། ཉི་མ་བསྐྱེདས་པའི་ཡུན་ཆད། 食延。日、
月食经过的时间。

333 འཛིན་ཆ། རིལ་འཛིན་ནམ་ཆ་འཛིན་ཆེ་ཆུང་གི་ཆད།

蚀分。被蚀部分的大小。

334 འཛིན་ཕྱགས། ཟླ་བ་གཙོ་བོ་ཤར་གྱི་ཕྱགས་དང་། ཉི་

མ་གཙོ་བོ་བྱལ་གྱི་ཕྱགས་ནས་འཛིན། 入蚀方列。月蚀从东方开始，

日蚀从西方开始。

335 མུག་འཛིན། དུས་མེས་ཉི་ཟླ་སྤྱི་བ་པའི་ཆེ་མུག་……

འཛིན་ཟེར། 尾蚀。罗喉尾蚀日，月（日，月食出现于黄白降交点）。

336 གདོང་འཛིན། ཟླ་གཙོ་ན་གདོང་གིས་ཉི་ཟླ་སྤྱི་བ་ཆེ་……

གདོང་འཛིན་ཅེས་བྱའོ། 头蚀。罗喉头蚀日、月（日月食出现于黄白

升交点）。

337 ཐུར་བྱིན། གཟའ་འཛིན་སྐབས་ཟླ་གཙོ་ན་གདོང་མུག་

གང་ཐུང་ལ་ཆུ་ཆོད་གཟུགས་མེ་སྐགས་ཟླ་བ་བཞི་དང་ཟླ་བྱེད་གྱི་……

ཁངས་སྤྱད་གྱིས་ཐིམ་བ་དང་། ཆེས་འཕེལ་གྱི་བ་གྱི་དབང་གིས་གཟའ་

དག་པའི་ཁངས་སྤྱད་གྱི་ཕྱང་དུ་ཐུར་སྟེར་ཚུལ་སྐགས། 移动值，即经验

改正值。例如：推算月蚀时从罗喉头或尾中减去四个半月的数值 31 度
和推算出的“定曜”的数值根据月相再加某个数值等。

གཟུང་ལྗོངས། 五星的运动

338 རིམ་གཟུང་། རང་རང་སྐྱེས་པའི་ཉིན་ཞག་རེ་རེ་ལ་……
དབང་ཕྱས་པས་ན་རིམ་གཟུང་ཞེས་གྲགས། 值日曜次，纪日曜次。每
一昼夜(从天明至次日天明)有一曜轮值。即正期序列。

339 གཟུང་ལྗོངས། མིག་དམར་དང་ལྷག་པ་དང་ཕུར་བུ་དང་པ་
སངས་དང་སྟོན་པ་ལྟེན། 五曜。即：火，水，木，金，土五曜(行星)。

340 རིམ་གཟུང་བདུན། ༡ ཉི་མ། ༢ ཟླ་བ། ༣ མིག་
དམར། ༤ ལྷག་པ། ༥ ཕུར་བུ། ༦ པ་སངས། ༧ སྟོན་པ་
རྣམས་ས། 七曜。1、太阳，2、月亮，3、火曜，4、水曜，5、木曜，6、金
曜，○或7土曜。(以日曜日为一周的第一天)

341 གཟུང་དབྱ། རིམ་གཟུང་བདུན་དང་། ལྷ་གཙན་དང་།
དུས་མེ་རྣམས་ས། 九曜，七曜加罗喉。劫火(罗喉尾)。

342 གཟུང་བརྒྱ། རིམ་གཟུང་བདུན་དང་། ལྷ་གཙན་
དུས་མེ་མཇུག་རིང་པཅས། 十曜。七曜加岁喉，劫火，长尾(慧星)。

343 རྩ་གཟུང་བཞི། ཉི་མ། མིག་དམར། ལྷ་མོ།

ཐེན་པ་བཞི། གཡས་ཀྱི་ཡན་ལག་དུ་འགྱུར་བས་ན་རྩ་གཟུང་ཞེས་
བྱེད། 四武曜。日、火、木、土四曜在右，故名武曜。

344 རྩ་གཟུང་གསུམ། བྱ་ཤིས་དང་། ལྷ་མོ།

ཐེན་པ་གསུམ་ཉི་མའི་གཡས་ནས་འཆར་བྱ་བ་བྱེད་དོ། 武曜。火曜。
水曜，土曜，合日以后出没于太阳右侧(外行星)。

345 ཞི་གཟུང་གཉིས། གཟུང་ལྔའི་ནང་གི་ལྷ་མོ་པ་དང་།

པ་སངས་གཉིས། 两文曜。即五曜内的两文曜(内行星)。水曜和金曜。

346 ཞི་གཟུང་བཞི། ཟླ་བ་དང་། ལྷ་མོ་པ། པ་སངས།

མཇུག་རིང་ཟླ་བཞི་ནི་ཉི་མའི་གཡོན་ནས་འཆར་པ་བྱེད། གཡོན་
ཀྱི་ཡན་ལག་དུ་འགྱུར་བས་ན་ཞི་གཟུང་ཞེས་བྱེད། 四文曜。月亮，水
曜，金曜，长尾(慧星)四曜。合日后出没于太阳左侧。因其在左，故
名文曜。

347 གཟུང་མིག་དམར། རེས་གཟུང་བདུན་གྱི་ནང་ཚན།

དེ་ནི་སྐར་མ་དམར་པོ་འདྲ་དམར་གསལ་ལེ་བ་ཞིག་ཡིན། ཟུས་ཕྱིས་
མཆུའི་ཆུ་ཚོད་སུམ་ཅུ། ཉིན་ཞག་དཀྱིལ་འཁོར་དུག་བརྒྱ་གྲ་པདུན།
ཚས་ཞག་དཀྱིལ་འཁོར་དུག་བརྒྱ་གྲ་པདུན་མདའ་འདྲིང་དུག་ཆ་ཆིག་

ཁྱིམ་པ་བརྒྱ་ཞེ་དགུ། 火星。鲜红色，外行星之一，公转周期为687日
(太阳日)，远地点在星宿30度。

348 གཟའ་ལྔ་གཟའ་ལྔ། རེས་གཟའ་པ་དྲུག་གི་ནང་ཚན། དེ་
ནི་སྐར་མ་དཀར་གསལ་གསེར་འོད་ཅན་ཞིག་ཡིན། ཉིན་དཀྱིལ་གྱི་
པ་དྲུག་དང་པ་བརྒྱ་ཆ་གོ་པ་དྲུག། ཆེས་དཀྱིལ་གྱི་དགུ་དང་པ་བརྒྱ་ཆ་སྟེ་
དག་མདའ་འདྲིང་དག་ཆ་དགུ་སྟོང་སྟེ་ལྔ་པ་བརྒྱ་དང་བཞི། རྒྱུ་ཕྱི་མ་
ས་གཞི་ཆུ་ཚོད་སྟེ་ལྔ་ལྟེ། 水星。黄白色，内行星之一，公转周期为87.97
个太阳日，远地点在氏宿30度。

349 གཟའ་ལྔ་ལྔ་བ། རེས་གཟའ་པ་དྲུག་གི་ནང་ཚན།
དེ་ནི་སྐར་མ་དཀར་ལ་དམར་པོའི་མདངས་ཅན་ཞིག་ཡིན། རྒྱུ་ཕྱི་མ་
མེ་བཞིའི་ཆུ་ཚོད་ཐེག་ ཉིན་དཀྱིལ་པ་ཞི་སྟོང་སྟེ་ལྔ་པ་བརྒྱ་ས་གཞི་ཁྱིམ་།
ཆེས་དཀྱིལ་པ་ཞི་སྟོང་པ་ཞི་པ་བརྒྱ་མདའ་འདྲིང་དག་ཆ་དགུ་སྟོང་ལྔ་པ་བརྒྱ་
གྱི་པ་ཞི། 木星。亮粉色，外星之一，远地点在轸宿0度，公转周期43
32日(太阳日)。

350 པ་སངས། ཞི་གཟའ་ཞིག སྟོང་དང་ཕྱི་རེངས་མཐོང་
ཐུབ་པའི་སྐར་ཆེན་ཞིག རྒྱུ་ཕྱི་མ་སྐར་དྲུག་ཕྱི་ནང་ས་མའི་ཆུ་ཚོད་
ཐེག་ ཉིན་དཀྱིལ་ཁྱིམ་པ་བརྒྱ་ཉི་ཤེས་པ་ཞི་དང་པ་བརྒྱ་ཆ་པ་དྲུག། ཆེས་
དཀྱིལ་ཁྱིམ་པ་བརྒྱ་ཉི་ཤེས་པ་བརྒྱ་དང་པ་བརྒྱ་ཆ་གཞི་ཁྱིམ་མདའ་འདྲིང་དག་ཆ་

བདུན་སྟང་དགུ་བརྒྱ་གོ་བཞི། 金星。内行星之一。远地点在井宿○

度，公转周期为224·7日(太阳日)黎明可见，甚大。

351 གཟུང་ལྗོངས་ལ། རེས་གཟུང་བདུན་གྱི་ནང་ཚན། དེ་

ནི་སྐར་མ་འོད་ཅུང་དཀར་ཤམ་མེ་བ་ཞིག་ཡིན་ཡང་འགྲོས་དལ་བས་

ཕྱིར་ལོག་ལ་བརྟེན་ནས་ཞིབ་བརྟག་ལུས་ན་ངེས་མཁུ་བ་ཞིག་ཡིན། ཟུས་

ཕྱིམ་སྐུ་བས་གྱི་ཚུ་ཚོ་དེ། ཉིན་དཀྱིལ་ཆིག་བྲི་བདུན་བརྒྱ་རེ་དུག

ཆེས་དཀྱིལ་ཆིག་བྲི་དགུ་བརྒྱ་ས་བདུན་མདའ་འདྲི་དྲག་ཆ་ཆིག་སྟང་

བཞི་བརྒྱ་གོ་བདུན། 土星。暗白色，外行星之一。远地点在尾宿○度，

公转周期为10766太阳日，是诸曜中最长的一个，移动最慢，须在其距离太阳远时仔细观察才能认定。

352 རྩ་རེངས་སྐར་ཆེན། གཟུང་པ་སངས། 黎明大星，

启明星，即金星(一说水星亦名)。

353 གཟུང་ལྗོངས་གཟུང་གི་བཟོད་པ། རྩ་བའི་རང་

འགྲོས་ལུར་བས་ཉི་མའི་མདུན་ནས་འཆར་ཏེ་ཁྱབ་དུ་བྱུང། ལྷག་

སངས་མཆུག་རིང་ག་སྐུམ་ཉི་མ་དང་ཉི་བར་འགྲོགས་ཤིང་རང་འགྲོས་

ཚུལ་གྱིས་ཉི་མའི་མདུན་ཁྱབ་ཅི་རིགས་ནས་འཆར་བྱུང་བྱེད་པས་སྟང་

དང་མོ་རེངས་ཅམ་མ་གཏོགས་མེ་མཐོང་ལ། དྲག་གཟུང་ག་སྐུམ་རང་

འགྲོས་ལུལ་བས། ཉི་མའི་ཁྱབ་ནས་འཆར་ཏེ་མདུན་དུ་བྱུང་བས་

མཚན་ལྟོད་ཀྱང་མཐོང་ངོ་། 者曜的互相关系。月亮本身行的运动最快，所以出升于太阳之前，没于太阳之后。水星，金星，长尾（慧星）在太阳近处相伴而行，又由于本身行的原因，出没于太阳前后，所以，只有黎明或黄昏才能见到；三个外行星运动慢，所以合日后出现于太阳的后面，没于太阳的前面，夜半也能看见（在右侧）。

354 སྟེན་ཁྱིམ། ཤར་གླིང་དབུས་མའི་ཆངས་ཐིག་སྟེང་དུ།
 ཀུན་འཛིན་ཐོག་མར་ཉི་མ་སྟེན་མ་ཐག་དུ་རང་འགྲོས་གཞན་འཁོར་གྱིས་་་་
 གཟུང་ས་སའི་སྟེན་སྐར་སྟེང་དུ་སྟེབས་དེ་རྒྱང་འགྲོས་གྱིས་ཤར་གླིང་་་་
 དབུས་མའི་ཆངས་ཐིག་ཐད་དུ་སྟེབས་པ་དང་ལྷན་ཅིག་དུ་གཟུང་ནམས་
 སྟེན་པའི་རྒྱ་སྐར། དེ་ལ་སྟེན་སྐར་ཡང་བེད། ཉི་མ་ནམས་སའི་
 རྒྱ་ཚོད་ ༥༥ ། རྒྱ་བ་ཐ་སྐར་རྒྱ་ཚོད་ ༠ ། མིག་དམར་མཚུངས་རྒྱ་
 ཚོད་ ༣༠ ། ལྷག་པ་ལྷ་མཚམས་རྒྱ་ཚོད་ ༣༠ ། སྐར་བུ་མེ་པའི་འཛིན་
 རྒྱ་ཚོད་ ༠ ། པ་སངས་ནམས་སའི་རྒྱ་ཚོད་ ༠ ། སྟེན་པ་སྟེབས་གྱི་
 རྒྱ་ཚོད་ ༠ སྐར་ ༡༩ ། སྟེན་གཅན་ནག་པའི་རྒྱ་ཚོད་ ༠ ། མཚུག་རིང་
 རྒྱ་ཚོད་ ༠ རྟེན་དུ་སྟེན་པའོ། 诞生宫：巨蟹座上对东洲中区的
 正中线时，太阳诞生。随即以其本身行左旋，当其运转至某曜诞生宫
 宿的位置，又被风行带动，右旋至上对东洲中区的正中线，此位置即为
 该曜诞生宫宿（换言之，即某曜远地点距离巨蟹座首之弧度，加巨蟹
 宫距白羊宫之弧度即该曜远地点之弧度）。亦称诞生宿（即远日点或远
 地点）。太阳升宿45度，月亮：娄宿0度，火星：井宿30度，水星：房宿
 30度，木星：轸宿0度，金星：井宿0度，土星：尾宿0度，罗喉：
 角宿0度，长尾：井宿0度。

355 རྩིས་སྐར། (1) མི་ཕྱིས་པ་རྩིས་དུས་ཀྱི་ཆོས་གྲངས་་་་

དང་སྐར་མ། (2) གཟུང་ནམས་ཀྱི་རྩིས་སྐར་ནི་རྩིས་ཁྱིམ་དང་དོན་

གཅིག་དེ་ཐད་ལ་ལྷོས། 诞生宿。①人诞生时的日辰与所值星宿。②诸曜的“诞生宫宿”。见上条。

356 འདས་ཁྱིམ། ཉི་མ་ལུག་ཁྱིམ་ལ་སླེབས་ནས་གང་བརྩི་

སློབ་བ་དེའི་བར་དུ་ཁྱིམ་ཅི་ཅམ་འདས་པའི་གྲངས། 已过宫数。太阳入白羊宫至所求月之间已过宫数。

357 འདས་ཞིག་ གཟུང་ནམས་ཁྱིམ་དེར་སླེབས་ནས་ཞིག་ཅི་

ཅམ་འདས་པའི་གྲངས། 已过日数。某曜入某宫后已过日数。

358 ཁྱིམ་འཕྲ། ཁྱིམ་ལྷ་མ་ལས་ཁྱིམ་ར་འཕྲ་བ། ལག་

ལེན་སྐབས་སུ་དོན་ཀྱི་ཁྱིམ་འཕྲ་དང་བྱེད་སྤོའི་ཁྱིམ་འཕྲ་གཉིས་ཡོད།

入宫位置。(太阳)由某宫过入下一宫。在计算：一有理论过宫位，和简易过位两种。

359 རྩི་ཞིག་ ཅིས་འགོ་ནས་བཟུང་ཉི་གང་བརྩི་བའི་ཉིན་དེའི་

བར་ཀྱི་ཉིན་ཞིག་སྤོམ་གྲངས། གཟུང་ལྷ་ལ་ཐུན་མོང་དུ་འགྲོ་བའི་

ཉིན་ཞིག་ཡིན་པས་ན་དེ་སྤྱད་ཟེར། ཁྱིམ་ཞིག་གཟུང་ལྷའི་སྐབས་སུ་

རྩིའི་ཁྱིམ་ཞིག་ཅིས་བྱེད་པར་ཐུར་ནས་བཤད་དགོས། 共日：公積日。所

求日即历元的总积日，特指按太阳日表示的五曜共同的总积日，当用曜

日或所求日距太阴日表示时则须另外标名为“共宫日”或共太阴日。

360 གླི་ཞལ་མཆན་ཅན། གླི་ཞལ་གི་ཆུ་རྒྱུ་ལྷ་ག་མར་...
འཛི་ལྷ་ལས་ཉུང་ཆེ་(×) མཆན་མས་བྱེ་བ་དེ་ལ་མཆན་ཅན་བྱེད། 标
符的共日。共日的尾数以64为分母，其分子如果小于15，应标上符号
(×)，以资区别。

361 གླི་ཞལ་གྱི་ལྷ་ག་མར་མཆན་ཅན་མཆན་ཅན་མཆན་ཅན་མཆན་ཅན་...
དལ་བ་ལ་རང་རང་གི་གླི་ཞལ་ཞལ་བྱེད། གླི་ཞལ་ལྷ་ག་མར་མཆན་ཅན་...
ལས་འདས་པའི་ཉུང་ཆེ་མཆན་ཅན་མཆན་ཅན་... 殊日。对共日（五曜共同的积
日）而言。五曜从白羊宫首算起，已过的日数。五曜各不相同故名“殊
日”。

362 གླི་ཞལ་ལྷ་ག་མར་མཆན་ཅན་མཆན་ཅན་མཆན་ཅན་མཆན་ཅན་...
གི་རེས་གླི་ཞལ་མཆན་ཅན་མཆན་ཅན་མཆན་ཅན་མཆན་ཅན་མཆན་ཅན་...
ཞལ་ལྷ་ག་མར་མཆན་ཅན་མཆན་ཅན་མཆན་ཅན་... 已核日。共日的曜次须与“定曜”的
曜次验算核对，如果不符，则共日的日期应加调整，这样改正后的日
数叫做“已核日”。

363 གླི་ཞལ་ལྷ་ག་མར་མཆན་ཅན་མཆན་ཅན་མཆན་ཅན་...
འདས་པའི་ཉུང་ཆེ་མཆན་ཅན་མཆན་ཅན་མཆན་ཅན་... 当日。所求当天
的日期，由已过日加一得。

364 གླི་ཞལ་ལྷ་ག་མར་མཆན་ཅན་མཆན་ཅན་མཆན་ཅན་...
གླི་ཞལ་ལྷ་ག་མར་མཆན་ཅན་མཆན་ཅན་མཆན་ཅན་... 当日。所求当天
的日期，由已过日加一得。

བཅུ་མཁ་ཏི་རིམ་དང་རིམ་མིན་ཀྱང་སྔ་ཕྱིས་ནོར་དང་བྱ་ལོན་དུ་སྦྱད་་་

པའི་ཀྱང་ལོངས། དལ་བ་དག་བྱེད་ཀྱི་གཞི་ཡིན་པས་ན་དེ་སྟར་གྲགས།

迟步。诸曜从各自的诞生宿(远地点)起，经过顺序的前、后步与逆序的前、后步的区别而产生的盈亏数俱，因其为计算“迟行定数”的数据，故名。

365 སྟར་ཀྱང་། གཟུང་རྣམས་ཏི་བར་ལས་བཅུ་མཁ་ཏི་རིམ་

དང་རིམ་མིན་ཀྱང་སྔ་ཕྱིས་ནོར་དང་བྱ་ལོན་སྦྱད་པའི་ཀྱང་ལོངས།

སྟར་བདག་བྱེད་ཀྱི་གཞི་ཡིན་པས་ན་དེ་སྟར་གྲགས། 疾步。诸曜从其

位置与中日相司之处(合口)算起，经过顺序的前、后步与逆序的前、后步的区别而产生的盈亏数。因其为计算“疾行定数”的数据，故名。

366 དལ་བར་། གཟུང་རྣམས་རང་རང་སྒྲེས་སྒྲར་ནས་བཟུང་

སྒྲེ་རང་འགྲོས་ཀྱིས་སྒྲར་བྱིས་ལ་ལོངས་སྦྱད་པའི་སྒྲེང་ལ་དལ་ཀྱང་གིས་

སྟོན་སྒྲི་མ་བྱས་པའི་བར་བ་སྒྲེ་ཡུང་གསུམ་པའོ། འག་གསུམ་དལ་

བར་དང་ཞི་གཉིས་དལ་བར་གཉིས་ཀྱི་ཐང་ལ་སྟོས། 中迟。迟行中数。

诸曜从其各自诞生宿(远地点)起，以其本身行在宫宿中运动的数值上面尚未经过加减“迟步”成分为中间步骤。见372，369条。

367 ཀྱང་འཇིན། འག་གསུམ་ཀྱང་འཇིན་དང་ཞི་གཉིས་་་

ཀྱང་འཇིན་ས་སའི་ཐང་ལ་སྟོས། 检步序数。见289，368，371条。

368 འག་ཀྱང་ཞི་དལ། འག་གཟུང་གསུམ་ཀྱི་ཀྱང་འཇིན་

དང་ཞི་གཟུང་གཉིས་ཀྱི་དལ་བར་དེ། གང་བཅིའི་ཉིན་གྱི་ཉི་བར་དེ་
 ཉིད་ཡིན། ས་སའི་ཐད་ལ་ལྟོས། 武步文迟。“武曜的检步”与
 “两文曜的迟行中数”的简称，实即所求日的“中日”。见 369, 370
 条。

369 གྲག་གསུམ་རྒྱུ་འཛིན། ག་དོན་ཉི་བར་དང་……
 འབྲེལ། ལྷ་རྒྱུ་ལྷ་བྱེད་དམ་འཛིན་བྱེད་ཡིན་པས་དེ་ལྷ་
 གྲགས། 武检步：概念与“中日”相似。因其为检求“疾行步度”
 盈缩表所用的引数故名。

370 ཞི་གཉིས་དལ་བར། ཞི་གཟུང་གཉིས་ཀྱི་དལ་བར་
 དང་ཉི་བར་དོན་འབྲེལ་བས་དེར་ལྟོས། 两文迟中。两文曜迟行中数，
 概念与“中日”相同，见268条。

371 ཞི་རྒྱུ་དྲག་དལ། ཞི་གཉིས་རྒྱུ་འཛིན་དང་། གྲག་
 གསུམ་དལ་བར་གཉིས་ཀྱི་བསྐྱུས་ཆིག་ དེ་དྲག་གི་ཐད་ལ་ལྟོས། 文
 步武迟。两文曜的检步和 武曜的迟行中数的简称，见372, 373条。

372 ཞི་གཉིས་རྒྱུ་འཛིན། དེ་ལ་དལ་དྲག་གིས་སྤྱད་ས་
 བ་ལྷ་རྒྱུ་རེའུ་མིག་འཛིན་བྱེད་ཡིན་པས་ན་དེ་ལྷ་གྲགས། 两文检
 步。（所求日该曜距春分点的弧长）。此数值减去“迟中”后为查疾行
 步度盈缩表用的引检数，故名。

373 ཡུལ་གཞུང་དལ་བར། བཅི་ཕུའི་ཉིན་དེར་ཡུལ་.....

གཟུང་ལྷན་པ་དང་འཕྲོ་སྒྲིལ་ལྷན་པ་ལྷན་པ་ལྷན་པ་གྱི་ཆ་མེད་ཅི་ཅས་་་་

ལྷན་པ། རལ་རག་ཅེར་བད་མ་གྲུབ་པའི་པར་ན་གནས་པས་ན་

དེ་ལྟར་གྲགས། 二武曜中。二武曜的逆行中间数，即所求该曜以其本

身行运动所达之点距日羊宫首的弧长。

[illegible][illegible]

ཐོངས་ཀྱིས་སྒྲིག་བྱས་ཀྱི་ལ། 迟行定数。五曜以其“本身行”。从

其诞生宫开始，在宫宿中做不等速运动（相当于托勒玫系统所说的行星本轮中心绕均轮旋转的运动）所达到的方位。（亦即内行星的视差移动和外行星的本身行的视差位置）。

375 རྒྱ་རྩལ་གྲོང་ཁྱེད་ཀྱི་སྐུ་འཕྲུལ་ལ་རྩལ་རྩལ་གྲོང་ཁྱེད་...

ལྷན་སྐད་གིས་རྒྱ་བོད་ཀྱི་ཡུལ་པ་འདི། དེ་ལ་བཞི་ཕྲེང་ནས་མགོ་བརྒྱུ་མས་

དེ་རང་འགྲོས་གྱིས་ནང་བཞི་ལོངས་སྤྱོད་འཕེལ་འགྲིབ་རྒྱུས་གྱི་ཁོར་”

དང་ལུ་ལོན་ལྷན་གྱི་དང་ལོན་པ་དང་མཉམ་དུ། རང་རང་གྱེན་གྱིས་དང་ཉི་

疾行定数。

五曜的迟行定数与疾行盈缩积之和(或差)。表示该曜的“迟行”所达到的方位之上再加入了本身行的变速运动之后所达到的方位(相当于托勒玫系统所说的行星本轮中心绕均轮旋转运动,与行星本身沿本轮旋转的运动,二者复合运动所达到的方位,亦即该行星的视方位的真黄经)。

376 ཏུ་པ་མཆུག་རིང་། ཁེ་ཏུ་ཞེས་པ་ལ་ཟུར་བཅུ་འུ་ནང་།
 ཆན་ཤར་གྱི་ཏུ་པ་མཆུག་རིང་ཏུ་གྲགས། སྤྱི་མ་ཁྱིམ་ཆུ་སྤྱད། ཏྲག་
 པའི་འོངས་སྤྱད་ཏི་མ་དང་མཆུངས་ཀྱང་། འགྲོས་བཞི་ཚུ་མ་པའི་
 ཀྱང་པའི་བྱད་ཀྱིས་འཆར་བ་སྟེ། རིམ་པ་མཐུན་དང་རིམ་མེན་ལ་ཏི་
 མའི་རྒྱལ་ཏུ་མ་སྤོང་བར་འགྱུར་ཞིང་། སྤྱི་བ་བཟུ་དང་ལྷ་བཅུས་
 འགྲོས་བཞི་ཚྭགས་པ་ཡིན། དེ་ཡང་འགྲོས་བཞི་གང་ལའང་། ལྷ་
 གསུམ་འོངས་སྤྱད་ཏིན་རེ་བཞིན་ཆུ་སྤྱད་གཏིས་དང་དབྱགས་གསུམ་་་་
 རིས་ཏི་མ་ལས་མཐུན་རྒྱལ་ཏུ་ནོར་དང་ལྷ་ལོན་ཆུ་ཏུ་སྤྱད། སྤྱིགས་
 གསུམ་པར་ཏུ་ཏིན་རེ་བཞིན་ཆུ་ཚོད་གཅིག་དང་ཆུ་སྤྱད་ང་གཏིས་་་་་
 དབྱགས་གསུམ་ཏི་མ་ལས་ཚས་ལྷག་ནོར་དང་ལྷ་ལོན་སྤྱད། ཅེས་པ་
 ལྟར་རོ། རིམ་པ་(慧星)：计都。时轮历中说为十曜之一，号称东方烟

氲长尾星。远地点在斗宿。其平行度与太阳相同，但由于“四种行”
 的起点不同，顺序时在太阳之前，逆序时在太阳之后。完成一次四
 行(即恒星周期)用一百五十个月。每一种行都用三年零一个半月，在
 三个整年中每天与太阳或正或负相差三分三息。在那一个半月中间以
 与太阳相差较大的速度——每天一负一刻五十二分三息——运行。

377 སྤྱི་གཙན་གྱི་སྤྱལ་པའི་གཟུང་བཞི། ཤར་ན་ཏུ་
 པ་མཆུག་རིང་དང་། ཏྲ་ཏུ་སྤྱག་མགོ་མེ་འཔར་དང་། ལྷ་པ་ན་
 གཡག་མགོ་སྤྱང་ཆུ། བྱང་ན་ཆུ་ཏྲིག་སྤྱད་པ། མཆུ་ལོ་ལྔ་པའི་ལྷ་པ་ན་
 བྱང་ན་ཆུ་ཏྲིག་སྤྱད་པ། མཆུ་ལོ་ལྔ་པའི་ལྷ་པ་ན་
 方长尾，南方虎头以焰，西方牛头狂飙，北方碧兰滴水。

378 གཡག་མགོ་རྩེ་རྩེ། རེས་འགའ་བྱུང་ནས་འཆར་

བའི་གཟུང་ཞིག་གི་མིང་། རྩེ་གཅན་གྱི་སྤྱུལ་བར་གྲགས། 牛首狂飄

星。间或出现于西方，据说为罗睺化身。

379 རྩེ་གཡག་མགོ་མེ་འབར། རེས་འགའ་ལྷོ་ཕྱགས་ནས་་་་་་

འཆར་བའི་གཟུང་ཞིག་ རྩེ་གཅན་གྱི་སྤྱུལ་བར་གྲགས། 虎头炽焰

星。间或出现于南方，据说是罗睺的化身。

380 རྩེ་ཉིག་ཐུན་པ། རེས་འགའ་བྱུང་ཕྱགས་ནས་འཆར་

བའི་གཟུང་ཞིག་ རྩེ་གཅན་གྱི་སྤྱུལ་བར་གྲགས། 碧滴星。间或见于

北方，据说为罗睺的化身。

381 སྐར་མ་ཨ་བརྟན། སྐར་མ་བརྟན་པ། 北极星。

382 སྐར་མ་ཐེ་བརྟན། སྐར་མ་ཨ་བརྟན་དང་ཉེ་བའི་་་་་་

སྐར་ཆེགས་ཤིག་ 北斗七星。距北极星很近的一个星座。

དུས་གཟེར། དུས་སྟུང་། ཅིས་ཕྱན།

节气、时刻、历注

383 **ཁྱིམ་བརྩ་གཉིས།** ལུག་སྐང་འཁྱིག་པ་ཀུན་ སེརྟེ་
 ལུ་མ་སྐང་སྟོག་གཞུ། ལུ་སྟོན་ལུ་མ་པ་ཉ་རྟེ་མས་ནི། གཟེར་རྟེ་མས་
 ལུ་པའི་ལམ་ཡིན་པས། ཁྱིམ་ནི་བརྩ་གཉིས་ཞེས་སུ་བྲགས། ཞེས་
 པ་ལྟར་རོ། མིང་དེ་ལྟར་བརྟགས་པའི་ལུ་མཚན་ནི། རི་ཡི་ལུ་ལ་
 སྟོ་རི་རབ་ལ་གཞུ་དང་། ལུ་སྟོན་དང་། ལུ་མ་པ་དང་། ཉ་དང་།
 ལུག་དང་། སྐང་ལ་སྟོགས་པའི་གདོང་པའི་དབྱིབས་དང་འདྲ་པའི་
 ཐད་ཀ་ན་ཉི་མ་གནས་ཆེ་དེ་ལྟར་མིང་འདྲོག་ལུགས་གཅིག་དང་། ཡང་
 འཛམ་གཟི་སྐང་ན། གཞུ་སྟོ་པའི་དུས་དང་། ལུ་སྟོན་གྱི་ཁ་ཉི་མ་
 ལ་བརྟན་ནས་འདུག་པའི་དུས་དང་། ལུ་མ་པའི་ཆང་གི་ཆང་རོ་རུས་
 དང་ལྟན་པའི་དུས་དང་། ཉ་རྟེ་མས་ལུ་ལ་ལུ་པའི་དུས་དང་། ལུ་
 ལུ་སྟོ་པའི་དུས་དང་། སྐང་རྟེ་མས་ཀྱིས་ཞིང་ཚེ་པའི་དུས་དང་། དུང་
 འགྲོ་རྟེ་མས་འདྲོད་ཆགས་ལངས་པའི་དུས་དང་། ཀུན་ནི་སྟོ་ལ་པ་
 ཡིན་པས་སྟོ་ལ་པས་སྟོ་འདྲིན་པའི་དུས་དང་། སེང་གེས་ཆགས་པ་

ཚུད་པའི་དུས་དང་། ལུ་མོ་རྒྱལ་མ་དང་པ་པ་པ་པའི་དུས་དང་། ལྷང་
 ངམ་ཉིག་ག་ལ་ཇ་མར་འདིགས་པའི་དུས་དང་། རྟེན་པ་རྒྱལ་ལྷང་
 དུ་འཁྲོ་པའི་དུས་དང་། ལ་ཅིག་འདི་དུ་འཁྲོ་བཤམ་པའི་རྟེན་པའི་
 དུས་ཡང་བེད་རོ། བྱིས་གཅིག་གི་ས་ཁྱེན་ནི་རྒྱ་སྤར་གྱི་ཀླང་པ་དགུ་
 རྟེ་ཡུལ་གྱི་ཆུ་ཚོད་བརྒྱ་དང་ས་ཁྱེ་ཡང་། 十二宫、诸曜在天空运行的
 轨道可以均分为十二等分，每分为一宫。十二宫又均分为二十七宿，
 每宿分四步，每步十五度，共1260度，每宫相当于九步即135度。十二
 宫的名字按汉文现在常用名，相当于：白羊，金牛，双子，巨蟹，狮
 子，室女，天秤，天蝎，人马，摩羯，宝瓶，双鱼。命名的意义有不
 同的说法。一说为须弥山周围有马，水兽，瓶，鱼，羊，牛头部等形
 状，太阳处于其某一形状的位置时，名为某宫。一说其意为：马僵
 硬之时（人马）；水兽（梵文 Maka 摩羯）张口向阳之时；瓶内酒味醇厚
 之时；鱼活跃于水之时；羊产羔之时；牛耕地之时；畜生发情之时（宿
 曜经“姪宫”，今做双子）；蛙鸣之时（梵语 Karkata 藏语为蛙或骨
 蛙，硬壳蛙即龟，九执历中做龟，今名巨蟹）；狮子交媾之时；女子
 容颜焕发之时；秤衡茶、油之时；蝎子入洞穴之时；亦有说为杀牲造
 罪之时者、藏文“蝎”与“罪”二词同形）。

384 བྱིས་གྲངས། བྱིས་བརྒྱ་གཉིས་མཚན་བྱེད་གྱི་ཡང་ཡང་།
 གྲངས་ཏེ་དུས་འཁོར་ལུགས་ལ་ཐིག་གར་ན་ལུག་བྱིས་དང་། གཅིག་
 གར་མ་ལྷང་བྱིས། གཞན་རྒྱལ་ས་འགྲེ། རྒྱ་ཅིས་འདི་དང་
 མི་འདྲེ། 十二宫序数。时论历中白羊宫为零，金牛宫为一，余类推。
 汉历算法与此不同，零为摩羯宫。

385 བྱིས་ཅན། ཅི་མ་སྤགས་ནི་སྤར་བྱིས་ལྷངས་སུ་ཚུད་པ་

པ་ཡིན་པས་ན་ཁྱིམ་ཅན་ཞེས་བཟོད། 有宫。宫的享用者：指太阳等。

386 ལྷག་ཁྱིམ། ཁྱིམ་གྱི་ཕྱག་མ་ལྷག་ཁྱིམ་ལ་བྱེད་དེ་གནེར་
ནམས་སྟོངས་པར་ལྷགས་ནས་ཕྱག་མར་ལྷག་ཁྱིམ་ནས་མགོ་བརྒྱམས་་་་་
པའི་རྒྱ་མཚན་གྱིས་ཡིན། ཁྱིམ་ཞལ་གྱི་པར་ཐ་སྐར་སྟོང་དུ་སླེབས་
མ་ཐག་པ་དེ་ལ་གྱི་མ་ལྷག་ཁྱིམ་ལ་སླེབས། ལྷ་སྟོང་དབུས་མའི་ཆངས་
ཐེག་སྟོང་དབྱེད་མཉམ། མིང་དོན་ཁྱིམ་བརྒྱ་གཉིས་གྱི་ཐད་ན་གསལ།

白羊宫。居十二宫之首，所以白羊宫首的度数为零。按宫日计算的太阳平行度从娄宿起入白羊宫，南洲中区中线春分。

387 གླང་ཁྱིམ། ཁྱིམ་གྱི་གཉིས་པ། ཁྱིམ་ཞལ་གྱི་པར་སྐར་
དུག་སྟོང་དུ་སླེབས་ནས་ཆུ་ཚོད་བཙོ་ལུ་འདས་ནས་གླང་ཁྱིམ་ལ་སླེབས།
མིང་དོན་ཁྱིམ་བརྒྱ་གཉིས་གྱི་ཐད་ན་གསལ། 金牛宫。十二宫的第二
宫，按宫日计算的太阳平行度在昴宿的15度入金牛宫。

388 འབྲིག་ཁྱིམ། ཁྱིམ་གསུམ་པ། ཁྱིམ་ཞལ་གྱི་པར་སྐར་
བཞི་དང་ཆུ་ཚོད་སུམ་ཅུ་ཤར་པའི་ཆུ་གྱི་མ་འབྲིག་ཁྱིམ་ལ་སླེབས་པས་་
ལྷ་སྟོང་ཤར་མའི་དབུས་དབུར་གྱི་ལྷག་འཆར། མིང་དོན་ཁྱིམ་བརྒྱ་
གཉིས་གྱི་ཐད་ན་གསལ། 双子宫。十二宫的第三宫，按宫日计算的，
太阳平行度在第四宿的30度入双子宫，南洲东区中线上夏至。

389 ཀླ་པའི་ཁྱིམ། ཁྱིམ་བཞི་པ། ཁྱིམ་ཞལ་གྱི་པར་

སྐར་དུག་དང་ཆུ་ཚོད་ཞེ་ལྔ་ལ་ཆར་བའི་ཆེ་ཉི་མ་ཀླ་ཤེས་བྱིས་ན་་་་་་་
གནས། 巨蟹宫。按宫日计算的太阳平行度从第六宿45度起入巨蟹宫。

390 སེངྒེ་བྱིས། བྱིས་ལྔ་པ། བྱིས་ཞུག་ཉི་ལར་སྐར་གནས་
དགུ་ལ་སྒྲིབས་སྐབས་ཉི་མ་སེང་བྱིས་ལ་སྤྱད། མིང་དོན་བྱིས་བཅུ་
གཉིས་ཀྱི་ཐང་ན་གསལ། 狮子宫。十二宫的第五宫，按宫日计算的太
阳平行度从第九宿起入狮子宫。

391 བྲ་མའི་བྱིས། བྱིས་གྱི་དུག་པ། བྱིས་ཞུག་ཉི་ལར་སྐར་
བཅུ་གཅིག་དང་ཆུ་ཚོད་བཙ་ལྔ་ལ་ཆར་ཆེ་ཉི་མ་བྲ་མའི་བྱིས་དུ་སྤྱད།
མིང་དོན་བྱིས་བཅུ་གཉིས་ཀྱི་ཐང་ན་གསལ། 室女宫。十二宫的第六
宫，按宫日计算的太阳平行度从第十一宿的15度起入室女宫。

392 སྤང་བྱིས། བྱིས་བདུན་པ། བྱིས་ཞུག་ཉི་ལར་སྐར་བཅུ་
གསུམ་དང་ཆུ་ཚོད་སུམ་ཅུ་ཡིན་ཆེ་ཉི་མ་སྤང་བྱིས་ལ་སྒྲིབས། ལྷོ་སྤང་
དབུས་མའི་ཆར་སྤེལ་སྤང་སྤྱན་མཉམ། མིང་དོན་བྱིས་བཅུ་གཉིས་ཀྱི་
ཐང་ན་གསལ། 天秤宫。十二宫的第七宫，按宫日计算的太阳平行度
从第十三宿30度起入天秤宫，南洲中区中线上为秋分。

393 ལྷིག་བྱིས། བྱིས་བརྒྱད་པ། བྱིས་ཞུག་ཉི་ལར་སྐར་
བཙ་ལྔ་དང་། ཆུ་ཚོད་ཞེ་ལྔ་ལ་ཆར་ཆེ་ཉི་མ་ལྷིག་བྱིས་དུ་སྤྱད།

དེའི་མིང་དོན་བྱིམ་བུ་གཉིས་ཀྱི་ཐད་ན་གསལ། 天蝎宫。十二宫的第八宫，按宫日计算的太阳平行度从第十五宿的45度起入天蝎宫。

394 **གཞུ་བྱིམ།** བྱིམ་དགུ་པ། བྱིམ་ཞག་ཉི་པར་སྐར་
གནས་པའི་བུ་དང་ཤར་ཆེ་ཉི་མ་གཞུ་བྱིམ་ལ་སླེབས། ལྷ་སྒྲིང་ཤར་
མའི་ཆངས་ཐིག་སྒྲིང་དགུན་ཉི་ལྷག་འཆར། དེའི་མིང་དོན་བྱིམ་བུ་
གཉིས་ཀྱི་ཐད་ན་གསལ། 人马宫。十二宫的第九宫，按宫日计算的太
阳平行度从第十八宿起入人马宫，南洲东区中线上冬至。

395 **ཆུ་སྐྱན་བྱིམ།** བྱིམ་བུ་པ། བྱིམ་ཞག་ཉི་པར་སྐར་
གནས་ཉི་ཤུ་དང་ཆུ་ཆོད་པའི་ལྷ་ཤར་སྐབས་ཉི་མ་ཆུ་སྐྱན་བྱིམ་ལ་.....
གནས། མིང་དོན་བྱིམ་བུ་གཉིས་ཀྱི་ཐད་ན་གསལ། 水兽宫，摩羯
宫。十二宫的第10宫，按宫日计算的太阳平行度从第二十宿的15度起
入摩羯宫。

396 **བུམ་བྱིམ།** བྱིམ་བུ་གཅིག་པ། བྱིམ་ཞག་ཉི་པར་
སྐར་གནས་ཉི་ཤུ་གཉིས་དང་ཆུ་ཆོད་བུམ་ཐུ་འཆར་ཆེ་ཉི་མ་བུམ་པའི་...
བྱིམ་དུ་སྦྱང། དེའི་མིང་དོན་བྱིམ་བུ་གཉིས་ཀྱི་ཐད་ན་གསལ། 宝
瓶宫。十二宫的第11宫，按宫日计算的太阳平行度从第二十二宿的30
度起入宝瓶宫。

397 **ཉ་བྱིམ།** བྱིམ་བུ་གཉིས་པ། བྱིམ་ཞག་ཉི་པར་སྐར་
ཉི་ཤུ་པའི་དང་ཆུ་ཆོད་ཞེ་ལྷ་ཤར་ཆེ་ཉི་མ་ཉ་བྱིམ་ལ་སླེབས། 双鱼宫。

十二宫的第十二宫，按宫日计算的太阳平行度从第二十四宿的 45 度起入双鱼宫。

398 བྱིས་སྒྲིབ། རྩི་མ་བྱིས་བརྒྱ་གརྩིས་སྐྱ་སྐྱར་ཐོག་མར་……

སྒྲིབས་བའི་ཚད་ནི།

ལྷག་ བ་ཤར། རྩ་ཚད་ ༠ རྒྱར། རྣག་པ། རྩ་ཚད་ ༡༥

ལྷར། སྒྲིན་རྒྱག་ རྩ་ཚད་ ༡༥ རྒྱག་ ས་ག་ རྩ་ཚད་ ༡༥

འཁྱིག་ མགོ་ རྩ་ཚད་ ༣༠ གཞུ། རྩུབས། རྩ་ཚད་ ༠

ཀུན་ར། རྣབས་ས། རྩ་ཚད་ ༥༥ རྩ་སྒྲིན། རྩ་སྒྲིན། རྩ་ཚད་ ༡༥

སེང་ག། མཚུ། རྩ་ཚད་ ༠ བྱམ་པ། མཚན་གྱི་ རྩ་ཚད་ ༣༠

བྱ་མ། དཔ། རྩ་ཚད་ ༡༥ རྩ། བྱམས་སྒྲིན། རྩ་ཚད་ ༥༥

དེ་དག་ཚང་མ་ལྟ་སྒྲིང་དབུས་མའི་ཚངས་ཐོག་དབང་དུ་བྱས་བ་ཡིན།

入宫。太阳开始进入某一宫的位置。按南洲中区中线计，分别为：

白羊宫 娄宿 0 度

金牛宫 昴宿 15 度

双子宫 胃宿 30 度

巨蟹宫 井宿 45 度

狮子宫 星宿 0 度

室女宫 翼宿 15 度

天秤宫 角宿 30 度

天蝎宫 氐宿 45 度

人马宫 尾宿 0 度

摩羯宫 斗宿 15 度

宝瓶宫 虚宿 30 度

双鱼宫 室宿 45 度

399 ཡར་ང་ཐུན་འགྲ། རྣག་བ་སྐྱ་བའི་ཡར་ང་ལ་བྱིས་དུ་

སྒྲིབས་ན་ཡར་ང་ཐུན་འགྲར་བྱེད་ད། 上弦先行。太阳入宫在角宿月

上半月者为上弦先行。

400 མར་རྩ་ཐོན་འགྲོ། བཀ་པ་སྤྱི་པའི་མར་རྩ་ལ་བྱིས་་་

དུ་སྤྱི་པའི་ན་མར་རྩ་ཐོན་འགྲོ་བྱེད་དོ། 下弦先行。太阳入宫在角宿月
下半月者为下弦先行。

401 དུས་ཚུར། དྲུལ་ཞེས་པ་ལྟེ། ཉིན་ཞག་གཅིག་ལ་བྱིས་་

པུ་གཉིས་ཀྱི་དབང་གིས་ལྷག་གི་དུས་ཚུར་ནས་ཉི་དུས་ཚུར་བར་་་་་

པུ་གཉིས་ཉི་མ་གར་གནས་པའི་ས་ནས་རིམ་པར་ཉིན་ཞག་ཕྱགས་་་་་

གཅིག་ལ་ལན་རེ་འཁོར་བས་དུས་ཚུར་པུ་གཉིས་པཅིས་ཏེ། ས་དུམ་

ཕུ་པུ་གཉིས་པོ་རེ་རེ་བཞིན་ལྷག་བྱིས་སྐགས་གསར་དུ་འཆར་བ་་་་་

ནས་པལ་ཆར་རྒྱ་ཆོད་ལཱི་རིང་ལ་བྱིས་དེ་དང་དེའི་དུས་ཚུར་ཞེས་་་་་

བརྟགས་པ་ཡིན་ལ། དེ་ཡང་སྤྱི་ཆད་ཉིན་མོར་སོར་བདུན་ཅན་གྱི་

ཐུར་གྱི་པ་སྐགས་ལ་བརྟེན་ནས་བརྟགས་པ་དང་། མཆན་མོར་སྐར་

མ་ལ་བརྟེན་ནས་བརྟགས་གིང་། བྱིས་གང་གི་དུས་ཚུར་འཆར་སྐབས་

བྱིས་དེའི་སྤྱིང་དུ་གཟུང་དགྲ་པོའི་གང་རུང་གནས་མི་གནས་ཞིབ་དུ་་་་

བརྟགས་ནས་ལེགས་ཉིས་ཀྱི་འབྲས་ཕུ་འབྱིན་པ་ལ་ཆེས་སྤྱབས་དང་ལྟན་

པ་ཡིན་པས་དུས་ཚུར་ཡོན་ཏན་འབྲས་ལྟན་ཞེས་བསྐྱགས་པ་ཡིན་ནོ།

དེ་ལ་ཡང་དུམ་ལཱི་དུས་ཚུར། དགྲ་ཆའི་དུས་ཚུར་སྐགས་མང་་་་་

ཡང་། དེང་སྐབས་དུས་ཆོད་འཁོར་ལ་སྐགས་རྟོག་བྱེད་གྱི་འཕུལ་

ཆས་མང་པས་ངེས་པར་ཐུར་གྱི་པ་ལ་བརྟེན་མི་དགོས་གིང་། ཆ་གས་

འབྲིད་ཚུལ་ཡང་ཞིན་དུ་ཕྱ་ཞིབ་ཡོད་དོ། 合时。观测日影长短变化和
 星宿位置以定季节，返可来又可以在任何季节，根据已测定的数据推
 算太阳入宫时刻和昼夜长短等等的方法。在历象和占星数中都极关重
 要，因此有“合时之功，其用无穷”之修。大分为多少段时间本是
 任意的，为了与十二宫配合，划分为十二个“合时”。每宫在周天1020
 弧刻（度）中占135度，规定大致以其开始的5度中的数值代表该宫。在
 无钟表的时代，白天用七节圭表的影长，夜间用星宿的位置来测定，
 一个时辰中又有一分法，1分法等不同的分法。现在有了钟表等仪器
 就能够测定和计算得更为精确了。占星术上用九曜在宫宿中的位 置和
 时间来占算吉凶祸福。

402 དབྱུགས་སྒྲར་། ཁྱ་པའི་མགོ་ཚུགས་པ་དང་དབྱེལ་ལ་
 ལ་སློབས་པའི་དུས་རྟགས། ཡུག་ལུགས་ལ། འཛམ་གླིང་ཆེན་པོའི་ས་
 དུམ་བུ་བཙུ་གཏིས་ལ་བྱིམ་སློབས་འདྲའང་། ས་ཆོགས་དབང་གིས་
 དབྱིད་ཁྱ་སྟགས་མགོ་ཚུགས་དུས་མ་འདྲ་ཞིང་། དུས་བཞི་མི་འགྱུར་
 པའི་ཆེད་དུ། བྱིམ་ཁྱ་བཙུ་གཏིས་རེ་རེར་དབྱུགས་ཐོབ་དང་སྒྲར་ཆད་
 རེ་རེ་ཉི་དུས་ཆོགས་ཉེར་བཞི་ཐོབ་ཚུལ་མི་འདྲ་བ་འབྱུང་། དེ་ཡང་ལྟ་
 གྲིང་དབྱུགས་མར་ཉི་མ་ལུག་བྱིམ་དུ་སློབས་དུས་དབྱིད་མཉམ་ཡིན་པར་
 རེས་ཀྱང་། རང་ཅག་ས་ཆོགས་འདྲིར་བྱིམ་སློབས་ནས་བྱིམ་ཞལ་
 བརྒྱད་འདས་མཚམས་སུ་རང་སྒྲར་གར བྱིམ་སློབས་སྟོན་དུ་བྱིམ་
 ཞལ་བདུན་གྱི་མཚམས་སུ་དབྱུགས་ཐོབ་འབྱུང་ལ། ཆོས་སླའི་དབང་
 དུ་བྱས་ན་སྒྲར་ནི་རང་རང་གི་ཆོས་གཅིག་ནས་གནམ་སྟོང་པར་གང་དུ་

འཁོལ་བ་ངེས་པ་མེད་ཀྱང་། ཆེས་གང་རུང་ཞིག་ལ་ངེས་པར་སྒང་

ཤར་དགོས། གལ་ཏེ་སྒང་དང་བྲལ་ན་མ་བ་དེ་ཤོལ་བརྟུན། 节气。

交节与中气。每个宫月开始与正中间的时刻。时轮派的浦派认为：大瞻部洲十二区的太阳入宫日期相同，而各区的季节不同，为了明确四季，规定每个宫月有一个“交节”，一个中气，共二十四个节气。南洲中区春分（二月中气）正在太阳入白羊宫时，而我们所在的这个地区则约在其后的八天，交节则约在太阳入宫前七天（现代天文学认为，这是由于岁差的关系，节气已经移动）。以太阴月说，节气在哪一天不是固定的，但每月必须有一个中气，否则做为闰月。

403 དབྱུགས་ཚེས། དབྱུགས་སྒང་གི་ཐད་ལ་གསལ། 节气、

交节。详402条。

404 སྒང་ཆད། དབྱུགས་སྒང་གི་ཐད་ལ་གསལ། 中气。详

402条。

405 སྒང་བྲལ་མ་ཤོལ། གནམ་ཉྱང་དག་ལ་སྒང་ཤར་ན།

མ་བ་དེ་ཉིད་འཕྱེགས་པ་དང་། སྒང་བྲལ་མ་བ་ལྷག་པར་འདོད། ཞེས་

བ་ལྷར་ར། མ་ཤོལ་ཐད་ལ་འདྲ་ལྷོས། 无中气则闰。中气在晦日则

两个月有两个，叫做无中气则闰。参看255, 402条

406 ཆེས་ཆད་ལྷག། གཟུང་དག་གི་གཟུང་གཅིག་ལན་་་་

གཉིས་འཁུམས་གྱུར་ན། ཅུ་ཆད་མང་བའི་ཆེས་དེ་ཆད། མཆོངས་

ན་ཅུ་ཆད་ཉུང་བ་ལྷག་ འོན་ཏེ་ཆེས་ལ་ཆད་ལྷག་མེད། དེ་ཉྱར་སྒང་

བའི་རྒྱ་མཚན་ནི། ཉིན་ཆེས་བསྐྱུན་ནས་བཅི་ཕྱིར་ཡིན། ཞེས་པ་
ལྟར་ཡིན་ལ། དེ་ཡང་ཆེས་ཞག་ལ་རིང་བྱང་ཡོད་པའི་དབང་གིས་
ཡིན། ཆེས་ཞག་དང་། སྤྱི་གསུམ་མཐོང་ཞེས་བའི་གད་ལའང་

ལྟས། 缺日与重日，前后两天的“定曜”（太阴日结束的时间）的星期序数如果相同，其中刻度较大的一个为缺日。如果两个星期序数不连续，中间跳过去一个，其中刻度较小的一个为重日。实际上星期序数是不可能重或缺的。出现这种现象的原因是把太阴日与太阳日配起来，而太明日有长短变化之故。见221，407条。

407 སྤྱི་གསུམ་མཐོང་། ཆེས་ཆད་ལྟག་བཅི་བའི་སྐབས་
སྤྱི་ཉིན་ཞག་གཅིག་གིས་ཆེས་ཞག་རིལ་པོ་གཅིག་དང་དེའི་སྤྱི་ཉིན་……
གཉིས་ཀྱི་ཆ་ཅམ་ཡང་ལྟན་ཅིག་དུ་མཐོང་བ་ཤི་འགྲོའ་ན་ཆེས་ཞག་……
གཅིག་པོ་དེ་ཆད་ཅེས་བེད་ཞིང་། དེ་ལས་ཕྱི་ཤིང་ཆེས་ཞག་གཅིག་གིས་
ཉིན་ཞག་གསུམ་མཐོང་ན་དེ་ལས་རིལ་པོ་དང་འགྲོགས་པའི་ཆེས་དེ་……
ལྟག་པར་བདགས། 三日同现。推算重日，缺日时专用术语。如果一个

个太阳日较长，它与某一较短的太阴日的一个整日及其前后两天的各部分，其三个日期相互对应时，这个整日的日期做为缺日。相反地，如果太明日较长，与它相应的太阳日有一个整日还有前后两天的各一部分时，与这个整日相应的日期做为重日，见406条。

408 གནམ་སྟངས་། རྒྱ་རིའི་ཆེས་སུམ་ཅུ་པ། དུས་འཁོར་
ལྷགས་སུ་རྒྱ་བ་ཀྱན་ལ་གནམ་སྟངས་ཡོད་ཀྱང་། རྒྱ་ཅིས་ལ་ཡོད་མེད་

མི་ངེས་ཏེ། ཡང་ན་སྤྱི་ལོ་ཆེ། མེད་ན་སྤྱི་ལོ་ཆུང་བེད། 天尽日。

指每个月的三十日。时轮历每个月都有天尽日；汉历则不定，有者为大尽，无者为小尽。

409 ཉ། ཉི་མ་ཕྱུགས་ལ་གཏད་དུ་འཆར་བས་སྤྱི་ལོ་འཕེལ་ལ་

གང་བའི་དུས་དེ་ཆེས་ལོ་ལྔ་ལྟར་བཅི། 望。太阳与月亮处于相反的位置，月相最大的时间，时轮历固定以这一天为十五（时宪历不固定）。

位，月相最大的时间，时轮历固定以这一天为十五（时宪历不固定）。

410 བསྐྱོད་གཉིས། ལྷོ་བསྐྱོད་དང་བྱང་བསྐྱོད། ས་སའི་

ཐད་ལ་ལྷོས། 两行。南行和北行，见411，412条。

411 ལྷོ་བསྐྱོད། ཉི་མ་ལ་མཚན་ན་དབྱར་ཉི་ཕྱག་ནས་འབྲིག་

ལ་སྐགས་བྱིམ་སྤྱག་ལ་ཉི་མ་ལྷོ་བསྐྱོད་དེ། ཉིན་རེ་བྱང་དང་མཚན་

རེ་རིང་འགྱོ་བའི་སྐབས་ས། 南行。以太阳为例：夏至以后，太阳在双

子、巨蟹、狮子、室女、天秤、天蝎六个宫月中由最高处（北）向最低处（南）运行，白天渐短，黑夜渐长，叫做“南行”。

412 བྱང་བསྐྱོད། ཉི་མ་ལ་མཚན་ན་དབྱར་ཉི་ཕྱག་ནས་གཞུ་

སྐགས་བྱིམ་སྤྱག་ལ་ཉི་མ་བྱང་བསྐྱོད་བེད་ཏེ། ཉིན་རེ་རིང་དང་

མཚན་རེ་བྱང་དུ་འགྱོ་བའི་སྐབས་ས། 北行。以太阳为例：冬至以后

太阳在人马、摩羯、宝瓶、双鱼、白羊、金牛六个宫月中由低处（南）向高处（北）运行，白天渐长，黑夜渐短，叫做“北行”。

413 ཐོག་མའི་ཉིན་ཆད། བྱིམ་དེར་སྤེལས་མཚམས་ཀྱི་ཉིན་

མཐོང་ཡུན་ཆད། 宫首昼长。入宫口的昼长。

414 བཞོ་གཞི་རགས་པ། བྱར་གྱི་བ་སྐབས་སུ་བྱིས་ས་མཐོང་
བཞོ་གཞི་རགས་པ་དེ་བྱར་མཐོང་རང་གི་བ་བདུན་པ་དང་བཅུགས་པའི་
གྱི་བ་མ་བཞུགས་པས་བཞོ་བ་ལ་བརྟེན་ནས་ངོ་ཤོག་གི་དུས་ཆད་བརྟག་པ།

约略被除数。圭表测影术语，每宫各有一被除数，以圭表影长加表长之和数为除数除之，可推算出当时的时刻。

415 ཉིན་མ། ནམ་ལངས་སྐྱེས་བུའི་ལག་རིས་མཛོན་པ་ནས་རི་
ཉི་ཉི་ལྔ་བ་བར་ལ་ཉིན་མ། 昼。从天明能见掌纹至太阳落山。

416 མཆན་མ། ཉི་ལྔ་བ་ནས་ཤོ་རངས་བར་ལ་མཆན་མ། 夜。
自日落至黎明。

417 མཆན་ཆད། མཆན་མཐོང་ཡུན་ཆད། 夜长。

418 ཉིན་ཆད། ཉིན་མཐོང་ཡུན་ཆད། 昼长。

419 གྱི་བ་གཟུགས། བྱར་གྱི་བ་ཀྱི་ཉི་མཐོང་གྱི་བ་མ། དཔེར་
ན། ཉི་ཤོག་གི་གྱི་བ་གཟུགས་འགྱུར་བ། 圭表，影长。例：太阳回归
时影长变化。

420 བྱར་གྱི་བ། བྱར་མ་བདུན་ཆོགས་ཅན་བཅུགས་དེ་ཉི་མཐོང་
གྱི་བ་ཆད་བརྟགས། ཉི་ཤོག་དང་ཉིན་ཆད་བརྟག་ཐབས། 圭表测影。用七

节圭表实测日影长度以确定夏至冬至等节气的日期和测定时刻。

421 གྱིབ་ཚད། གྱིབ་གཟུགས་ཀྱི་རིང་ཐུང་གི་ཚད། 影量。

圭表的影长。

422 ལྔ་ལ་ཨ། ལྔ་ལ་མ་རྫོགས་པ་དང་བྱི་མ་གསར་དུ་གས་

པའི་དུས་མཚམས། སྟུན་བརྟན་ལྔ་ལ་ཨའི་ཐད་ལའང་སྟུས། 转年。

前一年已经终了，转入下一年的时刻。（周岁）

423 སྟུན་བརྟན་ལྔ་ལ་ཨ། བྱད་པའི་སྟུན་བརྟན་ཟིན་པའི་

ཞལ་ལུང་ལྔ་ལ་ཨ། འཇུལ་བྲལ་ལྔ་ལ་ཨའང་བེར། བྱད་པའི་ལྔ་

ལ་ཨ་ནི། ཏིན་ཞལ་སུམ་བརྒྱ་རེ་ལྔ་དང་རྒྱ་ཚད་བཙ་ལྔ་རྒྱ་སྤང་ས་

གཅིག་དུགས་གཅིག་རེ་མཁའ་རིའི་ཆ་བརྒྱ་དང་ཏིར་གཅིག་སྟུན་

བརྟན་ལྔ་ལ་ཨ་ནི། ཏིན་ཞལ་སུམ་བརྒྱ་རེ་ལྔ་དང་རྒྱ་ཚད་བཙ་དུག་

རྒྱ་སྤང་བཙ་བཞི་དུགས་གཅིག་འདྲོད་ཆ་བཙ་གཏིས། 祛误转年数

值。白莲亲教论所讲的，排除作用派的误差的转年数值：作用派的恒

星年长度为365日15刻，31分，1息 $121/707 = 365.258675$ 日。体系

派的恒星年长度为365日，16刻，14分，1息 $12/13 = 365.270645$

日。

424 བྱད་པའི་ལྔ་ལ་ཨ། སྟུན་བརྟན་ལྔ་ལ་ཨའི་ཐད་ལ་སྟུས།

作用派的恒量年长度，见上条。

425 འཇུལ་བྲལ་ལྔ་ལ་ཨ། སྟུན་བརྟན་ལྔ་ལ་ཨ་དང་དོན་

གཅིག 排误转年，理论派的恒星年长度。

426 ལྷ་འཕྲུལ་གཟེར་སྐར། དགུན་ཉི་ཤུག་ཕྱི་ཉིན་གྱི་

གཟེར་དང་སྐར་མ་ལ་ལྷ་ཕྱི་མ་གསར་དུ་གར་བའི་སྐབས་ཡིན་པས་ན་

དེ་ལྟར་བཤོད། 转年曜宿。即冬至次日的曜次和宿序，因为是旧年

终结，转入新年之时，所以叫转年曜宿（天正冬至值宿）。

427 ལྷ་འཕྲུལ་ཞག ཅིས་འབྲོ་སྤྱི་མཆམས་ནས་བཅི་བུའི་

གནམ་ལྷའི་དགུན་ཉི་ཤུག་ཡན་ཆད་ལ་ཉིན་ཞག་ཅི་ཅམ་སང་བའི་

གྲངས་ཡིན་ནོ། 转年日数。从新历首起至所求年冬至以前已过太阳日

的总数。（天正冬至四分）

428 དུས་གཟེར། དབུགས་སྒང་གིས་ལྷ་གཅིག་གི་རིང་ལ་ཉི་

མ་གར་གནས་སྟོན་པར་བྱེད་ལ། དེའི་རྒྱུན་གྱིས་ས་ལ་དུས་བཞིའི་

འགྱུར་བ་ཡང་འཆལ་མེད་དུ་སྟོན་པས་ན། དུས་བཞི་མི་འགྱུར་གནད་

ཀྱི་གཟེར་ཞེས་བྱའོ། 季节的标志。节气标志着一年中太阳的不同位

置，因此能准确地表示四季的变化。

429 དུས་ཆིགས། (1) ལྷ་གཅིག་ལ་དུས་ཆིགས་ཉིར་བཞི་

བུས་ནས་རྩྭ་གང་ཆེ་ཆུང་དང་། སྤྱི་ནས་འདྲེབས་ཆད་ལྡེ་འབྱེ།

གནམ་གཤིས་འགྱུར་ཤོག་སྤགས་ཤིས་པའི་ཐབས་ཤིག་ནོ།

(2) ལྷ་གཅིག་ལ་དུས་ཆིགས་གསུམ་དུ་དབྱེ་བ་དང་། བཞིར། ལྟར།

དུག་དུ་དབྱེ་ཚུལ་དུ་མ་ཡོད། མ་མཐི་ཐད་ལ་སྟོས།

①节气。一年分为二十四个节气，是判别气候冷热变化和安排农事活动的一种方法。参看439条

②季节。一年有分为三季，四季，五季，六季等几种分法，详430，431，432条。

430 དུས་ཆེགས་གསུམ། མགོ་རྒྱལ་མཆུ་དཔོ་བཞི་དགུན་
དང་། བླ་པ་ས་ག་སྟོན་ཆུ་སྟོད་བཞི་དབྱེད་དུས། གོ་བཞིན་ཁྱམས་
མཐོང་ཐ་སྐར་མིན་དུག་སྟེ་བཞི་དབྱར་དུས་ས། འདི་ནི་གོས་ཕྱག་དར་
ཁྱོད་པ་རྩིས་ཟིན་པའི་ཆེད་ཡིན། 三季。太阳在鼎、鬼、星、翼四宿为
冬季。在角、氐、心、箕四宿为春季。在牛、壁、娄、昂四宿为夏季°
这是戒律中为粪扫法衣而规定的。

431 དུས་ཆེགས་བཞི། 1 དགུན་ཟླ་ར་བ་འབྲིང་ཐ་ཆུང་།
2 དབྱེད་ར་འབྲིང་ཐ་ཆུང་། 3 དབྱར་ར་འབྲིང་ཐོ་ཐ་ཆུང་། 4 སྟོན་
ར་འབྲིང་ཐོ་ཐ་ཆུང་སྟེ་བཞིའོ། 四季。即春、夏、秋、冬。各分孟，
仲、季。

432 དུས་ཆེགས་ལྔ། དགུན་གྱི་དུས། དབྱེད་གྱི་དུས།
དབྱར་གྱི་དུས། དབྱར་ཐུང་ཅའི་དུས། དབྱར་རིང་ཐའི་དུས་དང་ལྔའོ།
五季。即冬、春、夏、短夏、长夏。

433 དུས་ཆེགས་དྲུག དགུན། དགུན་མཐོད། དབྱེད། མས་ག

དབྱར། སྟོན་ཏེ་དུག 六季。即冬、后冬、春、后春、夏、秋。

434 དབྱིད་ཟླ་གསུམ། དབྱིད་ཟླ་ར་བ། འབྲིང་། བ་
ཆུང་སྟེ་གསུམ། ཉི་ར་ཟླ་དང་པ། གཉིས་པ། གསུམ་པ་དང་།
ཉི་ར་ཟླ་བར་ཕུ་གཅིག་པ། བར་ཕུ་གཉིས་པ། དང་པ་ལ་ངེས་འཛིན་
ཚུལ་གཉིས་ཡོད། 春三月。孟春，仲春、季春、与夏历对应相当于
一、二，三月和十一，十二，正月两种说法。

435 དབྱར་ཟླ་གསུམ། དབྱར་ཟླ་ར་བ། འབྲིང་། བ་
ཆུང་སྟེ་གསུམ། ཉི་ར་ཟླ་བཞི་པ། ལྔ་པ། དུག་པ་དང་། ཉི་ར་
ཟླ་གཉིས་པ། གསུམ་པ། བཞི་པ་ལ་ངེས་འཛིན་ཚུལ་གཉིས་ཡོད།
夏二、三月。孟夏、仲夏、季夏、与夏历对应相当于四、五，六月和二、
三、四月两种说法。

436 སྟོན་ཟླ་གསུམ། སྟོན་ཟླ་ར་བ། འབྲིང་། བ་ཆུང་
སྟེ་གསུམ། ཉི་ར་ཟླ་བདུན་པ། བརྒྱད་པ། དགུ་པ་གསུམ་དང་།
ཉི་ར་ཟླ་ལྔ་པ། དུག་པ། བདུན་པ་ལ་ངེས་འཛིན་ཚུལ་གཉིས་ཡོད།
秋三月。孟秋、仲秋、季秋、与夏历对应相当于七、八，九月或五、
六，七月两种说法。

437 དགུན་ཟླ་གསུམ། དགུན་ཟླ་ར་བ། འབྲིང་། བ་
ཆུང་སྟེ་གསུམ། ཉི་ར་ཟླ་བར་ཕུ་པ། བར་ཕུ་གཅིག་པ། བར་ཕུ་གཉིས་

པ་དང་། ཉེར་མ་བརྒྱད་པ། དབྱེ་པ། བརྒྱ་པ་ལ་ངེས་འཛིན་
 ཚུལ་གཏིས་ཡོད། 冬三月。孟冬，仲冬，季冬与夏历对应相当于十，
 十一，十二月和八、九，十月两种说法。

438 རོས་ལ། དུས་ཆོགས་དྲུག་ནང་ཚན་གྱི་སྐུ་ལ་ནི་ཉེར་མ་
 བཞི་བའི་བརྒྱ་དྲུག་ནས་དྲུག་པའི་བཙུ་ལུ་བར་སྟེ་མ་བ་གཏིས། 后
 春。六季中的后春相当于夏历的四月十六至六月十五之间两个月。

439 དུས་ཆོགས་ཉེར་བཞི། དབྱིད་ཚུགས། ཁ་བ་ཆར་
 རྩེག་ སྟོན་ཕུ་འགྲུལ། དབྱིད་མཉམ། བམ་མཁའི་མདངས་གསལ།
 འབྱུ་ཆར། དབྱར་ཚུགས། བྱི་བ་གང་། ཆོན་འདྲེབས། དབྱར་
 ཉི་ལྷག་ ཆ་ཚུང་། ཆ་ཆེན། སྟོན་ཚུགས། བསལ་འགྲུགས།
 ཟླ་དཀར། སྟོན་མཉམ། བད་ནག་ སད་ལྷུང་། དབྱན་ཚུགས།
 ཁ་བ་ཚུང་། ཁ་བ་ཆེ། དབྱན་ཉི་ལྷག་ བྲང་ངར་ཚུང་། བྲང་
 ངར་ཆེ་ནམས་ས། 二十四节气。即立春，雨水，惊蛰，春分、清明、
 谷雨、立夏、小满、芒种、夏至、小暑、大暑、立秋、处暑、白露、
 秋分、寒露、霜降、立冬、小雪、大雪、冬至、小寒、大寒。看429条。

440 རྩེག་གཏིས། དུས་ཆོགས་ཉེར་བཞིའི་ནང་ཚན། ཉི་མ་
 རྩེ་བཤོད་མཐར་ཐུག་ལ་དབྱན་ཉི་ལྷག་དང་། བྲང་བཤོད་མཐར་ཐུག་
 ལ་དབྱར་ཉི་ལྷག་ག། 二至。即冬至，夏至。见441、442条。

441 དབྱུག་ཉི་ཤུག ཉེར་ཟླ་བཅུ་གཅིག་པའི་སྒང་ལ་ལྷོ་
བཅོད་མཐར་ཐུག་ཉི་མ་ལྷོ་ནས་བྱང་དུ་ཤུག དབྱ་འདྲེན། 冬至。夏
历十一月中气，太阳南行至极，回归北行的节气。开始数九。

442 དབྱུག་ཉི་ཤུག ཉེར་ཟླ་ལྔ་པའི་སྒང་ལ་ཉི་མ་བྱང་བཅོད་
མཐར་ཐུག་ཡིན་པས་ཉི་མ་བྱང་ནས་ལྷོ་དུ་ཤུག་པའི་དུས་ཚིག་། 夏至。
夏历五月中气，太阳北行至极，回归南行的节气。

443 མཉམ་གཉིས། དུས་ཚིགས་ཉེར་བཞིའི་ནང་ཆན་ཏེ།
ཉེར་ཟླ་གཉིས་པའི་སྒང་ཆད་ལ། དབྱེད་ཉིན་མཆན་མཉམ་པ་དང་།
ཉེར་ཟླ་བཅུད་པའི་སྒང་ཆད་ལ་ལྷོ་ན་ཉིན་མཆན་མཉམ་པའོ། 二分。夏
历二月中气为春分，八月中气为秋分，昼夜同长。

444 དབྱེད་མཉམ། ཉེར་ཟླ་གཉིས་པའི་སྒང་ལ་དབྱེད་ཉིན་
མཆན་མཉམ། 春分。夏历二月中气，昼夜等长。

445 ལྷོན་མཉམ། ཉེར་ཟླ་བཅུད་པའི་སྒང་ཆད་ལ་ལྷོན་ཉིན་
མཆན་མཉམ་པའི་དུས་ཚིགས། 秋分。夏历八月中气，昼夜等长。

446 རྩལ་པའི། དུས་ཚིགས་ཉེར་བཞིའི་ནང་ཆན་ཏེ། ཉེར་
ཟླ་དང་པོའི་དབྱུགས་ཐོབ་ཉིན་དབྱེད་ཀྱི་མགོ་རྩལ། ཉེར་ཟླ་བཞི་
པའི་དབྱུགས་ཐོབ་ཉིན་དབྱར་རྩལ། ཉེར་ཟླ་བདུན་པའི་དབྱུགས་

ཐོབ་ཏིན་སྟོན་ཚུགས། ཉིང་ཆ་བཅུ་པའི་དབྱུགས་ཐོབ་ཏིན་དལུན་
ཚུགས་པའོ། 四立。二十四节气中，夏历正月交节之日，春季开始，
立春；四月交节，立夏；七月交节，立秋；十月交节立冬。

447 དབྱུང་བྱུག ཉིང་ཆ་དང་པའི་དབྱུར་ཐོབ་དུས་དབྱུང་གི་
མགོ་ཚུར། ས་ལ་རྫོད་འོང་། 立春。夏历正月交节，春季开始。地气上腾。

448 དབྱར་བྱུག ཉིང་ཆ་བཞི་པའི་དབྱུགས་ལ་དུས་བཞིའི་
ནང་ནས་དབྱར་གི་མགོ་ཚུགས། ལྷ་བྱུགས་གྲགས་སྐབས་ཡིན། 立夏。
夏历四月交节，夏季开始。杜鹃啼。

449 ལྷན་བྱུག ཉིང་ཆ་བདུན་པའི་དབྱུགས་ལ་དུས་བཞིའི་
ནང་ཚན་སྟོན་གི་མགོ་ཚུགས་པས་ཚད་པ་ཅུང་ཅད་ཁ་འཁྲི། 立秋。夏
历七月交节，秋季开始，暑热稍退。

450 དལུན་བྱུག ཉིང་ཆ་བཅུ་པའི་དབྱུགས་ལ་དལུན་ཆ་
གསུམ་གི་མགོ་ཚུགས་པས་གང་ངར་ལྱས། 立冬。夏历十月交节，冬
月开始，寒渐盛。

451 ཚ་ཆུང་། ཉིང་ཆ་དྲུག་པའི་དབྱུགས་ལ་ཚ་བ་ཆུང་རིམ་
ནས་འཕེལ་བའི་དུས་སྐབས། 小暑。夏历六月交节，温热渐盛。

452 ཚ་ཆེན། ཆ་བ་དྲུག་པའི་སྐང་ལ་ཚ་བ་ཆེ་པའི་དུས་ཆེགས་

ཡིན་པས་དེང་རྟག་གི་འབྲས་ཕུ་མིན། 大暑。夏历六月中气。湿热极盛。巢熟。

453 ཁ་པ་ཆར་ལྷན། རྟོར་མ་དང་པོའི་སྤང་ཆད་ལ་ཁ་པ་ཆར་དུ་འགྲོ་བའི་དུས་ཆེགས། 雨水。夏历正月中气，雪变雨。

454 རྩིན་བྱ་འབྱུང། རྟོར་མ་གཉིས་པའི་དབུགས་ཐོབ་ནས་འབྱ་མིན་དབུགས་རྒྱ། དཔྱད་ཀྱི་རྒྱང་ཆེན་ལང་། ཤིང་རྩི་ཁ་འབྲས་པའི་དུས་ཆེགས་ཡིན། 惊蛰。夏历二月交节，蛰虫中始振，春风劲，树萌芽。

455 གནས་མཁའི་མདངས་གསལ། རྟོར་མ་གསུམ་པའི་དབུགས་ཐོབ། 清明。夏历三月交节。

456 འབྲུ་ཆར། རྟོར་མ་གསུམ་པའི་སྤང་ནས་འབྲུ་རིགས་ལ་རྟག་ལ་ཡན་པའི་ཆར་འབེབས་པའི་དུས་ཆེགས། 谷雨。夏历三月中气，雨润百谷。

457 གྱི་བ་གང། རྟོར་མ་པའི་པའི་སྤང་ལ་ཁུ་ལྷན་རྒྱས་པའི་དུས་མཆམས་ཡིན། 小满。夏历四月中气，小河涨满。

458 རྩིན་འདེབས། རྟོར་མ་ལྔ་པའི་དབུགས་ཐོབ་ལ་རྩིན་འདེབས་སམ་གྱི་འདེབས་ཀྱི་དུས་ཆེགས་ཀྱང་ཟེར། 芒种。夏历五月交节，忙于夏收复种的季节。

459 བསེལ་འགྲུག ཉིན་མཇུག་པའི་སྐད་ལ་བསེལ་འགྲུག་
པའི་དུས་ཆེགས་ཡིན། 处暑。夏历七月中气，凉风至。

460 ཇིལ་དཀར། ཉིན་མཇུག་པའི་དབྱགས་ཐོབ་ལ་ཇིལ་
དཀར་ཞེས་པའི་དུས་ཆེགས་ལ་སླེབས། 白露。夏历八月交节。

461 བད་ནག ཉིན་མཇུག་པའི་དབྱགས་ཐོབ་ནས་སད་བ་མ་
འབབ་པས་བད་ནག་ཅེས་པའི་དུས་ཆེགས་སུ་སླེབས་པ་ཡིན། 寒露。
夏历九月交，露结为霜。

462 སད་ལྗང་། ཉིན་མཇུག་པའི་སྐད་ནས་འགྲུག་སྒྲ་ཆག་
པ་དང་མ་རྟོག་བཞག་ཀྱང་སད་ཀྱིས་འཇིག་པས་སད་ལྗང་གི་དུས་……
ཆེགས་ཟེར། 霜降。夏历九月中气，雷始收声，禾畏霜冻。

463 ཁ་བ་རྩུང་། ཉིན་མཇུག་པའི་སྐད་ལ་ཁ་བ་འབབ་པའི་
མགོ་རྩུགས་པའི་དུས་ཆེགས་ཡིན། 小雪。夏历十月中气，雪始降。

464 ཁ་བ་ཆེ། ཉིན་མཇུག་པའི་དབྱགས་ཐོབ་ནས་ཁ་བ་
ཆེ་བ་འབབ་པའི་དུས་ཆེགས་སུ་སླེབས། 大雪。夏历十一月交节，雪盛
降。

465 གྲང་ངར་རྩུང་། ཉིན་མཇུག་པའི་དབྱགས་ལ་

གྲང་ངར་རྒྱུ་ཤིས་པའི་དུས་ཚིགས། 小寒。夏历十二月交节。

466 གྲང་ངར་ཆེ། རྩ་ཟླ་བརྒྱ་གཉིས་པའི་སྤང་ལ་ཤིན་དུ་

གྲང་བའི་སྤང་ཡིན་པས་ན་གྲང་ངར་ཆེ་བའི་དུས་ཚིགས་ཟེར། 大寒。

夏历十二月中气，寒气凛烈。

467 ཆ་བ་ཚུགས། ལ་རེ་བཞིན་དབྱར་ཉི་ཤྲོག་ནས་བགྲངས་

པའི་ལྷགས་ཤི་གསུམ་པ་ནས་ཆ་བ་ཚུགས། དེ་ཉིད་ནས་བགྲངས་པའི་

བདུན་པའི་དབྱགས་ཤིབ་པར་ཆ་བ་ཆེ་རྒྱུ་འཇོག་པ་ཡིན་ཞིང་། མཁའ་

མེ་ཞག་ལ་གསུམ་པའི་མ་ལྷང་ཆེ་ལ་དེ་ལ་ཆ་ཆེན་ཡིན་པས་པམང་ཟེར།

བདུན་བརྒྱད་ཆད་ཆེ་ཆ་འབྲིང་། དབྱ་པརྒྱ་ཆད་ཆེ་ལ་དེ་ལ་ཆ་རྒྱུ་

ཟེར། 入伏。每年夏至后第三个庚日入伏，由此日至七月节立秋之间

的日数定暑热大小。若不足30天，则最好是少三四天，大热。若少七、八日则中热，少九、十日则小热。

468 དབྱ་འདྲེན། དབྱ་ཉི་ཤྲོག་ནས་དབྱ་དབྱ་འདྲེན་པ། 数

九。从冬至起数九个九日。

469 ཆེས་གཟུང་། ལྷ་བ་ཕྱི་ཉི་ཤེས་དག་པའི་རེས་གཟུང་།

太阴曜。体系派的“定曜”中的星期序数。

470 བྱིས་གཟུང་། ཉི་མ་བྱིས་སྤ་སར་སྤེབས་ཉིན་གྱི་རེས་

གཟུང་། དེ་ལ་བྱིས་འཕྲི་གཟུང་ཟེར། 宫曜。入宫日的星期序数，

亦名过宫曜。

471 རྩི་པ་ལོ་པདག་གཟུང་། རྩི་མ་ལུག་ལྷིམ་སྐུ་ལ་
སྤྱི་པས་པའི་རྩི་གྱི་རེས་གཟུང་གང་ཡིན་དེ་ནི་རྩི་པ་དེའི་པདག་པོའི་
གཟུང་ཡིན། ལྷིམ་གཟུང་དང་དོན་གཅིག 月主曜。太阳入某宫那一
大的值日曜次即为该月之主曜。即宫曜。

472 རྩི་པདག་ རྩི་མ་ལུག་ལྷིམ་ལ་སྤྱི་པས་པའི་རྩི་གྱི་རེས་
གཟུང་ནི་ལོ་ལོ་པོ་དེའི་པདག་པོའོ། 年主。太阳入白羊宫之日的曜
次，即是全年的主曜（作用派用）。

473 དབང་ལྷུག་པའི་རས་པའུགས། ལྷུག་པའི་ལྷིམ་
སྤྱི་པས་རྩི་གྱི་རེས་གཟུང་དང་བྱད་པའི་ལོ་པདག་ལ་བརྟེན་པའི་ལྷིམ་
གཟུང་གཉིས་མང་ཉུང་ལ་དཔགས་ནས་གནམ་གཤིས་དང་། སྐྱ་གཡོ་
བའི་ལྷུག་སྐུ་ལས་བརྟག་ཐབས། 大自在天起居。用体系派的“过宫曜”
和作用派的“年主曜”两数值大小的差别来予告气候，年成，地震，
战乱与太平的方法。

474 བསྟན་ནམས། རྩི་གཟུང་གཉིས་ཀྱི་མིང་གི་ནམས་གྲངས།
དཔེར་ན། ལྷིམ་པུ་གཉིས་ཀུན་ལ་བསྟན་ནམས་ཤིན་ཏུ་དག། 福星。
指两文曜。例如：十二宫均出现福星之年大吉。

475 ཀར་ཐུང་གི་རྩིས། ཀ་རའི་རྩི་ཐུང་ལྷུ་ལུ་རྩིས་ཏེ་

བལ་པོའི་ཡུལ་དུ་དར་བའི་ཆར་འབྲས་སྐྱེས་བརྟན་ཐབས། 甜头算。

“如嗜糖味的算法”。盛传于尼泊尔的予告雨情和收成的算法。

476 རྒྱལ་འོ་འདས་ལ། ཀ་རའི་ར་མུང་ལྟ་བུའི་ཅིས་ཀྱི་ཅིས་
མགོ་ནི་མྱི་ལ་དོན་དགུ་བ་ཡིན། 夏迦纪元。甜头算法的历元，公元79
年。

477 དག་མུང་ཀུན་འཇུག ཀར་མུང་ཅིས་ལས་ཤུགས་
འདས་ལ་དེ་དག་པོ་མྱེ་བཅུ་གཅིག་གིས་མུངས་བའི་ལྷག་མ་མཚ་ཡིས་
དོར་ལྷག་ལ་མེ་ཤར་ན་ཀུན་འཇུག་ཅིས་ཟེར་དེ་ཡུལ་ཀུན་ཁྲབ་པར་མུང་
ཆར་འབབ། 遍入。甜头算术语，夏迦纪元之积年减11，除以4后之商
余如果得3，表示各地普遍降大雨，名叫“遍入”。

478 རྒྱང་བུར་འཇུག ཀར་མུང་ཅིས་ལས་“རྒྱང་བུར་”
འཇུག” གི་རི་མ་མྱེ་གཅིག་ཤར་ན་ཐོན་པ་འབྱུང་། 入池。甜头算术语
，出现“入池”之数值1时，大旱。

479 ཡན་ལག་འཇུག ཀར་མུང་ཅིས་སུ་ཡན་ལག་འཇུག་
གི་རི་མ་མྱེ་གཉིས་ཤར་ན་ཡུལ་གྱི་ལ་ལར་ཆར་འབྲེལས་ཤིང་། ལ་
ལར་མི་འབབ་འབྱུ་ཚོགས་ཉམས། 入支。甜头算术语，出现“入支”
之数值2时，局部地区有雨，局部无雨，歉收。

480 ཡག་ཞག ཉི་མ་འཁྱིག་ཁྱིམ་དུ་སླེབས་ནས་ཞག་བཅུ་

བདུན་འདས་ནས་ཞག་བདུན་གྱི་པར་ལྷ་ཕྱགས་ཇུ་བྱི་ཤིང་ཤིང་ལ་……

དུར་པག་འཛེག་པས་ཆར་བབས་དུག་དུ་འཁྱར་བས། སྐན་དཔྱད་ཅུ་

ཏི་ལས་ལ་འཛེམ་དགོས་ཟེར། ཧྲི་པར་ཆད་ཡ. ༥༦. ༣༠. ༠. ཤར།

毒日，毒水日。传说：太阳入双子宫后第十七日起，七天中有基猪攀登瞻部波梨叱树，此时雨水变毒，忌饮用汤药。太阳平行度为5宿46刻30分。

481 བརྒྱད་པའི་རྩ་སྐར། བརྒྱད་པའི་དབུགས་ཕྱོག་ཉིན་

དེ་ནས་ཞག་བདུན་པར་སྐར་མ་རི་ཏི་འཆར་ཞིང་ཅུ་ཀྱན་བདུད་ཅིར་……

འཁྱར་བས། ཆར་ལྷགས་ན་ནད་དང་སྤྲིག་སྤྲིབ་འདག་ཕུབ་ཟེར།

ཁྱིམ་ཞག་ཧྲི་པར་གྱི་ཆད་ ༡༠. ༥༣. ༣༠. ༠། 药水节。传说：太阳在第

十宿43度半时即八月交节（白露）后七日内澄水星出现，一切水皆成甘露，此时入水沐浴能祛疾病及罪障。

482 སྐར་མ་རི་ཏི། སྐར་མ་ཞིག་ཉེ་སྤྲིག་ཉིན་འཆར། སྐར་

དུག་མཆན་འཆར་པའི་རྩ་སྐར་ཟེར། 弃山星，澄水星。半年昼出，半

年夜出。

483 སྐན་པའི་གཟེངས། སྐན་པའི་གཟེངས་པའི་རྩ་སྐར་ཟེར།

པའི་རྩ་སྐར་གཟེངས་པའི་བདུན་པའི་གཟེངས་རྩ་སྐར་ཟེར། 臣曜。年主曜，

七曜中每年轮值一个。

484 སྐན་པའི་གཟེངས། སྐན་པའི་གཟེངས་པའི་རྩ་སྐར་ཟེར། པའི་

བཞིན་རེས་གཟའ་བདུན་པའི་གང་རུང་ཞིག་འཆར། 土曜。拜曜，土曜中每年有一值年之曜。

485 སྐྱ་རྒྱལ། སྐྱ་པོས་རྒྱལ་པོ་ལ་རྟོལ་བ་ལ་སྐྱ་རྒྱལ་ཞེས་མདོ་སྡེ་
སྟག་ནུའི་བད་ཆིག་ཡིན་པར་བཤད། 犯上。占星术语，臣下欺凌君上。
语出摩登伽径。

486 སྐྱ་པམ། རྒྱལ་པོས་སྐྱ་པོར་རྟོལ་བ་ལ་སྐྱ་པམ་ཞེས་མདོ་
སྡེ་སྟག་ནུའི་བད་ཆིག་ཡིན་པར་བཤད། 凌下。占星术语，君上欺凌臣
下，语出摩伽径。

487 ལྷ་སྐར། རྩི་མ་ལུག་ཁྱིམ་དུ་སླེབས་ཏིན། ཁྱིམ་ཞག་སྐར་
མཁན་གྱི་ལྷ་ར་དག་སྐར་མ་གང་ཤར་བ་དེ་ལྷ་སྐར་ཡིན། 年宿。太阳入
白羊宫之日，按宫日计算的木曜疾行定数（真黄径）所在的宿位即该
年的年宿。

488 ལྷ་གཟའ། ལྷ་པ་རྩི་མ་ལུག་ཁྱིམ་དུ་སླེབས་པའི་
ཏིན་གྱི་རེས་གཟའ་ནི་ལྷ་དེའི་གཟའ་ཡིན་ནོ། 年曜，太阳入白羊宫之日
的值日曜为该年之年曜（体系派用）。

489 དུས་ཆེན་བཞི། བང་བའི་དུས་ཆེན་བཞི་ནི། གཏིས་
པའི་ཡར་རྩ་ཆ་ལྟུང་བལྟན་པ། བཞི་བའི་བཙ་ལྷར་མཛན་པར་
སངས་རྒྱས་པ། དུག་པའི་ཆེས་དུག་ལ་ཆེས་འཁོར་བསྐྱར་པ། དགུ་བའི་

ཉིན་གཉིས་ལ་ལྷ་ལས་བབས་པར། 佛教四大节日。二月白分，神变节，四月十五，成佛节，八月八日说法节，九月二十一回降节。

490 བསྐལ་ལོ། ལ་མང་པོར་གྱི་ཆོད་པའི་ལོ་ན། 万年历。
永远通用多年的历书。模式。

491 ལ་ཁྱུང་། ཉིན་མཇུག་དང་པོའི་དབུགས་ཐོབ་ཉིན་ལ་ཁྱུང་གི་
ལ་མཛོག་སྐྱེས་ལ་བརྟེན་ནས་ལ་རྟོག་ལེགས་ཉིས་མཇུག་བརྟག་ཐོབས་་་་
ཞིག་མ་རྒྱུ་ཅི་ནའི་ཡུལ་ནས་བྱུང་བའི་རྒྱུ། 春牛。汉历以立春之日上
牛的颜色等等予占全年农事丰欠之术。

492 གཡང་སྐར་གཉིས། དབྱིད་ཚུགས་དང་སྟོན་ཚུགས་
ཇེས་ཀྱི་ས་ཕྱི་པའི་ཉིན་རེ། ཞིང་པར་འདེབས་དང་སྟོན་ཐོག་མཛོད་
ཟུང་གི་རྟེན་འབྲེལ་སྒྲིག་པའི་ཉིན། 社日。汉历立春，立秋后第五个戊
日，祭祀土神祈祷春播，秋收顺遂之日。

493 ལོ་བཤད། ལོ་རིལ་པོའི་གནས་གཤིས་མཛོད་བཟུང་། 总
说全年气候。

494 མགོ་སྐར། ཉིན་མཇུག་གཉིས་པ་དང་། བཟུང་པའི་
དབུགས་ཐོབ་སྟོན་འགྲེལ་དང་བད་དཀར་ནས་ས་ཕྱི་གཉིས་པ་ནས་བྱུང་་་་
ཆོད་དབྱིད་དང་སྟོན་གྱི་མགོ་སྐར་ཞེས་བ་སྟེ་ལོ་འདིར་མ་བྱུ་ལོར་སྟོན་་་་་
ཀུའི་གྲུ་སྐྱེས་འདེབས་རན་ཡིན། 始播日。每年二月和八月节气（惊

蟄和白露) 后的第二戊日, 开始播春麦或冬麦。

495 འབྱུ་འདེབས་སྐར་མ། མྱ་ལ་གཉིས་པ་དང་བརྒྱད་
པའི་དབུགས་ཐོབ་རྗེས་ཀྱིས་ཕོ་གཉིས་པའི་ཉིན་མགོ་སྐར་ཞེས་པ་འབྱུ་
འདེབས་སྐར་མ་ཡིན། 播种日。二月节(惊蟄)和八月节(白露)后
第个二戊日为播种日。

496 སེང་ག་དན། དབུངས་འཆར་ལས་གསུངས་པའི་ལེཌ་ཉིས་
བརྟག་ཐབས་ཤིག 狮子座。韵律占星术中的一种推算顺违之术。

497 ལ་ཞལ། ཉི་མར་བདུན་དང་ཅུ་ཚད་ཞེ་གསུམ་སྟེ་མྱ་ལ་བརྒྱད་
པའི་ཆེས་བརྒྱུ་ལྔ་ནས་ལ་ཞལ་བཅོ་ལྔ་འདྲིན། ལྟན་སད་ཡོད་མེད་
བརྟག་པའོ། 狐日。太阳在第七宿43度(公历8月10日左右)之时起十
五天为狐日, 观察秋季有无霜冻。

498 གཞུང་ཞལ། ཉི་མར་བརྒྱད་དང་ཅུ་ཚད་ང་བརྒྱད།
སྟེ་མྱ་ལ་བརྒྱད་པའི་ཆེས་ཉིར་བདུན་སྟེ་ནས་གཞུང་ཞལ་ཉིར་གཅིག་……
འདྲིན། སད་ངེས་པར་ཡོད་པའི་སྐབས་སོ། 正日。太阳在第八宿58度
(公历8月27日左右)起二十一天内必有霜。

499 ཀོང་ཞལ། ཉི་མར་བརྒྱད་དང་ཅུ་ཚད་དུག མྱ་ལ་དགུ་
པའི་ཆེས་བརྒྱ་གསུམ་སྟེ་ནས་པིང་གུར་ལོག་པའི་ཀོང་ཞལ་བཅོ་ལྔ་……

འདྲིན། 鹑去日。太阳在第十宿6度（公历9月13日左右）起十五天内鹑南归。

500 ལྷ་ལ་པོ་སྐྱ་བྱེད། ཉི་མ་ར་ལ་དང་ཆུ་ཚོད་ལ་བཅུ། མི་མེ་བདུན་པའི་ཆེས་བཅུ་གཉིས་སྐར་ལ་སྐྱ་ལ་པོ་སྐྱ་བྱེད་ཞེས་བཅོ་ལ་……
བཅུ་བཤོ། 耒半月。太阳在第五宿50度（公历7月10日左右）起的十五天内为耒半月。

501 ལྷ་ལ་པོ་འདྲི་གཏོང་ཆར། དབྱར་ཉི་མེ་ག་ནས་ལྷག་ཞེས་ཉི་ཤུའི་མཚམས་སུ་སྐྱ་ལ་པོ་འདྲི་གཏོང་ཆར་ཞེས་པ་ཆར་ངེས་པར་དུ་……
འབབ་ཟེར། 耒面雨。夏至后二十天内必有雨，名为耒面雨。

502 ལྷག་ཞེས། དབྱར་ཉི་མེ་ག་ནས་ཞེས་ཉིར་བཞིའི་རིང་ལ་ལྷག་ཞེས་ཟེར། དེའི་རིང་ལ་ཁ་རྒྱུང་དང་གྲང་ངར་ཆེན་དབྱར་ཚོད་
ཟེར། དབྱར་ཉི་མེ་ག་ནས་ཞེས་ཉིར་གཅིག་རིང་ལ་ལྷག་ཞེས་བཅུ།
དེའང་ཉི་མེ་ག་ནས་དང་བདུན་དང་པོ། གཉིས་པ། གསུམ་པ་བཅས་
དུས་ཆར་བཞི་པོ་དེ་ལ་ཆར་བབས་ན་གནས་དམའ་བ་ཞེས་ཟེར་བས།
དབྱར་དུས་ཐོན་པ་མེད་ཟེར། དུས་ཆར་བཞི་པོ་དེ་ལ་ཆར་མ་བབས་
ན་གནས་མཐོ་བ་ཞེས་གྲགས་པས་ཉིན་ཉིར་གཅིག་ཙམ་ལ་ཐོན། 夏至
日，回归日。冬至后二十四天内，如风雪寒气大，次年夏季雨水多。
夏至后二十一天内“数七”即：夏至当天，和三个第七天，如有雨，
名为“天低”，夏季不早，如无雨，名为“天高”，有二十一天的旱。

503 བྱ་ཞལ། དགུན་ཉི་ཤུག་ནས་ལོག་ཞལ་ཉིར་བཞི་རྩེགས་
 རེས་སུ་ཞལ་བཞི་བཅུ་ཉི་ལྔ་ལ་བྱ་ཞལ་ཟེར། དེ་ཡང་བྱ་མའི་ཞལ་
 ཡུག་གཤོག་ཟུར་ཞལ་ཡུག་དཔྱང་ཞལ་གསུམ། མའིང་ཁྲང་
 ཞལ་བཟུང་། ཁ་གདོང་ཞལ་གསུམ། གཤོག་ཅེ་ཞལ་ལ། བྱ་བྱ་
 ཞལ་བཅུ་ཉི་ཤུག་བཞི་བཅུ་ཉི་ལྔ་ཁ་ཆར་དང་གྲང་ངར་སྟགས་ལ་……
 བརྟེན་ནས་སད་མེར་ཞོད་ཐན་སྟགས་ཡོད་མེད་བརྟག་སྟོལ་ཞིག་སྟེ་བྱ་……
 གོ་ཤོས་སྟོང་གསེས་ནས་རིམ་པས་བྱ་ཡུག་ཆགས་པའི་བར་དུ་དེ་……
 ཟུར་ནས་བཤད་སྟོལ་ཡོད་པར། 鸟日。冬至后的二十四个回归日过

后，四十天内为鸟日，包括母鸟口六天，翅边日六天，肩头日三天，颈窝
 日七天，口面日二天，翅尖日五天， 鸪鸟日一天。有在此四十天内观
 察雨雪风寒，予测霜、雹、旱、涝之法。这些名词是按食骨鹏孵卵成鸪
 过程命名的。

504 བྱ་མས་ཞལ། རྩལ་ཞལ་ཉིར་བཞི་དང་བྱ་ཞལ་བཞི་བཅུ་
 རྩེགས་རེས་སུ་བྱ་མས་ཞལ་བཅུ་གཉིས་བཅི་སྟེ། བྱ་ཞལ་རྩེགས་རེས་
 གཙང་གི་བྱ་མས་ཞལ་ཅིས་ཞེས་པ་ལྟར་རོ། 室壁日。回归日二十四天
 和鸟日四十天过去后，为后藏的室壁日十一天。

505 བཤེལ་པོ་ཆ་ལྷུང་། ཉི་མར་ཉིར་གསུམ་དང་ཆུ་ཚོད་ས་
 གཉིས་སམ་ཁྱི་ཆ་གསུམ་པའི་ཆེས་དགུ་སྟོར་ནས་ཞལ་བཅི་ལྔ་རིང་ལ་……
 བཤེལ་པོ་ཆ་ལྷུང་ཅེས་ལྟ་ས་དང་ཡར་བྱང་ཁྲལ་དུ་བཅིས་སྟོལ་ཡོད།

བཤོལ་བོ་ནི་སྐྱར་དཀར་ཡིན་པ་དང་དེ་དུས་དེ་ལ་སྐྱར་ཆོལ་མ་ཐུ་གྱ་”

ཐོན་པའི་སྐང་ཡིན། 白胶日。太阳在第23宿32度（公历3月9日左右）起于五大，在拉萨和亚隆一带叫白胶日，因为是这种树上胶或出芽之日。

506 སྐྱར་ཞག་ ཧི་སྐར་ཧེར་བཞི་དང་ཅུ་ཆོད་ཞེ་བཞི་བྱི་མ་

གསུམ་པའི་ཆོས་ཧེར་ལ་སྐར་ནས་སྐྱར་ཞག་དགྱ་པ་བཅིས་ནས་སྐས་”

ཐན་ཡོད་མེད་བརྟག་པ་ཏྲེ་དེའི་རིང་ལ་ཁ་ཆར་བབས་ནས་གནམ་”

གཤིས་གང་ན་སྐྱར་མའི་ཁོང་ཁྲག་བརྟན་པ་ཞེས་སྐས་ཐན་ཡོད་བར་”

བཤད། 鸛日。太阳在第24宿44度（公历3月25日左右）起九天为鸛（红咀鸦 八日，观察春旱有无，据说此期间如有雨，天凉，红咀鸦呕血，春旱。

507 ཤེ་མ་ཞག་བདུན། ཧི་སྐར་ཧེར་ལ་དང་ཅུ་ཆོད་ཧེར་

གཏིས་བྱི་མ་བཞི་པའི་ཆོས་གཏིས་སྐར་ནས་ཤེ་མ་ཞག་བདུན་བཅི།

དེའི་རིང་ལ་ཁ་ཆར་བབས་ན་དགྱང་ཐན་ཡོད་བར་བཤད། ཤེ་མ་ཤེ་

མ་ཞེས་པ་རྩངས་པས་སྒྲིག་པ་བ་བའི་དུས་དང་ཡང་པིང་གུར་ཕོ་མ་”

སྒྲིབས་པའི་དུས་སྐབས་རེད་ཅེས་བཤད་སྟེ་ལ་ཡོད། 鸛来日。太阳在第

25宿22度（公历4月2日左右）后七天为蜥蜴食蝎之期。亦为鸛鹰飞来之期，此期间如有雨为旱年。

མིང་གི་ནམ་གྲངས། 异名

508 ལྷ་སྐར། (?) སྐར་མ་ཐུ། དཔེར་ན། ཉིན་ཡང་

མཚན་པལྱིན་ལྷ་སྐར་ཤར། (2) བཟའ་ནམས་ཀྱི་ལྷ་ལམ་དུ་གནས་

པའི་སྐར་མ། དཔེར་ན། ལྷ་སྐར་ཉིར་པདུན། ལྷ་སྐར་ཚུ་ཚོད།

ལྷ་སྐར་ལྷ་སྐར་བ། ①星的总称。例：昼见星宿，犹如黑夜。②宿。外

于诸曜运行轨道上的星宿（恒星）。例：二十七宿。宿度，宿步。

509 ལྷ་སྐར་ཉིར་བདུན། བ་སྐར་དང་། བ་ཉི། མིན་

དུག སྐར་མ། མགོ ལག བཟས་ས། ལྷ། སྐག

མཚུ། གྱེ དཔོ། མེ་པལྱི། བླ་པ། ས་རི། ས་ག ལྷ་

མཚམས། མྱོན། ལྷ་པས། ཚུ་ཉིད། ཚུ་སྐད། ལྷ་པལྱིན།

མན་གྱེ། མན་གྱེ། ལྷ་པས་ཉིད། ལྷ་པས་སྐད། བཟ་གྱེ་པཅས་

རི་མར་མིག་ཤར་ན་བ་སྐར། བཅིག་ཤར་ན་བ་ཉི། ཉིར་དུག་ཤར་ན་

བཟ་གྱེ། 二十七宿。娄、胃、昂、毕、觜、参，井、鬼、柳、星、

张、翼、轸、角、亢、氐、房、心、尾、箕、斗、牛、虚、危、室、

壁，奎。在运算的数字中，零为娄，一为胃……二十六为奎。

510 ལྷ་སྐར་ཉེར་བརྒྱད། ལྷ་སྐར་ཉེར་བརྒྱད་ནང་གི་གྲུ་
བཞིན་མཐུར་བྱི་བཞིན་ཞེས་པ་སྐར་ན་ཉི་ཤུ་ཅ་བརྒྱད་འབུང་། འོན་
ཀྱང་ལྷ་སྐར་དེ་གཉིས་ལ་སྐར་ཁྱོན་ཡལ་བྱི་ཆུ་ཚད་དུག་ཏུ་ལས་མེད།
二十八宿。二十七宿之牛宿后加女宿为二十八宿，但这两宿共只占一
宿的弧长六十刻。

511 བ་སྐར། ལྷ་སྐར་ཉེར་བརྒྱད་གྱི་ནང་ཚན། གསལ་བའི་བུ་མ།
རྟ་ལྷན་མ། དབུ་བྱ་ཞེས་ཀྱང་བྱེད། 娄宿。二十八宿之一，其异名
有：光明女，乘马女，樨樨等。

512 རྩ་ཉེ། ལྷ་སྐར་གྱི་ནང་ཚན། གཤིན་ཇེ་མ། རྩལ་
མེའང་བྱེད། 胃宿。二十八宿之一。甚异名有：阎罗母，媚妇等。

513 རྩན་ཅུག ལྷ་སྐར་ཞིག དེ་ལ་མང་པོ་སྟེས། ཀའི་ཀ
མ་དུག་བུའང་བྱེད། 昂宿。二十八宿之一，其异名有：多生，迦底迦，
六母子（七姊妹星团）等。

514 ལྷ་ར་མ། ལྷ་སྐར་ཞིག་སྟེ་མི་ཇི་དང་། དལ་བའི་ལྷ་ལྷན་
མ། རྩེ་དབུའི་བདག་པོའང་བྱེད། 毕宿。二十八宿之一，其异名
有：犍牧，缓行天女，众生主等，

515 མགོ། ལྷ་སྐར་ཞིག་གི་མིང་། སྤལ་པོ། མགོ་སྟེས།
མི་དུགས་མགོ། སྤ་སྟེས་ཀྱང་བྱེད། 觜宿。二十八宿之一，其异名有

猪鬃，头生，鹿首，月生等，

516 ལག་པ། ལྷ་སྐར་ཞིག་གི་མིང་། ནག་མ། ཏག་མ། ཏག་
ལྷ་མ། དམག་དཔོན་དགྲའང་བེད། 参宿，二十八宿之一，其异
名有：妇，威猛女，狰狞女，将军敌等，

517 རྒྱལ་ས། ལྷ་སྐར་ཞིག་གི་མིང་། སྤྱན་མའི་ལྷ་མ།
ཤྱ་ལྷ་མ། ལྷ་སྤྱད་ཀྱང་བེད། 井宿。廿八宿之一，其异名有，施
财天女，鬼宿前等。

518 ལྷ་ས། ལྷ་སྐར་ཞིག་གི་མིང་། སྤྱན་མའི་ལྷ་ལྷན། སྤྱར་
ལྷན་མ། ལྷ་པ་པ། ཆེས་བྱེད་ཀྱང་གྲགས། 鬼宿。二十八宿之一，
其异名有，上师天，富女，成就，能满愿等，

519 སྐག་ ལྷ་སྐར་ཞིག་གི་མིང་། སྤྱ་གདེངས་ཅན་ལྷ་མ། ལྷ་འང་
བེད། 柳宿。二十八宿之一，其异名有：龙女，狐等。

520 མཚུ། ལྷ་སྐར་ཞིག་གི་མིང་། པ་མེས་ལྷ་སྤྱེས། ལྷན་
ངག་མཁན། ཏ་ཆེན་ཞེས་ཀྱང་གྲགས། 星宿。二十八宿之一，
其异名有。祖神生，诗人，大马等。

521 རྩ། ལྷ་སྐར་ཞིག་གི་མིང་། ཏ་ཆུང་། འཆ་བ། སྤྱེས་
པ་ཞེས་ཀྱང་བེད། 张宿。二十八宿之一，其异名有：小马、活、生、
等。

522 དཔ། ལྷ་སྐར་ཞིག་གི་མིང་ལྟེ། ཕྱི་མ། ཏི་མའི་ལྷ་

ལྷན། བླ་འང་བེར། 翼宿。二十八宿之一，其异名有：祖，日神，鸢等。

523 མེ་བཞི། ལྷ་སྐར་ཞིག་གི་མིང་ལྟེ། རིག་ཕྱིད་ཞེས་ཀྱང་

བེར། 参宿。二十八宿之一，其异名有：吠陀等。

524 རྒྱ་པ། ལྷ་སྐར་ཞིག་གི་མིང་ལྟེ། ཕྱིུ། ཕྱ་རྒྱ་

ཐྱ་བའི་ཐོག་མ་རྣམས་ཀྱང་རྒྱ་པའི་མིང་དུ་གྲགས། 角宿。二十八宿之一，其异名有：雉、鸛、首月等。

525 ལ་འི། ལྷ་སྐར་ཞིག་གི་མིང་ལྟེ། སྒྲིང་། ལྷ་འི་ལྷ་

མ། ལྷ་འི་དབང་ལུག། སྒྲིང་། ཞེས་ཀྱང་གྲགས། 亢宿。二十八宿之一，其异名有：卵，风天女，风自在，吉祥等。

526 ལ་ག། ལྷ་སྐར་ཞིག་གི་མིང་ལྟེ། སྒྲིང་སྒྲགས། བི་ལྷ་

ཁ། དབང་པོའི་ལྷ་ལྷན་ཡང་བེར། 氐宿。二十八宿之一，其异名有：卵壳，毘沙迦，具梵天等。

527 ལྷ་མཚམས། ལྷ་སྐར་ཞིག་གི་མིང་ལྟེ། ལག་མེར།

ཨ་བུ་རྒྱ་ལྷ། མཚམས་པོའི་ལྷ་འང་བེར། 房宿。二十八宿之一，其异名有：手指，阿耨罗达，亲和天等。

528 ལྷ་ན། ལྷ་སྐར་ཞིག་གི་མིང་ལྟེ། རིུ། གདུབ་ལ། ལྷ་

ལྷན་མཁའ་ཟེར། 心宿。二十八宿之一，其异名有：棋子，燭，具天女等。

529 ལྷ་པར། ལྷ་སྐར་ནིག་གི་མིང་རྟེ། ལྷ་མ། རྩ་བ་ཡང་
ལྷ་མ། 尾宿。二十八宿之一。又名曲肘，楔等。

530 ལུ་ལྷན་ཡང་བེར། ལུ་སྐར་ཞིག་གི་མིང་རྟེ། དྲེ། སྤག་པ། ལུ་
ལྷ་ལྷན་ཡང་བེར། 箕宿。二十八宿之一，其异名有：斗，脚骨，天汉
等。

531 རྩ་མདུད། རྩ་མདུད་ཞིག་གི་མིང་རྟེ། བྱ་བེ། ཡུལ། ལྷ་
 རྩ་མདུད་ལྷ་ལྷན་ཡང་བྱེད། 斗宿。二十八宿之一，其异名有鸡冠，供
 献，具众天等。

532 གྲུ་བཞིན། གྲུ་སྐར་ཞིག་གི་མིང་རྟེ། བྱ་སྟོ། འཕྲག་
བྱེད། བྱ་སྟོ་པོ་འདྲ་བོ་རེ། 牛宿。二十八宿之一，异其名有鸡胸，能
夺，笨波等。

533 ལྷ་པོ་ནི། ལྷ་སྐར་ཉིད་མགུང་གི་ནང་ཚན་ཞིག་ 女宿。

二十八宿之一。

534 མེན་གྲ། ལྷོ་སྐར་ཞིག་གི་མིང་རྟེ། དུ་མཇུག ནམ་
མཁོང་། སྒྱུ་བ་ལྡན་པ། སྒྲིག་སྤྱད་ཟེར། 虚宿。二十八宿之一，其
异名有：鸡尾，善见，得成女，绀上等。

535 མོན་ལྷ། ལྷ་སྒྲུང་ཞིག་གི་མིང་ལྟེ། རྒྱུ་ལྷ་མོ། ལྷ་ག་
ལྷ་ད། ལྷ་ས་མཚོག་ ལྷ་ས་མཚོ་དང་ལྷ་གྲུང་ཟེར། 危宿。二十八宿
之一，其异名有：水天女，绛下，胜闻，虚宿后等。

536 བྱ་མ་མ་སྟོང་། ལུ་སྒྲ་ཞིག་གི་མིང་རྟེ། སེ་སྟོང་། ལྷ་
མཆུ། ར་ཁྱི་ལྷ་མོ། གནས་མེད་ཟེར། 字宿。廿八宿之一，其异
名有：鵲上，鸟喙，山羊天女，处火等。

537 བྱ་མ་གཤིན། ལྷོ་རྒྱ་ཆེན་གྱི་སྐད་ཀྱི། སེ་མུང་། ཟ࿳
འཁོར་སྐད་ཀྱི་ཕྱི་རྩེ། 壁宿。廿八宿之一，其异名有：鹏下，小桶，籬，
等。

538 རྩ་མཉམས་ཀྱི། རྩ་མཉམས་ཀྱི་མིང་ལྟོ། བཅས་བཅི་ལྟོ།
 རྩ་མཉམས་ཀྱི་མིང་ལྟོ། 奎宿。廿八宿之一，其异名有：疗养
 天月，宏识等。

539 བར་སྐར་བརྒྱན། མིན་ཏུག་དང་། ལྷ་མ། མགོ་ལག
ནམས་ས། གུལ། སྐག་དང་བརྒྱན་ན། 东方七宿。昴、毕、觜、参、
井、鬼、柳。

540 ལྷ་སྐད་བུན། མུ་དང་། གི། དམ། མེ།
 བཞི། ནག་པ། ས་རི། ས་ག་ནྟམས་མ། 南方七宿。星、张、
 翼、轸、角、亢、氏。

541 ལྷ་མཚམས་བཅུ་གཉིས་། ལྷ་མཚམས་དང་། ལྷ་མཚམས་

ལྷ་མཚམས་། ལྷ་མཚམས་། ལྷ་མཚམས་། ལྷ་མཚམས་། ལྷ་མཚམས་། ལྷ་མཚམས་། ལྷ་མཚམས་།

西方七宿。房、心、尾、箕、斗、牛、女。

542 ལྷ་མཚམས་བཅུ་གཉིས་། ལྷ་མཚམས་དང་། ལྷ་མཚམས་། ལྷ་མཚམས་

ལྷ་མཚམས་། ལྷ་མཚམས་། ལྷ་མཚམས་། ལྷ་མཚམས་། ལྷ་མཚམས་། ལྷ་མཚམས་། ལྷ་མཚམས་།

北方七宿。虚、危、室、壁、奎、娄、胃。

543 ལྷ་མཚམས་བཅུ་གཉིས་། ལྷ་མཚམས་དང་། ལྷ་མཚམས་། ལྷ་མཚམས་

ལྷ་མཚམས་། ལྷ་མཚམས་། ལྷ་མཚམས་། ལྷ་མཚམས་། ལྷ་མཚམས་། ལྷ་མཚམས་། ལྷ་མཚམས་།

地七宿。毕、心、房、斗、牛、女、危。

544 ལྷ་མཚམས་བཅུ་གཉིས་། ལྷ་མཚམས་དང་། ལྷ་མཚམས་། ལྷ་མཚམས་

ལྷ་མཚམས་། ལྷ་མཚམས་། ལྷ་མཚམས་། ལྷ་མཚམས་། ལྷ་མཚམས་། ལྷ་མཚམས་། ལྷ་མཚམས་།

水七宿。虚、室、奎、尾、箕、参、柳。

545 ལྷ་མཚམས་བཅུ་གཉིས་། ལྷ་མཚམས་དང་། ལྷ་མཚམས་། ལྷ་མཚམས་

ལྷ་མཚམས་། ལྷ་མཚམས་། ལྷ་མཚམས་། ལྷ་མཚམས་། ལྷ་མཚམས་། ལྷ་མཚམས་། ལྷ་མཚམས་།

火七星。胃、鬼、昂、星、张、壁、氏。

546 ལྷ་མཚམས་བཅུ་གཉིས་། ལྷ་མཚམས་དང་། ལྷ་མཚམས་། ལྷ་མཚམས་

ལྷ་མཚམས་། ལྷ་མཚམས་། ལྷ་མཚམས་། ལྷ་མཚམས་། ལྷ་མཚམས་། ལྷ་མཚམས་། ལྷ་མཚམས་།

风七宿。角、井、鬼、亢、娄、角、井。

547 མིག་དམར་གྱི་མིང་། བག་ཤིས། མཁའ་སྤྱང་འཕྲོ།

ཏུ་སྟོང་སྟེས། གཞོན་ནུ། ཡན་ལག་དམར། ལུས་དམར་ཅན།
ས་སྟེས། ས་ལས་བྱུང་། སའི་བྱ། ཕྱིའ་ལྡན། རྩ་བེར་དགུ་
པ། རྩལ་འཕྲོ། 火星的异名：吉祥，天上行箕宿生，孺童，赤肢，
赤体，地生，从地出，地之子，有辐条，第九光，游行。

548 ལྷག་བའི་མིང་། མཁས་པ། རུལ་པའི་བྱ། སྐ་

བའི་བྱ། ལྷར་མ་སྟེས། ཆིམ་བྱེད་སྟེས། མཛའ་ལྷའི་གྲགས་པ།
རབ་དགའ། ལུས་གཅིག་པ། གསལ་ལྡན། གསེར་ལྡན། 水星
异名：智者，王子，月之子，毕宿生，鬼宿生，房宿友，大喜，一身，
具明、有金。

549 ལུར་བའི་མིང་། ལྷ་མཁན། གྲེ་སྟེས། བརུ་གཉིས་

འདྲ་འཕྲོ། ཉི་མའི་རིགས་སྟེས། མཐོ་རིས་སྟོབ། ལྷ་ཆོགས་
གཙུག་རྒྱ། བ་བརྟན་པ། དུཌྱེད་ལྡན། འབར་བ་ལྡན། སྐ་
ལྡན། དབྱངས་པདག མིག་ལྡན། མེ་བཞི་སྟེས། ལྷ་མཁས།
རྩའ་ལྡན། ཆིག་བདག འཛ་བྱེད། རིག་བྱེད་བདག ཤིན་རུ་
གསལ་བའི་གཙུང་། ལྷའི་བྲ་མ། 木星的异名：声明师，张宿生，
放十二光，日种生，得上生，髻华饰，七父，广慧，炽焰，智者，音主，
具眼，轸宿生，擅言辞，具钻，语主，能养，吠陀上，季明，天尚师。

550 བ་ལངས་གྱི་མིང་། དཀར་པ། ཡན་ལས་རུལ།

ངན་སྤང་བ། བཅུ་དྲུག་འད་ལྡན། ལྷན་དངགས་མཁན། དབྱངས་
བཅུ་པ། ཆིག་བརྒྱའི་དབང་། མཐུ་ལས་སྤྱེས། ལྷ་མེན་སྤྱ་མ།
ལྷ་མེན་བདག་པ། 金星的异名：太白、胜恶，离恶子，具十六光，
诗人，弟十韵，白话子，星宿生，阿修罗师，非天之主。

551 སྤུན་པའི་མིང་། དལ་བར་འགྲོ འཁྱེགག་འགྲོ།
མས་སྤུན་ཅན། རྒྱལ་མའི་བུ། རྩེས་སྤྱེས། ཉི་མའི་བུ། མི་
བཟང་མེག ཆངས་སྤྱེས། འད་བེར་བདུན་པ། གཤེན་རྩེ་བདག
上星的异名：徐行，曲行，青衣士，胜母之子，后生，太阳之子，丑
日，梵生，七光，阎罗主。

552 སྤྱ་གཅན་གྱི་མིང་། སྤྱིང་གསུམ་ནུམ་རྒྱལ། ཁམས་
གསུམ་ནུམ་རྒྱལ། སྤྱན་ལས་རྒྱལ། མཐོ་རིས་སྤང་བྱེད། ལུན་པ་
ཅན། བྱ་ཉི་ལས་སྤྱེས། སྤྱ་བ་བ། སྤྱ་བ་འཛོམས། སྤྱ་བའི་
དག། རྒྱ་རྒྱུ་ལ། ལམ་ནག བེང་གེ་མའི་བུ། ཉི་བར་ལར་
འགྲོ། གཟུང་མི་ན་བ་འཛིན། 罗喉的异名：胜三有，镇三界，
云中尊胜，照亮上界，暗者，胃宿生，食月，摧月，月敌，非天，黑
道，母狮之子，力引，执曜耳。

553 རྒྱལ་མེའི་མིང་། ལྷ་ཆོགས་མདོག་ཅན། མེག་སྤུན་
མདོག་ཅན། ལྷ་གཅན་མཐུག 劫火的异名：具多色，具眼药色，罗
喉尾。

554 ཏུ་བ་མཚུག་རིང་གི་མིང་། 𪛗𪛗。 𪛗𪛗་ལས་སྒྲེས།

གཙུག་ལུང་ཅན། མཚུག་ཕྱང་ཅན། ཕྱང་ཅན། 慧尾异名：𪛗都，
柳宿生、双辮，顶纓、尾纓，有穗。

555 རྩ་སྐྱེད་བརྩ་གཉིས། ཕྱི་བ། མྱང་། རྩྭག རྩས།

འབྲུག རྩྭ། ཏ། ལུག རྩེུ། བྱ། བྱ། བྱག་རྣམས་ས།
十二生肖，十二地支，子鼠、丑牛，寅虎、卯兔、辰龙、巳蛇、午马、
未羊、申猴、酉鸡、戌犬、亥猪。

556 རྩ་རྣམ་ཏུག་ཏུ། ཏུ་ནག་ལུགས་ལ་རྩ་བརྩ་གཉིས།

མིང་མེས་ལུགས་ཏུ་ལྟ་ཡི། དབང་ཐང་ཁམས་རེར་ཕྱ་དང་མེར།

མུར་བས་རྩ་རྣམ་ཏུག་ཏུ་འབྲུང་། རྩས་པའོ། 干支周。汉历以十二
地支与十天干组合为六十年的干支周。

557 ཕྱ་ཕྱ་ཏུག ཕྱི་བ་དང་། རྩྭག འབྲུག ཏ། རྩེུ།

ཕྱི་རྣམས་ས། 六阳年。子鼠、寅虎、辰龙、午马、申猴、戌犬。

558 མ་ཕྱ་ཏུག མྱང་དང་། རྩས། རྩྭ། ལུག བྱ།

ཕྱག་རྣམས་ས། 六阴年。丑牛、卯兔、巳蛇、未羊、酉鸡、亥猪。

559 མིང་བྱ། འདིར་འབྲུང་བ་ལ་ལྟ་བྱེ་བ་དང་། དེ་ལ་

ཕྱ་ཕྱ་གཉིས་སུ་བྱེ་བས་བརྩ་ཕྱང་ཀྱང་འབྲུང་བའི་ཕྱག་མ་མིང་ཕྱ་ནས་

- 569 འཇིན་བྱེད། མེ་བྱིའི་ལ། 能持，丙子年。
- 570 གཤང་ལྷག་ མེ་ལྷང་གི་ལ། 大自在，丁丑年。
- 571 འབྲུ་མང་། ས་ལྷག་གི་ལ། 多粒，戊寅年。
- 572 རྩོལ་ལྷན། ས་ཡིས་ལ། 沉迷，己卯年。
- 573 རྩམ་གཞོན། ལྷག་ས་འབྲུག་ལ། 镇伏，庚辰年。
- 574 རྩ་མཚེག་ ལྷག་ས་ལྷལ་ལ། 超群，辛巳年。
- 575 རྩ་ཚེགས། རྩ་རྩའི་ལ། 众杂，壬午年。
- 576 རྩ་མ། རྩ་ལྷག་ལ། 太阳，癸未年。
- 577 རྩ་རྩལ་བྱེད། རྩང་རྩལ་ལ། 救日，甲申年。
- 578 ས་རྩྭང་། རྩང་བྱའི་ལ། 护国，乙酉年。
- 579 མི་ཟད། མེ་བྱིའི་ལ། 不尽，丙戌年。
- 580 ཐམས་ཅད་འདུལ། མེ་ཕག་གི་ལ། 普化，丁亥年。

- 581 གྲུན་འཇིན། ས་བྱིའི་ལ། 遍持，戊子年。
- 582 འགལ་བ། ས་སྐང་གི་ལ་ལའང་། 违越，巳丑年。
- 583 རྣམ་འབྱུང། ལྷགས་རྟལ་ལ། 仪态，庚寅年。
- 584 བོང་བྱ། ལྷགས་ལོས་ལ། 行健，辛卯年。
- 585 ཉགའ་བ། ལྷ་འབྱུག་ལ་ལའང་། 欣悦，壬辰年。
- 586 རྣལ་ཁྱུལ། ལྷ་སྐུལ་ལ་ལའང་། 尊胜，癸巳年。
- 587 ཁྱུལ་བ། ཤིང་རྟའི་ལ་ལའང་། 胜利，甲午年。
- 588 སྦྱིས་བྱེད། ཤིང་ལྷག་ལ་ལའང་། 致醉，乙未年。
- 589 གནོང་ངན། མི་སྦྱིལ་ལ་ལའང་། 丑颜，丙申年。
- 590 གསེར་འབྱུང་། མི་བྱ་ལ། 金种，丁酉年。
- 591 རྣམ་འབྱུང་། ས་བྱིའི་ལ། 悬垂，戊戌年。
- 592 སྦྱར་བྱེད། ས་ཕག་ལ་ལའང་། 致变，己亥年。
- 593 གྲུན་ལྡན། ལྷགས་བྱིའི་ལ། 具备，庚子年。

- 594 འཕར་བ། ལྷགས་སྒང་ལ། 超升，辛丑年。
- 595 དགེ་བྱེད། ལུ་ལྷག་ལ། 致善，壬寅年。
- 596 མཛེས་བྱེད། ལུ་ལྷག་ལ། 致美，癸卯年。
- 597 ཁྲ་མ། ཤིང་འབྱུག་ལ། 忿怒母，甲辰年。
- 598 ལྷ་ཚོགས་དབྱིག་ ཤིང་སྒྲུལ་ལ། 杂宝，乙巳年。
- 599 རྒྱལ་གཞོན། མེ་རྒྱུ་ལ། 威摄，丙午年。
- 600 རྒྱུ། མེ་ལྷག་ལ། 猕猴，丁未年。
- 601 ལྷ་རྒྱུ། ས་རྒྱུ་ལ། 木曜，戊申年。
- 602 རྒྱུ་ལ། ས་ལྷག་ལ། 温文，己酉年。
- 603 ལྷ་རྒྱུ་ལ། ལྷགས་ལྷག་ལ། 共通，庚戌年。
- 604 འགལ་བྱེད། ལྷགས་ལྷག་ལ། 致违，辛亥年。
- 605 ལྷ་རྒྱུ་ལ། ལྷ་ལྷག་ལ། 纲维，壬子年。

- 606 འག་མེད། ལུ་ཁྲུང་ལོ་ལོ་ལོ། 无忌，癸丑年。
- 607 གྲུག་དགའ། རིང་རྒྱལ་ལོ་ལོ། 庆喜，甲寅年。
- 608 རྩིན་པ། རིང་ཨོམ་ལོ་ལོ་ལོ། 罗刹，乙卯年。
- 609 མེ། མེ་འབྲུག་ལོ་ལོ་ལོ། 炎火，丙辰年。
- 610 དམར་མེར་ཅན། མེ་ལྷལ་ལོ་ལོ་ལོ། 金黄，丁巳年。
- 611 དུས་ཀྱི་པ་ཉ། བ་རྟའི་ལོ་ལོ་ལོ། 信使，戊午年。
- 612 རྟན་གྲུབ། བ་ལུག་ལོ་ལོ་ལོ། 义成，己未年。
- 613 འག་པ། ལྷགས་ལྷལ་ལོ་ལོ་ལོ། 猛烈，庚申年。
- 614 ལྷོ་ངན། ལྷགས་བྱའི་ལོ་ལོ་ལོ། 恶心，辛酉年。
- 615 ར་ཆེན། ལུ་བྱའི་ལོ་ལོ་ལོ། 巨鼓，壬戌年。
- 616 འག་ལྷག ལུ་པག་ལོ་ལོ་ལོ། 呕血，癸亥年。
- 617 མིག་དམར། རིང་བྱའི་ལོ་ལོ་ལོ། 炎感，甲子年。

618 第 五 章 第 五 節 忿怒明王，乙丑年。

619 ཟ࿳་ལ། མི་རྒྱལ་གྱི་ལོ་ལོ་ལོ་ལོ། 終尽，丙寅年。

620 ཉ་སྐར་ཁྱི་རྩ་བ་བཅུ་གཉིད། སྐ་ལ་ཉ་ཁྱི་ལ་རྩ་བ་

[illegible]

1. 鬚, 2. 鬼, 3. 星, 4. 翼, 5. 角, 6. 氐, 7. 心, 8. 箕, 9. 午, 10. 室, 11. 婁, 12. 昴。这是印度传来的算法, 藏族古代所用的名称与起止与之有所不同。

621 མཚུ་མྱེ། རྩ་མྱེ་པུ་གཉིས་པའི་པུ་དྲུག་ནས་མྱེ་བ་
དང་པའི་པུ་ལྔའི་བར་ལ་མཚུ་མྱེ་བྱེད། 星宿月。夏历十二月十六至
正月十五，望在星宿。

622 དཔྱ་སྒྲི། ཉམ་ཆ་དང་པོའི་བཅུ་གྲག་ནས་གཉིས་པའི་
བཅུ་གྲའི་བར་དཔྱ་སྒྲི་ཟེར་དོན། ཆ་བ་ཉ་ཚུས་ཀྱིས་ལྷ་དཔྱ་དང་ཆ་

བ་གཉིས་པལ་ཆེར་འགྲོགས་པས་ན་དེ་ལྟར་བཟོད། 翼宿月。夏历正月十六至二月十五，望在翼宿。

623 ནག་པ་སྐ་བ། ཉར་སྐ་གཉིས་པའི་ཆེས་བཅུ་དྲུག་ནས་གསུམ་པའི་ཆེས་བཅུ་ལྗེ་བར་དུ་ནག་སྐ་བ་ཟེར། སྐ་བ་ཉ་གུས་དུས་སུ་ནག་པ་དང་སྐ་བ་གཉིས་པལ་ཆེར་འགྲོགས་པས་ན་དེ་ལྟར་བཟོད། 角宿月。夏历二月十六至三月十五，望在角宿。

624 ས་ག་སྐ་བ། ཉར་སྐ་གསུམ་པའི་བཅུ་དྲུག་ནས་བཞི་པའི་བཅུ་ལྗེ་བར་ས་ག་སྐ་བ་ཟེར། 氏宿月。夏历三月十六至四月十五，望在氏宿。

625 སྤྲུལ་སྐ་བ། ཉར་སྐ་བཞི་པའི་བཅུ་དྲུག་ནས་ལྔ་པའི་ཆེས་བཅུ་ལྗེ་བར་སྤྲུལ་སྐ་བ་ཟེར། 心宿月。夏历四月十六日至五月十五，望在心宿。

626 རྩ་སྤྲུལ་སྐ་བ། ཉར་སྐ་ལྔ་པའི་བཅུ་དྲུག་ནས་དྲུག་པའི་བཅུ་ལྗེ་བར་རྩ་སྤྲུལ་ཅན་གྱི་སྐ་བ་ཟེར། 箕宿月。夏历五月十六至六月十五，望在箕宿。

627 གྲོ་བཞིན་སྐ་བ། ཉར་སྐ་དྲུག་པའི་བཅུ་དྲུག་ནས་བདུན་པའི་བཅུ་ལྗེ་བར་དུ་གྲོ་བཞིན་སྐ་བ་ཟེར། 牛宿月。夏历六月十六至七月十五，望在牛宿。

628 བྱམས་ཆུ། ཉེ་ར་ཆུ་བདུན་པའི་བཅུ་དྲུག་ནས་བཅུ་དྲུག་པའི་བཅུ་ལྔའི་བར་དུ་བྱམས་ཆུ་ཆུ་བ་བྱེད། 室宿月。夏历七月十六至八月十五，望在室宿。

629 བ་སྐར་ཆུ་བ། ཆུ་བ་བཅུ་དྲུག་པའི་བཅུ་དྲུག་ནས་དགུ་བའི་བཅུ་ལྔའི་བར་ལ། བ་སྐར་ཆུ་བ་བྱེད། 娄宿月。夏历八月十六至九月十五，望在娄宿。

630 མྱིན་ཏུག་ཆུ་བ། ཉེ་ར་ཆུ་དགུ་པའི་བཅུ་དྲུག་ནས་བཅུ་དྲུག་པའི་བཅུ་ལྔའི་བར་ལ་མྱིན་ཏུག་ཆུ་བ་བྱེད། 昂宿月。夏历九月十六至十月十五，望在昂宿。

631 མགོ་ཆུ་བ། ཉེ་ར་ཆུ་བཅུ་པའི་བཅུ་དྲུག་ནས་བཅུ་གཅིག་པའི་བཅུ་ལྔའི་བར་ལ་མགོ་ཆུ་བ་བྱེད། 觜宿月。夏历十月十六至十一月十五，望在觜宿。

632 རྒྱལ་ཆུ། ཉེ་ར་ཆུ་བཅུ་གཅིག་པའི་བཅུ་དྲུག་ནས་བཅུ་གཉིས་པའི་བཅུ་ལྔའི་བར་དུ་རྒྱལ་ཆུ་བ་ཡིན། 鬼宿月。夏历十一月十六至十二月十五，望在鬼宿。

633 མ་ཇིག་པའི་ཆུ་བ། ཉི་མས་ཆུ་མེན་གྱི་ཁྱིམ་ལྷན་པའི་ཆུ་བའམ་ཉེ་ར་ཆུ་བཅུ་གཉིས་པའི་མིང་ལ། 元明月。太阳在摩羯宫之月或夏历十二月。

634 འཇུ་བྱེད་རྒྱ་བ། ཉི་མས་བུམ་པའི་ཁྱིམ་སྤྱད་པའི་རྒྱ་

བའམ་རྟ་ར་རྒྱ་དང་པའི་མིང་། 行月。太阳在宝瓶宫之月或夏历正月。

635 རྩམ་ཤེས་རྒྱ་བ། ཉི་མས་རྩ་ཁྱིམ་སྤྱད་པའི་རྒྱ་བའམ་རྟ་

རྒྱ་གཉིས་པའི་མིང་། 识月。太阳在双鱼宫之月或夏历二月。

636 མིང་གཟུགས་རྒྱ་བ། ཉི་མས་ལུག་ཁྱིམ་སྤྱད་པའི་རྒྱ་

བའམ་རྟ་ར་རྒྱ་གསུམ་པའི་མིང་། 名色月，太阳在白羊宫之月或夏历三月，

637 རྩེ་མཆེད་རྒྱ་བ། ཉི་མས་ཐང་ཁྱིམ་སྤྱད་པའི་རྒྱ་བའམ་

རྟ་ར་རྒྱ་བཞི་པའི་མིང་། 六处月。太阳在金牛宫之月或夏历四月。

638 རེག་བ་རྒྱ་བ། ཉི་མས་འབྲིག་ཁྱིམ་སྤྱད་པའི་རྒྱ་བའམ་

རྟ་ར་རྒྱ་ལྔ་པའི་མིང་། 触月。太阳在双子宫之月或夏历五月。

639 ཆེར་བའི་རྒྱ་བ། ཉི་མས་ཀུན་པའི་ཁྱིམ་སྤྱད་པའི་རྒྱ་

བའམ་རྟ་ར་རྒྱ་དྲུག་པའི་མིང་། 受月。太阳在巨蟹宫之月或夏历六月。

640 བྱེད་བའི་རྒྱ་བ། ཉི་མས་སེང་ཁྱིམ་སྤྱད་པའི་རྒྱ་བའམ་

རྟ་ར་རྒྱ་བདུན་པའི་མིང་། 爱月。太阳在狮子宫之月或夏历七月。

641 ལེན་པའི་ཟླ་པ། ཧི་མས་བུ་མའི་ཁྱིམ་སྤྱད་པའི་ཟླ་པའམ་
 ཉྱར་ཟླ་པ་བྱུང་པ་ལ། 取月。太阳在室女宫之月或夏历八月。

642 སྤྱིད་པའི་ཟླ་པ། ཧི་མས་སྤང་ཁྱིམ་སྤྱད་པའི་ཟླ་པའམ་
 ཉྱར་ཟླ་པ་བྱུང་པ་ལ། 有月。太阳在秤宫之月或夏历九月。

643 རྩེ་པའི་ཟླ་པ། ཧི་མས་རྩེག་ཁྱིམ་སྤྱད་པའི་ཟླ་པའམ་
 ཉྱར་ཟླ་པ་བྱུང་པ་ལ། 生月。太阳在天蝎宫之月或夏历十月。

644 ཇ་ཤི་ཟླ་པ། ཧི་མས་གཞུ་ཁྱིམ་སྤྱད་པའི་ཟླ་པའམ་ཉྱར་
 ཟླ་པ་བྱུང་གཅིག་པ་ལ། 老死月。太阳在人马宫之月或夏历十一月。

645 གཏི་ཐུག་ཟླ་པ། མཆུ་ཟླ་ལ། རྡོ་རྗེ་མཁའ་འགྲུའི་
 རྒྱུད་མགས་གཏི་ཐུག་ཟླ་པ་ཟེར། 痴月。即星宿月，密典用语。

646 བཟང་པོའི་ཟླ་པ། དཔ་ཟླ་ལ། རྡོ་རྗེ་མཁའ་འགྲུའི་
 རྒྱུད་མགས་ནས་བཟང་པོའི་ཟླ་པ་ཟེར། 善月。即糞宿月，密典用语。

647 ལྷ་མཚན་གཤི་ཟླ་པ། ནག་ཟླ་ལ། རྡོ་རྗེ་མཁའ་འགྲུའི་
 རྒྱུད་མགས་ནས་ལྷ་མཚན་ཟླ་པ་ཞེས་བཟོད། 超群月。即角宿月，密典
 用语。

648 རྩས་ཐལ་གྱི་ཟླ་བ། ས་ག་ཟླ་བ་ལ། རྩ་ཐལ་མཁའ་

འགྲུའི་རྒྱུད་སྐགས་ནས་རྩས་ཐལ་གྱི་ཟླ་བ་ཞེས་བརྗོད། 龟月。即氏宿月，密典咒语。

649 རྩ་ཕྱིན་གྱི་ཟླ་བ། རྩ་ཕྱིན་ཟླ་བ་ལ། རྩ་ཕྱིན་མཁའ་

འགྲུའི་རྒྱུད་སྐགས་ནས་རྩ་ཕྱིན་གྱི་ཟླ་བ་ཟེར། 摩羯月。即心宿月，密典咒语。

650 རྩ་ག་ས་མའི་ཟླ་བ། རྩ་ག་ས་མའི་ཟླ་བ་ལ། རྩ་ག་ས་མའི་མཁའ་

འགྲུའི་རྒྱུད་སྐགས་ནས་རྩ་ག་ས་མའི་ཟླ་བ་ཞེས་བརྗོད། 觜月。即箕宿月，密典咒语，

651 རྩ་བའི་ཟླ་བ། རྩ་བའི་ཟླ་བ་ལ། རྩ་བའི་མཁའ་

འགྲུའི་རྒྱུད་སྐགས་ནས་རྩ་བའི་ཟླ་བ་ཟེར། ས་ཟླ་ཞེས་པ་འང་སྟེང་། 癸痕月即牛宿月。密典咒语。

652 འབྲུག་པའི་ཟླ་བ། འབྲུག་པའི་ཟླ་བ་ལ། འབྲུག་པའི་མཁའ་

འགྲུའི་རྒྱུད་སྐགས་ནས་འབྲུག་པའི་ཟླ་བ་ཟེར། 室月，即室宿月，密典咒语。

653 འཇོ་བའི་ཟླ་བ། འཇོ་བའི་ཟླ་བ་ལ། འཇོ་བའི་མཁའ་

འགྲུའི་རྒྱུད་སྐགས་ནས་འཇོ་བའི་ཟླ་བ་ཞེས་བརྗོད། 荣月。即娄宿月，密典咒语。

654 མི་ལམ་གྱི་ཟླ་བ། མིན་ཏུག་ཟླ་བ་ལ། རྩ་ཇེ་གདན་
བཞིའི་རྒྱུད་སྐགས་ནས་མི་ལམ་གྱི་ཟླ་བ་ཞེས་གསུངས། 梦月。即昴宿
月，密典用语。

655 སའི་དབང་ལྷུག་གི་ཟླ་བ། མགོ་ཟླ་བ་ལ། རྩ་ཇེ་
མཁའ་འགྲོའི་རྒྱུད་དང་། གདན་བཞི་ལས་སའི་དབང་ལྷུག་གི་ཟླ་བ་
ཟེར། 君月。即觜宿月，密典用语。

656 འཕེལ་བའི་ཟླ་བ། རྒྱལ་ཟླ་ལ། རྩ་ཇེ་མཁའ་འགྲོའི་
རྒྱུད་སྐགས་ནས་འཕེལ་བའི་ཟླ་བ་ཟེར། 盈月。即鬼宿月，密典用语。

657 དཀར་ཐུབ་ཟླ་བ། རྩ་ཟླ་དང་པོའི་མིང་། 苦行月。
夏历正月。

658 ཆེ་འབྱུལ་ཟླ་བ། རྩ་ཟླ་དང་པོའི་མིང་། 神变月。
夏历正月。

659 འབྲས་ལྗན་གྱི་ཟླ་བ། རྩ་ཟླ་གཉིས་པོའི་མིང་།
果月。夏历二月。

660 འཕྲ་ཟླ་བ། དཔ་ཟླ་བའི་མིང་། 翼宿月。

661 ལྷ་ཟླ། རྩ་ཟླ་གསུམ་པོའི་མིང་། 蜜月。夏历二月。

662 མིང་གྲུབས་སྐྱ་བ། ཉེ་མ་གསུམ་པའི་མིང་། 扰意月。

夏历三月。

663 འདྲིང་བྱས་སྐྱ། ཉེ་མ་གསུམ་པའི་མིང་། 情欲月。

夏历三月。

664 ཐུས་བྱེད་སྐྱ་བ། ཉེ་མ་གསུམ་པའི་མིང་། 醉迷

月。夏历三月。

665 འི་ཞིམ་ལྷན་གྱི་སྐྱ་བ། ཉེ་མ་གསུམ་པའི་མིང་།

香月。夏历三月。

666 མེ་རྟག་ལྷན་བའི་སྐྱ་བ། ཉེ་མ་པའི་མིང་།

花月。夏历四月。

667 ལྷ་ཕྱི་བསྐྱེད་བའི་སྐྱ་བ། ཉེ་མ་པའི་མིང་།

酿蜜月。夏历四月。

668 ལྷ་བྱེད་གྱི་སྐྱ་བ། ཉེ་མ་པའི་མིང་། 致成月。

夏历四月。

669 འདྲིང་འཕེལ་གྱི་སྐྱ་བ། ཉེ་མ་ལྷ་པའི་མིང་།

欲旺月。夏历五月。

670 ལྷ་བྱེད་གྱི་སྐྱ་བ། ཉེ་མ་ལྷ་པའི་མིང་། 致净

月。夏历五月。

671 རེས་ཕྱིན་གྱི་ཟླ་ལ། ཉུང་ཟླ་ལྔ་པའི་མིང་། 定灼月。
夏历五月。

672 གཙང་མཐི་ཟླ་ལ། ཉུང་ཟླ་དྲུག་པའི་མིང་། 洁净月。
夏历六月。

673 རྒྱལ་མཐི་ཚེད་ལྗན་ཟླ་ལ། ཉུང་ཟླ་བདུན་པའི་
མིང་། 天冠月。夏历七月。

674 སྤྱན་བཟང་ཅན་གྱི་ཟླ་ལ། ཉུང་ཟླ་བརྒྱད་པའི་
མིང་། 锦云月。夏历八月。

675 རྩེད་ལྗན་གྱི་ཟླ་ལ། ཉུང་ཟླ་བརྒྱད་པའི་མིང་། 财月。
夏历八月。

676 ལྷ་མཚན་གྱི་ཟླ་ལ། ཉུང་ཟླ་བརྒྱད་པ། 牯主
月。夏历八月。

677 བཟང་ཟླ། ཉུང་ཟླ་བརྒྱད་པའི་མིང་། 佳月。夏历八月。

678 བ་སྐང་རྒྱང་གི་ཟླ་ལ། ཉུང་ཟླ་བརྒྱད་པའི་མིང་།
轻月。夏历八月。

679 ལྟ་མཐི་ཟླ་ལ། ཉུང་ཟླ་དགུ་པ་ལ། 观贵月。夏
历九月。

680 རྩི་ཐོག་ཟླ་བ། ཉུང་ཟླ་དགུ་པ་ལ། 果月。夏历九月。

681 ཉུང་ཟླ་དགུ་པ་ལ། ཉུང་ཟླ་དགུ་པ་ལི་མིང་། 戏月。夏
历九月。

682 ཟླ་དབྱེད་ལ་ཟླ་བ། ཉུང་ཟླ་དགུ་པ་ལི་མིང་། 歌月。
夏历九月。

683 རྩི་མ་ཅན་གྱི་ཟླ་བ། ཉུང་ཟླ་དགུ་པ་ལི་མིང་།
牝马月。夏历九月。

684 མང་བོ་འཛིན་གྱི་ཟླ་བ། ཉུང་ཟླ་བཅུ་པ་ལི་མིང་།
多持月。夏历十月。

685 ལ་ག་སྟེས་ཟླ། ཉུང་ཟླ་བཅུ་པ་ལི་མིང་། 氏宿生月。
夏历十月。

686 མག་ལས་སྟེས་ཟླ། ཉུང་ཟླ་བཅུ་པ་ལི་མིང་། 猪宿生
月。夏历十月。

687 ཆེན་ཁྱེད་གྱི་ཟླ་བ། ཉུང་ཟླ་བཅུ་གཅིག་པ་ལི་མིང་།
能满月。夏历十一月。

688 རི་དྲགས་མག་ལི་ཟླ་བ། ཉུང་ཟླ་བཅུ་གཅིག་པ་ལི་
མིང་། 鹿头月。夏历十一月。

- 689 རྒྱལ་ཟླ། རྟ་ར་ཟླ་བ་རུ་གཉིས་པ་ལ། 能月。夏历十二月。
- 690 ལྷག་ཟླ། རྟ་ར་ཟླ་དང་པ། 虎月，寅月。夏历正月。
- 691 ཨོས་ཟླ། རྟ་ར་ཟླ་གཉིས་པ། 兔月，卯月。夏历二月。
- 692 འབྲུག་ཟླ། རྟ་ར་ཟླ་གསུམ་པ། 龙月，辰月。夏历三月。
- 693 ལྟལ་ཟླ། རྟ་ར་ཟླ་བཞི་པ། 蛇月，巳月。夏历四月。
- 694 རྟ་ཟླ། ཨོ་སྐར་གྱི་དབང་དུ་བྱས་ན་རྟ་ར་ཟླ་ལྟ་བུ། མ་
སྐར་གྱི་དབང་དུ་བྱས་ན་མཆུ་ཟླ། 马月，午月。按十二地支计算为夏
五月，按望宿计算为星宿月。
- 695 ལྷག་ཟླ། རྟ་ར་ཟླ་དྲུག་པ། 羊月，未月。夏历六月。
- 696 རྩེལ་ཟླ། རྟ་ར་ཟླ་བདུན་པ། 猴月，申月。夏历七月。
- 697 ལྷ་ཟླ། རྟ་ར་ཟླ་བརྒྱད་པ། 鸡月，酉月。夏历八月。
- 698 རྩི་ཟླ། རྟ་ར་ཟླ་དགུ་པ། 狗月，戌月。夏历九月。
- 699 ལག་ཟླ། རྟ་ར་ཟླ་བརྒྱ་པ། 猪月，亥月。夏历十月。

700 བྱི་ཟླ། ཉུང་ཟླ་བཅུ་གཅིག་པ། 鼠月，子月。夏历十一月。

701 ཟླ་བ་ཟླ། ཉུང་ཟླ་བཅུ་གཉིས་པ། 牛月，丑月。夏历十二月。

702 གྲངས་གནས། གྲངས་ཀྱི་གནས་ཏུ་ག་ཅུ་ཡོད་དེ།

1 གཅིག 2 བཅུ། 3 བརྒྱ། 4 ལྔ་བ། 5 བེ། 6 རབུམ།

7 ས་ཡ། 8 བྱི་བ། 9 ཏུང་ལུང་ཉི་དགུ་པ་རེ་རེ་ནས་བརྩིས་པས་

ཀྱང་བའི་གྲངས་གནས་དགུ་དང་། 10 བེར་རབུམ། 12 བྲག་མིག

14 རབ་བཟམ། 16 གཏམས། 18 དཀྱིགས། 20 མི་རབུགས།

22 རྩད་རབྱིན། 24 ཟང་རྩན། 26 རྟོད་རྩན། 28 མཐའ་

ལྔ་བ། 30 ལྷ་རིག 32 རོད་མཛེས། 34 དྲོད་པ་པོ།

36 རེགས་རབྱིན། 38 ལྷགས་རྟོ། 40 རབྱིང་རུལ། 42 ལྷ་

རྟགས། 44 ལྷ་བས་རལ་པ། 46 བརྟེས། 48 ལྷ་ཕྱང་།

50 ལྷ་བས་མིག 52 རབུམས་བ། 54 ལྷ་རྩ། 56 དགའ་བ།

58 བཏང་ལྷ་མས་ཉི་ཉེར་ལྷ་པོ་ཆེན་པོ་དང་བཅས་གཉིས་རེ་བརྩིས་པས་

ལྷ་བཅུ་དང་དེའི་ལྷ་དང་། 60 གྲངས་མེད་མ་སྟེ་གཅིག་བསྒྲན་པས་

ཏུ་ག་ཅུ་འོ། 六十数日。1. 一，2. 十，3. 百，4. 千，5. 万，6. 亿

(十万) 7. 兆 (百万)，8. 京、俱胝(千万)，9. 梯(万万)，以上九位为单名数，以下为叠数，即每一个数名上再加一“大”字，为其十倍，10.

阿庚多, 11. 入阿庚多, 12. 那由陀, 13. 大那由陀, 14. 钵罗庚多, 16. 矜羯罗, 18. 频婆罗, 20. 阿閼婆, 22. 毗婆呵, 24. 嚧蹭伽, 26. 婆喝那, 28. 地致婆, 30. 醯都, 32. 羯腊婆, 34. 印达罗, 36. 三摩钵耽, 38. 揭底, 40. 拈伐罗闍, 42. 姥达罗, 44. 跋兰, 46. 嚧若, 48. 毗步多, 50. 跋罗揞, 52. 慈, 54. 悲, 56. 喜, 58. 舍, 60. 止于无数。参见703, 705条。

703 བྱལ་པའི་གྲངས་ཀྱི་འབྲུར་ཁྱད་ཡོད་

པའི་གྲངས་གནས་ཆེ་ཆུང་གཉིས་ཀྱི་ཆེ་པའི་མིང་དེ་ཆུང་པའི་མིང་གི་
མཐར་ཆེན་པོ་ཞེས་པ་པདྨ་གས་ནས་བྱང་པ་ནམས་དཔེར་ན་ཐེར་འབྲུམ་
དང་ཐེར་འབྲུམ་ཆེན་པོ། ཞེས་པ་ལྟ་བུ། 叠数。自十万万位以上

的连续数位名称, 常加大字其前, 造成大数位名, 如十阿庚多名大阿庚多, 此等相续两数, 即称叠数。参见702条。

704 གྲངས་མེད་ཐ་མ། གྲངས་གནས་དྲུག་ཅུ་པ་པདྨ་སྟོ་མས་

ཆེན་པོ་པཅུ་ལ་གྲངས་མེད་ཐ་མ་ལྟེ་རང་གི་གོང་ན་དྲུག་ཅུའི་གནས་
གཞན་མེད་པས་ན་གྲངས་མེད་ཅེས་བརྗོད་པ་མ་གཏོགས་གྲངས་གཏན་
ནས་མེད་པར་བྱས་པ་མ་ཡིན་ནོ། 无数。数目的第六十位 (即最后一
位) 之名称。并非其上再无更大的数目。

705 རྒྱུང་པའི་གྲངས་ཀྱི་གཅིག་གནས་ནས་དྲུང་ཕྱར་གནས་

ཀྱི་པར་དུ་ཡོད་པའི་གྲངས་གནས་ས་སའི་མིང་ཆང་མ་རྒྱུང་པ་ཡིན་པས་
ན་དེ་ལྟར་བེད། གྲངས་གནས་དང་ཁྱེད་པའི་གྲངས་ཀའི་ཐད་ལའང་
སྟོས། 孤数。自个位至“梯”(万万)位止。各个数位名称均独立不同,

故与叠数相对称为孤数。参见702条。

706 གཅིག་གི་མིང་། རི་ཕོང་ཅན། ལྷ་པ། གཟུགས།

འོད་དྲུང་ཅན། རང་བཞིན། 一的异名。玉兔，月亮，形体，白光者(月亮)，自性。

707 གཉིས་ཀྱི་མིང་། ཟུང་། མིག ལག་པ། མཆོ་

མ། ཐབས་ཤེས། བསྐྱེད་པ། འཕྲིག་པ། གཤེན་ཇི། 二的异名。双、眼、手、双生，方便智慧。(太阳)运行。交媾，阎罗。

708 གསུམ་གྱི་མིང་། འཇིག་རྟེན། ཚ་པ། རྩེ་མ།

མེ། ཡན་ཏན། སྤྱིད་པ། 三的异名。世间，灼热，戟尖，火，功德。

709 བཞིའི་མིང་། ཁྱ་མཆོ། ཁྱ་པ། རིག་བྱེད།

བདུད། རྩེ་པ། ཁྱ་གཏེར། ཟུང་ལྗན། 四的异名。海，河，明论，魔，部，水藏(海)，双双。

710 ལཱིའི་མིང་། འདོད་ཡན། ཉེར་སྤྱོད། དབང་པ།

མདའ། སྤང་པ། འཕྱུང་བ། 五的异名。欲乐，享用，根，箭，蕴，(五)行。

711 རྒྱལ་གི་མིང་། རྩ། འབྲོ་པ། དུས། མཚམས།

རྒྱུ། བཟང་པ། སྤྱོད་པ། 六的异名。味，众生。时间，季节，

庄严，(六味)良药，味。

712 བདུན་གྱི་མིང་། རིན་ཆེན། ས་འཛིན། ཐུབ་པ།

རི་པ། སྒྲིང་། དྲང་སྤང་། གཟའ། ཏ། 七的异名。珍宝，持地(山)，能仁，山，洲、仙人，曜，马。

713 བརྒྱད་གྱི་མིང་། བག་ཤིས། ལྷ། རྩ། གདེངས་

ཅན། རྣ་། རྣ་ལྷ། དབྱེག ལྷ་འགྲ། རྩལ། 八的异名。吉祥，神，龙，蛇冠(龙之别名)，财，财神，财物，腹行(蛇)，蛇。

714 དབྱུའི་མིང་། ཅ། སྒྲིན་པ། ཐུ་ག གཏེར།

九的异名。脉，罗刹，孔穴，库。

715 བརྒྱའི་མིང་། སྒ་པ། སྒ་སྒྲག འཁྱར་བ།

ཐུགས། འཇུག་པ། སྒྲ་བས། སྒར་མ། དགེ་བ། 十的异名。忿怒明王，声响，圆满，方，入(遍入天)，力，手指，善。

716 བརྒྱ་གཅིག་གི་མིང་། བདེ་བྱེད། བདེ་འབྱུང་།

དབང་ཕུག དག་པ། བྱེད་པ། འཕྲག་བྱེད། 十一的异名。能安(大自在天的异名)，乐源(大自在天的异名)，自在天，勇武(大自在天的异名)，作用神(历算)，能夺(大自在天的异名)。

717 བརྒྱ་གཉིས་གྱི་མིང་། ཉི་མ། ཉེན་འབྲེལ། བྱིས།

ལྷེ་མཆོད། 十二的异名。太阳，缘起，(太阳十二)宫，(内外六)处。

718 བརྩ་གསུམ་གྱི་མིང་། རྫོད་པ། ལུས་མེད།

ལྷུས་བྱེད། ལྷ་ཆོགས། གདུགས་རིམ། 十三的异名。贪欲，无身，能醉，种种，华盖的层次。

719 བརྩ་བཞིའི་མིང་། སྤྱད་པ། ཡིད། མ་རྩ།

ཤེད་བྱ། 十四的异名。有，心意(有情)，初人，人类。

720 བརྩ་ལྔའི་མིང་། ཆེས། ཉིན་ཞག 十五的异名。太阴，日夜。

721 བརྩ་བྱུག་གི་མིང་། མི་བདག རྒྱལ་པོ། ཆ་ཤས།

十六的异名。人主，国王，部分(月亮)，

722 བརྩ་བརྒྱད་གྱི་མིང་། ཉེས་པ། སྦྱོན། ཁམས།

十八的异名。过错，缺陷，界。

723 ཉེར་བཞིའི་མིང་། རྒྱལ་པ། ལུལ། 二十四的异名。佛，境界。

724 ཉེར་ལྔའི་མིང་། དེ་ཉིད། 二十五的异名。真实性。

725 ཉེར་བརྒྱུན་གྱི་མིང་། རཁོར་ལ། སྐར་མ། སྦྱར་

ཁ། 二十七的异名。回圈，星宿，会合。

726 སྐ་གཉིས་ཀྱི་མིང་། ས། གཉིས་སྐྱེས། 三十二的
异名。牙齿，二生。

727 ཐིག་ལའི་མིང་། ལྷུང་པ། རྣམ་མཁའ། 零的异
名。空(无有)，天空，圆圈。

འབྲུང་ཕྱིས་སྐྱེས་པ་བད་ཐོར་བུ། 占星术

728 འབྲུང་བའི་ཁམས་ལ། (1) རྩ་གར་ལྷགས་ལ་ས་

རྩ་མི་རྩུང་ནམ་མཁའི་ཁམས་དང་ལྗེ། (2) རྩ་ནག་ལྷགས་ལ་གིང་།

མི། ས། ལྷགས། རྩ་ཁམས་དེ་ལྗེ། ཁམས་ལྗེ་ཐད་ལའང་

ལྷས། (1) 五大，五大种。印度以地，水，火，风，空为五大。

(2) 五行。汉历以木，火，土，金，水为五行。

729 ཁམས་ལ། (1) རྩ་ནག་ལྷགས་ལ་གིང་དང་། མི། ས།

ལྷགས། རྩ་ཁམས་དེ་ལྗེ། ཁམས་ལྗེ་མ་ཕུ་དབྱ་གྲོགས་བཅི་

རྩལ་ནི། །གིང་མ་རྩ་དང་རྩ་མ་ལྷགས། །ལྷགས་མ་ས་དང་ས་མ་

མི། །མི་མ་གིང་ཡིན་གིང་ཕུ་མི། །མི་ཕུ་ས་དང་ས་ཕུ་ལྷགས། །

ལྷགས་ཕུ་རྩ་དང་རྩ་ཕུ་གིང་། །གིང་དབྱ་ལྷགས་ཡིན་ལྷགས་དབྱ་མི། །

མི་དབྱ་རྩ་དང་རྩ་དབྱ་ས། །ས་དབྱ་གིང་ཡིན་གིང་གྲོགས་ས། །ས་

གྲོགས་རྩ་དང་རྩ་གྲོགས་མི། །མི་གྲོགས་ལྷགས་དང་ལྷགས་གྲོགས་

གིང་། །ཞེས་པའོ། (2) རྩ་གར་ལྷགས་ལ་ས་རྩ་མི་རྩུང་ནམ་

མཁའ་ལྗེ། ཁམས་ལྗེ་ཡིན་ཏན་ནི། སའི་ཁམས་སྤྱ་རེག་རོ་

གཟུགས་རིའི་ཡོན་ཏན་ལྔ་ལྔ། རྩ་ཁམས་སྟུ། རེག་རྩ། གཟུགས་
 གྱི་ཡོན་ཏན་བཞི་ལྔ། མེ་ཁམས་སྟུ། རེག་ རའི་ཡོན་ཏན་
 གསུམ་ལྔ། རྩང་གི་ཁམས་སྟུ། རེག་ཡོན་ཏན་གཉིས་ལྔ། བམ་
 མཁའི་ཁམས་སྟུ་རི་ཡོན་ཏན་གཅིག་ལྔ་ཞེས་པ་དང་། སྤ་རྩ་ཞེག་
 རྩས་གྱི་ཁམས་དང་། གཟའི་ཁམས་མཁས་གྱི་ཐང་ལའང་རྩྭས།

(1)五行。汉历以木，火，土，金，水为五行。五行互相有生、化、克、养的关系：木生于水而生火，克土而养金；水生于金而生木，克火而养土；金生于土而生水，克木而养火；土生于火而生金，克土而养木；火生于木而生土，克金而养水。(2)五大种。印度以地，水、火、风，空为五大种。五大种之功德为：土具声，触，味，色，香五德；水具声，触，味，色四德，火具声，触，味三德，风具声，触两德，空只具声一德。

730 མ་བྱ་དབྱ་གྲོགས། ཁམས་ལྔའི་ཐང་ལ་རྩྭས། 生，化，
 克，养。见上条。

731 གཟའི་ཁམས། རྩ་མ་མིག་དམར་མེ་མི་ཁམས། །རྩ་
 བ་ལྷག་པ་རྩ་མི་ཁམས། །པ་སངས་སྟེན་པ་ས་མི་ཁམས། །ཕུར་བྱ་
 རྩ་གཅན་རྩང་གི་ཁམས། ཞེས་པ་ཕུར་སྐར་རྩིས་པ་དང་། བག་
 རྩིས་པ་རྩ་མས་གྱིས་ཕུར་བྱ་གིང་དང་། བ་སངས་ལྷགས་ཡིན་པར་
 འདོད་པ་མ་གཏོགས་གཞན་འདྲེ། 诸曜五行配属。印度历算中，太
 阳，火曜属火，月亮，水曜属水，金曜、土曜属地，木曜、罗睺属风。五
 行算中，木星属木，金星属金，其他相同。

732 ཁྲི་མ་ཞལ་དུས་ཀྱི་ཁམས། གནམ་ཁྲི་མ་ལ་མ་བ་

བྱ། ཁྲི་བ་མ་ལ་ཞལ་ནི་བྱ། ཞལ་ནི་མ་ལ་དུས་ཚད་བྱ། འདེམ་

ན། གནམ་ཁྲི་ཁམས་མེ་ཡིན་ན་མ་བ་དང་པོ་ས་ཉལ་ཡིན། མ་བ་

དང་པོ་ས་ཉལ་ཡིན་ན་དེའི་ཚེས་གཅིག་ལྷགས་ཉལ་ཡིན་པ་དང་། མ་

བ་དེའི་ཚེས་གཅིག་ལྷགས་ཡིན་ན་ནམ་ལངས་ཆུ་ཡིས། ཉི་ཤར་གིང་

འབྲུག་ཉི་ཤར་མེ་སྒྲུལ། ཉིན་ཕྱེད་ས་ཉལ་སྒྲུག་སྒྲུག་མ་ཀུན་ལ་

རིགས་འབྱེད། 年、月、日、时的天干地支共八个字。知道年的天干

后，按五行生化年上起月，月上起日，日上起时，就可以推定月，日、时的干支。例如：年为丁火。丙丁火生戊己土。而正月的地支固定为寅，所以这一年正月的干支为戊寅，正月初一的干支为庚寅，正月初一的天明时的干支为癸卯，日出为甲辰，隅中（日昃）为丁巳，日中为戊午，余类推。

733 འཕྲད་ལྷོར། གནམ་དང་རྒྱ་གར་ནམས་ཀྱི་འབྲུང་བ་

བཞིའི་ཁམས་གང་འཕྲད་ལྷོར་བ་ཤི། ཁ་གཉིས་འཕྲད་པ་དངོས་གྲུབ་

ལྷོར། རྒྱ་གཉིས་འཕྲད་པ་བདུད་ཅི་ལྷོར། མེ་གཉིས་འཕྲད་པ་

འཕེལ་འགྱུར་ལྷོར། རྒྱུང་གཉིས་འཕྲད་པ་ཐུན་ཚགས་ལྷོར། ཁ་

ཆུ་འཕྲད་པ་ལང་ཚ་ལྷོར། མེ་རྒྱུང་འཕྲད་པ་ཉལ་ཕན་ལྷོར། ཁ་

ས་རྒྱུང་འཕྲད་པ་མི་འཕྲད་ལྷོར། ཆུ་རྒྱུང་འཕྲད་པ་མི་མཐུན་ལྷོར།

ས་མི་འཕྲད་པ་པཤེག་ལྷོར། མེ་ཆུ་འཕྲད་པ་འཆི་ལྷོར་ནམས་ལ་པཐང་

པོ་གསུམ་དང་། གསེ་ཐུབ་གསུམ། ངན་གསུམ། ཐ་ཆད་གཅིག་
 དང་བཅུ་ཞེས་གྲགས། 会合顺逆。宿曜属性，地、水、火、风，各
 有不同，会遇之标，泰否因异，二土相逢，诸愿成就；二水相逢，甘
 露之会主长寿；二火相逢，增长之会主得衣食；二风相逢，圆满之会
 主吉祥，地与水遇，韶华之会主快乐；火与风遇，英雄之会主法行增
 长；地与风遇，不顺之会主逢凶险；风与水遇，不合之会主生苦；地
 与火遇，焚烧之会主夺命；水火相遇，绝命之会。十会中计三吉，三
 凶，三能解，一极劣。

734 འབྲུབ་ཐུར། གཟའ་སྐར་བཟང་པོའི་འཕྲད་ཐུར་རྟེ།

རེས་གཟའ་བདུན་ལ་འབྲུབ་ཐུར་བདུན་ཡོད་ཅི། ཉི་མ་མེ་བཞིའི་

འབྲུབ་ཐུར་དང་། སྐར་བ་ཐོ་བཞིན་འབྲུབ་ཐུར། མིག་དམར་དབྱ་

གུའི་འབྲུབ་ཐུར། ལྷག་པ་ལྷ་མཆམས་འབྲུབ་ཐུར། རྒྱལ་ཕུར་

འབྲུབ་ཐུར། པ་སངས་ནམ་གུའི་འབྲུབ་ཐུར། རྩིན་པ་སྐར་མའི་

འབྲུབ་ཐུར་རྟེ་བདུན་ཡོད་པས་ས། 成合。七曜有七个成合。太阳会

轸宿，月亮会牛宿，火星会娄宿，水星会房宿，木星会鬼宿，金星会
 奎宿，土星会毕宿，均大吉。

735 འཕྲད་པ་ཉེར་བརྒྱད། ཀུན་དགའ་དང་། ཏུས་

ཁྱི་དམིག་ ཏུལ་བ། རྩི་དབྱ། གཞིན། བྱ་རྒྱལ་ རྒྱལ་མཆན།

དཔལ་བེའུ། རྩི་ཐོ། ཐོ་བ། གཏུགས། རྩིགས། ཡིད།

མདྲོད་བྱ། འགལ་མེ། ཅུ་བརྟན། འཆི་བདག་ མདའ།

ལྷ་པ་པ། མདུང་། བདུད་ཅི། གདུན་གྱིང་། སྒང་མ།
 རྟ་གྱུ་ས། ཟད། གཡོ། བརྟན། འཕེལ་བ་རྣམས་སྟ། དེ་
 ཡང་རེས་གཟུང་བདུན། ལྷ་སྐར་ཉིལ་བརྒྱད་གང་རུང་དང་འགྲོགས་
 པ་ལ་བརྟན་ནས་པལྒག་པ་ཡིན་ཏེ། དེ་ཡང་ཉི་མ་དང་མ་སྐར་འགྲོགས་
 པ་ལ་ཀུན་དགའ་ཞེས་བཟོད་པ་བཞིན་གཞན་ལ་རིགས་འགྲོ་སྟུང་།

二十八顺。庆喜，财喜，温驯，众生、华年，慈乌，胜幢，祥结，金刚，
 椎槌，伞盖，助友，心愿，可爱，违火，根除，阎罗，箭，成就，矛，
 甘露，臼杵，牛，醉，尽，动，恒，增。由七曜与二十八宿配合而成，
 例如：太阳与婁宿并行为庆喜，余顺推。

736 སྒང་པ་བརྒྱད། མི་མེ། ཁོན་ས། ད་ལྷ་གས།
 ཁོན་གནམ། ཁམ་རུ། གིན་རི། ཟིན་གྱིང་། ཟོན་རྒྱུང་རྣམས་
 སྟ། 八卦。离为火，坤为地，兑为金(泽)，乾为天，坎为水，艮为山，
 震为木(雷)，巽为风。

737 ཁོན་གནམ། སྒང་པ་བརྒྱད་གྱི་བྱེ་བྲག་ཅིག རྒྱུ་ཆུ། 乾卦。乾
 为天。八卦之一。

738 ཁོན་ས། སྒང་པ་བརྒྱད་གྱི་བྱེ་བྲག་ཅིག རྒྱུ་ཆུ། 坤卦。坤
 为地，八卦之一。

739 ད་ལྷ་གས། སྒང་པ་བརྒྱད་གྱི་བྱེ་བྲག་ཅིག རྒྱུ་ཆུ། 兑卦。兑为
 金(泽)。八卦之一。

740 ཁམ་རྒྱ། སྤར་ཁ་བརྒྱད་གྱི་གྲས་ཤིག 坎卦。坎为水，
八卦之一。

741 ཁྲི་མེ། སྤར་ཁ་བརྒྱད་གྱི་གྲས་ཤིག 离卦。离为火，八
卦之一。

742 གིན་རི། སྤར་ཁ་བརྒྱད་གྱི་ནང་ཚན་ཞིག 艮卦。艮为
山，八卦之一。

743 ཁྲིན་ཤིང་། སྤར་ཁ་བརྒྱད་གྱི་ནང་ཚན་ཞིག 震卦。
震为木(雷)，八卦之一。

744 ཁྲིན་རྒྱུང་། སྤར་ཁ་བརྒྱད་གྱི་ནང་ཚན་ཞིག 巽卦。
巽为风，八卦之一。

745 བབས་ཐུང་། ལྷ་རེ་བཞིན་མི་སྤ་སྤར་བབས་པའི་སྤར་
ཁ་ལ་ཟེར། རེ་ཡང་བཅི་བྱ་སྤྱིས་པ་མིན་ན་སྤར་ཁ་ལི་ཕྱོག་ནས་གཡས་
སྤ་བསྐྱོར་བས་ལྷ་གངས་གར་བབས་ཀྱི་སྤར་ཁ་དང་། བྱད་མེད་ཁམ་
ཕྱོག་ནས་གཡོན་དུ་བསྐྱོར་བས་ལྷ་གངས་གར་བབས་ཀྱི་སྤར་ཁ་འོ།

流年卦。术数用语，每人每年有值年之卦，男子从离卦向右数，女子
从坎卦向左数，至其本年岁数所值之卦。

746 རྒྱུས་ཐུང་། མི་རང་རང་རྒྱུས་པའི་ལྷ་དེར་མའི་བབས་
སྤར་ལ། 本命卦。术数用语，降生之年，其母之流年卦。

747 རྩི་པ་དབྱ། གཅིག་དཀར་སྒྲན་གྱི་མེ་ལོང་དང་། གཅི་ས་
ནག་བདུད་གྱི་མེ་ལོང་། གསུམ་མཐིང་མཚོ་སྒྲན་གྱི་མེ་ལོང་། བཞི་
ལྗང་གྱི་མེ་ལོང་། ལྗ་སེར་དབྱ་ལྟའི་མེ་ལོང་། ཏུག་དཀར་རྒྱལ་
པའི་མེ་ལོང་། བདུན་དམར་བཙན་གྱི་མེ་ལོང་། བརྒྱད་དཀར་
ལྷལ་ལྟའི་མེ་ལོང་། དབྱ་དམར་གཡང་གི་མེ་ལོང་། ཁམས་ལ་
སྤྱར་ན། དཀར་གསུམ་ལྷགས། ནག་མཐིང་ལུ། བཞི་ལྗང་གིང་།

ལྗ་སེར་ས། དམར་གཅིས། མེའོ། 九宫。五行算术语。第一
宫白色，第二宫黑色，第三宫碧色，第四宫绿色，第五宫黄色，第六
宫白色，第七宫赤色，第八宫白色，第九宫紫色，其五行配属为：三
白属金，黑与碧属水，绿色属木，黄色属土，赤与紫属火。

748 བབས་སྒྲེ། རྩིས་པ་བྱད་མེད་གང་ཡིན་ཡང་གནམ་ལ་
མ་ཡིན་ན་དབྱས་ནས་ཤར་ཐོན་བྱང་ཤར་ནས་གཡོན་སྒྲོར་དུ་བརྩིས་་་་
པས་ལ་གྲངས་གང་བབས་གྱི་སྒྲེ་བ་དང་། མ་ལ་དབྱས་ནས་ཤར་ཐོན་
གཡས་སྒྲོར་དུ་བརྩིས་པས་གང་བབས་གྱི་སྒྲེ་བའོ། 流年宫。术数用
语，无论男女，凡阳年从中心起向东，东北左旋而数，当年年龄所至
之宫；凡阴年从中心起向东右旋而数，当年年龄所至之宫。

749 རྩིས་སྒྲེ། རྩིས་པ་དང་བྱད་མེད་གང་ཡིན་ཡང་རང་ཉིད་
རྩིས་པའི་ལོའི་དབྱས་སྒྲེ་དེ་ཉིད་ཡིན། 本命宫。男女生年所值之中宫。

750 མ་རྩིས། མ་དང་རྩིས་གྱི་བསྒྲུས་མིང་། 卜算。占卜和推算。

751 བཀ་རྩིས། བཀ་མ་གཏོང་ལེན་བྱེད་པའི་རྩིས། 合婚
术。有关嫁娶的算术。

752 བཀ་སྐར། བཀ་མ་གཏོང་ལེན་གྱི་ཆེད་དུ་བརྩི་བའི་ཆེས་
ཁྲུངས་དང་གཟུང་སྐར། 婚期星辰。为结婚选订的吉日良辰。

753 ཆེ་རབས་ལས་རྩིས། ཆེ་སྤྱི་བྱེད་དང་ད་ལྟའི་བྱེད་ལྷག་
བལྟ་ཚུལ་གྱི་རྩིས་འབྲས། 算命。推算某人宿命和终生大运的算术。

754 ལྷ། ལྷ་ས་དང་། མ་དང་། གཡང་། དཔེར་ན།
ལྷ་འདེབས་པ། ལྷ་མཁན། རྣམ་ལྷ། རྟོག་ལྷ། 卦象。运气，
预测吉凶的征候。例：卜占，卜者，卦师，日者，进财卦，财兆。

755 བདུན་བྱར། ཕྱི་བ་མཁན་གྱི་ལ་སྐར་བཅུ་གཉིས་པོ་
རང་གི་བདུན་པ་གང་ཡིན་དེ་ནི་བདུན་བྱར་ཏེ་དཔེར་ན། ཕྱི་བའི་
བདུན་བྱར་ཏེ་དང་། ཏའི་བདུན་བྱར་ཕྱི་བ་ཡིན་པ་བཞིན། 七冲。术数
用语。十二地支中从某支起，其第七支与之相冲，如子午相冲。

756 བཞི་གཤེད། ལ་སྐར་བཅུ་གཉིས་པོའི་རང་རང་གི་ཡར་
མར་གྱི་བཞི་བ་གང་ཡིན་པ་དེ་ནི་བཞི་གཤེད་ཅེས་བྱ་ཏེ། དེ་ཡང་
དཔེར་ན། ཕྱི་བའི་མར་གྱི་བཞི་གཤེད་ལས་དང་། ཡར་གྱི་བཞི་གཤེད་
བྱ་ཡིན་པ་བཞིན་ན། 四忌。术数用语，十二地支中，各支前后之

第四支为“四忌”，如“子”前之第四支酉，与子后之第四支卯均为子之“四忌”。

757 ལྷ་ནག གནམ་ཁོའི་བཞི་གཤེད་དུ་གྱུར་བའི་ལྷ་བ་ལ་
 ལྷ་ནག་ཅེས་བྱ་ལ་དེ་ཡང་ར་བ་བཞིའི་སྟོད་ནག འབྲིང་བཞིའི་སྟང་
 ནག ཐ་ཆུང་བཞིའི་སྟང་ནག་ཅེས་བཟྩོད་དེ། དཔེར་ན་བྱི་བ་
 གནམ་ཁོ་ཤར་ཆོ། མོས་ལྷ་དང་བྱ་ལྷ་གཉིས་ལ་ལྷ་ནག་ཅེས་བཟྩོད་
 ཅིང་བྱད་པར་སྟང་ནག་ཅེས་བཟྩོད་པ་བཞིན་ནོ། 黑道月。术数用语。

每年“四忌”之月（如子年之卯月，酉月等）为黑道月；每月有一凶旬；四孟之上旬，四仲之中旬，四季（季春，季夏，季秋，季冬）之下旬为黑道旬，见上条。

758 ཁྲ་གཤེད། ཁྲ་སྟོར་བཅུ་གཉིས་སྟོར་རང་ཉིད་ནམ་
 བཅུ་སྟོར་པའི་ཡར་གྱི་བཞི་བ་དང་། མར་གྱི་བཞི་བ་དེ་ཁྲ་གཤེད་དུ་
 ཆི། བཞི་གཤེད་ཐད་ལའང་སྟོས། 四忌之年。术数用语。

759 ཁྲ་ནག ཁྲ་སྟོ་གཉིས་ནག་ལ་འབྲེལ་བའི་གནམ་ཁོ།

黑年，凶年。术数用语，九宫算中，二系黑色，故星数中说值年九宫若逢二数即是黑道年，不吉。

760 སྐར་འཇིན། གཟུང་སྐར་བཟང་བ་ཞིག་ལ་ལས་འགོ་

འཇུགས་རྒྱུའི་རྟེན་འབྲེལ། 冲吉日。凡须于某日举办大事，而是日恰逢凶日者，则提前择一吉日，予作兴辨状，以破解不祥。

761 གཤམ་ཅེ། གཤམ་རྩིས་མཁུ་བརྒྱུ་མཁུ་བུ། འབྲུང་རྩིས་ཀྱི་ཁྲམ་
ཁ། 五行算图表，占卜图。

762 རྩིས་མཁུ་བུ། འབྲུང་རྩིས་མཁུ་བརྒྱུ་མཁུ་བུ། ① 五行算。
② 《易经》。

763 ཉ་ལྷན་བརྒྱད་གསུམ། ཉ་ལྷན་ཅེས་བཅོ་ལྔ་ལྷན་
དང་། ལྷན་ཅེ། བརྒྱད་དེ་དྲུག་བཟང་གསུམ། 夏历每月的十
五，二十及初八等二日为吉日。

764 བཟུང་ཤིས་ལྷ་བ། ཅེས་གྲངས་ཆད་ལྷན་མེད་པའི་ལྷ་བ།
祥瑞月。日数无短缺重出之月。

765 ཉ་ལྷན་འཛོམས། ལྷ་བ་ཉ་གང་བ་དང་སྐར་མ་སྤྲིན་
ལྷན་འཛོམས་པའི་དྲུག་དེ་ཉ་ལྷན་བཟུང་བའི་ཅེས་བཅོ་ལྔ། 望逢昴宿。
夏历十月十五望，月亮在昴宿。

766 ངན་པ་དགུ་འཛོམས། ཉ་ལྷན་བཟུང་གཅིག་པའི་ཅེས་
ལྷན་བཟུང་བར་ཉིན་མཚན་གཅིག་གི་རིང་ལ་ས་བདག་ངན་པ་ཉི་མ་ལྷན་
མཁུ་ཆེན་དང་། དེ་མེན་པའི་ས་བདག་ངན་པ་གཞན་བརྒྱད་པ་བཅས་
མཉམ་དུ་འཁོལ་བྱ་མེད་པའི་དྲུག་ཆེན་ངན་ཤོས་ཤིག 凶相会。九煞
汇集。夏历十一月初六、七日间一昼夜，是土地神大黑日曜与另外八个
凶神共同值日，降灾于人。俗说此日诸事不宜，只应闭门家居以避凶
神云。

767 བཟང་ཕྱ་བཟུ་འཛེམས། ཏྲ་ཟླ་བཟུ་གཅིག་པའི་

ཆེས་ཤར་ངན་པ་དགུ་འཛེམས་ཀྱི་ཕྱི་ཉིན་འཆར་བའི་དུས་ཆེད་བཟང་་་

ཕྱ་ཞིག 十吉全聚。夏历十一月上旬。九煞毕集日的次日举行的欢聚亲友以庆吉祥的活动。

768 སྐག་རྩིས། ལྷ་ཟླ་ཞལ་དུས་ལ་མི་སྐ་སྐར་བར་ཆད་ཡོད་

མེད་བརྟག་ཐབས། ལྷ་སྐགས་ལ་བར་ཆད་ཡོད་མེད་གཏན་ལ་འབེབས་

བྱེད་ཀྱི་རྩིས། 占灾术。推关煞。根据年、月、日、时推算人的年灾月难的数术。

769 སྐར་ལྟས། སྐར་མའི་རྟགས་མཆན། 天象。预示吉凶福祸的星光，星色等。

770 གཤིན་རྩིས། གཤིན་པའི་དོན་དུ་རྟག་བའི་རྩིས། 死丧卜算。为死者办理嗒经超度，出殡等后事所作星算。

771 དུས་ཤེས། རྩིས་བའམ་སྐར་རྩིས་མཁན། 知时者，星相家。

772 ཟླ་མཁྱེན། རྩིས་མཁན། 历算家，星算家。

773 ཟླ་མཆོག 超群。壬午年、水马年的异名。

774 བདག་སྐགས་བཟུ་གཅིས། ？དབང་བྱེད།

①建，②除，③满，④平，⑤定，⑥执，⑦破，⑧危，⑨成，⑩收，⑪开，⑫闭。其中①，③，④，⑦，⑩，⑫为黑道，其余六个为黄道云。

ཏ་ཨ་བུ། 天干，地支，纳音（藏文中的顺序为地支，纳音，天

ཕྱི་ལྷན་ཐ་སྟོན་གྱི་སྒྲན་དོད།

时宪历术语

776 ཏུས་གྱི་སྒྲན་ཐིག་ 时宪书

777 ཉི་མའི་ལྷུང་བ། 日躔

778 ཟླ་བའི་བཀྲུང་བ། 月离

779 བསྐྱལ་བར་འཇིག་བ། 交食

780 མཚན་བརྒྱུད་གྱི་རྩ་འཇིག་ 凌犯表

781 རྒྱ་བ་བརྒྱུད་གྱི་རྩ་འཇིག་ 八线表

782 རྒྱུ་མཐུག་ 正弦

783 རྒྱུ་མ་ཐུག་ཀྱི་ 正矢

784 རྒྱུ་མ་ཐུག་ 上割

785 དབྱུས་གཙང་། 正切

786 ལྷག་ཐུད། 余弦

787 ལྷག་ཐད་ཀ། 余矢

788 ལྷག་བཅད། 余割

789 ལྷག་གཙང་། 余切

790 ཅུ་བའི་རྩི་ལ་ལ། 五项根数

791 ཆེས་རྩི། 平朔根

792 ཉ་རྩི། 平望根

793 རེས་ཆེས་དག་པ། 实朔，定期

794 ཐུ་འཕྲུལ། 平行度

795 རང་འཕྲུལ། 自行度

796 རེས་རང་། 实自行

- 797 རྩི་གརྩི་པར་བྱུང་། 交周距弧
- 798 རིས་ཆེས་རྩི་གརྩི་དག་པ། 实朔实交周
- 799 ཉི་མའི་རིས་ཞག་དག་པ། 太阳实黄经
- 800 གནམ་ཐིག་ལེར་ཤི་དབྱུང་ཞག 黄道经度
- 801 གནམ་ཐིག་དམར་ཤི་དབྱུང་ཞག 赤道经度
- 802 ཉི་མའི་སྒྲུབ་ཀྱི། 太阳均数
- 803 རྩི་པརྩི་རིས་སྒྲུབ་ཀྱི། 太阴实均
- 804 སྒྲུབ་ཀྱི་ཏུས་ཀྱི་དམན་ཆ། 均数时差
- 805 རྩི་ཏུས་པར་བྱུང་། 平距时
- 806 རིས་ཏུས་པར་བྱུང་། 实距时
- 807 རྩི་པརྩི་རིས་པརྩི་དག་པ། 月距日实行
- 808 རྩི་དབྱུང་པར་བྱུང་། 月距限

- 809 དཀྱིལ་མའི་བར་ཁྱུད། 限距地
- 810 མཁོ་ཏུས། 用时
- 811 ཉེ་ཏུས། 近时
- 812 བདེན་ཏུས། 真时
- 813 ཟླ་ཕྱེད། 月视半径
- 814 གྲིབ་མའི་ཕྱེད་ཁྱིད། 地影半
- 815 གྲིབ་མའི་དམན་ཆ། 地影半径差
- 816 རེས་བའི་གྲིབ་མ། 地影实半径
- 817 བཟུབས་མ་ཐག་བ། 食既
- 818 མཐའ་ནས་གསོ་བ། 生光
- 819 འཇིན་ཆེགས་རེས་ཆ། 食甚实分，食分
- 820 འཇིན་ཆེགས་ཏུས་ཀྱི་བར་ཁྱུད། 食甚距时

ཞུང་ཕུང་།

༡༡ ། ཁྱི་མ་ཁི་ཏིན་ཞུང་ཕུང་ཕྱི་རིའུ་མིག

ཕུང་ཕྱི་མ། ཏི་མ་ཁི་ཏིན་ཞུང་ཕུང་ཕྱི་མ་ ༣༦༥ འབུམ་ཆ ༢༧༠༦༥
འཁོར།

ཕྱི་ཕྱི་མ། ཏི་མ་ཁི་ཏིན་ཞུང་ཕུང་ཕྱི་མ་ ༣༦༥ འབུམ་ཆ ༢༥༤༦༧
འཁོར།

ཕྱི་ཕྱི་མ་ཏིང་པུམ་མ། མ་འཕོ། ༣༦༥ འབུམ་ཆ ༢༧༢༩༡

དྲིང་རབས་གནམ་ ཏི་མ་ཁྱི་ཏིང་ཕྱི་མ། ༣༦༥ འབུམ་ཆ ༢༧༢༢༠

རིག བཏྱ་མ་ཁྱི་ཏིང་ཕྱི་མ། ༣༦༥ འབུམ་ཆ ༢༥༦༣༦

ཕུང་ཕྱི་མ། ཆེས་མ། ༢༩ འབུམ་ཆ ༥༣༠༥༩

ཕྱི་ཕྱི་མ། ཆེས་མ། ༢༩ འབུམ་ཆ ༥༣༠༥༦

ཕྱི་ཕྱི་མ། ཆེས་མ། ༢༩ འབུམ་ཆ ༥༣༠༥༩

དྲིང་རབས་གནམ་ ཆེས་མ། ༢༩ འབུམ་ཆ ༥༣༠༥༩

རིག

ཏུ་མ་འཁོར་ལུགས། ཁྱི་ཏིང་ཏིན་ཞུང་ཕུང་ཕྱི་མ་ ༢༧ འབུམ་ཆ ༣༢༡༧༠

འཁོར།

དེང་རབས་གནམ་རིག་བརྟན་སྐར་གྱི་རྒྱ་བ། ༢༧ འབྲུམ་ཆ་ ༣༢༡༦༦
 ཏུས་འཁོར་ (མིང་དངོས་སུ་མེད་ ༢༧ འབྲུམ་ཆ་ ༥༥༠༠༧
 ལུགས། ལུགས་བརྟན་མོད།)
 དེང་རབས་གནམ་ ཉི་མཐའི་རྒྱ་བ། ༢༧ འབྲུམ་ཆ་ ༥༥༠༥༥
 རིག
 ཏུས་འཁོར་ལུགས། གླ་གཅན་ཉིན་ཞག་དགྱིལ་ ༦༧༩༢ བརྒྱ་ཆ་ ༧
 འཁོར།
 དེང་རབས་གནམ་ དཀར་མེར་འཕྲད་མའི་ ༦༧༩༣ བརྒྱ་ཆ་ ༧༦
 རིག འཁོར་ལོ

	ལྷན་པ།	པ་སངས།	མིག་..... དམར།	ཐུར་བྱ།	ཐེན་ང།
ཏུས་འཁོར་ ལུགས།	༤༢ བརྒྱ་ ཆ་ ༩༧	༢༢༧ བརྒྱ་ ཆ་ ༧	༦༤༧	༧༣༣༢	༡༠༧༦༦
དེང་རབས་ གནམ་རིག	༤༢ བརྒྱ་ ཆ་ ༩༢	༢༢༧ བརྒྱ་ ཆ་ ༧	༦༤༦ བརྒྱ་ ཆ་ ༩༤	༧༣༣༢ བརྒྱ་ ཆ་ ༥༩	༡༠༧༥༩ བརྒྱ་ཆ་ ༢༡

基本数据比较表

体系派	太阳的太阳日周期(恒星年)	365.27065
作用派	太阳的太阳日周期(恒星年)	365.25867
汉历要旨	周岁(回归年)	365.24291
现代天文	回归年	365.24220
现代天文	恒星年	365.25636

体系派	朔望月	29.53059
作用派	朔望月	29.53056
汉历要旨	朔策	29.53059
现代天文	朔望月	29.53059

时轮历	月亮的太阳日周期(恒星月)	27.32174
现代天文	恒星月	27.32166
时轮历	近点月(间接推得)	27.55407
现代天文	近点月	27.55455

时轮历	罗睺的太阳日周期	6791.04
现代天文	交点周期	6793.46

	水星	金星	火星	木星	土星
时轮历	87.97	224.7	687	4332	10766
现代天文	87.97	224.7	686.98	4332.59	10759.21

བོད་ཡིག་གི་ཀ་ཁ་ལྟར་བསྒྲིགས་བའི་དཀར་ཆག

藏文字母顺序索引

འདིར་འཁོད་ཡང་གྲངས་མི། མིང་ཚག་གི་གྲངས་ཀྱི་ཡང་གྲངས་མིན་གྱི། ཤོག་

ཇས་ཡང་གྲངས་མིན། 数码是词目顺序码，不是页码。

ཀླ་ལ་ཅག།	019	དཀར་ཕྱགས།	322
ཀཀ་ཤི་ཁྱི།	389	དཀར་རྩིས།	004
ཀར་ཕྱང་གི་རྩ་ས།	475	དཀྱིལ་འཁོར།	053
ཀུན་དགའ།	607	དཀྱིལ་སའི་བར་བྱད།	809
ཀུན་ལྡན།	593	དཀྱུས་རྒྱད།	782
ཀུན་འཇིན།	581	དཀྱུས་གཙོད།	785
ཀོང་ཞག	499	དཀྱུས་བཅད།	784
ལ་སྒོ་ཚས་ལྷགས།	204	དཀྱུས་ཐད་ཀ	783
ལྷ།	713	བཀོད།	116
དཀར་ཐུབ་ཆ་བ།	657	བཀྲ་ཏྲགས།	145
དཀར་པོ།	562	བཀྲ་ཤིས།	713

འགྲ་གིས་ཟླ་བ།	763	མར་མ་ཨ་བརྟན།	381
ཀང་རྩོན།	290	མར་རྩིས།	003
ཀང་རྩུན།	292	མར་རྩིས་རྩུན་པའི་	
ཀང་གཤོང་།	291	གཞུང་།	015
ཀང་རྩོམ།	288	མཉམ།	185
ཀང་བ།	107	མྱད་པ་བརྒྱད་གྱི་རིས་	
ཀང་བ་འཛིན་བྱེད།	289	འཛིན།	781
ཀང་འཛིན།	367	ཕྱ་ཕྱལ།	485
ཀྱང་པའི་གྲངས་ཀ	705	ཕྱ་པམ།	486
མག	619	ཕྱང་ཞག	506
མག་རྩིས།	768	ཕྱེ་མཆོད།	717
མང་ཡངས།	285	ཕྱེ་མཆོད་ཟླ་བ།	637
མར་ཁྱོན།	109	ཕྱེ་བའི་ཟླ་བ།	643
མར་ལྷས།	769	ཕྱེས་མར།	355
མར་མ།	725	ཕྱེས་བྱིས།	354
མར་མ་མེ་བདུན།	382	ཕྱེས་བདག	564
མར་མ་རི་ཁྱི།	482	ཕྱེས་ལྷར།	746
མར་འཛིན།	760	ཕྱེས་མེ།	749

སྒྲིན།	722	ཁེན་གནམ།	737
སྒྲིན་བརྟན་ལོ་འཕྲོ།	423	ཁེན་ས།	738
བསྐལ་བ་གཉིས་ལྟན།	213	ཁྱི་རྩ།	698
བསྐལ་བ་ཚྱེད་ལྟན།	214	ཁྱིམ།	717
བསྐལ་བ་རྫོགས་ལྟན།	211	ཁྱིམ་གྱི་གོ་ལ།	047
བསྐལ་བ་གསུམ་ལྟན།	212	ཁྱིམ་གྲངས།	384
བསྐལ་ལི།	490	ཁྱིམ་ཅན།	385
		ཁྱིམ་བརྒྱ་གཉིས།	383
ཁ་དག	126	ཁྱིམ་འཕྲོ།	358
ཁ་བ་ཆར་ལྟོག	453	ཁྱིམ་ཞག	222
ཁ་བ་ཆེ།	464	ཁྱིམ་རྒྱ།	232
ཁ་བ་རྩུང་།	463	ཁྱིམ་གཟུང།	470
ཁ་བྱང་།	142	ཁྱིམ་ལོ།	237
ཁན་པ།	179	ཁྱིམ་སྒྲིབ།	398
ཁམ་རྩ།	740	ཁྱ་མཚོག	574.773
ཁམས།	722	ཁྱ་མཚོག་གི་རྒྱ་བ།	647
ཁམས་ལྟ།	729	ཁྱ་མཚོག་ཅན་གྱི་རྒྱ་བ།	676
ཁྱག་པའི་གྲངས་ཀ	703	ཁ་སྒྲིབ་ལྟ།	660

ཐག་ལྷག	616	འཕྲུལ་བྲལ་ལོ་འཕྲོ།	425
ཐམས་ལྗོངས།	536		
ཐམས་ལྗོངས།	537	གཤམ་ཙམ་	761
ཐམས་ལྗོངས།	504	གིན་ལི།	742
ཐམས་ལྗོངས།	628	གོ་ལ།	046
ཐོ་ཐོ།	618.715	གོ་ལྷག་པ།	129
ཐོ་ཐོ།	597	གྲང་ངར་ཆུང་།	465
ཐམས་ལྗོངས་ལྗོངས་ལྗོངས་		གྲང་ངར་ཆེ།	466
ཐོ་ཐོ།	039	གྲངས་གནས།	702
ཐོ་ཐོ།	810	གྲངས་ཆེད་ཐ་མ།	704
འཐོང་ཕྱེད་དོང།	295	ཐལ།	136
འཐོང་ལོ།	110.725	ཐིག་མའི་ཕྱེད་ལྷི།	814
འཐོང་ལོ་ལྗོངས་དང་མ་		ཐིག་མའི་དམན་ཆ།	815
ལྗོངས།	294	ཐིག་ཆོད།	421
འཐོག་འཐོག་སྐྱེད།	308	ཐིག་གཞུགས།	419
འཐོག་ཐིག།	388	ཐུ་ཆགས་མའི་ལྷགས།	084
འཐོག་པ།	707	ཐུབ་ལྷི།	011
འཐོད་པ།	154	ཐུབ་གཞུགས།	120

འབྲེལ་ཆེན་རྩི་མེད་འོད། 026

འབྲོ་བ། 711

འབྲོས་མཉམ། 052

འབྲོས་བཞི། 305

ཨ་ཁེ་ཁྲ་བ། 644

མོད་མ་ཅན་གྱི་ཁྲ་བ། 683

ཁྱ་ཅིས། 006

ཁྱ་མཚོ། 709

ཁྱ་མཚོ་རྒྱལ་གཞུང། 037

ཁྱ་ན། 711

ཁྱ་ལ། 518

ཁྱ་ལ་པ། 721

ཁྱ་ལ་པའི་གཟུང། 484

ཁྱ་ལ་བ། 315

ཁྱ་ལ་བ། 723

ཁྱ་སྐར། 508

ཁྱ་སྐར་གྱི་ཀླང་བ། 106

ཁྱ་སྐར་ཁུ་ཚོད། 108

ཁྱ་སྐར་ཉིར་བཀྱད། 510

ཁྱ་སྐར་ཉིར་བདུན། 509

ཁྱ་ན། 138

ཁྱང་བྲལ་ཁྲ་མོ་ལ། 405

ཁྱང་ཚད། 404

ཁྱོ་བྱིས་ཅན། 143

ཁྱོས་ཞུག། 361

ལྷུང་བྱེད། 592

ལྷ་ལྷོག། 715

ལྷ་གཅན། 325

ལྷ་གཅན་གྱི་མཆུག། 330

ལྷ་གཅན་གྱི་ལྷ་ལ་པའི་གཟུང་་་

བཞི། 377

ལྷ་གཅན་གྱི་མིང་། 552

ལྷ་གཅན་གྱི་གཞིང་། 329

ལྷ་གཅན་ཅ་བ། 328

ལྷོ་བ་མནན་གྱི་ལ་ལུན་་་་

པའོ་མས་བ། 829

ལྟུ་བ་ལུན	332			798
ལྟུ་བ་པ།	117		ངེས་རང་།	796
ལྟུ་བ་བའི་རྒྱ་ས་ཀྱི་ལེའུ་.....			ངེས་སྤྲེག་གི་ཆ་བ།	671
གསུམ།	192		ངོ་སྤྲེག་ལྟག	363
ལྟུ་བ་བྱེད་གྱི་ཆ་བ།	668		དངོས་པོ།	567
བཀྲུད་གྱི་མིང་།	713		ར་ཆེན།	615
བཀྲུད་པའི་རྒྱ་ས་ལ།	481		ལུ་བཀྲུ་ཐ་མ།	190
བལྟར།	162		ལུ་བཀྲུ་སྤྲེག་བཅུ།	189
བལྟུ་བས་མ་ཐག་པ།	817		ལུ་བལྟུ་ས།	250
བལྟུ་པ།	157		ལུ་འི་མིང་།	710
བལྟུ་ས།	163		ས་རྒྱང་གྱི་རྒྱང་།	299
			ས་གྱི་གསུམ་མ་ཐོང་།	407
རྒྱ་ལ་ཀ།	267			
ངན་པ་དག་འཛོམས།	766		གཅིག་གི་མིང་།	706
ངེས་རྒྱ་ས་བར་བྱད།	806		གཅུས་ཐིག	088
ངེས་བའི་གྲིབ་མ།	816		གཅད་པ།	161
ངེས་ཆེས་དག་པ།	793		པུ་གཅིག་གི་མིང་།	716
ངེས་ཆེས་རྒྱ་གཞིང་དག་པ།			པུ་གཉིས་གྱི་མིང་།	717

197

ཉ། 409

ཉ་མར་གྱི་ཟླ་བ་བཅུ་པ་ཉི་མ།

620

ཉ་ཁྱིམ། 397

ཉ་རྩྱ། 792

ཉ་མྱོང་བརྒྱད་གསུམ། 763

ཉ་རྩྱ་ལ་འཛོམས། 765

ཉི་ཀླང་། 286

ཉི་མར། 275

ཉི་མཱ་ལ་བྱེད། 577

ཉི་རྩྱ། 266

ཉི་དག 274

ཉི་བར། 269

ཉི་ཕུལ། 326

ཉི་མ། 576.717

ཉི་མའི་རྒྱུ་མ་བྱིམ། 262

ཉི་མའི་རེས་ཞག་དག་པ། 799

ཉི་མའི་ཉི་མ་ཞག་དག་

མཆམས། 226

ཉི་མའི་རྩྱ་ལ་འཛོམས། 261

ཉི་མའི་རྩྱ་ལ་འཛོམས། 802

ཉི་མའི་རྩྱ་ལ་འཛོམས། 777

ཉི་མའི་རྩྱ་ལ་འཛོམས་དཀྱིལ་

འཁོར། 224

ཉི་མའི་ཕུལ་འཛོམས། 225

ཉི་མ་མ། 415

ཉི་མ་ཆད། 418

ཉི་མ་ཞག 220

ཉི་མ་ཞག 720

ཉི་མ་ཟ། 233

ཉི་མ་ལ། 238

ཉི་ཕུལ། 811

ཉི་མ་ཕུལ་འཛོམས། 724

ཉི་མ་བརྩམ་གྱི་མའ། 725

ཉི་མ་མྱོང། 710

ཉི་མ་བཞི་འཛོམས། 723

ཉེས་པ།	722	རྟག་ཁོངས།	134
གཉིས་ཀྱི་མིང་།	707	རྟགས་ཅམ་འཛིན་པའི་ལེབ།	
གཉིས་སྒྲིས།	726		194
མཉམ་བཞུད་ཞལ་གི་ངམན་ཆ།		རྟེན་འབྲེལ།	717
	823	ལྟ་སྒྲུར་སྒྲ་བ།	681
མཉམ་བཞུད་ཞལ་དུས་དམན་		ལྟ་མའི་སྒྲ་བ།	679
ཆ།	824	ལྟེ་བ།	089
མཉམ་གཉིས།	443	ལྟ་འགྲ།	713
མཉམ་དང་མི་མཉམ།	293	རྟག་མག་མེ་འབར།	379
བརྟེན་པ།	123	རྟག་སྒྲ།	690
		སྟང་བསྐྱེད་མའི་ལུགས།	082
གཉི་ལུག་སྒྲ་བ།	645	སྟར་བ།	183
གཉེར།	714	སྟང་བ།	727
རྟ།	712	སྟང་བ།	316
རྟ་གདོང་མེ།	057	སྟངས་པ།	186
རྟ་སྒྲ།	694	སྟད་འབྲེལ།	024
རྟག་འགྲོས།	051	སྟན་མཉམ།	445
རྟག་པའི་བྱེད་པ་བཞི།	283	སྟན་བྱལ།	449

སྟན་ཆ་གསུམ།	436		
སྟབས།	715	དག་ཕྱིད་ཀྱི་ཆ་བ།	670
བསྟན་པའི་གནས་ཆད།	187	དལ་ཀང་།	364
བསྟན་ཅིས།	002	དལ་འགྲོས་ལྟ།	307
		དལ་དག	374
ཐ་སྐར།	511	དལ་བར།	366
ཐ་སྐར་ཆ་བ།	629	ད་ལྷགས།	739
ཐམས་ཅད་འདུལ།	580	དིག་ཆེན་དེ་ཉིད་སྣང་བ།	029
ཐབས་ཤེས།	707	དུ་བ།	155
ཐིག་ལའི་མིང་།	727	དུ་བ་མཆུག་རིང་།	376
ཐུབ་བ།	712	དུ་བ་མཆུག་རིང་གི་མིང་།	
ཐུན་མང་།	603		554
ཐུར་གྱི་བ།	420	དུས།	711
ཐོ་རྩོམ་སྐར་ཆེན།	352	དུས་ཀྱི་སྐར་ཕིག	776
ཐོག་མའི་ཉིན་ཆད།	413	དུས་ཀྱི་ཕོ་ཉ།	611
ཐོབ་ནོར།	124	དུས་འཁོར་བསྐྱས་ཀྱུད།	017
ཐམས་ཅད་གསུང་བ།	818	དུས་འཁོར་གྱི་དོན་དུ་མཛད་	
		ཐོད་ཀྱན།	030

རྒྱལ་ཁོར་ཅ་རྒྱུད།	016	རྒྱལ་པའི།	209
རྒྱལ་མཛོན།	021	རྒྱལ་པའི་སྐ་མ་དང་ཕྱི་མ།	
རྒྱལ་ཚུང་།	096		188
རྒྱལ་ཆེན་པའི།	489	རྒྱལ་པའི་ཕྱི་མ།	210
རྒྱལ་དབྱངས།	022	རྒྱལ་གཟེར།	428
རྒྱལ་ལྷོར།	401	རྒྱལ་གྱིས།	771
རྒྱལ་མི།	331	རྒྱ་ཉིད།	724
རྒྱལ་མའི་མིང་།	553	རྒྱ་ལྷུང།	612
རྒྱལ་ཆེགས།	429	རྒྱ་པ།	170
རྒྱལ་ཆེགས་ལ།	432	རྒྱ་རྒྱུང་གི་དལ།	368
རྒྱལ་ཆེགས་ཉེར་པའི།	439	རྒྱ་པོ།	613.716
རྒྱལ་ཆེགས་རྒྱལ།	433	རྒྱ་ལྷུང་ཀུན་འཇུག	477
རྒྱལ་ཆེགས་པའི།	431	རྒྱ་གཟེར་པའི།	343
རྒྱལ་ཆེགས་གསུམ།	430	རྒྱ་གཟེར་གསུམ།	344
རྒྱལ་ཆོད།	093	རྒྱ་གསུམ་རྒྱུང་འཛིན།	369
རྒྱལ་ཆོད་པུ་གཉིས།	094	རྒྱ་གསུམ་དལ་པར།	373
རྒྱལ་ཆོད་ཉེར་པའི།	095	རྒྱ་སྒྲིང་།	712
		རྒྱ་ཞིམ་ལྷན་གྱི་སྐ་པ།	665

ན་ཚེད་ལྟན།	568	ནོར་ལྟན་གྱི་ཁྲི་བ།	675
ནག་པ།	524	ནོར་ལྟ།	713
ནག་པ་ཁྲི་བ།	623	གནམ་སྟང་།	408
ནག་ཅིས།	007	གནམ་ཐིག་དམར་པོའི་...	
ནང་གི་སྒྲིང་རྒྱལ།	062	དཀྱུས་ཞལ།	801
ནང་གི་མཚོ་རྒྱལ།	063	གནམ་ཐིག་སེར་པོའི་དཀྱུས་	
ནང་གི་རི་རྒྱལ།	064	ཞལ།	800
ནངས་ས།	517	གནས།	112
ནམ་མཁའ།	727	གནམ་མཁའི་མདངས་	
ནམ་མཁའི་ཐོད་ལྟན་ཁྲི་བ།		གསལ།	455
	673	མནན་པརྟས་ཀྱི་ངོས་འཛིན།	
ནམ་གྱ།	538		780
ནུབ་མར་བརྟན།	541	ནམ་འགྱུར།	140.583
ནུར་བྱིན།	337	ནམ་གྱལ།	586
ནུས་ཁྲ།	689	ནམ་གཞོན།	573
ནོར།	713	ནམ་འཕྱང་།	591
ནོར་དང་བྱ་ལོན།	125	ནམ་བྱང་།	561
ནོར་དུ་འགྱུར་བ།	177	ནམ་གྱིས་ཁྲི་བ།	635

ཕག་ཆ།	699	ཕྱགས།	081
ཕྱག་ཕྱགས།	041	འཕྲད་ས།	090
ཕྱང་པ།	710	འཕྲལ་བ།	171
དབྱིན	713	འཕྲི་བ།	175
ཕྱར་བ།	349.601	འཕྲོག་པ།	174
ཕྱར་བའི་མིང་།	549	འཕྲོག་བྱེད།	716
ཕྲལ་བ།	182	འཕྲོད་པ་ཉིར་བརྒྱད།	735
ཕ་བྱང་ཀ་ལྟ་པ།	216	འཕྲོད་ཚུར།	733
ཕ་ཕྱི་དྲུག	557		
ཕྱི་བ།	161	བ་ཐྱང་རྒྱང་གི་ཆ་བ།	678
ཕྱ།	754	བག་ཤར།	752
ཕྱི་རྒྱང་།	300	བག་མེད།	606
ཕྱྱགས།	321.715	བག་ཅིས།	751
ཕྱྱགས་གཅིག	115	བད་ནག	461
འཕར་བ།	594	བབས་ཐུར།	745
འཕེལ་བའི་ཆ་བ།	656	བབས་མི།	748
འཕྲ་བའི་བྱེད་པ་བདུན།	284	བར་ཕྱད།	127
འཕྱགས་པར་འདོད་པའི་		བྱ་ག	714

བྱ་མཆི་ཕྱི་མ	391
བྱ་ལོན།	126. 167
བྱ་མ་ཕྱི་མ	396
བྱང་བུ།	584
བྱ་ཞལ།	503
བྱ་མ།	697
བྱ་ར།	147
བྱང་སྐར་བདུན།	542
བྱང་བཅོད།	412
བྱར།	148
བྱི་བཞིན།	533
བྱི་མ།	700
བྱེད་མཐུན།	013
བྱེད་པ།	716
བྱེད་པ་བརྩ་གཅིག	282
བྱེད་པའི་རྩིས་འགོ།	203
བྱེད་པའི་ལ་འཕྲོ།	424
བྱེད་རྩིས།	012

བྱ་མི།	512
བྱི་བ་གང་།	457
བྱི་བ།	711
བྱི་མ་ཕྱིན།	772
བྱི་ངན།	614
བྱིན་པའི་གཟུང།	483
དབང་བྱུག	570. 716
དབང་བྱུག་བཞེངས་བཞུར།	473
དབང་པོ།	710
དབུགས།	102
དབུགས་སྐར་།	402
དབུགས་མོ་བ།	403
དབེན་ང།	166
དཔོ།	522
དཔོ་མ།	622
དབུངས་འཆར་བྱི་ཁྱད།	018
དབུངས་འཆར་བྱི་རྩིས།	005

དབྱར་ཉི་ཤུག	442	འབྱུག་ཆེ།	692
དབྱར་བྱག	448	ལྷ་ར་བ།	173
དབྱར་ཆེ་གསུམ།	435	ལྷོ་ན་པ།	181
དབྱིག	713	ལྷོ་ར་བ།	280
དབྱུ་ལ།	099	ལྷ་ར་བ་ཉི་ཤུག་པར་བརྒྱན།	281
དབྱུག	098	ལྷ་གསུམ་བཞོད།	160
འབྱུག་པའི་ཆེ་བ།	652	ལྷ་ར་ཆེ་བ་ལྷོ་ར་བའི་ཆེ་བ།	667
འབྱུལ་བ།	180	ལྷ་ར་ཆེ་བའི་ལྷོ་ལྷོ་ས།	205
འབྱུར་འཕྲོས་བྱུར་།	309	ལྷ་ར་ཆེ།	661
འབྱུར་བ།	710	ལྷོ་ལ།	713
འབྱུར་པའི་ཁམས་ལ།	728	ལྷོ་ལ་ཆེ།	693
འབྱུར་ཆེ་ས།	010		
འབྱོར་བ།	715	མ་ཁའི་ལུལ།	206
འབྲས་ལྷན་གྱི་ཆེ་བ།	659	མ་རྒྱ།	719
འབྲིད་པ།	169	མ་བྱ་དག་ལྷོ་ར།	730
འབྲུ་ཆར།	456	མ་བྱིན།	297
འབྲུ་འདེབས་སྐར་མ།	495	མ་ལ་ཡའི་སྐྱེད་ཆལ།	217
འབྲུ་མང་།	571	མ་རིག་པའི་ཆེ་བ།	633

མག་བཅེར་མའི་ལུགས།	080	ཅིས་མགོ་བསྐྱེད་བ།	264
མན་འདེབས།	458	ཅིས་འཕྱོ།	263
མལ་པོ་མ་བྱེད།	500	ཅིས་གཞུང་ཀུན་ལས་བདུས་པ།	
མལ་པའི་གདོང་ཆར།	501		027
མིན་དུག	513	ཅིས་གཞུང་མཁས་པ་དགའ་	
མིན་དུག་མེ་བ།	630	བྱེད།	028
མེ་བ་དག།	747	ཅིས་གཞུང་ཉིན་བྱེད་སྒྲུང་བ།	
			033
ཅག།	111	ཅིས་གཞུང་བོ་དཀར།	032
གཙང་ཆུང་ཀམ་ཚས་གྲགས་		ཅིས་རིག	001
ཀྱ་མཚོ།	038	ཅེ་མ།	708
གཙང་མའི་མེ་བ།	672		
བཙོན་དུ་བཟུང་།	144	ཆ་ཆུང་།	451
ཅ།	714	ཆ་ཆེན།	452
ཅ་མུམ།	118	ཆ་བ།	708
ཅ་གདོང་མཆུག་གསུམ།	327	ཆ་བ་ཆུགས།	467
ཅ་པའི་རྩྱ་ལ་ལ།	790	ཆངས་ཐིག་རྩར་ཐུག	086
ཅི་ཐོག་མེ་བ།	680	ཆད་ཁ།	141

འཇིན་ཕྱེད།	569	ཞི་གཟའ།	345.346
འཇིན་རྩེ་རེས་བཞེད།	822	ཞུ་བ།	172
འཇིན་རྩེ་རེས་ཆ།	819	གཞུ་ཁྱིམ།	394
འཇིན་རྩེ་གས་དུས་ཀྱི་བར་ཁྱད།	820	གཞུང་ཞག	498
འཇིན་རྩེ་གས་བར་ཁྱད་''		བཞི་གཞེད།	756
དག་པ།	821	བཞི་འི་མིང་།	709
འཇིན་ཡུན།	830	ཟད་པ།	619
རྩེ་བར་འཇུག	478	ཟན་གིང་།	743
རྩེ་གས་པ།	317	ཟེལ་དཀར།	460
		ཟེལ་གཞོན།	599
ལ་ཞག	497	ཟུང་།	707
ཞག	218	ཟུང་ལུན།	709
ཞག་གསུམ།	219	ཟུར་ཐིག	087
ཞི་རྒྱུ་དྲག་དལ།	371	ཟོན་རྒྱུང་།	744
ཞི་གཉིས་རྒྱུ་འཇིན།	372	ཟོས་དང་མ་ཟོས།	296
ཞི་གཉིས་དལ་བར།	370	ཟླ་དཀྱིལ་བར་ཁྱད།	808
ཞི་བ།	602	ཟླ་རྒྱུང་།	287

ཐེ་མར།	277	གཟའ་དག།	341
ཐེ་འཕེལ།	257	གཟའ་ཉི།	265
ཐེ་དག།	254	གཟའ་ལ།	339
ཐེ་ནག།	757	གཟའ་བཅུ།	342
ཐེ་ཕྱིད།	813	གཟའ་ཉི་མ།	223
ཐེ་འཕྱ།	258	གཟའ་དག་པ།	276
ཐེ་པ།	227, 706	གཟའ་གནས་དུག།	105
ཐེ་བའི་བཀྲལ་པ།	778	གཟའ་པར།	268
ཐེ་བའི་ངེས་བཟོད།	807	གཟའ་ཐེན་པ།	351
ཐེ་བའི་ངེས་ལྟན།	803	གཟའ་ཕུར་བ།	349
ཐེ་བའི་ཐུན་མིན་ཁོངས་སྟོད།		གཟའ་ཕྱིད་དག།	273
	230	གཟའ་མིག་དམར།	347
ཐེ་བའི་བདག་གཟའ།	471	གཟའ་འཛིན།	324
ཐེ་བའི་ཞལ་གསུམ་དཀྱིལ་.....		གཟའ་ལྟག་པ།	348
འཁོར།	229	གཟའི་ཁམས།	731
ཐེ་བའི་ཕུལ་ཁོངས།	228	གཟའི་རྟག་ཁོངས།	260
ཐེ་མོལ།	255	གཟའི་ནང་གསེས་ཀྱི་...	
གཟའ།	712	བཟོད་པ།	353

གཟུགས	706	ཡར་པོ་ཐོན་འདྲ།	399
གཟུགས་ཁམས།	072	ཡར་ཆོས།	318
གཟུར་ཁམས་བཙུ་བྱ།	073	ཡིད།	719
གཟུར་མེད་ཁམས།	071	ཡིད་སྐྱབས་ཟླ་བ།	662
བཟང་།	314	ཡུག་ས་མའི་ཟླ་བ།	650
བཟང་པོ།	711	ཡུལ།	723
བཟང་པོ་བཙུ་འཛོམས།	767	ཡུལ་གྱི་ཆུ་ཆོད།	100
བཟང་པོའི་ཟླ་བ།	646	ཡེ་ཤེས་ཁོང་དུ་ཆུད་པའི་	
བཟང་ཟླ།	677	ཡེ་ཤེས་གསུམ།	191
		ཡངས་འཛིན།	605
ཐོག་གཞིའི་དབྱིལ་འཁོར་		ཡན་ཏན།	708
བཞི།	054	ཡས་ཟླ།	691
ཐོད་དཀར་ཅན།	706	གཡག་མགོ་རྒྱུང་ཆུབ།	378
		གཡང་སྐར་གཉིས།	492
ཡང་སྐྱའི་ཆུ་ཆོད།	271		
ཡང་སྐྱའི་དབྱུག།	272	རྩ་གདོང་བར་བྱད།	797
ཡན་ལག་ལྔ།	251	རང་འགྲོས། (སྐར་ཅིས)	050
ཡན་ལག་འཇུག།	479	རང་འགྲོས། (གྱི་ཅིས)	795

རང་བཞིན།	706	རིཌ་ལྷན་གྱི་མཚོ་ནྟམ་་་	
རབ་གྱུན།	248	གྱུལ།	201
རབ་གྱུལ།	247	རིཌ་ལྷན་གྱུལ་དཀར།	202
རབ་མཚོག་ས།	060	རིཌ་ལྷན་མཚོད་པའི་་་་	
རབ་ཉི།	243	འོད་སྤང་།	036
རབ་བྲག	242	རིཌ་ལྷན་འཇམ་དཔལ་་	
རབ་འདོད།	244	གྲུང་པ།	199
རབ་བྱུང་།	241 . 560	རིཌ་ལྷན་ཉེར་ལ།	198
		རིཌ་ལྷན་སྤྱང་ཐིག	035
རབ་ཚུལ།	563	རིཌ་ལྷན་བྲག་པོ་འཁོར་	
རབ་ཆེས།	246	ལ་ཅན།	208
རབ་ཡིད།	245	རིཌ་ལྷན་པདྨ་དཀར་་	
རི་དྲགས་མགོའི་སྐ་བ།	688	པ།	200
རི་པོ།	712	རིན་ཆེན།	712
རི་པོང་ཅན།	706	རིམ་བསྐྱུབ།	119
རི་མ།	135	རིམ་དང་རིམ་མིན།	298
རིག་བྱེད།	709	རིམ་པའི་སྐ་ཀང་།	301
རིགས་ལྷན།	196	རིམ་པའི་ཕྱི་ཀང་།	302

རིམ་མིན་གྱི་སྒྲ་རྒྱུ་	303	ལུགས་འབྲུང་ལུགས་ལྟོག	150
རིམ་མིན་གྱི་ལྷི་རྒྱུ་	304	ལུང་གི་ལེའུ་གསུམ།	193
རིམ་ཆ།	270	ལུས་ཀྱི་ཁམས།	775
རྒྱལ་ལྷ་གྱི་ལྷ་པ།	648	ལུས་མེད།	718
རིག་པ་ལྷ་པ།	638	ལེན་པའི་ལྷ་པ།	641
རིམ་འགྲོགས་ལྷ་དྲུང་	279	ལ།	236
རིམ་གཟུང་།	338	ལ་སྐར།	487
རིམ་གཟུང་པདུན།	340	ལ་སྐར་པདུ་གཉིས།	555
ར།	711	ལ་མགོ།	240
རྒྱང་སྐར་པདུན།	546	ལ་ཆན་དུག་ཅུ།	856
རྒྱང་འགྲོས།	048	ལ་པདག	472
ལག་པ།	516, 707	ལ་ནག	759
ལན་ཚུའི་ལྷ་མཆོ།	055	ལ་འཕ།	422
ལས་ཀྱི་ས་པ	069	ལ་འཕའི་ལྷག	427
ལི་མེ།	741	ལ་འཕའི་གཟུང་སྐར།	428
ལུག་ལྷིམ།	386	ལ་ལྷ་ལྷག་དུག་གི་ཁམས།	732
ལུག་ལྷ།	695	ལ་གཟུང་།	488
ལུགས་ལྟོག	151	ལ་གཟུང་།	758

ས་གཉིས་བྱི་མིང་།	726	གཤེར་རྩིས།	909
སྐགས་སྒྲ།	152	གཤེལ།	159
སར་མ།	715	བསལ།	161
སལ་དུ་འཁྱུད་གསུམ།	153	བསལ་འགྲུག	459
སལ་བ།	156	བསལ་རི།	065
སས་ཀ	438	བསང་ནམས།	474
སང་བྱིམ།	392	བསྐྱེ་བ།	184
སྨྱད་པ།	708、719		
སྨྱད་པ་སྐུམ་ཅུ་རྩ་གཅིག		ཏྱང་ལི།	008
	070	ཏྱར་ཆ།	235
སྨྱད་པའི་ཆ་བ།	642	ཏྱ།	713
སྨྱན་པ།	608、714	ཏྱ་མཆམས།	527
སྨྱན་བྱ་འགྲུལ།	454	ཏྱག་རྒྱད།	786
སྨྱད་པའི་ཆ་བ།	640	ཏྱག་གཙོད།	789
སྨྱག་ལུས་དབང་ཐང་།	775	ཏྱག་བཅད།	788
གསལ་ཞག	362	ཏྱག་ཐད་ཀ	787
གསུམ་བྱི་མིང་།	708	ཏྱག་པའི་མིང་།	548
གཤེར་འབྱུང་།	590	ཏྱན་པའི་འགྲུམ་སྟེགས།	059

ལྟན་པའི་ར་ལ་བ།	058	ལྟ་བཤོད།	411
ལྟ་སྐར་བདུན།	540	ལང་གི་ར།	565

ཐུ་མིག་གི་ཐིང་རིས་ལྟར་བསྒྲགས་པའི་དཀར་ཆག

汉文笔画顺序索引

འདིར་འཁོད་ཡང་གཏམ་ནི། མིང་ཆིག་གི་ན་རིས་ཀྱི་ཡང་གཏམ་མིན་གྱི། ཤྭག་

རིས་ཡང་གཏམ་མིན། 数码是词目顺序码，不是页码。

一 画

一行数码	136
一目	218
一串数字	137
一的异名	706
一组数码	136

二 画

二十七个“会合”	281
二十七宿	509
二十七的异名	725
二十八顺	735
二十八宿	510
二十五的异名	724
二十四节气	439
二十四时	095

二十四的异名	723
二分	443
二分时	213
二生（三十二）	726
一至	440
二的异名	707
十一个“作用”	282
十一的异名	716
十 欲界	074
十二生肖	555
十二地支	555
十二时辰	094
十一的异名	717
十二宫	383
十二宫序数	384
十二宫的圆形轨道	047
十二建，十二值日神	774
十二望宿月	620
十八的异名	722

土星的异名	551
下五白	190
下方四轮	054
下弦先行	400
下弦日序	319
大自在	170
大自在天起居	473
大暑	452
大寒	466
大雪	464
大瞻部洲	066
万年历	490
上扩说	082
上弦先行	399
上弦的半月的日序	318
山（七）	712
义成年	612
已过日数	357
已过月数	253
已过宫数	356
已核日	362
女宿	533
小时	096
小暑	451
小寒	465
小雪	463
八满	457
小瞻部洲	067
马（七）	712

马月	694
马拉雅乐园	217
马首火山	057
子位	103

四 画

无中气则闰	405
无身（十三）	718
无明月	633
无忌年	606
无垢光广释	026
无数	704
天干	774
天空（零）	727
天尽日	408
天冠月	673
天秤宫	392
天象	769
天蝎宫	393
井宿	517
不尽年	579
木星	349
木星的异名	549
木曜	601
王曜	484
五支	251
五行	710, 728, 729
五行算	010, 761

五行算图表	761	太阳的诞生宫	262
五永不坏处	085	太阳的太阳日周期	226
五季	432	太阳基数	266
五的异名	710	巨鼓年	815
五项根数	790	巨蜃宫	389
五大种	728, 729	历算	003
五要素	250	历算学的重要典籍	015
五曜	339	历算家	772
牙齿 (三十二)	726	《历算综论》	027
太阳	223, 717, 576	内六山	064
太阳日	220	内外六处	717
太阳日月宿	279	内六洲	062
太白己巳年	562	内六海	063
太阳月	233	中日	269
太阳年	238	中气	404
太阳均数	802	中迟	366
太阴	312	中曜	268
太阴日	221	日月食	324
太阴日月宿	278	《日光论》	033
太阴日的增长	311	日平均长度	260
太阴日的缩短	310	日夜 (十五)	720
太阴月	231	日步	286
太阴月的月首	234	日限	777
太阴年	239	日缓之和	326
太阴实均	803	日期	312
太阴曜	469	日宿	275
太阳的平行时间	224	化	159
太阳所行弧度	225	公历	249
太阳实黄经	799	公式	131

分 (漏分)	101	六阴年	558
分子	103、136	六四年	557
手 (一)	707	六季	433
手拏 (一)	715	六的异名	711
牛月	791	文步武迟	371
牛首狂飈星	378	方 (半月)	321
牛宿	532	方便智慧 (二)	707
牛宿月	651, 627	火 (三)	708
凶年	759	火七早	545
凶神会	766	火、空、海	207
月	227	火的异名	547
月主曜	471	火星	347
月贤法王	197	斗净时	214
月首	320	斗宿	531
月步	287	心宿	528
月视半径	813	心宿月	625
月亮	706, 227	心意 (十四)	719
月亮的一种目的周期	229	双 (二)	707
月亮的超行度	230	双子宫	383
月距日实行	807	双双 (四)	709
月距限	808	双生 (二)	707
月宿	277	双鱼宫	337
月离	778	孔穴 (九)	714
风七宿	546	丑颜年	589
风行	048	水七宿	544
计都	554	水星	348
计量单位	091	水星的异名	548
六十数目	702	水兽宫	395
六处月	637	水藏 (四)	709

亢宿 525

五 画

功德 (一) 708

节气 402, 403

平纬度 134, 794

平距时 805

平望根 792

平朔根 791

正日 498

正切 785

正矢 783

正序自 负序 298

正弦 782

正割 784

工免 (一) 706

古腊 046

未得 297

本、头、尾 327

本身行 050

本命宫 749

本命卦 746

世间 (一) 708

东方七宿 539

龙 (八) 713

龙月 692

北方七宿 542

七上七下 382

北行 412

北极星 381

占卜图 761

占音术 005

占灾术 768

长尾星 (慧星) 376

另 算法 140

出离年 241

由旬 092

甲子 559

四个固定的作用 283

四无色界 071

四立 446

四忌 756

四忌之年 758

四武曜 343

四季 431

四的异名 709

四法足 215

四种行 305

四种时 203

代号 -185

仙人 (七) 712

仪态年 583

犯卜 485

外道 014

印度传来的时轮派

历法 004

冬 三月 437

冬至 441

六 函

岁首	240	众宝年	598
回归日	502	名称标名 (表格的目)	142
曲步西行	308	名色月	636
年	236	多位数乘法	160
年月日时的天干地支		多持月	684
共八个字	732	多粒年	571
年主	472	危宿	535
年华年	568	色界	072
年宿	487	交节	403
年曜	488	交节与中气	402
华盖的层次 (十三)	718	交周升度时差	824
自在天	716	交月升度差	823
自行度	795	交食	*24, 779
自性	706	交点	090
行列	147, 148	交周距弧	797
行月	634	交错说	081
行者诸曜	079	交媾 (二)	707
行走之星辰	079	庄严 (六)	711
行度	133	月罗 (二)	707
行健年	584	冲吉日	760
后四时	210	羊月	695
后步	299, 300	戏月	681
后段	299	观赏月	679
后非	438	约略被除数	414
会合	280, 725	当日	363
会合顺逆	733	收位	157
合时	401	芒种	458
合婚术	751	艮卦	742
众杂年	575	圭表	419

圭表测影	420	呕血	616
乾马月	683	时间 (六)	711
众星 (六)	711	时辰	093
坎卦	740	时轮	019
七 画		时轮与韵律占星经的简称	022
		时轮与俱舍之简称	021
		《时轮历精要》	035
		《时轮经无垢光释大疏》	029
		《时轮经总义 - 无垢光释 庄严篇》	030
		《时轮法胤心要》	035
		《时轮法胤供灯论》	036
		《时轮根本经》	016
		时宪历	006
		时宪书	776
麦加	206	《时轮摄略经》	017
违越年	582	足 (四分之一)	107
运行	132, 707	体系派历算	011
均匀行	051	作用派历首	203
均数时差	804	作用派历算	012
均衡与否	293	作用神	716
坎卦	740	位	112, 113
花月	666	伴随 (同步)	154
劫火	331	佛 (二十四)	723
劫火的异名	553	佛教四大节日	489
克珠努桑嘉措	039	佛教四时的前期和后期	188
声响 (十)	715	形体 (一)	706
赤道经度	801	余切	789
两文迟中	370	近时	811
两文检步	372		
两文曜	345		
两行 (南北)	410		
两至月	502		
还原法	121		
抗意月	662		
护国年	578		
连环说	083		
步数	285		

余矢	787
余弦	786
余割	788
谷雨	456
角宿	524
角宿月	623
龟月	648
弃山星	482
弃去不用	170
灼热 (下)	708
库 (九)	714
庆喜年	607
快步东行	306
闰月	255, 256, 257
闰余	258
沉迷年	572
沉醉年	563
兑卦	739
识月	635
社日	492
初亏复圆距弧	828
初亏距午	827
启明星	352
良药 (六)	711
张宿	521
尾蚀	335
尾宿	529
尾数	138, 139
君月	366

迟步	364
迟行中数	366
迟行定数	374
妙生年	561
妙吉祥称法王	199
纳音	775
纲维年	605
求	117
淨行刻	271
财	713
财月	675
财物 (八)	713
财神 (八)	713
鸡月	697

八 画

表示八方的坐标线和 45° 斜线

	086
表记（数位的）	185
武步文迟	368
卦象	754
坤卦	738
取月	641
苦行月	657
其中之一（一数写两遍）	115
雨水	453
转年（周岁）	422
转年月数	427

实有年	567
实自行	796
实际推算的记录	044
实测记录	043
实朔	793
实朔实交周	798
实距时	806
空(零)	727
空日	316
空位	186
诞生宫	354
诞生宿	355
房宿	527
弧刻	100
弧线	088
孤数	705
限距地	809
始播日	494
迦罗巴宫	216
参宿	516
终尽年	619

九 画

珍室(七)	712
毒水日	480
春三月	434
春午	491
春分	444

标记符号	146
标符的共日	360
柳宿	519
南方七宿	540
南行	411
药水节	481
荣月	653
灾惑年	617
带隔离符号的数字	143
查表	149
奎宿	538
威摄年	599
持地(七)	712
按率进位	158
轸宿	523
显见行	049
星的总称	508
星相家	771
星宿	620, 725
星宿月	621
星宿运行轨道	725
星算家	772
昂宿	513
昂宿月	630
胃宿	512
界(十八)	722
牯主月	676
怪月	678
缺日与重日	406

种种 (十 二)	718	胜生 (年、周)	241, 560
秋 三月	436	胜地	060
秋分	445	盈亏	125
香月	665	盈月	656
香拔拉	068	盈缩积	288
香拔拉七代法王	195	厦	100
香拔拉的二十五代法胤	198	恰好相等	126
信使年	611	洁净月	672
顺序后步	302	𠂇	712
顺序和逆序	298	前步	299
顺序前步	301	前段	299
顺序逆序	150	《首品释》	024
皇历	008, 009	总说全年气候	493
鬼宿	518	室女宫	391
须弥五沿	058	室宿	536
须弥阶	059	室宿月	628
食分	819	室壁日	504
食延	332	宫	717
食限总时	829	宫日	222
食甚实分	819	宫月	232
食甚视行	822	宫年	237
食甚距时	820	宫首昼长	413
食甚距纬	821	宫	470
食既	817	差数	127
狮子宫	390	娄宿	511
狮座	496	娄宿月	529
饶迥	241	逆序	151
蚀分	333	逆序后步	304
胜日	315	逆序前步	303

祛误转年数值	423	致善年	595
神 (八)	713	致醉年	588
神变月	658	圆心	069
昼	415	圆罟	727
昼长	418	圆嘴时	211
除	161, 169	积月	254
除后进位	157	积年	252
勇武 (十一)	716	缺日与重日	406
勇武轮王	208	缺陷 (十八)	722
		乘	162, 163, 164, 165
		值日甯次	338
		值年宫	748
		息	102
		爰月	640
		部 (半月) 321, (四)	709
		部分 (十六)	721
		离卦	741
		疾行定数	375
		疾步	365
		凌下	486
		凌犯表	780
		浦派	041
		凉山	065
		海 (梵文) 045, (四)	709
		海胜法干	201
		流年卦、流年宫	715, 748
		兼顺作用派	013
		诸曜五行配属	731
		诸曜的互相关系	353
十 画			
格登新算	034		
根 (五)	710		
真时	812		
盐海	055		
恶心年	614		
殊日	361		
夏二月	435		
夏历每月的十五、三十及初			
八等三日为吉日	763		
夏至	442		
夏迦纪元	476		
损益率	290		
致成月	668		
致违年	604		
致变午	592		
致净月	670		
致美年	596		

祥瑞月	704
难胜法丁	202
能月	689
能夺 (十一)	716
能安 (十一)	716
能持年	569
能满月	687
能醉 (十三)	718
通分	128

十一 画

检司	149
检步序数	289
检步数	367
教历	002
乾卦	737
黄历	008, 009
黄平象限宫度	826
黄平象限距午	825
黄道实经度	800
基数	267
梦月	654
推算	117
救日年	577
虚宿	534
唯相章	194
眼 (二)	707
蛇 (八)	713

蛇月	693
蛇冠 (八)	713
跃步北行	309
累加法	119
悬垂年	591
移动值	337
甜头算	475
第十一胜生周的异名	242
第十二胜生周的异名	243
第十七胜生周的异名	248
第十三胜生周的异名	244
第十五胜生周的异名	216
第十六胜生周的异名	247
第十四胜生周的异名	215
第五位分子	104
得到	122
得数	120
船说	684
欲乐 (五)	710
欲旺月	669
欲界	075
欲界六天	076
猪月	699
猕猴年	600
猛历年	613
商数	123, 124
望	409
望逢昴宿	765
鹿头月	688

情欲月	663
减	166, 167, 168, 169, 170 171, 172, 173, 174, 175
减半周	295
清明	455
渐加与渐减	296
粗朴派	042
宿	508
宿步	106, 508
宿度	108, 508
婚期星辰	752

十二 西

喜日	313
超升年	594
超群	773
超群月	647
超群年	574
确值	267
凿月	652
漏量	097
黑, 白, 伴	153
黑年	759
黑炭 (过去)	156
黑“博叉”	323
黑道月	757
黑算	007
“等”字	152

等速运动	052
《智者生悦篇》	028
猴月	696
温文年	602
尊胜年	586
普化年	580
善月	646
善日	314
寒露	461
遍	114
遍入	477
遍持年	581
巽卦	744
缘起 (十二)	717

十三 画

瑞颜年	566
零	186
零的异名	727
霜半月	500
霜面雨	501
霜宿	515
霜宿月	631
锦云月	674
鼠月	700
腹行 (八)	713
触月	638
歳日	480

韵律占星经	018, 020
韵律占算	005
痴月	645
满日	317
数九	468
数字	135, 141
数苑	565
数学	001
福地六洲	061
福星	474
叠盗说	080
叠数	703

十四 画

碧滴星	380
菱月	650
境界 (二十四)	723
酿蜜月	667
歌月	682
箕宿	530
箕宿月	626
算余	263
算命	753
算学	001
慢步南行	307
漏分	101
漏刻	097
蜜月	661

蜜慧	205
缩短历首	264

十五 画

慧星 (异名)	376, 554
醉迷月	664
蕴 (五)	710
震卦	743
播种日	495
影长	419
影量	421
镇伏年	573
箭 (五)	710
黎明大星	352
鹑去日	499
鹑来日	507
摩羯月	649
澄水星	482

十六 画

颠倒	129
整零	270
霍尔月	235
壁宿	537

十七 画		曜六位		105
		曜基数		265
魔穹・曲扎嘉措	038	瞻部洲业土		069
霜降	462	鸛日		506
翼宿	522			
翼宿月	622, 660	二十 画		
十八 画		曜(四)		709
曜	712			

汉文注释中用到的现代天文学名词

恒星背景	046, 050	黄白降交点	325, 330
恒星周期	053	交点周期	189页表
恒星年	226, 237	周日视运动	048, 049
回归年	189页表	周年视运动	050, 237
恒星月	229	视差移动	238, 374
朔望月	231	视差位置	374, 375
近点月	270	外行星	344
近地点	303, 298	内行星	345
远地点	298, 302, 354	合日	306
远日点	354	冲	308
平黄经	260, 368	留	306, 309
真黄经	274, 279, 375	托勒玫系统	374, 375
黄白升交点	326, 329		

ཞུ་ལྟ་། 附 录

རྩ་ལྟ་ག་ཐུན་མེན་གྱི་རེ་ལྟ་མེད། 基本数据比较表…(187—189)

ཐོད་མེད་གི་ག་ལྟ་ལྟ་རྩ་བ་བསྒྲིག་སྟེ།

པའི་དཀར་ཆ་ག། 藏文字母顺序索引(190—218)

རྩ་མེད་གི་པའི་རེ་ལྟ་ལྟ་རྩ་བ་བསྒྲིག་སྟེ།

པའི་དཀར་ཆ་ག། 汉文笔画顺序索引(219—236)

[G e n e r a l I n f o r m a t i o n]

书名= 藏汉历算学词典

作者=

页数= 2 3 6

S S 号= 0

出版日期=

V s s 号= 7 5 2 0 3 4 2 8